

istanbul bülten

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayın Organıdır

Şubat/2012

TAKSİM
HEPİMİZİN

KATİLİ
TANIYORUZ
ADALET
İSTİYORUZ

Savaşı Sustur
BARİŞ
Hemen
şimdi

deprem

| tektonik hareketler | afet ve risk yönetimi | doğal afetler sürecinde
mesleğimiz | doğal afetlerde harita mühendislerinin rolü

TUJK ÇALIŞTAYI

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

Tahir KARAĞÜZ Konferans Salonu

28-30 Mart 2012

Zonguldak

Ayrıntılı bilgi için:

<http://jeodezi.karaelmas.edu.tr/tujk2012/>

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi Yayınıdır.
İki Ayda bir yayınlanır. Süreli Yerel Yayındır. Ücretsizdir.
Marmara Bölgesi / Şubat 2012

HKMO İstanbul Şubesi Adına Sahibi
M. Tefik Özlüdemir

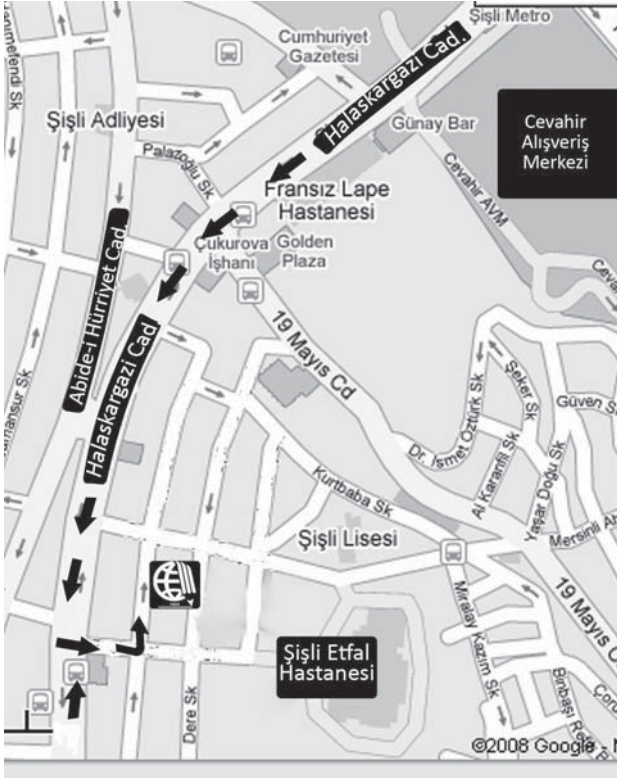
Yazı İşleri Sorumlusu
M. Uğur Girişken

Yayın Editörü
Kerem Halicioğlu

Adres
19 Mayıs Mahallesi Samanyolu Sok.
Onur Apt. No:106 Kat:2
34360 Şişli - İstanbul
Tel:+90 212 2328989 / Faks: +90 212 2329428
e-posta:istanbul@hkmo.org.tr web: www.hkmo.org.tr

Tasarım
Yayın Kurulu

Basım
Ezgi Matbaacılık
Sanayi Cad. Altay Sok. No:14 Çobançeşme/İstanbul
Tlf: 0212 452 23 02

Bültene Yazı Gönderenlerin Dikkatine

Yayın Kuruluna göndermek istediğiniz yazılarınızı istanbul@hkmo.org.tr adresine gönderebilirsiniz. Gönderilen yazıların hukuki sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilen yazılar baskı tekniğine uygun olmalı, resimler net olmalıdır. Yayınlanan yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayın organlarında yayınlanabilir. Yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın yazarına iade edilmez.

editörden

Şubemiz 22. Çalışma Dönemine girerken, geride bıraktığımız dönem içerisinde sizlere gerek e-bültenler gerekse şube bültenlerimiz aracılığıyla haberler ve görüşler aktardık. 21. ve 22. Çalışma döneminin bir bileşimi olan elinizdeki son bültenimizde ise yine bir dosya konusu ile dergimizi hazırladık.

Ekim ayında meydana gelen büyük Van depremi ülke gündemimizde gerek bölgede yaşayan insanlarımızın karşı karşıya kaldıkları zorlu koşulları gerekse böylece bir afet ortamında çözülmesi gereken koordinasyon sorunlarını gündemimize taşıdı. Deprem ayrıca 1999 İzmit depreminden günümüze kadar geçen zamanda devletin yetkili kurumlarının böylesi afet durumlarına ne kadar hazırlıksız yakalandığını bizlere gösterdi. Büyük İzmit depreminin ardından geçici vergi olarak toplanan deprem vergilerinin mevcut hükümet tarafından kalıcı hale getirilerek afet çalışmaları dışında alanlara aktarıldığını bizzat maliye bakanından öğrendik. Gerçekleşen son depremlerle büyük bir bölümü birinci derece deprem bölgesi olarak nitelendirilen ülkemizde afet politikalarının siyasette belirgin bir alan kaplamadığını acı bir şekilde bir kez daha görmüş olduk. Van ve çevresinde halen hayat normale dönmüş değil. Depremin ardından üç aydan fazla bir zaman geçmiş kış koşullarını çadırlarda geçirmek zorunda kalıyor. Deprem sonrası kent merkezleri ve köylerde bulunan pek çok yapıda ise hasar tespit çalışmaları ve yardımlar konusunda hala bölge halkının sorunları çözüm bekliyor. Deprem zararlarının azaltılması, kentlerimizdeki yapı stoklarının belirlenerek olası depremlere karşı yapısal ve yapısal olmayan önlemlerin örgütlenmesi, deprem öncesi, anı ve sonrası çalışmaları kapsayacak bütüncül bir planın oluşturulması gerekliliği tartışılması bir şekilde yeniden ortaya çıktı. Meslek alanımızda afetler konusunda gerçekleştirilen bağımsız bilimsel çalışmaların ortaklaştırılmasının yöntemlerinin de belirlenmesi gerekiyor. Tüm bunların yanında İstanbul başta olmak üzere pek çok kent merkezinde yoksul halkın yaşam alanları deprem tehlikesi ileri sürülerek kentsel dönüşüm adı altında varlıklı insanlara transfer ediliyor. Afete yönelik politikalar kentlerimizdeki toplumsal dinamikler de düşünülerek ele alınmalı ve yerinde kentsel dönüşüm uygulamaları gerçekleştirilmelidir.

Ülke gündemimize paralel olarak biz de bu sayımızın dosya konusunu **deprem** olarak belirledik. Dosya konumuz içerisinde afet kavramı ve terminolojisi, afetler söz konusu olduğunda mesleğimizin sürece katkıları, afet ve risk yönetimi konularında görüşler yayınlıyoruz. Bültenimizde ayrıca **HKMO Tarihine Işık Tutanlar Söyleşi Dizisi** kapsamında **Sayın Prof. Dr. Ahmet Yaşayan** ve **Sayın Prof. Dr. Onur Gürkan** ile üyelerimiz bir araya gelme fırsatı buldu. Bu söyleşilerin metinlerini bültenimiz içerisinde bulabilirsiniz.

28-29 Ocak 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen olağan Genel Kurul ve seçimlerin mesleğimiz ve ülkemiz açısından sonuçlarının olumlu olmasını diler ve tüm meslektaşlarımızı bu demokratik sürecin bir parçası olmaya çağıracağımızı bir kez daha ifade ederiz.

Yeni çalışma döneminde bültenimizde dosya konusu olarak tartışmaya açmak istediğiniz konuları şubemize e-posta aracılığıyla bildirebilirsiniz. Beraber üretmek ve paylaşmak dileğiyle.

Kerem Halicioğlu

3	Başyazı	55	Kemal Akbulut
"Kaybetmek" Kulübü
4	Deniz Baş
Benimle Eğlenir mi Dersim?
Ya da hiç özür diler mi adamsız hava taşıtları?	57	H.Ali Kanıtürk
Resim Sergisi
6	Erol Köktürk
Toprakların Sömürülmemesi Umudu	58	Basın Açıklamaları
9	Doğa Demirtaş
Küreselleşmenin Etkisindeki İstanbul ve
"Çılgın Proje"	67	Şube Güncesi
11	TMMOB İstanbul İKK	68	Tarihi ve Güncel Haritalarımız Sergisi
YTÜ'nün Türk Haritacılığına Katkıları
Paneli
12	HKMO Tarihine Işık Tutanlar
Prof. Dr. Onur Gürkan ile Söyleşi (12 Nisan 2011)	69	Temsilciler Toplantısı
		70	Bölge Toplantıları

Dosya: Deprem

26	Fatih Poyraz
GPS Tekniği İle Tektonik Hareketlerin
Belirlenmesi
28	Levent Uzunçibuk
Afet ve Risk Yönetimi İle İlgili
Kavramlar ve Terimler
37	Kemal Özgür Hastaoğlu
Heyelanların Jeodezik Yöntemler İle İzlenmesi
39	Tarık Türk
Doğal Afet Sürecinde
Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri
Mühendisliği ve CBS'nin Önemi
40	Orhan Tatar
Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı
(UDSEP 2012-2023)
Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri
Mühendislerine Hangi Görevleri Yüklüyor?
42	Levent Uzunçibuk
Doğal Afet Zaralarının Azaltılmasında
Afet ve Risk Yönetiminin Önemi
44	HKMO Tarihine Işık Tutanlar
Prof. Dr. Ahmet Yaşayan ile Söyleşi
(12 Aralık 2011)
50	Onur Gürkan
Araştırmalarda Amaç Bilinci Üzerine
54	Kerem Halicioğlu
Taşınmaz Değerlemesi

Başyazı

Çalışma dönemimizi tamamlamak olduğumuz evrede bültenimizin yeni sayısıyla sizlerle birlikteyiz. Son bültenimizin yayınlanmasından bu yana ülkemizde ve dünyadaki gelişmeler sıcaklığını korudu. Ekonomik açıdan kriz belirtilerinin dünya ölçeğinde artacağına ilişkin değerlendirmelerin giderek daha yüksek sesle dile getirilmeye başlandığı bir dönemde 2012 yılına başladık. Var olan tablo Şubemizin 22. Çalışma Döneminde yeni seçilecek yönetim kurulumuzu daha zorlu görevlerin beklediğini gözler önüne seriyor.

Bir önceki bültenimizin dosya konusu olarak ulaştırma başlığını ele almıştık. Bu başlıkta, kulaklarını bilim insanlarının sesine kapayan siyasi iktidarın ısrarla yapmayı planladığı İstanbul'a üçüncü köprü konusunu da işlemiştik. Bültenimizin hazırlık aşamasında üçüncü köprü projesinin ihalesi, hukuku ve yargı kararlarını hiçe sayan AKP hükümeti tarafından yapıldı. Siyasi iktidarın ihaleye yoğun bir ilgi olduğu yönündeki açıklamalara karşın ihaleye hiçbir firma katılmadı. Üçüncü köprüye karşı yaşamı savunan, İstanbul'un geleceğine sahip çıkan onurlu insanlar yaptıkları açıklamalarla, ihale günü düzenledikleri eylemle kararlılıklarını sergilediler ve mücadeleye devam edeceklerini kamuoyu ile paylaştılar.

Önceki bültenimizin yayınlanmasından sonra ülkemizde gerçekleşen en önemli olay, kuşkusuz Van depremleri oldu. 23 Ekim 2011 tarihinde Erçiş merkezli gerçekleşen deprem sonucunda, toplum olarak deprem konusunda ne derece eksikli olduğumuz geçeriyle bir kere daha yüzleşti. Kurtarma çalışmalarında gerçekleştirilen eşgüdüm eksikliği, ilk müdahalenin yapılmasındaki gecikme ve deprem sonrası çalışmaların örgütlenmesinde yaşanan eksiklikler bu konuda alınacak uzun bir yolumuz olduğunu gözler önüne seriyor. Bu konudaki eksiklik, meslek örgütlerimiz de dahil olmak üzere toplumun bütününün sorumlu olduğu bir eksiklik. Kamucu bir bakış açısıyla, toplumumuzun bilinçlendirilmesi, kaynakların depreme yönelik alınacak önlemler için akılcı kullanımı, depreme yönelik çalışmaların eşgüdümünün ve birbirleriyle ilişkisinin sağlanması acil bir gereksinimdir. Toplum olarak yaşanan acılardan sorumluyuz. Ancak bu tablonun asıl sorumlusu, 1999 Doğu Marmara depremlerinden ders çıkarmayan, deprem konusunda somut adımlar atmayan, deprem konusunda kamusal olarak alınması gereken önlemleri vatandaşla havale eden, deprem vergilerini siyasi çıkarlarına uygun olarak başka amaçlarla kullanan, depremde dahi piyasacılıktan vazgeçmeyen siyasi iktidarlardır. Deprem geçirdikten hareketle bu sayımızın dosya konusunu "deprem" olarak belirledik. Konuyu mesleğimiz ve toplumsal yönleriyle ele aldığımız bu başlıkta farklı disiplinlerden dostlarımız da yazılıyla bu içeriği zenginleştirdiler.

Deprem öncesinde Hakkari'de gerçekleşen çatışmalarda çok sayıda güvenlik görevlisi yaşamını yitirmişti. Bu olayın ardından gelişen ırkçı ve düşmanca söylemler ne yazık ki Van depremleri sürecinde de devam etti. Ülkemizde farklı etnik ve kültürel toplulukların barış içinde kardeşçe bir arada yaşamalarını ısrarla savunanları, her türlü düşmanlığa karşı insanlığın evrensel değerlerini savunanları bu anlayışla mücadele etme görevi bekliyor. Kürt sorununun çözümünde şiddet seçeneğinin tercih edilmesinin yaşanan trajediyi daha da boyutlandıracağı ise muhakkak. Şiddet seçeneğinin en acı sonuçlarından birini geçtiğimiz yılın son günlerinde Uludere'de yaşamalarını idame ettirebilmek uğruna sınır kaçakçılığı yapan 40'a yakın yoksul köylülerimizin öldürülmesiyle yaşadık. Olayın ardından hükümetin uzun süre sessiz kalması ve konunun "operasyon kazası" olarak nitelenmesi toplumun vicdanını rahatlatmadı. Beklentimiz sorunun şiddet yoluyla değil, demokratik yöntemlere dayanan barışçıl bir yaklaşımla çözüme kavuşturulmasıdır.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken iktisadi alanda yaşanan gelişmeler de dikkat çekici oldu. Türk Lirasının ABD Doları ve Avro karşısında önemli oranda değer kaybetmesi Merkez Bankasının müdahalelerine karşın devam etti. Türkiye'nin uluslararası ölçekte büyüme kaydeden ülkeler arasında ilk sıralarda yer alması bir övgü kaynağı olarak kamuoyuna yansıtılırken, cari açığın rekor düzeyde seyretmesi büyüme argümanına sarılan iktidar tarafından paylaşım konusu edilmedi. Oysa cari açığın yükselmesi, Türk Lirasının değer kaybetmesi sonucu ortaya çıkacak enflasyon ve uluslararası ölçekte yaşanan durgunluk 2012 yılında Türkiye ekonomisinin de bir krize sürüklenebileceğini gösteriyor. İktisadi alanda bu gelişmeler yaşanırken, Türkiye'ye biçilen bölgesel rol kapsamında da gelişmeler yaşanıyor. NATO eliyle dayatılan füze kalkını projesi İran'la ülkemiz arasında bir gerilim başlığı olurken, emperyalizmin Kuzey Afrika'dan sonra Ortadoğu'da müdahale ettiği Suriye'de yaşananlara karşı Türkiye'nin öne sürülmek istenmesi kaygı yaratıyor. Ülkemizin emperyalist ülkelerin taşeronluğunu üstlenmesi değil, halklar ve ülkeler arasında barış ve kardeşliğin tesis edilmesi konusunda öncülük üstlenmesi dileğimizdir.

Ülkemizde muhalif seslerin zorla ve baskıyla sindirilmesi süreci devam ediyor. Hopa'da emekli öğretmen Metin Lokumcu'nun polislin ölçüsüzce kullandığı gazdan etkilenerek yaşamını yitirmesinin ardından yüzlerce kişinin gözaltına alınması ve tutuklanmaları yaratılan

baskı zincirinin son halkasıydı. İddianamede yer verilen suçlamalar ve suç unsurları toplumda adalet ve vicdan duygularını derinden sarstı. Hopa davasında haklarında dava açılanlar tahliye edilirken benzer bir süreç, Oda TV iddianamesinde de, KCK soruşturması kapsamında yüzlerce aktivist ve aydının tutuklanmasında da yaşanıyor. Baskı rejimi her geçen gün kurumsallaşırken, 12 Eylül'den önce devreye sokulan ve darbe rejiminin ürünü olan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yerini aynı işlevle çalışan Özel Yetkili Mahkemeler almış görünüyor. Ülkemizde anılan türden "ileri demokrasi" örneklerinin sayısı günden güne artıyor. Bu örneklerden biri İzmir'de yaşandı ve 22 Kasım 2011 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne yönelik olarak başlatılan operasyon sonucunda aralarında TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanımız Selçuk SAVCI ve TMMOB Üyesi mimar ve mühendislerin de aralarında bulunduğu kişiler gözaltına alındı. Tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan arkadaşlarımız, Özel Yetkili Savcıların yaptığı itirazın sonucunda tutuklanarak Buca Cezaevine gönderildiler. Tutuklanmalarının gerekçesi ise "delilleri karartma ve kaçma ihtimali" olarak gösterildi. Yaşamı boyunca toplum ve insanlık için çalışan, mütevazı ve örnek kişiliği ile tanınan HKMO İzmir Şube Başkanımız Selçuk Savcı başta olmak üzere TMMOB üyesi mimar ve mühendislerin bu gerekçe ile tutuklu olarak yargılanmasının tamamen hukuka aykırı ve keyfi olduğunu vurguluyoruz ve kendilerine dayanışma duygularımızı iletiyoruz.

Bu gelişmeler yaşanırken Odamızın ve Şubemizin etkinlikleri de devam ediyor. TMMOB adına Odamız tarafından yürütüldüğü yapılan Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongrelerinin Jeodezi Komisyonunun yıllık bilimsel toplantısı "Sabit GNSS İstasyonları Ağı ve Analizi" başlığıyla yine Kasım ayında Boğaziçi Üniversitesi'nin evsahipliğinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Bu etkinlikte düzenlenen özel bir oturumla değerli Hocamız Prof. Dr. Onur Gürkan'ın jeodeziye katkıları ele alındı. Ülkemizde sivil Harita Mühendisliği eğitiminin başladığı ve iki yıl önce 60'ıncı kuruluş yıldönümünü bir dizi etkinliklerle kutlayan Yıldız Teknik Üniversitesi, 100'üncükuruluş yılı olan 2011'i bir dizi etkinliklerle kutladı. Bizler de Harita Mühendisliği Bölümümüzün etkinliklerinde akademisyen meslektaşlarımızla bir aradaydık. HKMO Tarihine Işık Tutular başlıklı söyleşilerimize, değerli Hocamız Prof. Dr. Ahmet Yaşayan'ın katıldığı ve meslek yaşantısına, akademik çalışmalarına ve Odamızın çalışmalarına sunduğu katkılara ilişkin düzenlediğimiz söyleşi ile devam ettik. Üyelerimizle buluşma ve paylaşma ilkemizin gereği olarak Ataşehir Belediyesi Teknik Başkan Yardımcısı, İmar Müdürü ve kurumda çalışan meslektaşlarımızla bulduğumuz bir ziyaret gerçekleştirdik. Benzer bir ziyarette Kağıthane İmar Müdürlüğünü ve kurumda çalışan meslektaşlarımızla bir araya geldik. Her yıl olduğu gibi Dünya CBS Günü etkinliğimizi Mekansal Bilişim ve CBS Komisyonumuzun öncülüğünde İTÜ Geomatik Mühendisliği Bölümümüz ile birlikte gerçekleştirdik. Nitelikli sunumların yapıldığı ve sunumlar sonrasında yapılan katkılarla zenginleşen etkinliğimizin ardından meslektaşlarımız ve öğrenci kardeşlerimizle bir araya geldiğimiz bir kokteyl organizasyonu gerçekleştirdik. Genç meslektaşlarımızın sorunlarının çözümüne odaklanan ve kendileriyle bulduğumuz piknik etkinliği ile başlayan etkinliğimiz Şubemizde düzenlenen bir forumla devam etti. Yeni yılı, meslektaşlarımızın katılımıyla Şubemizde gerçekleştirdiğimiz bir kokteyl etkinliği ile karşıladık. İTÜ ve YTÜ'deki bölümlerimizde öğrenim gören öğrenci kardeşlerimizle düzenlenen tanışma çayı etkinliklerinde bir araya geldik. İstanbul İl Koordinasyon Kurulunun düzenlediği ve dahil olduğu birçok etkinlikte yer aldık. Televizyon kanallarında ve gazetelerde çeşitli mesleki ve toplumsal başlıklara ilişkin güncel değerlendirmelerimizi kamuoyu ile paylaştık.

Şubemiz yeni bir yönetim kurulu ile 22. Çalışma Dönemine girecek. Çalışma dönemimizde birlikte çalıştığımız arkadaşlarımızın bir bölümü yeni çalışma döneminde de birlikte üretme ve paylaşma ilkemize göre aday olmuşlardır. Yönetim Kurulu üyelerimizin ve birlikte adaylıklarını açıkladıkları arkadaşlarımızın, seçilmeleri durumunda çağdaş Demokrat Harita Mühendislerinin bugüne dek yarattıkları geleneğin verdiği özgüvenle görevlerini layıkıyla yerine getireceklerine ilişkin hiçbir şüphemiz yoktur.

Yeni dönemde birlikte üretmek, birlikte paylaşarak, birlikte yöneterek yapılacak çalışmaların mesleğimizin ilerlemesi için, eşit, özgür ve adil bir dünya özlemimiz için önemli katkılar sağlayacağına olan yürekten inancımızla, çalışma dönemimiz boyunca bizlere destek olan tüm meslektaşlarımıza ve dostlarımıza içtenlikle teşekkür ediyor, aydınlık yarınlar diliyoruz.

**HKMO İstanbul Şubesi
21.Dönem Yönetim Kurulu**

Benimle Eğlenir mi Dersim? Ya da hiç özür diler mi adamsız hava taşıtları?

Deniz Baş

Bana ne verirsiniz onu alırım. Ne verdinizse onu aldım. Bu işin Türkçesi böyle.

İşimiz çok zor. Televizyon programlarında neşe ile hüzün, kahkaha ile gözyaşı yan yana. Bir kanalda buz tutmuş çadır halatları, diğer kanalda evlenme hayalleri ile programa çıkanlar... Halimiz ahvalimiz budur diyelim. Bizimle dalga geçenler özür dilesin benden.

Benzin bugün iki kuruş ucuzlamış. Önceki gün 5 kuruş zamlanmıştı. Ucuzlanmış işte sonuçta. Önceki günden bana ne. Yok yine artıyor, yanıltırdırmıyorsam... Özüre ne gerek.

Dolar bir fırladı. Sonra nasıl frenlendi ama. Frenlenmiş işte sonuçta. Fırladığından bana ne. Yok yine fırlıyor, yanıltırdırmıyorsam... Özür dilemesi kolay, hele bir teğetin içine geçsin...

Deprem oldu ya geçenlerde, nerde oldu ya? Benim hatırladıklarım ölümlerin çok oldukları. Erzincan, Adana, Simav, Gölcük, Adapazarı, Van. Diğerlerini bir çırpıda hatırlamadığım için çok üzgünüm. Ve işte böyle böyle unutup insan, ve üstelik Van'ı bile unutacağız gün gelecek... İnanmayan var mı buna? Özür dilerim şimdiden.

Deprem sonrası hayat devam etti. Televizyonlardaki programlara alıştık, alıştık ve unuttuk gittik. Ama görmek isterseniz gidin Zübeyde Hanım Öğretmenevi'ne, Vanlı kardeşlerimizle tanışın. Eğer isterseniz hep beraber gidelim, geçmiş olsun diyelim. Üzülürsünüz. Özür dilerseniz sadece, seyrettiğiniz için belki de. Ben diledim bile.

Depremleri unuttuk. Deprem olunca şehitleri unutmuşuk. Şehitler olunca ekonomik krizi unuttuk. Ekonomik kriz olunca siyanürlü suyu unuttukdu. Sanırım sanırsam. Siyanürlü su olunca hesleri mi gündemin dışına atmıştıktıydı ne? Yani neleri unutmuyor ki insan. Ben öyleyim

en azından. Unuttum Sivas'ı hiç gitmediğim için. Adana'ya gitmemiştim deprem sonrası, unuttum bak sahi kaç büyüklüğündeydi Erzincan depremi?... Özür? Dilerim tabi.

Sonra çok geçmeden Dersim çıktı meydana. Özürler diledim, sen önce şunu dile, yok ben size gelmemler, yok fenermiş, yokmuş fener, gittim aman, geldim aman, canım anam...Kim özür dilemişti ki önceden? Kenan Paşa özür diledi mi 12'den vurmasına karşın Eylül'ü? "Sülüyman hep başbakan" dedi diye Fikret Baba özür diledi mi milletten? Ya Leman'a ne demeli? Çizdikleri için özür dilemiş miydi bizlerin seçtikleri insanları komik durumu düşürürken? Devlet özür diler mi hiç be yahu? Bana devlet özür diledi dedirtemezsiniz...Ama ben? Dilerim. Bölmeden ama.

Hem ve üstelik satılacak bir şey kalmadı memlekette. Telekomünikasyon'un çoğu ellerinmiş, özür dilendi mi? Doğalgazda dışa bağımlıyız diye, özür mü dilenmiş bizlerden? Rüşveti yiyenler özür dilemiş mi ki, ve affedecek miyiz verenleri? Sevgili kızımın özür diledim dün akşam.

Dersim'i unuttuk diye, 12 Eylül kıyımlarını yaşamadık mı? 12 Eylül yaşandığı için Sivas'ta yanmadık mı? Kim özür diledi Sivas için, yanan yüreklerimizden? Sen diledin mi mesela?

Dersimiz Dersim ama bu sefer. Bu konuda da ne olur ulu orta konuşmasın kimse. Ortada bir matem havası var ve kimse sen suçlusun, sen yaptın demesin. Yok efendim sen şunu da yaptydın da demesin. Hatamızı da sevabımızı da biliyoruz en gerçeğinden... Ama bir tarihçi çıkıyor var var diyor, diğeri çıkıyor yok efendim o şöyle diyor. Kim kime inansın? Resmi tarih var işte, açıldı önümüze yeni bir sayfa... Dersimiz Dersim olsun. Yok yok diyen de var var diyen de öğretilsin bütün gerçekleri. Acıyı hissetsin. Bu büyük bir adım olsun. Halkların kardeşliği için öğrenmeli memleketim

bu gerçekleri... Bir kişi bile ölmüşse o meydanlarda ama, bunun azının çoğunun olmadığını bilmeliyiz en basitinden. İlk ağrı ben yaşıyorum, ölen herkes için. İlk zilgıtı kızım çekiyor, kayıp bütün kızları için... En öncesinden.

Tarih neden yazmamış bütün bu olanları, biz hangi tarihi öğrenmişiz yıllarca, eğer gerçekse, ben nasıl bakacağım Hüseyin'in gözlerine? Nihat senin de gözlerine tamam. İsterseniz hiç bakmam, istediğiniz buysa.

Sahi bizi siz ne zaman affetmiştiniz iki gözlüm? Özür mü dilemiştik sizden...

Sonra tabi adam da yoktu uçakta, vuruldunuz ... Oy dere Kızıldere diye yakıyorduk türkümüzü. Oy dere Uludere diyoruz şimdilik... Doğum lekesi gibi alnınızda kaçakçılık, teröristlik... Kara kaşın çatık kaşın ne çektiğini ben de bilirim elbet. Ah o uçakta olsaydım, size çiçekler atardım. Ama biliyorsunuz adam yoktu o uçakta, çiçek atacak adam yoktu. Adam olsa zati havadan değil, karadan girerdi belki de. Özür dilerim.

Havadan değil karadan deyince, Noel Baba geldi aklıma. Adam olsaydı bacadan değil, kapıdan girerdi demiş

müftüm. Bizim evde zaten baca yok. Oysa misafir dediğin, kapıdan da bacadan da... Özrüm kabahatimden çokken, bunun için öze gerek yok tabi.

Ölüm ile yaşam. Siyah ile beyaz. Bu yazının konusu bu muydu yahu? Sadece unuttum bak yine hayatın gerçeklerini...Çadırlar tutuştu öldü güzel ve çaresiz insanlar. Bu ölümlere çare bulamadı bütün bir yetmiş milyon. Demek ki yetmemiş milyon. Özürler ne çare acılara?

Elendi bak tuttuğum şarkıcı. Piyangolar boşa çıktı. Ahh Behzat ah... Cumartesi cumartesi.

Üzülmesin şu çılgın ülkemin, yalnız insanları... Daha ben kendimi affettim mi bilmezken, sahi siz bizi ne zaman affettinizdi iki gözüm? Özür dilemiş miydik sahiden?

Yeni yıl gelmiş ülkeme. Barış da mı gelmiş yani?

Jeodezi ve Fotogrametri Yük. Müh.

Toprakların Sömürülmemesi Umudu

Erol Köktürk

KARAMSAR TABLO

Öyle bir noktaya geliyoruz ki, kentlerin içinde kaçacak yerlerin sayısı azalıyor. Ciddi bir kuşatma altındayız. Ve bu kuşatma öyle kolay kırılacak bir kuşatmaya benzemiyor.

Atmosfer bütün kirliliğiyle üzerimize abanıyor. Kaldırma gücümüz ise tersine azalıyor. Dayanmanın sınırlarında dolaşılıyor artık.

Ciğerlerimiz, gözlerimiz, ruhumuz, kirlenme yorgunu. Soluk almadan yaşamayı özler olduk.

Kentte kaçacak yerler azalınca, kentten kaçma duygusu kabarıyor. Sanki çözülmüş gibi... Çünkü kirlenme, ne yazık ki, adım adım tüm mekanlarımıza, ormanlarımıza, kıyılarımıza yayılıyor.

Kentte kalmada direnme durumundaysa, bu yapıyla kent, bizi hızlı biçimde yoruyor, geriyor, psikolojimizi bozuyor. Yani iki ucu kirlî değnek...

Ve her şey gözümüzün, gözlerin önünde oluyor. Yani göz göre göre köşeye sıkıştırılmışız... Kirlenme tarafından... Bırakın bizleri rahatlatacak yeni alternatiflerin yaratılmasını, var olan olanaklar, bir mirasyedi hovardalığıyla tüketiliyor.

Bu tükenişin çok daha trajik boyutlara ulaşması varsayımlarını önemsememek akıl karı değil... Yani bu evrenin 30-35 yıl sonra çölleşebileceğini söyleyen, küresel ısınmanın insanlığı tehdit eden en büyük tehlike olduğunu dile getiren uzmanların seslerine nasıl kayıtsız kalınabilir? Kalınabilir kuşkusuz... Nasıl mı? Değişik nedenleri olabilecek bireysel bencilliğin azması sonucu gerçekler göz ardı edilirse...

Ve ediliyor...

Sonuçta "tükenmez" dediğimiz şeyler, tükenmeye başlıyor...

Toprak tükenmezdi... Şimdi tükeniyor... Daha doğrusu tüketiliyor... Geri dönüşü olmayan kararlarla... Tarım topraklarına saldırılıyor... Kent toprakları kapışılıyor... Yatay ve dikey sömürden pay alma duygusu vahşileşiyor... Yeşil alanlar, ormanlar, kamusal alanlar, dağlar-tepeler rant odağına yatırılıyor...

EN AĞIR BEDEL...

Toprağa mirasyedi hovardalığıyla bakmanın en ağır bedeli, onunla kurulan yanlış ilişkilerin insanın yaşamına mal olması... Bu da somut olarak yaşadığımız depremlerde karşımıza çıkıyor...

Anadolu toprakları 5 milyon yıldır sallanıyor... 5 milyon yıldır bu toprak üzerinde var olan bir gerçeğe gözlerimizi kapayınca, sonuç, her depremde yitirdiğimiz canlar... Kayıplar... Maddî zararlar... Yürek burkan görüntüler... İlkellikler...

Toprakla bilgiye dayalı bir ilişki kuramayınca, kafamızın estiği yere yapı yapmakta, yapıları da bilim ve fen kurallarına göre yapamamakta ısrar edince; karar vericiler de, denetleyiciler de konulmuş kuralları uygulamaya gözlerini kapamayı sürdürdükçe (şu ya da bu nedenle), sonuç, yaşamını yitiren insanlarımız oluyor...

DEĞİŞEN YAŞAM TARZI

İnsan, diğer yaratıklardan farklı olarak, içgüdüleriyle değil, bilinciyle hareket eder. Bu harekette bilincin oluşma ve kullanılma yönü farklı sonuçlar doğurabilir. Örneğin, insan eylemleriyle doğal dengeyi güçlendirebileceği gibi, bozabilir de. Yani bilincin yapısına göre, insan "istese" sağlıklı bir çevrede, güvenli yapılarda yaşamayı olanaklı kılabilir... Bunun anlamı, depremin yıkıma dönüşmesinin, çevre sorunlarının yaşamımızı tehdit etmesinin kaçınılmaz bir yazgı olmadığıdır.

Tarihte insan olmanın üstünlüğünün, egemenlik düşüncesine dönüşmesi örneklerine sıkça rastlanır. Egemenlik ideolojisi, bir ülkeye egemen olma, kişilere egemen olma, topluma egemen olma v.b. biçimlerinde olabilmektedir. Bu düşünce "doğaya ve çevreye egemen olmak", bunun bir başka biçimi olarak toprağın, mekanın gerçeklerini, çevreyi göz ardı etmek gibi bir egoizme de dönüşebilmektedir. Yaşadığımız felaketlerin çoğu, bu eğilimin sonucudur...

Oysa bugünün temel yaklaşımı "uyumlu ilişki", "barış içinde yaşama" politikasıdır. Sürekli sanılan geçici egemenlikler dönemi, yerini, "karşılıklık" ilkesinin geçerli olduğu bir sürece bırakmaktadır. Doğayla ilişki de bu genelin içinde bir anlam taşımaktadır? Ondandır aldığımız kadar, vermeliyiz de...

Bu nedenle doğaya egemen olma değil, onunla dostça geçinmedir temel olan. Ve insanlık bu dostluğu yeniden kurabildiği, ya da kurduğunu sandığı dostluğu sömürmediği, kendi bencil amaçlarına bulaştırmadığı zaman doğal olaylar sonucu doğal olarak gelmeyen felaketlerin, çevre sorunlarının ana kaynağı kurumaya başlayacaktır.

Bunu söylemek kuşkusuz kolay... Çünkü sürekli bir devingenlik içinde olan toplumsal süreçlerde, beğeniler ve beklentiler de değişime uğramaktadır. Değişen yaşam tarzları, üzerinde insanın yalnızca belli bir zaman yaşayabildiği dünyada, bu sınırlılıktan ötürü daha yoğun yaşama özelemlerini doğurmaktadır. Bu da ister istemez kişinin kendisini daha çok düşünmesi gibi, aslında bencillik görünümü veren, ama belli koşullarda anlaşılır bir yansımayla neden olmaktadır. Asıl olan, insanın bir birey olarak özelemleriyle ve istemleriyle, kendi soyunun geleceğine karşı sorumlulukları arasında kurulacak dengedir.

Yoksa “doğayla kaynaşmaya EVET, ama bu benim toprağım üzerinde 20 kat daha keyifli oluyor,” biçimindeki bencillikle, ya da “mikroskopik düzeydeki iyelikten”, “benim çevreme, çimenime, ağacıma, hektarlarıma, metreküplerime” doğru yayılan yaşam tarzı anlayışıyla sözü edilen dengeleri kurmak olanaklı değildir.

Burada vurgulanması gereken bir diğer nokta da şudur; insanlar doğayla tek tek ilişki kuruyormuş gibi görünseler de, aslında ilişki örgütlü bir ilişkidir. Bunun sonucu, doğada yaratılan yıkım, ürkütücü olabilmuştir. Buradaki örgütlenmeyi yalnızca fiziki bir örgütlenme olarak düşünmemek gerekir. Çünkü fiziki örgütlenme bir sonuçtur. Bunu yaratan düşünsel örgütlülük daha fazla önem taşmaktadır.

İşte değişen yaşam tarzı derken, bunun bu düzeyde yarattığı ve bakış açılarını belirleyen tehlikeli yabancılaşmadır, vurgulanmak istenen, insanın çevresine yabancılaşması ise, insanın kendisine, bir toplumsal yaratık olarak özüne yabancılaşmasından ayrılabilir mi?

ÇEVRE VE TOPRAK

Bilindiği gibi çevreyi oluşturan faktörlerin en önemlilerinden biri, topraktır. Yaşamımızın ve ölümlülüğümüzün taşıyıcısı, insansal etkinliklerin büyük bölümünün üzerinde gerçekteleği toprak, çevre sorunları kümesinin içinde yer alıyorsa, bunun nedeni, toprağın kötü kullanımınıdır. Toprak plansız kullanılırsa; ya da planlanmasına karşın buna aykırı kullanılırsa, yani toprak sömürülürse, o da üretkenlik ve verimlilik yerine sorun doğuracaktır...

Başta kolay kazanç, havadan gelir, taş atıp kol ağrıtmadan zengin olma arenasına dönüşen kent topraklarındaki rant paylaşımı dikkati çekmektedir. Bu pasta, İstanbul megapolünde bugün hesaplanması çok zor değerlere ulaşmaktadır. Bu nedenle en vahşı saldırılar İstanbul’a yapılmaktadır. İstanbul’daki rantın boyutlarına bakınca, çevre sorunlarını konuşmak abes olmuyor mu? Haydi siz de saldırın... Ne kadar kapılırsa kardır...

Evet, ne yazık ki, rant olgusu, insanları yöneten ciddi ve tehlikeli bir otorite olmuştur. Bunun sonucu kent, “paylaşTIRILMAKta”dır. Boş görülen arsalar, dağlar-tepeler, yollar, kıyılar v.s., v.s. Kent kapış-kapış giderken, karşı önlemler alınamamakta, alınanlar etkili olamamaktadır. Oysa kentin, orada yaşayanlarca “paylaşILMASı” gerekir. Sorunlarının da, güzelliklerinin de... Fakat neredeee...

Bugün kent ekolojisini tehdit eden en büyük olgu, bu rant olgusudur. Sorunların kaynağı buradadır. Bu olgu nedeniyle, kentin yaşanacak yer olarak kalitesi her gün düşmekte, kentin estetiği ve varsa kimliliği ortadan kalkmaktadır. Kenti kent olmaktan çıkararak bu olgunun temelinde yatan özel iyeliğin sınırsızlığı anlayıştır. Edinmek ve giderek bir nalıncı keserine dönüşmek, sonu olmayan bir iktidir...

Bu istek rantın diğer türevlerinin de temelinde bulunmaktadır; yeşil alanların ve kıyıların yağmalanması, o yerin gerçeklerine uymayan planlama kararlarının verilmesi, sanayide yanlış yer seçimi, verimli tarım topraklarının bilinçsizce yerleşime açılması, tarım

topraklarının aşırı ve bilinçsizce gübrelenmesi ile yoğun işlenmeleri, kamu ve devlet topraklarının elmenlik (zilyetlik) yoluyla, mülkiyeti düzenleyen yasalardaki hükümlerin desteğiyle kapışılması, ormanların yağmalanması ve yer açmak için yakılması, tarihi ve zor yetişen ağaçların kolayca kesilmesi, erozyona karşı ciddi önlemlerin alınmaması, deprem karşısında yalnızca beklenmesi...

Yani çevre sorunları, felakete dönüşen doğa olayları deyince ve bunun toprak ögesi üzerinde düşünmeye başlayınca, toprak-insan ilişkilerindeki sorunsal doğru tanımlama gereği kendisini dayatmaktadır. Fakat toprağın bugün en önemli güvence unsurlarından biri olduğu göz önünde tutulduğunda, “toprak sömürülmemelidir,” demek biraz saf kalmaktadır. “Toplum, başka sosyal güvenlik düzenekleri yaratmalıdır,” demek de öteleyici bir yaklaşım olmaktadır. Yani hem bugünü hem de geleceği kurtarıcı bir yaklaşım gereklidir. “Bilinçlenme” ve “doğaya sevgiyle yaklaşma” deyince de uzunluğu tam tanımlanamayan bir süreç dile getirilmiş olmaktadır...

Ama insan-toprak ilişkilerinde, kullanım hakkını elde bulundurmaya sınırlayan, buna yükümlülükler getiren bir yaklaşım zaman içinde egemen kılınabilirse, umutsuzluk umuda dönüşebilecektir.

Böyle bir yaklaşımın ölçütü, bir anayasa maddesi olarak varlığını, yıllardan beri sessiz-sedasız sürdürmektedir. 1961’den bu yana değişmeyen ender anayasal hükümlerden biri olarak kalan, ama kağıt üzerinde kalan, uygulamada kendisine yaşam bulamayan “toplum yararı” ilkesi, toprağı kullanımla ilgili bir umut hükmü durumundadır. Demek ki, böyle bir anayasal dayanağın varlığı da yetmiyor. Bununla ilgili yasal düzenlemelerle, daha önemlisi uygulayıcılar, bazı baskılara boyun eğmeyecek uygulayıcılar elinde açabilir bu hükmün yediveren gülleri... Gerçi yeni başlayan anayasa tartışmaları içinde, bu hükmün varlığını koruması olasıdır da zayıf görünmektedir. Uygulanmasa da, diğer hukuk metinlerine yansımasa da, varlığı bazı kesimleri rahatsız etmektedir...

Toprak kullanımı konusunda, özellikle büyük kentlerde bir tıkanma noktasına geldiği bir gerçektir. Ülkemizde kentler bugün bile politikanın çıkarıcı yanının baskısından kurtulabilmiş alanlar değil. O nedenle de çevre sorunlarının, deprem gibi doğa olaylarının sonucu ortaya çıkan yıkım tablolarının düğüm noktalarını oluşturan büyük kentlerde, bugüne dönük yaşam ve karar süreçleri ön plana çıkmaktadır. Bu kuralı bozan fazla örnek göze çarpmamaktadır.

Oysa bu alanlarda, hiç olmazsa topraktan kaynaklanan çevre sorunlarını minimize edecek, toprağı yanlış kullanmayı, yanlış yer seçimi kararları vermeyi azaltacak bir yaklaşım için, önce toprak dökümünün yapılması gerekiyor. Var olan kaynaklar ortaya konduktan sonra, yeni alternatiflerin miktarının ve yerinin tanımlanması gerekiyor. Yani örneğin İstanbul yaşanabilir bir ortam olacaksa, kişi başına yaklaşık 2.4 m²’lik yeşil alanın Zürih’teki 60, Stockholm’daki 80 m²’lik yeşil alanlar karşısında komik değil, trajik kaldığını görüp, davranmak gerekiyor.

Çok söyleniyor, yazılıyor-çiziliyor... Her yıl İstanbul’a bir Eskişehir ekleniyorsa, hiç olmazsa Eskişehir’deki kadar da yeşil alanın eklenmesi gerekmiyor mu? Tersine bu saldırıdan var olanları korumak bile olanaklı olamıyor ki...

Yeni alternatifler derken, şimdiye kadar konuşulmayanları da konuşmak gerek... Tıkanma noktasına doğru gidiyorsak, buna teslimiyeti kabul edemeyiz... Örneğin İstanbul metropoliten alan sınırları içindeki askeri alanlar... Belki de İstanbul’daki kadar çok askeri alanı “metropoliten alan” sınırları içinde barındıran başka örnek biraz zor bulunur. Artık devletin üst düzeylerinde ordunun modernizasyonundan, asker sayısının azaltılmasından,

savunma anlayışının ve araçlarının değişmesinden daha sıkça söz edilir oldu. O zaman yeni düzen içinde, Ŗimdi kaplanılan kadar büyük alanlara gerek kalmayacaktır olasılıkla. Bu demektir ki, bu alanlar Ŗimdiki tıkanmanın açılım noktalarından biri olarak düşünülebilir yakın bir gelecekte... Askeri bölgelerin metropoliten alan sınırları dışına taşınması, kentin demokrasisi ve sivil görünümü için de son derece yararlı olacaktır. Bu alanların sulama havzalarına kaydırılması önemli bir alternatif olarak düşünülebilir. Hem su kaynaklarının diğer yapılaşmalarla kirlenme tehdidi altına girmesi de önlenabilir.

Yeni alternatifler ve kullanım alanı yaratma düşünceleri bazı kaygıları da yanısıra getiriyor. Bu alanların da Ŗimdiki gibi çar-çur kullanılması ve kaçak yapılaşmalarla doldurulması gibi... Ne yazık ki, korkunun ecele bir yararı yok...

Kentsel toprak kullanımına getirilecek çözümlenelerde, tartışılarda dile getirilen "kentsel toprak düzeltimi (reformu)" gibi kavramların özünde, "sahipliği sınırlama" gibi önlemler olmak zorundadır. KiŖi ya da aile başına sınırlandırma gibi. Bu ise, mülkiyet düzenini de yeniden ele almayı gerekli kılıyor.

2981 sayılı yasaya göre bir kiŖinin ya da ailesinin ancak 1 tane hak sahipliği olabilirken, uygulamalarda aynı mahallelerde bile birçok sahiplikle karşılaşılmıştır... Ŗimdilerde 2B, kentsel dönüşüm gibi araçlar tartışılırken, üzerinde en fazla durulması gereken kavramlardan birisi hak sahipliğidir... Toprak rantlarını semirme alanı olarak görenleri frenleyecek, kent içi adaletin zedelenmesini azaltacak yol, kayıtlamayı ve denetlemeyi bilgisayar destekli olarak yürütmektir.

Örnekleri ve vurguyu artırmak olası... Söylenmek istenenin özü Ŗudur: Toprağın çevre sorunları ve deprem gibi doğa olaylarında kendi başına ürettiği bir sorun yoktur... Sorunu yaratan onu yanlış kullanan insanın niyetleridir.

Bu nedenle, bilgiye, bilince ve eŖitlięe dayalı yeni bir toprak-insan ilişkileri modelini ısrarla savunmak gerekmektedir... Yeni bir yaklaşım, Aristoteles'in savunduğu anlamda yeni bir dostluk ilişkisi...

SONUÇ VE YİNE DE UMUT

Sonuç mu? Bunu yazmak öyle kolay ki... Çok öneri yapılıyor... Çok ciddi incelemeler yapılıyor ve çözüm yolları geliştiriliyor.

Önemli olan çalışmalardaki, bilimsel araŖtırmalardaki sonuçları, "kendi yazgılarımla baş-başta kalmaktan" kurtarmaktır.

Bavyera'nın başkenti Münih... 2006 yılı rakamlarına göre nüfusu 1 milyon 306 bin... Yani İstanbul'un 1/10'u... Bu kent, Avrupa Birliği'ni ayakta tutan gelişmiş kapitalist ülke Almanya'nın bir kent... Ama bu kentin belediye meclisi 23 Mart 1994'te bir karar alıyor: Münih'te **sosyal adaletçi bir toprak kullanımı politikası** izlenmesi...

Bizim İstanbul'da ve ülkemizde yapamadığımız bu... O nedenle mekanlarımız sorunlu alanlara dönüşüyor...

Yine de bir dilekle bu yazıyı noktalayalım: Toprağın ardı-arkası gelmez bir sömürü alanı olmaktan kurtulduğu günleri görmek dileğiyle... Bir umut... Umutsuzluğun kol gezdiği bir ortamda, umutları canlı tutmak ve yeŖertmek zor olsa da...

Prof. Dr.,
Harita Müh.

Küreselleşmenin Etkisindeki İstanbul ve “Çılgın Proje”

Doğa Demirtaş

2011 yılı seçimleri öncesi AKP iktidarının 2023’ü hedefleyen çalışmalarından en garipsenenin, kamuoyunca “Çılgın Proje” olarak bilinen “Kanal İstanbul” olduğu yadsınmaz. Küresel sermayenin geleceğin finans kenti olarak lanse ettiği İstanbul’u yaşanabilir kılan son varlıklarından da etme hedefinde olan projenin açıklanmasıyla birlikte, özellikle neoliberal politikaların egemen olmaya başladığı 1980 döneminden sonra hızlanan mekânsal dönüşüm büyük bir hızla ivme kazanmaya devam etmekte.

Kapitalizmin Yarattığı Kent

Mekan, somut olarak üretilen, kullanılan ve tüketilen bir nesnedir. Tarihin ilk zamanlarından günümüze değin(...)mekanın bir nesne olarak üretilmesi her toplumun temel uğraşlarından biri olmuştur. (Yırtıcı, 2005) Kapitalizm, mekanı yeniden üretmek kırsal ile kent arasındaki ilişkiyi tümden değiştirmiş ve yeniden kendi kurallarına göre belirlemiştir. Burjuvazi, büyük kentler yaratarak ve nüfusun büyük kısmını kentlerde toplayarak kırsal alanı kentlere bağlamıştır. (Marx ve Engels, 1848) Kent artık eski feodal kimliğinden sıyrılıp metanın üretim ve dağıtım merkezi rolünü üstlenmiştir. Devasa boyuttaki üretim merkezlerinin kentlere inşa edilmesi, buralarda çalışacak işgücünün çok büyük bir bölümünün kırsal bölgelerden kentlere göçü ile kentlerin nüfus açısında giderek kalabalık ve yoğun bir yapıya kavuşmasına neden olmuştur. Sermayenin sürekli büyüyen bir ölçekte birikimi, hızla ivme kazanan bir kentleşme içinde gerçekleşmiştir. (Harvey, 1992) Sermaye sürekli büyürken beraberinde geliştirdiği merkez olan kentleri de, çoğu zaman yaşanabilirlik sınırlarını zorlayarak, büyümüştür.

Küresel Sermayenin Yerel Merkezi: İstanbul

Bu sürecin ülkemizde geç olsa da yaşandığı söylenebilir. Fakat tam anlamıyla sürece olan entegrasyon 1980’li yıllardan sonra yaşanmıştır. 24 Ocak kararlarının uygulamaya konulması ardından bu ekonomik değişimin siyasi ayağının 12 Eylül askeri darbesi ile devam etmesi çok manidardır. Bu sayede neoliberal politikaların ülkemizde uygulanması da meşrulaşmış ve büyük bir hızla dönüşüm başlamıştı. Bu dönüşümün merkezi olarak da İstanbul seçilmiş ve bu değişim gerçekleşir gerçekleşmez meyvelerini vermişti. Dış yatırımın büyük bir bölümünü cezbeden ve ihracatın çoğunu yapan, tek başına İstanbul’dur. (Keyder, 2000).

1980 öncesi sermayedeki payı en fazla olan sanayi sektörünün yerini hizmet sektörünün alması kent mekanında da köklü olmasa da hatırı sayılabilir düzeyde bir değişime yol açmıştır. Yerel sermayenin halihazırda yürütmüş olduğu birtakım işleri, küresel şirketlerin kendi tekellerine almaya başlamasıyla birlikte, kentin yaşanabilirliğinin tehlikeye girmesi söz konusu oldu. Daha önceden merkezi planlama ile kısıtlı olarak genişletilen kent alanı, küresel sermayenin talepleri doğrultusunda rantın üretilebildiği her mekandan gerçekleşmeye başladı. 1980 öncesindeki sermaye birikimi ile sonrasındaki küresel şirketlerin birikimi arasındaki büyük farkın neticesinde, büyüme oranını koruyabilmek adına İstanbul’un yapılaşma açısından sakıncalı olan bölgelerinde yerleşim alanlarının oluşturulması konusunda bir tavır sergilerken, belirlenen neoliberal devlet politikası bu talepleri seve seve yerine getirmekte bir beis görmüyordu. Uluslararası bankaların ve ticaret şirketlerinin yanı başında, Boğaziçi’ne bakan ayrıcalıklı noktalarda beş yıldızlı oteller yükseliyordu. 1980’li yıllarda İstanbul, kumarhane kapitalizminin ve yupi keyfinin kendine özgü bir versiyonunu yaşıyordu. (Keyder, 2000).

2000’li yıllara kadar İstanbul’daki bu büyüme hem nüfus bakımından, hem de mekânsal açıdan devam etti.

İstanbul’un çevresinden dolaşması planlanan 2.Köprü ve TEM otoyolu kentin göbeğinde kaldı, ormanlık alanlar imara açıldı, su havzaları kalıcı zararlar gördü, fakat sonunda kent büyüdükçe büyüdü, resmi rakamlarla 13.285.685 kişi, gayri resmi rakamlarla yaklaşık 20 milyon insanın yaşamaya çalıştığı bir metropol haline geldi. Bununla beraber öyle bir noktaya gelindi ki, artık yeni rant üretilebilecek bölgeler yok denecek kadar azaldı. Kentsel dönüşüm projeleri, mekanın koşullarını iyileştirmek adı altında söz konusu bölgeyi soylulaştırmak ve artık kentin merkezinde kalan orta-alt gelirli halkın, kentin en dış bölgelerine yerleştirmek amacıyla hayata geçirildi. Bununla beraber devletin halen elinde tuttuğu ve rantsal açıdan iştah kabartan Galata Port, Haydarpaşa Port gibi bölgeler ile bazı saraylar hatta kentin göbeğinde kalmış okulların küresel sermayeye tasfiyesi gündeme geldi.

Son yıllarda ise sıra, neredeyse tüm bilim insanlarının İstanbul’un akciğerleri ve hayat damarları dediği İstanbul’un 3. ve son 10 km’lik, en kuzeyde yer alan kuşağına geldi. Buna göre boğazın kuzey bölgesine inşa edilecek 3.köprü ve her yakaya üçer milyon nüfusu barındırması planlanan iki yeni kent planlandığı açıklandı. Bardağı taşınan su damla ise, İstanbul boğazına paralel Yalıköy – Silivri hattına açılması planlanan “Kanal İstanbul” oldu. Projenin milyarlarca dolarlık maliyeti kamuoyunca bu projeye “Çılgın Proje” olarak anılmasınasebebiyet verdi.

Çılgın Bir Proje

Yaklaşık 50km uzunluğunda, yüzeyde 150 metre, dipte 120metre genişliğinde ve 25metre derinlikte yapılması planlanan devasa kanalın maliyetinin yaklaşık 10 milyar Amerikan doları olacağı açıklandı. Yetkililerin açıkladıklarına göre amaçlar arasında boğazı geçmek için bekleyen gemilerin yıllık maliyetinin (1.4 milyar usd) önüne geçilmesi ve boğazdaki gemi trafiğini rahatlatmak amacıyla bu kanal inşa edilecek. Projenin bitirilmesi için öngörülen tarih de cumhuriyetin 100. Yılı olan 2023. Projenin yapımı esnasında su havzaları ve ekosisteme zarar verilmeyeceği hiçbir bilimsel veriye dayanmadan iddia edilmektedir. Bölgeden çıkarılan toprağın da havalimanı yapımında kullanılıp geriye kalan kısmının da madenlerde ve diğer inşa işlerinde kullanılacağı açıklandı.

Projenin neden gerekli olduğu olduğu argümanları aşağı yukarı yukarıda bahsettiğimiz kadar. Proje eğer hayata geçerse İstanbul’a korkunç derecede çeşitli yönlerden zararı dokunacağı hemen ilk bakışta fark edilmekte.

Çılgın Proje Neden Hayata Geçmemeli?

Kanal İstanbul Projesi, İstanbul’u ve çevresini kentsel açıdan büyük bir tehdit altında bırakıyor. Öncelikle kuzey bölgesine kurulacak iki yeni kent ve 3.köprü projesi ile İstanbul’un dokunulmaması gereken kuzey bölgesindeki ormanlık alanlar ve havzalar büyük oranda tahrip edilecek. Daha önce inşa edilen 1. ve 2. Köprü’de inşa öncesi ve sonrası hava fotoğraflarına bakılırsa eğer, kentleşmenin köprü bağlantı yollarının çevresinde nasıl hızla arttığı kolaylıkla gözlemlenebilir. Fakat kuzey bölgesinin de imara açılmasıyla tahrip edilmemesi gereken hayati koridor da yitip gidecek ve yalnızca İstanbul’u değil, tüm Marmara Bölgesi’ni yaşanılmaz bir yer haline getirecektir. Çünkü İstanbul, organları itibariyle Adapazarı’ndan Bursa’ya kadar bütün bölgeleri ve de Marmara Denizi’ni kapsar. İstanbul’un kalbi ve beyni şehrin içerisinde ama ciğerleri, sinirleri, kolları ve bacakları bütün Marmara Denizi’nin çevresindedir. (Kaptan, 2011)

Kanalın etkileyeceği bir diğer ve belki de bölgenin ekolojisi açısından en önemli faktöre gelelim. Kanalın 25 metre derinlikte inşa edilmesinde halinde kanalın yaratacağı ek üretim

Marmara'nın alt suyundaki oksijeni kısa zamanda tüketecek, Boğaz'a yaklaşan ve Karadeniz'e geçmeye çalışacak olan suyu birkaç ay içerisinde oksijensiz hale getirecektir. Bu da pek tabii Marmara Denizi ve İstanbul'un etrafındaki sularda canlı hayatının sona ermesine yol açacaktır ve hatta özellikle İzmit Körfezi ve Haliç gibi kapalı olan bölgelerde biriken kimyasal maddeler, bir süre sonra bu bölgelerin çürük yumurta gibi kokmasına da neden olacaktır. (Saydam, 2011).

Marmara Denizi'ne açılacak olan bu ekstra kanal ile Karadeniz'den Marmara Denizi'ne doğru su akışı hatırı sayılır derecede artacak ve bu da Çanakkale Boğazı'ndaki su seviyesinin hissedilir derecede birkaç santimetreye artmasına neden olacaktır. Prof. Dr. A. Cemal Saydam'a göre (2011) İstanbul ve Marmara Bölgesi'nin tamamına yakın bir kısmının uzun vadede susuzluktan ve kokudan tamamen yaşanabilir bir bölge olmaktan çıkması sürpriz değil!

Kanal İstanbul, şehircilik ilkelerine göre de tamamen aykırı bir projedir. Proje, halihazırda açıklanmış olan "İstanbul 1:100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"nda gösterilmemiştir. Fakat bu proje, planlarda belirtilmemesine rağmen, 3.Köprü, kuzeyde yerleşime açılacak iki ayrı kentsel alan ile beraber hayata geçirilmeye çalışıyor. Projenin ilkelere uymaması bir yana, projenin geçtiği hattın yaklaşık ¾'ü orman alanlarından geçmektedir. Kanalin çevresinin de yapılaşmaya açılacağı düşünüldüğünde yaratılacak orman tahribatının ve kanalin hemen yakınında bulunan ve İstanbul için hayati önem arz eden Terkos Gölü'nü besleyen yeraltı suları ve su toplama havzalarını da olumsuz yönde etkileyecektir. (Bayrakçı, 2011)

Tarihi ve kültürel miras da tehdit altındadır. Sadece Silivri'de 1500 hektar alanda 10 adet kentsel ve arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Bu bölgelerde Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda mevcut olmadığından bu tarihi mirasın da sessizce yok edilmesi işten bile değil. (Bayrakçı, 2011)

Kanal İstanbul Projesi'nin çevresine ve 3.köprü ile iki yeni üçer milyon kapasiteli kentlerin inşa edilmesiyle resmi nüfus 20 milyon, gayri resmi nüfus da 30 milyonun üzerine çıkması öngörülmektedir. Bu denli büyük çapta bir nüfus artışını İstanbul'un mevcut kapasitesiyle kaldıramayacağı açıkça görülmelidir. Artması öngörülen nüfusa karşın orman ve su alanlarının azalması neticesinde kentin, yakın zamanda bu yoğunluğu kaldıramayacak duruma gelmesi sürpriz olmaz.

Çılgın Proje'nin Ardındaki Gerçekler

Şu ana kadar açıklanan tüm etkilerin, orta ve uzun vadede İstanbul ve Marmara Bölgesi'ni yaşanmaz bir bölgeye çevirecek olan bir projede bu kadar ısrar edilmesinin anlamı nedir? 10 milyar dolar ve bazı uzmanlara göre 30 milyar dolara kadar çıkabilecek bir maliyeti olan projede, hem de yanı başında zaten bir boğaz bulunmasına rağmen, neden bu kadar ısrar ediliyor? Mevcut bina stokunun en az 70%'inin depreme karşı güçlendirilmesinin aciliyeti, halihazırda mevcut ulaşım sorunları vd. tüm kentsel sorunların çözülebilmesi için kaynak gerekirken bu denli kente ve ekolojije kalıcı zarar verileceği sayısız bilim insanınca söylenen pahalı bir projenin amacı açıklandığı gibi sadece boğaz trafiğini rahatlatmak olabilir mi?

Yazımızın başına geri dönecek olursak, cevabımızın o bölümde gizli olduğu ortaya çıkacaktır. 1980'lerden itibaren benimsenen neoliberal politikalar sonucu Türkiye'de faaliyet göstermek amacıyla birçok küresel şirket faaliyete başladı. Neoliberalizmin getirdikleri değişimlerden biri, belki de en önemlisi, yerelde yayılmak için kullanacağı merkez bir kent seçmesi idi. Türkiye için bu kent İstanbul olarak belirlendi. Bu aşamadan sonra İstanbul artık bir "Finans Kenti" idi ve "FIRE" (Finance, Insurance, Real Estate)'ın ekonomik alanda etkin olduğu bir kent meydana getirilmeli idi. Küresel şirketlerin sermaye birikimleri devasa olduğundan bu devasa boyuttaki sermayeyi beslemek için de bulunduğu bölgedeki ranttan maksimum derecede doğrudan ya da dolaylı olarak faydalanması gerekiyordu.

İstanbul'da yayılacak bölgeler son derece sınırlı kaldığından kapitalizm yine en sık başvurduğu yola t ekrar başvuruyor, mekanı yeniden üretmek buradan kendi payına rant sağlamanın yoluna gitmek için fırsat kolluyor. Yalnızca 3.Köprü'nün yapılması neticesinde ortaya çıkan değer kaba bir hespla 350 milyar dolar civarındadır. Böyle bir değer Kanalı İstanbul düşünüldüğünde kat be kat fazlasının çıkacağı açık. Bu yaratılan rant öylesine büyük rakamlar vad ediyor ki hiç kimse bir koyup on almaktan çekinmeyecektir. (Kahraman, 2011)

Sonuç

Küresel sermayenin ne denli bir tehdit olduğu, yalnızca bu projeden bile rahatlıkla anlaşılabilir. Proje gerçekleştiği takdirde bilim insanlarının açıkladığı üzere, yakın gelecekte kentin kendisini ve yakın çevresini tümüyle imha edebileceğinden rahatlıkla bahsedilirken, sermayenin yalnızca içinde bulunduğu anı, sadece cebine girecek olan paraya bakarak tayin etmesi korkunçtur. Doğduğu günden itibaren bir türlü ayakları üzerine basamayan, yüzyıllardır krizlerle boğuşan ve bu krizlerin faturalarını hep emekçi sınıflara ödeten Kapitalizm, doğası gereği mevcut durumunu değiştirmeyecek ve etkin bir toplumsal baskı olmadıkça yalnızca cebini düşünmeye devam edecektir.

Küresel sermayenin çıkarları doğrultusunda yönetilen bir kent değil, bilimsel verilerin ışığında, doğaya zarar vermeyecek yaşanabilir bir kent ve kent planlamasının yapılması toplum yararına olacaktır. Yalnızca belirli zümrelerin çıkarı düşünülüp toplumun geri kalanı yadsınır ise içinde yaşadığımız dünya, hakça yaşanılan bir yer olmaktan çıkacaktır. Sermaye birikimi adına göz yumulan toplum içi adaletsizliğin yanında doğaya verilen zarar da yakın gelecekte geri döndürülemez boyutta erişecektir. Toplumcu ve çevreci politikalar güdülmeyecek elimizdeki yaşam alanı kaybolmaya mahkumdur.

Geomatik Müh.
Bölümü Öğrencisi, İTÜ

KAYNAKÇA

- 1) Bayrakçı, Bora, *Doğayı, İnsanı, Bilimi Yok Sayan "Vahşi Proje!"*, (Bilim ve Gelecek Dergisi 88.sayı, Haziran 2011)
- 2) Harvey, David, "Class Structure and The Theory of Residential Differentiation", *The Urban Experience*, (Blackwell, 1992)
- 3) Kahraman, Tayfun, *Doğayı, İnsanı, Bilimi Yok Sayan "Vahşi Proje!"*, (Bilim ve Gelecek Dergisi 88.sayı, Haziran 2011)
- 4) Kaptan, Hüseyin, *Doğayı, İnsanı, Bilimi Yok Sayan "Vahşi Proje!"*, (Bilim ve Gelecek Dergisi 88.sayı, Haziran 2011)
- 5) Keyder, Çağlar *İstanbul Küresel ile Yerel Arasında*, (Metis Yayınları, İstanbul, 2000)
- 6) Marx, Karl – Engels, Friedrich, *Komünist Manifesto ve Hakkında Yazılar*, (Yordam Kitap, İstanbul, 2008)
- 7) Saydam, A. Cemal, *Doğayı, İnsanı, Bilimi Yok Sayan "Vahşi Proje!"*, (Bilim ve Gelecek Dergisi 88.sayı, Haziran 2011)
- 8) Yırtıcı, Hakkı, "Sermayenin Yeni Yaşam Alanlarını Yapılandırma Mantığı", *Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi*, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009)
- 9) Kanal İstanbul Projesi "Ne Zaman Başlayacak?", (URL: <http://www.kanalistanbulprojesi.gen.tr/ne-zaman-baslacak.html#more-28>)
- 10) TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi – 2010 Dönemi, (URL: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=39&ust_id=11)

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İstanbul İl Koordinasyon Kurulu

- 19. Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi - Can Güvenliği, İş Güvencesi İstiyoruz Basın Açıklaması, 12 Eylül
- 4.Ölüm Yıldönümünde Gülseren Yurttaş Cinayeti ve Yaşamaya Devam Eden İş Cinayetleri Hakkında Basın Açıklaması, 28 Eylül
- İnsanca Yaşam İçin Eşit Özgür ve Demokratik Türkiye Mitingi, 8 Ekim
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi "Çalışırken Hastalanıyoruz" Çalıştayı, 16 Ekim

- TMMOB 8. Enerji Sempozyumu, 17-19 Kasım
- Temel Haklarımızı Gasp Etmeye Çalışan Politikalara Karşı 21 Aralık'ta G(ö)revdeydik, 21 Aralık
- 3. Köprü Yerine Yaşam Platformu Basın Açıklaması, 9 Ocak
- TMMOB Ücretli Çalışan Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları ve İşsizlik Kurultayı, 25-26 Şubat

HKMO Tarihine Işık Tutanlar Söyleşi Dizisi: Prof. Dr. Onur Gürkan İle Söyleşi (12 Nisan 2011)

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - Değerli hocalarım, sevgili meslektaşlarım; Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Tarihine Işık Tutanlar Söyleşiler Dizisi kapsamında altıncı kezdir sizlerle buluşuyoruz. Sevgili Onur hocamız bizi kırmadı bugün ve "Köy Enstitüleri Deneyimi ve Günümüzde Harita Kadastro Mühendisliği Eğitimi" başlıklı bir söyleşiyle bu etkinlik dizimizde yer aldı.

Ben, öncelikle Onur hocamızın yaşam öyküsüne ilişkin bilgilendirmede bulunmak istiyorum.

Odamızın 268 numaralı üyesi olan Prof. Dr. Onur Gürkan, 26 Haziran 1938 tarihinde Denizli'nin Çivril ilçesinde doğdu. İlköğrenimini 1945-48 yılları arasında Çivril 30 Ağustos İlkokulunda, 1948-50 tarihleri arasında da Isparta Gazi İlkokulunda okudu. 1950-53 yılları arasında Çivril Ortaokulunda ortaöğrenimini, 1953-56 tarihleri arasında Tapu Kadastro Meslek Lisesinde lise öğrenimini tamamladı. 1960 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Harita ve Kadastro Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını Yıldız Teknik Üniversitesinde 1961-62 tarihleri arasında, doktorasını ise Bonn Üniversitesinde 1970-73 yılları arasında tamamladı.

1956 yılında, Ankara'nın Beypazarı ilçesinde Arazi Kadastro Müdürlüğünde kadastro teknisyenliği, 1960-61 yılları arasında İstanbul'un Kartal ilçesinde Arazi Kadastro Müdürlüğünde kontrol mühendisliği, 1961-62 yılları arasında İstanbul Teknik Okulu Fotogrametri Laboratuvarında asistanlık görevlerinde bulundu.

Askerlik hizmetini Sarıkamış'ta tamamladı. 1964-68 yılları arasında Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde Elektronik Bilgi İşlem Merkezi Şube Müdürlüğü yaptı. 1968-70 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeodezi Anabilim Dalında öğretim görevlisi görevinde bulundu. 1970-1973 yılları arasında Almanya Bonn Üniversitesinde doktora öğrencisi ve araştırma görevlisi oldu. 1973-1975 yıllarında Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeodezi Anabilim Dalında öğretim görevlisi görevini yürüttü. 1975-1976 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri Ohio State Üniversitesinde Jeodezi Bölümünde doktora sonrası araştırmalarda bulundu. 1976-1978 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeodezi Anabilim Dalında öğretim görevlisi oldu.

1978-1984, 1986-1987 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeodezi Anabilim Dalında doçent ve öğretim üyesi olarak çalıştı. 1977-2008 yılları arasında Milli Savunma Bakanlığı Harita Yüksek Teknik Okulunda yarı zamanlı öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1984-1986 yılları arasında doçent ve öğretim üyesi olarak Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsünde görev yaptı. 1987'den emekli olduğu 2005 yılına dek profesör ve Anabilim Dalı Başkanı olarak Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsünde görev yaptı.

Odamızın birçok çalışmasında aktif görevlerde, aktif katkılarda bulundu. Birlikte çalışmaktan onur duyduğum 10. Harita Kurultayı başkanlığı görevi bunlardan biri.

HKM, Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi Hakem Kurulu üyeliği...

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - O dönem, Ahmet Yaşayan, Kemal Özden ve ben, üçümüzün Harita Dergisinin ilk üç sayısını çıkardığımız zaman. Yani o, son dergi değil.

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - O, özgeçmişinize ilişkin bilgileri toplarken bizim eksikliğimiz, siz de tamamlamış oldunuz. Teşekkür ederiz.

Odamızın sürekli teknik bilimsel komisyonlarından Jeodezi Komisyonu ve Afet Komisyonunda da başkanlık görevlerini yürüttü.

Bir kız babasıdır.

Kendisi, Köy Enstitüleri Deneyimini bizlerle paylaşacak bugün. Kendisinin özel ilgi alanlarından biri olduğunu biliyoruz ve özellikle bu başlıkta bir sunuş yapmasını istedik.

Ben, Onur hocamıza söz vermeden önce köy enstitülerine ilişkin kısaca bilgi vermek istiyorum. Köy enstitüleri bundan 71 yıl önce, 17 Nisan 1940 tarihinde kuruldu. Kuruluş kararının alındığı tarih 17 Nisan 1940. Çok kısa bir süre sonra 71. yıldönümünü kutlayacağız. 1954 yılında da kapatıldı.

Türkiye için olduğu kadar, uluslararası ölçekte de eğitim-öğretim alanında oldukça özgün ve önemli bir deneyimdi. Açık bulunduğu, faaliyet yürüttükleri 14 yıllık zaman diliminde -ki sayıları 21'di köy enstitülerinin- 1308'i kadın, 15943'ü erkek olmak üzere, toplam 17251 köy öğretmeni yetiştirdi köy enstitülerinden.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Burada bir düzeltme yapayım; hepsi öğretmen değil onların, 1700 küsuru sağlık memuru.

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - Öyle mi? Tamam. Hepimizin yakından tanıdığı, öğretmenlikle yetinmeyip, aynı zamanda ışık saçan, bu ülkenin değerleri konumundaki köy enstitülerinden birkaç isim: Fakir Baykurt, Ümit Kaftancıoğlu, Mehmet Başaran, Mahmut Makal, Dursun Akçam. Sanıyorum Ruhi Su da köy enstitülerinin yetiştirdiği değerlerimiz arasında yer alıyor.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile dönemin ilköğretim Genel Müdürü olan eğitim bilimci İsmail Hakkı Tonguç, köy enstitülerinin ilk kurucuları olarak yine belleklerimizde yer eden değerlerimiz.

Önemli bir deneyimdi; ama bu ülkenin aydınlanmacı girişimlerinden birisi olan köy enstitüleri, ne yazık ki, 1954 yılında kapatıldılar. 1950'li yıllar, aynı zamanda Türkiye'nin

NATO'ya üye olduğu, Türkiye'nin dış borç sarmalına girdiği bir dönemdi. Türkiye'nin modernleşmesinin de kendiliğindenliğe terk edildiği dönemin belki de başlangıç noktasıydı. Ne yazık ki bu süreç devam etmedi. Devam etseydi, bu özgün deneyim, aydınlanmacı bir geleneğin yaratılması açısından hem Türkiye için, hem dünya için önemli bir kaynak olacaktı.

Onur hocamız bunu paylaşacak bizimle. Tabii, bir de günümüz harita mühendisliği eğitimine de değinecek. O da üzerinde uzun uzun tartışmamız gereken başlıklardan bir diğeri. Henüz öğrenci almayan, pasif olanlarla birlikte sayısı 20'yi aşan bölümümüz var Türkiye'de. 1250'yi aşkın öğrenci geçtiğimiz öğrenim döneminde harita mühendisliği, geomatik mühendisliği ve jeodezi-fotogrametri mühendisliği programlarında öğrenime başladılar. Yine planlamadan yoksun bir süreci birlikte yaşıyoruz. Eğitimin içeriği ve eğitime yönelik ne tür bir model ortaya atılması gerektiği konusunu da aslında mesleki tartışma başlıklarımız arasında sayabiliriz. Onur hocamız bu çerçevede de değinmelerde bulunacak.

İsteğimizi kırmayıp, bugün bizlerle deneyimlerini, birikimlerini paylaşacağı için kendisine tekrar çok teşekkür ediyorum.

Şimdi sözü Onur hocama bırakıyorum. Buyurun hocam.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN- Değerli meslektaşlar, değerli konuklar; herkese hoş geldiniz diyorum.

Bu sohbet toplantıları dizisinde bana da bir yer verdikleri için İstanbul Şube Yönetim Kuruluna çok çok teşekkür ederim. Hüseyin arkadaşımız bana bir mesaj göndermişti, konuyu benim seçtiğimi sanmış; halbuki konuyu ben seçmedim. Yönetim Kurulunda kim önerdi biliyorum; ama sanıyorum Köy Enstitüleri konusunda zırt pırt çıkıp bir şeyler söylemem sonucunda, "Gel hoca, eteğindeki her şeyi dök" demek istediler herhalde. O yüzden tekrar tekrar teşekkür ederim.

Gerçi Tevfik hoca, harita mühendisliği eğitimi konusunda da bir şeyler söyleyeceğimi ifade etti; ama ben o konuda pek bir şey söyleyeceğimi sanmıyorum. Hep birlikte Köy Enstitülerini biraz konuştuktan sonra birlikte düşünürüz diye düşündüm. Tabii, söyleyecek bazı şeylerim yok değil. Her şeyden önce, iki üniversitenin de jeodezi eğitiminin başlangıcında görev yapmış birisi olarak, günahıyla sevabıyla bu taşın altında elimin olduğunu söyleyebilirim. İyi yönleri de var, kötü yönleri de olabilir.

Benim iki kişiye daha teşekkür borcum var, onları da öncelikle belirtmek istiyorum. Diğer arkadaşların hepsi meslektaşım, ama burada iki kişi var ki meslektaşımız değil, benim can dostlarım.

Önce bayandan başlayayım; BERİA TOPTAŞ öğretmen, hani denir ya, kara gün dostu diye, kendisi benim kara gün dostumdur. Hep kara günümde yanımda olurdu. Bugün de herhalde, "Biraz da neşeli halini göreyim hocanın" deyip geldi. Sağ olsun.

Öteki konuşumuz, Emre Çapoğlu. Emre, iç mimar ve Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneğinin İstanbul Şubesi Saymanı. Ama Köy Enstitüleriyle hiçbir ilgisi yokken, Köy Enstitülerine çok meraklı bir arkadaşımız. Burada konuşma yapacağımı kendisine haber vermişim, "Gelip dinlemek isterim hocam" dedi. Söyleyeceklerimin büyük bir çoğunluğunu Rotary Kulüp'teki bir konuşmamda söylemişim, sanıyorum kendisi de oradaydı, o yüzden bazı şeyler onun için tekrar olmuş olacak.

Burada zamanı benimle paylaşacakları için her ikisine de çok çok teşekkür ediyorum.

Tevfik biraz sözünü etti Köy Enstitülerinin. Yakın tarihe baktığımızda bir şeyi açıklıkla görebiliyoruz, Türk

toplumu adına istiklal Savaşından sonra bir devrim başlatılmış, bu devrimin sürekliliğinde, devrimi götürmekte olanların karşısına çıkan en büyük engellerden bir tanesi cehalet. Cehaletin yanı sıra üretim alışkanlığı olmayan bir toplumdaki gelişmeler, göçebe toplumdaki doğada var olan tüketme alışkanlıklarımız genlerimize işlemiş. O nedenle, salt bir eğitim kurumu olarak algılanırsa, Köy Enstitülerine haksızlık edilmiş olunur diye düşünüyorum. Aslında Köy Enstitülerinin başlangıcına bakılırsa... Bu eğitim sistemine benzer eğitim sistemleri ta Tanzimat'tan beri önerilmiş; ama gerçekleştirilmesi dediğim kişilere nasip olmuş ve herhangi bir yerden kopya alma değil, tümüyle kendi deneyimlerinin sonucu ortaya çıkmış. Kusura bakmasın, biraz önce Tevfik hocayı düzelttim; köy enstitülerinden 17 bin civarında kişi mezun oluyor, bunların belli bir kısmı, 1700 civarında olanı sağlık memuru. Aslında program devam etseydi, başka meslekler de olacaktı; ama kırsal kesime dönük. Köy enstitülerinden 1700 civarında sağlık memuru yetiştirildi dedik ya; çok ilginçtir, 1940 yılında Köy Enstitülerinde bu eğitim başlayana kadar, Cumhuriyet döneminde yetmişmiş olan sağlık personeli 300 civarında. Doktor değil, sağlık personeli. Düşünün, Köy Enstitülerinde bu eğitim başlayınca kadar, Cumhuriyet dönemi boyunca yetiştirilen sağlık personeli sayısı 300 civarında, ama 14 yıllık Köy Enstitüleri yaşamı boyunca yetiştirilen sağlık personeli sayısı 1700 civarında.

Köy enstitüleri olayını bugünün diliyle ifade etmek istersem, şöyle ifade ediyorum: Türkiye Cumhuriyetinin sürdürülebilir kırsal kalkınma projesinin başlangıç noktasıdır. Sürdürülebilir deyiminden de şunu anlıyorum: Kalkınma projelerinin sürdürülebilir olması demek, kendi kaynağını kendisi üretecek demek. Başka taraflardan pompa edilen kaynakla sürdürülebilir bir kalkınma olmaz.

Hasan Âli Yücel, köy enstitülerinin mimarı olan Milli Eğitim Bakanı olarak bilinir; ama Köy Enstitüsü kavramının tohumunu atan kişi Saffet Arıkan ismindeki Milli Eğitim Bakanıdır. Bu kişi Ordudan emekli olmuş, generallikten emekli olmuş, tek parti döneminin Milli Eğitim Bakanlığını yaparken görüyor ki eğitime ihtiyaç var. Çünkü o dönem Türkiye'nin yüzde 80'i köyde, kırsal kesimde yaşıyor. Bunlar sağlıklı insanlar; belki abartıyorum ama yüzde 70-80'i verimli, yüzde 70-80'i sıtmal, yüzde 20-30'u frengili. Dolayısıyla, bu toplumu hareketlendirmek lazım geldiğini düşünüyor. O dönemki okuryazarlık oranını tam olarak biliyorum, ama yüzde 40-50'nin üzerinde olduğunu sanmıyorum. Kafadan atıyorum bu rakamı, belki de çok daha düşüktür o yıllarda. 1930'lu yılların ortalarından bahsediyorum.

Saffet Arıkan şöyle bir öneride bulunuyor Hakkı Tonguç'a; tabii, Hakkı Tonguç'un beyninde başka çok şeyler var, ama Bakanın bu önerisi ona müthiş güzel geliyor. Saffet Arıkan ona diyor ki, "Öğretmen okulları falan devam etsin; ama bu arada öğretmen yetiştirelim. Öğretmenleri ilkokulun birinci, ikinci, üçüncü sınıfında görev yapmak üzere yetiştirelim. Bunları köyden alalım, kısa sayılacak bir eğitim verelim, tarım nasıl yapılır, okuryazarlık nasıl öğretilir, onları öğretilim. Bu şekilde bir öğretmen kursu düzenleyelim." Böylelikle öğretmen kurslarının düzenlenmesine başlanıyor.

Öğretmen kurslarının ana karakteristiği şu, biraz önce gerekçesini söyledim: Köyden, askerliğini yapıp köye dönmüş kişilerin içerisinde çavuş olanlardan seçim yapılıyor ve bunlar 8'er, 10'ar kişilik gruplar halinde öğretmen kurslarına alınıyor.

Pratik ve uygulama ağırlıklı bir eğitim veriliyor. Okuma-yazma, hesap, yurt bilgisi konularındaki teorik dersler dışındaki derslerin tümü tarlada ve bahçenin içerisinde. Kursun sonlarına doğru bunlara deneme dersi yaptırıyorlar. Her kursta yeterince eğitici olarak öğretmen

okulu çıkışlı öğretmen, tarım okulu çıkışlı tarım memuru oluyor. Bir de bunların arasına gezici başöğretmen dahil ediyorlar ve kursların yöneticisi müfettişlerden oluyor, Milli Eğitim Bakanlığının müfettişleri.

Bu noktada şunu söyleyeyim: Benim Köy Enstitülerine olan ilgim işte buradan başlıyor. Çünkü rahmetli babam orta dereceli bir tarım okulu mezunu ve sonra bir öğretmen kursuna gitmiş, öğretmen olmuş. Sanıyorum başarılı bir öğretmenken, ilk eğitim kursuna onu tarım memuru ve öğretmen olarak atıyorlar. Oradaki çalışmasında başarılı olduğu için de, ardından gezici başöğretmen olarak görevlendiriliyor.

İlk kurs Eskişehir-Mahmudiye-Çifteler'de; Temmuz 1936, öğrencileri Ankara ve Tunceli köylerinden askerden çavuş olarak terhis olan kişilerden seçiyorlar. Bu kurstan mezun olanlara, Ankara'nın 79 köyünü 11 bölgeye ayırarak, oralarda staj yaptırıyorlar. Her bölgede 5-6 tane eğitimci var ve bunların her birinin başına da bir gezici başöğretmen koyuyorlar. Tüm bölgeyi denetleyen de bir ilköğretim müfettişi var.

Mahmudiye kursunun ilki Temmuz 1936- Kasım 1936'da yapılmış. Staj dönemleri Nisan 1937'ye kadar sürmüştü. Başarılı sonuçlar alınınca, bu eğitim kursları yaygınlaştırılmış. Benim toplayabildiğim bilgilere göre de, Eskişehir-Mahmudiye, Kocaeli-Arifiye, Kayseri, Erzincan, Erzurum, Kars, Bursa-Karacabey, Kastamonu-Gölköy, Malatya-Akçadağ, Manisa-Horozköy, Edirne-Keirtepe, Kırkağaç; buralarda eğitim kursları açılmış. 11.06.1937 tarihinde de Köy Eğitimcileri Kanunu çıkarılmış.

Bu o kadar başarılı bir deney olmuş ki, "Bunu geliştirelim" demişler; "Daha önceden böyle bir proje yok; ancak, biz bunu bu haliyle bırakmayalım, öğretmen okulu biçimine getirelim" demişler. Ki ilk Eskişehir-Çifteler'dekini öğretmen okulu yapmışlar, sonra İzmir-Kızılçullu'da bir öğretmen okulu açmışlar. İsimlerini de Köy Öğretmen Okulu olarak koymuşlar ve 1937-38 ders yılında bunlar eğitime açılmış. Trakya-Keirtepe ve Gölköy'de de 1938 yılında açılmış. 4 tane bunlar. Ardından da 14.07.1939 tarih ve bilmem kaç sayılı Köy Eğitimcileri Kanunu ve Köy Öğretmen Okullarının Yönetimine Daire Kanun 5 madde halinde çıkartılmış.

Köy enstitüleri ise şöyle kurulmuş: 2 yıllık eğitim veren bu 4 öğretmen okulunun artık öğretmen okulu olmak yerine enstitü biçiminde olması öngörülmüş ve Tevfik hocamın sözünü ettiği üzere, 17 Nisan 1940 tarih ve bilmem kaç sayılı Kanunla kurulmuş.

Bu Kanununun 1. Maddesi, köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere, tarım işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde Milli Eğitim Bakanlığınca köy enstitülerinin açılmasını öngörüyor.

5 yıllık eğitim; öğrenci kaynağı köy çocukları, köy okulundan mezun olanlar; bitirenlere 20 yıllık bir mecburi hizmet yükleniyor. Gittikleri yerlerde ana görevleri yalnız öğretmenlik değil; okulda geçirdikleri 5 yıllık süre içerisinde -biraz sonra göreceğiz- öğrendikleri üzerinden, tarla, bağ-bahçe işleri, ışık gibi tesislerde köylüye rehberlik etmek.

Devlet, köylülere örnek olsunlar diye, bu öğretmenlere parasız araç-gereç veriyor, tohumluk veriyor, çift hayvanı veriyor, fidan veriyor vesaire. Ayrıca köy sınırları içerisindeki elverişli arazilerde hem kendi geçimini, hem de ders uygulamalarını karşılamaya çalışıyor. Gerçekten çok ilginç bir yöntemle bu başlıyor.

Çok ilginç, köy enstitülerine öğretim elemanı yetiştirmede de sınır tanımamışlar. Kaynaklar şunlar: Yüksekokullar var, üniversiteler var, Gazi Eğitim Enstitüsü, öğretmen okulları, ticaret liseleri, orta tarım okulları, köy enstitüleri, yapı usta okulları ve benzerlerinden öğretmen sağlıyorlar.

Çifteler, Kızılçullu, Trakya-Keirtepe ve Dörtköy öğretmen okulları köy enstitülerine dönüştürülüyor böylece. Bundan sonra, aynı yıl, birkaç ay içerisinde Malatya-Akçadağ, Antalya-Aksu'da, Samsun-Ladik-Akpınar'da, Kocaeli-Arifiye'de, Trabzon-Beşikdüzü'nde, Kars-Cılavuz'da, Adana-Düziçi'nde, Isparta-Gönen, Balıkesir-Savaştepe'de, Kayseri-Pazarören'de 10 tane daha köy enstitüsü açılıyor ve daha sonra bunların sayısı 21'e çıkartılıyor. 1943 yılında da hem köylünün sorunlarıyla ilgilenip araştırma yapmak, hem de köy enstitülerine öğretmen yetiştirmek üzere Yüksek Köy Enstitüsü kuruluyor Hasanoğlan'da.

1947 yılında eğitim programlarında değişiklik yapılıyor; müdahale edip, Köy Enstitüleri deneyimini işe almaya başlıyorlar. Bunun gerekçesini biraz sonra söyleyeceğim. 1947 yılı, köy enstitüleri deneyiminin artık işe geçtiği dönem. Önce eğitimin ana felsefesi değiştiriliyor ve daha çok ezberci eğitime ağırlık veriliyor. Giderek öğretici öğretmenlerin niteliği farklılaştırılıp, isimleri öğretmen okullarına çevrilip, 1954 yılında da tabelaları indiriliyor.

Şimdi biraz da benim serüvenimden bahsedeyim. Babam, Eskişehir-Çifteler'de hem eğitim kursunda, hem köy öğretmen okulunda görev yaparken, 26 Haziran 1938'de ben doğmuşum ve daha 18 günlükken Çivril'de trene bindirilip Eskişehir'e götürülmüşüm. 2 yaşına kadar da Eskişehir-Arifiye'de ve Çivril'de yaşamışım.

Daha sonra babamı Çivril'de gezici başöğretmenlik yaparken Isparta'nın Gönen Köy Enstitüsünün kuruluş aşamasında oraya Ziraat Başyönetmeni olarak atıyor ve ben 2 yaşımdayken ailecek Gönen Köy Enstitüsüne taşınmışız, 10 yaşına gelene kadar da orada yaşadım.

Konuşmamda biraz zaman bırakabilmek için küçük bir-iki yorum söyleyeyim. Bir tanesini zaten söyledim; yani Köy Enstitülerini sadece birer eğitim kurumu olarak algılamak yanlış olur diye.

İkincisi, bu kırsal kalkınma projesinin ana kaynağı olarak insan gücü görülüyor ve enteresan olan şu ki, bu insan gücünü öylesine bir toplumun içerisindeki taze filizlerden seçiyorlar ki, içinden seçtikleri toplum, biraz önce de söylediğim gibi, pek de sağlıklı bir toplum değil. İnsanların yarından fazlası, neredeyse üçte ikisi veremli, ya da sıtmalı falan, ayrıca firengi çok yaygın.

Benim kafamdan şöyle bir şey geçiyor: Eğer Köy Enstitüleri 1947 yılındaki tırpana uğramadan kurulduğu andaki ilkelere sadık kalınarak devam etmiş olsaydı, 1956 yılında öğretmensiz köy kalmayacaktı, 1960-61 yıllarında da her köyde Köy Enstitülerinden yetişmiş 5 tane öğretmen olacaktı. Böyle bir toplum düşünün. Yalnız, böyle bir toplum, şu andaki Türk toplumu olmayacaktı; çok farklı olacaktı, doğayı tüketerek yaşayan değil, üretmekle mutlu yaşamayı ilke edinmiş bireylerin oluşturduğu bir toplum olacaktı. Köy Enstitülerinde, biraz sonra sunumlarda göreceğiz, bu filizlere, bu genç beyinlere bir şey veriliyordu o okullarda -dolaylı veya bilinçli, tam olarak bilemiyorum- o da şu: "Üretirsen mutlusun." Üretmeyi, üretme bilincini öğretiyorlardı, üretmeyi bir alışkanlık, bir refleks, bu tutku haline getiriyorlardı; yalnızca öbür dünyayı öğretmiyorlardı.

Bu arada, eğitim programlarıyla ilgili bir küçük not okumak istiyorum size.

1947 yılına kadar sınıfta ders yapılan saat, haftalık ders saati 22 saat arkadaşlar. Bu 22 saatin 4 saati ..., birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar 3 veya 4 saat Türkçe. Tarih 1 veya 2 saat. Coğrafya, birinci, ikinci sınıflarda 2 saat, daha sonra yok. Yurttaşlık bilgisi birer saat. Matematik 4 ve 3 saat. Bunlar teorik dersler. Kimya 2 saat, fizik 1 saat. En çok saati dördüncü ve beşinci sınıfta öğretmenlik bilgisi alıyor. Bu öğretmenlik bilgisi dersinde de şu içerikler var: Toplum bilimi, iş eğitimi, çocuk ve iş bilimi, iş eğitimi tarihi, öğretim metodu ve tatbikatlar.

Şimdi, isterseniz şu sunuma geçelim.

MEHMET TURCAN - Onur hocam; yalnız, ben bir ekleme yapmak isterim.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tabii, buyurun.

MEHMET TURCAN - Yıl 1947 dediniz; halbuki değişimin olduğu tarih 1946.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - 1947 yılında programda değişiklik yapılarak, Köy Enstitülerine fiilen müdahale edilmeye başlandı.

MEHMET TURCAN - Ama önemli olan 1946. 46 seçimlerinden sonraki pozisyon çok önemli. Çünkü o gün Milli Eğitim Bakanı değiştiriliyor ve Başbakanın da değişmesi sonucu, yeni gelen Milli Eğitim Bakanı vasıtasıyla, tamamen sağa dönük bir yaklaşım sonucu Köy Enstitülerini gözden çıkarıyorlar.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Mehmet; istersen şu sunumu bir izleyelim. Bu sunum, Kemalist bir arkadaşın, sonuna kadar Kemalist bir arkadaşın hazırladığı bazı şeylerden alınmış bazı sözcüklerden oluşuyor. Atatürk'le başlamış.

Atatürk'ün bu sözlerini duymuşsunuzdur, pek çok yerde buna benzer sözler duymuşsunuzdur; köylüye dönük, köylülerin yaşamlarına, karakterlerine dönük ifadeler.

Burada dikkat ederseniz, bu ifadede öne çıkan şey bağımsızlık. Türkiye Cumhuriyetinin ve Atatürk'ün, Kemalizm'in ana unsurlarından bir tanesi, bağımsızlığı en ön plana çıkartmak. Bağımsız olabilmemiz için de kendi varlığınıza yol almanız, çabalamanız gerekiyor.

Bunlar, Nadir Evinnen isimindeki arkadaşın verdiği bir konferanstan alınmış sözler. Bunlar önemli bence. Biraz önce Mehmet'in sözünü ettiği şeye de denk düşüyor.

Başarıyla tamamlanan Kurtuluş Savaşımızın ardından Cumhuriyet ilan edilmiş, Kemalist önderlik ülkenin inşası için kolları sıvamıştır. Hedef, "çağdaş medeniyetler seviyesine çıkmış" yeni bir toplum yaratmaktır. Köylünün özgürleştirilmesi, ağa-şeyh-tarikat üçgeninden kurtarılması, sanayi toplumu yaratmanın olmazsa olmaz koşuludur. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

Bu da Hasanoğlu Köy Enstitüsünün kuruluş aşamasındaki bir görüntü.

Kurtuluş Savaşının ağır yükünü çeken, henüz demokrasiyi yaşatacak güce ve Cumhuriyet yurttaşı niteliğine kavuşmamış olan köylüler, uygar toplumun tüm nimetlerinden yoksundurlar. Cumhuriyetle birlikte girilen köye hizmet çabaları ya köylünün beklentilerine uymadığı ya da becerilemediği için yarım kalmıştır. Başarı için, köylünün dilinden anlayan yeni bir aydın tipine gereksinim vardır. Bu da köylünün kendi içinden çıkarılabilecektir. İşin püf noktasını ilk yakalayan, kendisi de bir köylü çocuğu olan büyük eğitimcimiz İsmail Hakkı Tonguç'tur. Büyük güçlüklerle öğrenim olanağı bulan Tonguç, köy enstitüsü sisteminin hem kuramcısı, hem de kurucusudur. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

İşte sizin sözünü ettiğiniz değişim; mesela, Tonguç'u alıyorlar görevden.

Ben bu sunumu İnternet'ten indirdim. Bakarsanız Köy Enstitüleriyle ilgili pek çok bilgi bulabilirsiniz İnternette.....

Bu çok ilginç: "Bizim köyün ne olduğunu evvela büyük alimler, artistler değil, kahramanlar anlayacaklar" diyor. "Her köyde bir kahraman mezarı olmadıkça, aydın mezarı olmadıkça bu memlekette bir gelişme olmaz" diyor.

Türk köyü, daha belki yirmi beş yıl alim değil, kahraman isteyecektir. Bataklığı kurutmak, sıtmalıya kinin rejimi yaptırmak, trahomlunun gözüne ilaç damlatmak, okul binasını yapmak, yaralının yarasını sarmak, gebeye çocuğunu doğurtmak, pulluğun nasıl kullanılacağını veya tamir edileceğini öğretmek, bozuk köprüyü yapmak, ıslah edilmiş tohumu tarlaya saçmak, fidan dikerek onu büyütme ve step köylüsünün 'dal' diye adlandırdığı ağacı hakikaten ağaç haline getirmek; ulemanın (alimin) işi değil, kahraman teknisyenler ordusunun işidir. O (köylü), bu kahramanları kendi içinden yetiştirmeye mahkum. Bütün felaketlere katlanarak, ıstırapı zehir gibi yutarak çalışan ve başlarının üstünde şereflerle örülü birer taç taşıyan bu kahramanlar köyü dile getirecekler. O zaman yeni sesler duyacağız. Bu seslerden ürkmeden onları dinlemek lazımdır. Köyden yeni renk ve seda getirenleri saygı ile karşılamak gerekir. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

Bunlar, köy enstitülerinin ilk başlangıcından görüntüler.

Statükocu eğitimcilerin direnişlerine rağmen, köy enstitüsü düşü, ilk olarak askerliğini yapmış okur-yazar gençlerden oluşan ve okutman denilen bir gruba hayat bulmaya başlar. Bu grup 1936 yılında Eskişehir'in Çifteler Çiftliğinde dört aylık 'Eğitmen' kursundan geçirilip 'geçici öğretmen' olarak Ankara köylerinde görevlendirilir bu 84 'okutman' başarılı olur. Eğitmen adayları, açılacak köy enstitülerinin ilk binalarını da yaparlar. Kendi köylerine giden eğitimciler, topladıkları çocukları üç yıl okutup mezun ederek yenilerini alıyorlardı. Köy enstitüleri, köylerden toplanan başkacak – yalınayak çocuklarla oluşturuluyordu. Bu çocuklar, enstitünün yorucu işlerini yaparken, çağdaş yöntemler kullanarak kendi yetiştirdikleri ürünlerle daha iyi beslenebiliyor, sanat ve meslek öğreniyorlardı. Her biri için en az bir enstrüman çalmayı öğrenme zorunluluğu vardı. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

Bu konferansı veren arkadaşımız, eğitim kurslarını bitirenlerin ismini değiştirmiş, "geçici öğretmen" demiş. Halbuki bunlara eğitimci deniyordu.

MEHMET TURCAN - Burada bir eksik daha var, o da şu: Kesinlikle askerde onbaşı ya da çavuş olanlardan seçiliyordu bu kurslara alınanlar. Yani sadece askerliğini yapmış, okuryazar adamlar değil.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Evet, değil. Çavuş ya da onbaşı olarak askerliğini yapmış olanlardan seçiyorlardı. Özellikle çavuş olanlardan seçiyorlardı.

MEHMET TURCAN - Onbaşı ve çavuş olarak askerlerini yapmış olanlardan akıllı, kendilerine uygun olanları topluyorlardı.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Yalnız, bunları nasıl seçtiklerini bilmiyorum.

MEHMET TURCAN - Tonguç'un kitabından okuduğum kadarıyla, bir komisyon şeklinde, mülakata veya deneye tabi tutarak seçiyorlardı.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Saffet Arıkan kısa bir zaman sonra Milli Eğitim Bakanlığında ayrılıyor, yerini Hasan Âli Yücel alıyor. Hasan Âli Yücel de yine en büyük destekçisi Köy Enstitülerinin.

Siz bunları okurken bir-iki şey söyleyeyim. Tevfik, 1950 tarihini Türkiye'nin NATO'ya girmesiyle anlamlandırdı; ama 1950'den önce bazı başka paktlar vardı, Bağdat Paketi vb. gibi. Bugünkü Büyük Ortadoğu Projesinin ağababası projelerdir onlar.

Osmanlı feodal toplumunun yerine çağdaş ve sanayi toplumu yaratmayı hedefleyen Cumhuriyet ideolojisi, kişiyi kul olmaktan çıkarıp, özgür yurttaşlar konumuna çıkarmayı hedefler. Cumhuriyet ideolojisine göre toplum ise, ümmet değil özgür yurttaşlar birliğidir. Eğitimde ise hedef, "Fikri hür, irfanı (anlayış) hür, vicdanı hür" nesiller yetiştirmektir.

Bir devrimin sürdürülebilmesi özellikle iki alanda kazandığı başarılarına bağlıdır. Bunların biri hukuk diğeri ise eğitim alanıdır.

Bu nedenle Cumhuriyet Devrimini sürdürebilmek ve Türk toplumunu "çağdaş medeniyetler seviyesinin üstüne" çıkarabilmek için, eskiyen Osmanlı feodal kurumlaşmasının parçalanıp dağıtılması ve yerine yeni kurumlaşmanın yaratılması zorunluydu. Feodalizmin tasfiyesi ancak yeni kurumlaşma ile mümkündü. Feodalizmin tasfiyesi demek ise köylünün özgürleştirilmesi anlamına geliyordu. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

Burada fark ettiniz herhalde; toprak reformu değil, toprak devrimi diyor.

Senin de dikkatini çekti mi Hüseyin?

Şu resim gerçekten çok güzel bir resim.

Bu kadar çok yazı yok, biraz sonra bitecek, sadece görüntüler olacak.

Köylüyü özgürleştirmekten ne anlıyoruz? Hem ekonomik, hem de düşünsel (ideolojik) düzlemde özgürleştirmeyi anlıyoruz. Burada belirleyici olan, yani diğerini de etkileyecek olan olgu ekonomik özgürleşmedir. Ekonomik olarak bağımsızlığı olan bir kesimi düşünsel planda özgürleştirebilirsiniz. Köylüyü tarikat ideolojisinden kurtarabilmek için köylünün, ağanın marabası olmaktan çıkarılması ve toprağın sahibi olması gerekir. Bunun için gerekli olan tek şey Toprak Devrimidir. Bazılarının ifade ettiği gibi toprak reformu değil!

Ancak Toprak Devrimini başlatmak ve sürdürebilmek için köylü önderlerine ihtiyaç vardır. Çünkü her devrim kendi öncü kadroları vasıtasıyla yürütülür. Oysa o gün açısından bakıldığında Toprak Devrimi bu öncü kadrolarından yoksundur. Köylüyü örgütlemek için köye gönderilen kentli kadrolar ya köylüyü anlayamadıkları için köylüyle diyalog kuramamakta ya da köyedeki sıkıntılara göğüs geremedikleri için köyü bırakıp geri dönmektedirler. Bu sorunun tek bir çözümü kalır. İsmail Hakkı Tonguç'un dediği gibi; 'O (köylü), bu kahramanları kendi içinden yetiştirmeğe mahkumdur. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

Ne yazık ki o da yarım kaldı.

MEHMET TURCAN - Yarım kalan ne?

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Toprak reformu.

MEHMET TURCAN - Toprak reformu denilen şey devrim olmadan gerçekleşmezdi.

NAİL GÜLER - Toprak reformu sorunu siyasal ayrışmanın temel konularından biridir tek parti döneminde. Bayar ve Menderes'lerin bu nedenle, büyük çiftlik ağalarını temsilen yavaş yavaş hareketlendikleri söylenir.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Evet, doğru.

İşte köy enstitüleri böyle bir sürecin ve böyle bir ihtiyacın ürünü olarak ortaya çıkar. Hedefi Toprak Devrimine önderlik edecek –yani köylüyü özgürleştirecek- kadrolar yetiştirmektir ve de öyle yapar. Zaten patlama noktasında olan toplumda öylesine çabuk filizlenir ki, toprak ağalarının yanı sıra, devrimden sonra palazlanmaya başlayan Cumhuriyet burjuvazisinin de yüreklerine korku ateşleri düşer. Daha CHP iktidarı döneminde 1946-47'de köy enstitüleri hedefinden saptırılarak öğretmen okullarına

çevrilir. Böylece 1950'de iktidarı ele geçiren karşıdevrimcilerin köy enstitülerini tamamen tasfiye etmeleri için zemin hazırlama işleri olur.

İşte bu yüzden, dünden bugüne süren köy enstitüleri tartışması, aslında Cumhuriyet Devrimine karşı alınan tutumla aynıdır. Kim ki Atatürk Devrimine karşı çıkmış ve sulandırmıştır, o, köy enstitülerine de karşı çıkmış ve sulandırmıştır. Köy enstitüleri bir nostalji değildir. Köy enstitüleri Cumhuriyet Devriminin dününün, bugünün ve yarınının gerçeğidir. Her kim ki köy enstitülerini dünün bir nostaljisi olarak yad etmek istiyorsa bilin ki köy enstitülerine ve Atatürk Devrimlerine ihanet içindedir. (Nadir Evinnen, Konferans Notlarından)

Bu fotoğraf çok ilginç. Kızlarımızı görüyorsunuz. Daha sonra öğretmen olup gidiyorlar.

Bunlar da yine köy enstitüsü öğrencilerinin çektiği resimler.

Burada da yaptıkları işlerden görüntüler var.

Görüyorsunuz, tuğlayı kendileri döküyorlar. Göreceğiz, çok ilginç resimler var. Bakın, burada da bu taş yapıyı kendileri yapmışlar. Şu slaytları geçelim de, köy enstitülerindeki eğitimle ilgili konuşacağım.

Bakın, taş ocağından çocuklar taş götürüyorlar burada.

AHMET AKSOY - Kamyon yok muymuş yahu?

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Yok canım, kamyon ne gezer?! Kamyonu bırak, at arabası bile bulmak büyük bir şansmış.

Bakın, burada da yine benzer bir çalışma var; yatakhane binalarını kendileri yapıyorlar.

AHMET AKSOY - Dozer de yok. Kazma-kürekle yapıyorlar.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Kusura bakmayın Ahmet hocam; maalesef, o devirde yok daha.

Burada da harç karıyorlar.

Bakın, burada da bir kız öğrenci kereste taşıyor bir eşeğin sırtında.

Bu resimde de öğrenciler kum eliyorlar.

Bu resimde direğe tırmanmışlar, elektrik bağlıyor öğrenciler. Burada da bir kutlama var, ondan bir görüntü.

Bu gördüğünüz de bir resim dersi; öğrenciler tarlada oturmuş, önlerinde defterler, resim yapıyorlar. Bu da kayak dersi. Kars-Cılavuz'dan bir görüntü. Her yöreye göre kendi şeyleri var.

Burada da öğrenciler kendi ekmeklerini yapıyorlar.

Burada da yatacakları ranzayı kendileri yapıyorlar.

Biz bedava okumuşuz Ahmet hocam.

MEHMET TURCAN - Ama orada şöyle bir fark var: Yeni bir okula başladıklarında, eski okulların öğrencileri de gelip orada çalışıyorlar. Yani sırf kendileri yapmıyor.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Evet, onlar da yardımcı oluyorlar. Zaten oradan mezun olanlar, bu okullarda öğrendikleriyle gittikleri köylerde okul yapıyorlar.

Bu da bir hasat resmi.

Bu da bir süt sağma dersi; öğrenciler inekten süt sağmayı öğreniyorlar.

Burada gördüğünüz üzere, tek tip kıyafet var öğrencilerin üzerinde.

Hah, burada duralım.

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - Siz de mi varsınız bu resimde hocam?

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Hayır, ben yokum burada. Ama şu benim ablam Olca, şimdi 77 yaşında. Kucağındaki, ağzında emzik olan kız kardeşim Belma; o da şimdi 66 yaşında.

AHMET YAŞAYAN - İzmir'de yaşıyorlar.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Evet, İzmir'de yaşıyorlar. Şu bayan ablamla yaşıt, benim İngilizce öğretmenimin de eşi oldu daha sonra. Babası doktora Çivril'de. Çok haylazmış, babası demiş ki, "Osman hocam; bunu al götür, ne yaparsan yap." O yüzden, okul bitene kadar bizde yattı bu bayan, bizim altıncı kardeşimiz gibiydi. Adı AYGÜL.

Bu resmi ablam göndermiş bir yere, oradan bu sunumun içine girmiş.

Bu resimde de mandolin çalan, flüt çalan öğrencileri görüyorsunuz. Orada, mezun olmadan önce bir müzik aleti çalmayanı mezun etmiyorlarmış. Bu, çok ilginç bir şeydir.

Ben, Almanya'ya doktora gittiğimde, "Bu, sokak tiyatrosu, yeni çıktı" dediler; dönem de 1970'li yılların başı. Ama ben biliyorum,ta o dönemde, benim çocukluğumda yapıyorlardı bu sokak tiyatrosunu bizim o okullarımızda, Köy Enstitülerinde.

Bu da okullardaki eğlencelerden bir görüntü. Cumartesi akşamları öğretmen, öğrenci toplanır, daha sonra müsamere ve eğlence olurdu. Her hafta cumartesi. Fakat ondan önce forum şeklinde bir şey olurdu; öğrenciler şikayetlerini söylerlerdi. Gerçekten ilginç bir şey bu; şimdi yok öyle bir şey, şimdi üniversitelerde bile öyle bir şey yok.

Arkadaşlar; ben, 1953 yılında ortaokulu bitirdiğimde parasız yatılı okul arıyorum. Nerelere başvurmadım ki; parasız yatılı, askeri lise, orası, burası... Parasız yatılı okullardan bir tane daha vardı, ben ona başvurmamıştım. Benim ortaokulda çok yakın olduğum bir arkadaşım vardı, sonra birlikte Tapu Kadastro Okuluna geldik, Mustafa Uygun Tekin, o ısrarla oraya da başvurmamızı istemişti. İmam Hatip Okulu. O yıllardaki İmam Hatip Okullarının sayısı 7 taneydi. tüm Türkiye'de toplam 7 tane, 1953 yılında. Biz başvurmamıştık. Daha sonra bu İmam Hatip Okullarının tarihini biraz incelediğimde öğrendim ki, 1925 yılında Türkiye'de farklı yerlere dağılmış 24 tane İmam Hatip Okulu açılmış, ortaokul sonrası için. Bizim başvurabileceğimiz tarihlerde İmam Hatip Okullarının şöyle bir özelliği olduğu söylenmişti: Mezunları Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girebiliyorlardı -normal meslek okullarının hiçbirisinden üniversiteye girilemiyordu- ve başarılıysalar Diyanet İşleri Başkanlığı burs veriyordu ve orada da başarılıysalar yurtdışına yolluyorlardı. Yurtdışına felsefe ve psikoloji dalında yüksek lisans, doktora yapmak için gönderiliyorlardı.

Bunlardan bir tanesi bizim Çivril'den Mehmet Karahasan isminde bir beydi. Fransa'ya gitmişti. Sanıyorum felsefe tahsil etti. Hasan Âli Yücel'in bastırıldığı kitaplarda çevirileri vardır, belki hatırlarsınız.

1960 yılına geldiğinde, 53-54 yılları, dikkat edin, Köy Enstitüleri kapatılıyor ya da felsefesi ve şekli tamamen değiştiriliyor, böyle bir eğitim kurumu yok ediliyor, 1960 yılına kadar İmam Hatip Okullarının sayısı 72'ye çıkıyor. Türkiye'nin nasıl bir elle, kiminle, nereden nereye yönlendirilmiş olduğunu bu örnek çok güzel ortaya koyuyor.

Bir şey daha söyleyecektim aslında, ama hatırlayamadım. Hah, Köy Enstitülerindeki öğretimle ilgili konuşacaktım.

Genelde, 1947 yılına kadar, Köy Enstitülerinde iş içinde eğitim, iş içinde öğretim, üretim içinde eğitim, üretim içinde öğretim yapılıyordu. Bunun uygulamalı eğitimden farkını şöyle anlatırlar: Derler ki, "Bir yapı ustası

yetiştirecekseniz, bir laboratuvarınız olur, tuğla duvar ördürürsünüz; daha sonra, daha harç tazeyken onu yıkarınız, yenisi gelir, bir daha yaptırınız; düzgün yapıyor mu, yapmıyor mu, bakarsınız. Bu, uygulamalı bir duvarcı eğitimi-öğretimi. Ama üretim içinde eğitimde, duvarı ördürürsünüz, çatısını kaplatırsınız, adamı içine oturtursunuz, sen burada oturacaksın dersiniz." Bu ikisinin arasında bir fark var. Birisi öğrenmek amacıyla yapıyor, öbürü içine girip oturmak için yapıyor.

Tabii, ben o kadar ayrıntıya giremedim; ama çok ilginçtir, bu gördüğümüz 21 tane köy enstitüsü Türkiye'nin idari yapısıyla pek bağdaşmıyor, ama doğa ile çok iyi bağdaşıyor. Havzalara kurulmuşlar hep. Açın haritaları, köy enstitülerinin olduğu yerlere bakın, hepsi birer tarım havzasıdır, birer tarım havzasının göbeğindedir. Yerleri öyle seçilmiş ve sayıları daha sonra artırmak gibi bir hedefleri, niyetleri de yok.

MEHMET TURCAN - Orada bir yanılman var. İnönü'nün hatıralarında da yazar, Tonguç'un hatıralarında da yazar; 1943 yılında, İnönü, yanında eşi Mevhibe hanım da olmak üzere, Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'le beraber, Hasanoğlan Köy Enstitüsünün çalışmalarını görmek üzere oraya gidiyor, çok beğeniyor ve Hasan Âli Yücel'e, Tonguç'a diyor ki: "1 yıl içinde sayıyı 40'a, 2 yıl içinde sayıyı 60'a çıkarabilir misiniz?" Hasan Âli Yücel'in cevabı şu: "Üç şey lazım. Bir, para. İki, mekan. Üç, öğretim elemanı." İnönü diyor ki: "Birinciye ben hallederim, diğer ikisini sizin halletmeniz lazım. Kendi aranızda konuşun, görüşün, iki veya üç gün içinde cevabınızı bana verin." Konuşuyorlar; "Hayır, o kadar süre içinde yetiştiremeyiz; bize belli bir süre ver" diyorlar. "Belli bir süre vermem mümkün değil; ben o zaman, o tarih geldiğinde sizi destekleyemem. Eğer bugün yapabileceğinizi düşünüyorsanız, ben arkanızdayım" diyor İnönü.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - İsmet İnönü düşünmüş olabilir; ama benim bildiğim kadarıyla, bu işin başındaki Hakkı Tonguç ve onun arkadaşları böyle bir şey düşünmüyorlardı. Bakın, köy enstitülerinde döner sermaye vardı. Devletin Köy Enstitülerine yaptığı tek şey, genelde arazi vermek, bir de öğretmenlerin aylıklarını karşılamak. Önemli olan, üstyapı kurumlarından gelecek destekle olacak okullar değil bunlar, onların planladıkları öyle bir şey değildi. Ama senin sözünü ettiğin olay da yaşanmıştır herhalde. Ben okudum böyle bir şeyi; ama herhalde böyle bir öneri gelince, "Sayıyı artırabilir miyiz?" diye düşünmüşlerdir mutlaka.

Dikkat ederseniz, Köy Enstitüleri 20 taneydi başlangıçta, 21.inciye çok daha sonra açtılar. Onların planlamalarına göre, bu 21 köy enstitüsünde yapılacak eğitim-öğretimle, başka hiçbir şeye ihtiyaç olmadan, 1960 yıllarında her köye 5 öğretmen olacaktı. Bunu planlıyorlar, böyle bir eğitim öngörüyorlar. Köy Enstitülerindeki ana unsur, biraz önce sözünü ettiğim gibi, kaynağını kendisi yaratmak. Ben hatırlıyorum, 10 yaşına kadar oralarda geçti hayatım; yani o eğitim felsefesi değiştiğinde, zaten babam bir-iki yıl sonra oradan ayrıldı. Öğrenciler sınıfta teorik ders olarak haftada 20 saat ders görüyorlardı. Üniversitede bile haftada 20 saat değil, daha fazla. Haftada 20 saat teorik dersler, onun dışında her şey doğa içerisinde, tarla başında, uygulamalı olarak öğrenilirdi.

Mesela, Fakir Baykurt'un, "Bir Köy Enstitüsü Delikanlısının Anıları" diye bir kitabı vardır. Orada anlattığı şöyle bir olay vardır babamla ilgili; birçok öğretmeniyle ilgili çok şeyler söyler de, babamla ilgili de bazı yargılarını, değerlendirmelerini yazmış. Toprağa krizman yapılacak... Krizman şu: 5 sene, 8 sene toprağın ilk 30 santimini, 20 santimini kullanırsınız, daha sonra o toprağı altüst etmeniz lazım, yani 60 santimden itibaren yukarıya çıkartmanız lazım. Babam tarımcı, bunu öğretecek öğrencilere. Diyor ki, "Gidin, şu tarlanın krizmanını yapın." Bunlar da akıllılar ya, diyorlar ki, "Ne öyle 70 santim kazalım falan; şöyle yukarıdan, 20-30 santim üstten, kaba kısmından altüst eder geçeriz." Rahmetli babam geliyor, "Yaptınız mı?" diye soruyor; "Yaptık" diyorlar. Babam alıyor eline beli, beli saplıyor toprağı; bakıyor ki, bel ancak 20-30 santim kadar derine iniyor, daha fazla değil. Rahmetli babam da güçlü kuvvetli bir adamdı; 1.90 boyunda, 105 kilo, göbeksiz falan, güçlü bir adamdı. Demiş ki, "Çocuklar, haydi diyelim beni kandırdınız; ama sonra verimi olmaz bu arazinin." Fakir Baykurt'un ifadesi bu, o anlatıyor. Bunun anlamı şu: Yaparak öğreniyorlar, üreterek öğreniyorlar.

İsterseniz öbür sunuma da bir bakalım.

NAİL GÜLER - 20 dakikalık bir sunum daha var ya hocam, ona bakalım.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ama ona geçmeden önce üç tane resim vardı, ona bir bakalım isterseniz. Sağ olsun, Nail bir yerlerden bulmuş bunları; bende olmayan resimler bunlar.

NAİL GÜLER - Hocam; biraz önce bahsettiğiniz kitabın son bölümünde vardı bu resimler. Hani Fakir Baykurt'un anılarını da yazdığı, Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Yayınlarından çıkan kitapta.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tamam.

Şimdi şu resimdekileri söyleyeyim size.

Bu benim annem. Bu, küçük kız kardeşimiz Belma. Şu, Yusuf bey amcanın oğlu Erol. Bu, Atilla. Bu, Cengiz. Bu, benim kardeşim Gürbüz. Muhtemelen şu yandaki de benim; ama resim biraz silik çıktığı için tam seçemiyorum. Bu, Atilla ile Cengiz'in annesi -biz abla derdik- Bahar abla. Öteki bayanların isimlerini hatırlayamadım. Bu, 6-7 ailenin oturduğu bir lojmanın merdivenlerinde çekilmiş bir resim.

Bu resme bakalım şimdi de.

Bu, babam. Bu, benden 8 yaş büyük olan ağabeyim Tuğran. Bu, annem. Ben yokum herhalde bu resimde. Bu resim çekildiğinde henüz yoktum herhalde; olsam da zaten çok küçüktüm. Şu da benim halamın kızı Cemile.

Şu resme bakalım bir de.

Bu, babam. Çivril'de, Köy Enstitüsünden sonra çekilmiş bir resim bu. Bu, ağabeyim Tuğran. Ağabeyim epey büyümüş bu resimde. Bu, babamın Çivril'deki

arkadaşlarından tarımcı Mehmet bey. Bir pelikan kuşu, nereden gelmiş bilmiyorum, onunla fotoğraf çektiyorlar.

Şu fotoğraf Eskişehir'de çekilmiş bir fotoğraf. Ben yokum bu fotoğrafta. Bu, babam. Bu, annem. Bu, teyzemin kızı Aliye ablam. Bu, ağabeyim Tuğran. Şu, şimdi 77 yaşında olan ablam Olcay. Bu resmin altında yazanlar yanlış; burası Çivril Santral Parkı değil. Bu, muhtemelen, büyük bir bina vardı, onun merdivenlerinde çekilmiş olması lazım.

Peki, bunu da geçelim ve şu 20 dakikalık sunuma bakalım. Onları da izledikten sonra biraz eğitimle ilgili konuşmaya başlayalım.

("Mandolinli Kız" Başlıklı, Köy Enstitüleriyle İlgili Kısa Film Gösterimi)

Bu film için de Nail'e çok teşekkür ediyorum, o bulup getirdi.

Eğitimle ilgili konuşmak için vaktimiz pek kalmadı galiba, ama ben küçük bir şey söylemek istiyorum. Bu Köy Enstitülerindeki eğitim metodolojisiyle ilgili uygulamayı bizim harita mühendisliğine ne kadar uygulayabiliriz, bilmiyorum; ancak, benim hâlâ sürmekte olan bir deneyimim var, onu size söyleyeyim. Köy Enstitülerindeki bu eğitim felsefesinden esinlenilmiş bir deneyim.

Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümünün topografya dersleri için idareye şöyle bir talepte bulduk: "Bütün sınavlar bitsin, 4 hafta öğrencileri bize teslim edin, onlarla sabah akşam birlikte olalım" dedik. Ben, proje biçiminde 7 tane konu belirledim; bu 7 konuda İnşaat Mühendisliği Bölümü öğrencilerine topografya öğreteceğiz. Ana amacım şuydu: Küçük bir alanın, diyelim ki 300-500 metrekarelik ya da 1-2 dönümlük bir alanın topografik haritasını yapabilirsin, bir yerden bir yere kot getirip götürebilsin, ulaşamadığı yerlerin yüksekliğini ölçebilirsin falan. Şöyle bir iş yapıyorduk: Kursun başında öğrencileri 6'şar, 7'şerli gruplara ayırıyoruz.

Her grup bu 7 projeyi tamamlamak zorunda. Yeni bir projenin başlayacağı günün sabahında o proje için lazım olan araç-gereci grup liderine teslim edip grubun o projede ne yapması gerektiğini söylüyoruz ama nasıl yapacaklarını söylemiyoruz. Gidiyorlar ellerine verilen araç gereci de kullanarak mevcut bilgilerle kendilerince uğraşıp, sonuçta bir şekilde birşeyler yapıyorlar. Eh, geometri biliyorlar, ellerinde alet var, gereç var. Ertesi gün sabahleyin, tüm grupları sınıfa alıp derste, ne gibi güçlüklerle karşılaştıklarını soruyoruz ve sonra bu işin haritacı olarak nasıl bir yöntemle yapılması gerektiğini söylüyoruz. İkinci günde de bu öğrendikleri yöntemi uygulayarak göre yapıyorlar. Tabii ki ikinci günde her gruptan sorumlu arkadaşlar arazide hem öğrencileri denetliyorlar hem de yöntemi doğru uygulamalarına yardımcı oluyorlar...

Bu, harita mühendisliğine ne kadar uygulanabilir; ölçme bilgisi derslerinde uygulanabilir mi, uygulanamaz mı, bilmiyorum; ama bana uygulanabilir gibi geliyor. Onun dışındaki derslerde nasıl olur, onu bilemiyorum. Fotogrametrisi arkadaşlar var burada; üretmek nasıl öğretiriz fotogrametriyi, üzerinde düşünüp kafa yormak gerekir diye düşünüyorum.

Ben, bu konuda eğitimle ilgili fazla bir şey hazırlamadım, birlikte düşünelim diye; ama pek de vaktimiz kalmadı sanıyorum. Arkadaşlar neler düşünürler, bilmiyorum. Ancak, size bir şey söylemek istiyorum: Şöyle bir kitap var. Mehmet; sen bunu gördün mü, bilmiyorum; bu kitap, İsmail Hakkı Tonguç'un oğlu Engin Tonguç'un yazdığı bir kitap. Engin Tonguç, daha önce de, 70'li yılların başında da bir kitap yazmıştı, "Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç"-Ant Yayınları-o da var bende. Ama bu yeni. Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneğinin İzmir Şubesinde yayınlanmış ve bunun bütün işlerini Nail'in ağabeyi Rifat yapıyor. Ben de üç-dört tane vardı, birilerine

verdim; Nail, sağ olsun, bana bir tane yenisini sağladı. Eğer Köy Enstitülerini merak ediyorsanız, bu kitabı mutlaka edinin derim; bu kitapta Köy Enstitüleriyle ilgili her şey var. Çünkü Engin beyin elinde hem babasının evrakları var, hem de kendisi uzun yıllar bu konuda çalışma yapmış biri. Kendisi doktor, sanıyorum benden 10 yaş falan büyük. Hasanoğlu Köy Enstitüsünde de hem öğretmenlik yapmış, hem de Hasanoğlu Köy Enstitüsünün doktorluğunu yapmış, devrimci, Kemalist biri.

Bir başka şey de şu: Konuşmaya başlarken Emre'den söz ettim. Eğer köy enstitüleriyle ilgilenirseniz, "Belki ben de katkıda bulunurum" dersiniz, Emre'nin telefon numarasını verelim isterseniz.

EMRE ÇAPOĞLU - Hocam; 17 Nisandaki yıldönümü kutlaması Beşiktaş'ta, Bahçeşehir Üniversitesinin salonunda olacak. Arzu edilirse, orada da buluşabiliriz.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Yani "Davetiyeye falan gerek yok, herkes gelebilir" diyorsunuz.

EMRE ÇAPOĞLU - Evet, aynen o şekilde hocam.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Eğitimle ilgili bir şeyler söylemek isteyen, sohbet biçiminde bir şeyler söylemek isteyen birileri varsa, biraz onları dinleyelim. Buyurun.

ADİL KÖKLÜ - Hocam; ben de bir şeyler eklemek istiyorum.

22-23 yıllık bir üniversite kariyerimiz var, teknisyenliğimiz var, Kadastro Lisesi mezunuyuz. 2 yıldır da Beykent Üniversitesinin İnşaat Mühendisliği Bölümünde arazi çalışmaları için bizi uygun gördüler. Onları da her dönem için 6 defa, 3'er saatlik dilimler halinde yapacağız. 5 ders uygulama şeklinde olacak, son dersi de sözlü yapacağım. Öyle gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Tabii, gençlerle birlikte olmak güzel bir duygu, bir şeyler aktarabilmek güzel bir şey; ama bunları almak istemeyenler de var, dersi kaynatmak isteyenler de var. Oluyor, karşımıza çıkıyor bunlar da.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tabii, bu genel bir şey. Şimdi bana, "Bugünün Türkiye'sinde, 2011 Türkiye'sinde Köy Enstitülerini yeniden canlandırır mısınız?" denilirse; bu mümkün değil, olacak bir şey değil, derim. Ama Köy Enstitülerinden esinlenerek şöyle bir şey yapılabilir: Gençlik kesimi olarak, Türkiye'nin yumuşak karnı denilen büyük kentlerin varoşlarının çocukları var; buralar biraz geri kalmış, eğitimden pek nasibini almayan yerler. Büyük kentlerin anakent belediyeleri, bu eğitim sistemine dönük, üretime dönük bir şeyler yapabilir mi; böyle sistematik bir eğitim olur mu, olmaz mı, bilmiyorum; ama düşünülürse, olabilir gibi geliyor insana. Sanıyorum, Şişli Belediyesi buna benzer bir şeyler yaptı, kamplar vesaire bir şeyler düzenledi.

Ama bana göre, harita mühendisliği eğitiminde, ki Ömer ağabey ile Ahmet ağabey daha iyi bilirler, biraz da Almanya'dan esinlenilebilir. Almanya'da jeodezi eğitimine başlarken mutlak surette bir staj yapmış olmanız lazım; yani eğitime başlamadan önce isteniyor bu. Yani denize girmeden önce ayağını bir ıslatacaksın. Haritacılıkta da öyle; önce bir ıslanacaksınız, ondan sonra eğitime başlayacaksınız. O da aslında önemli bir şey bence. Eğitim kurumlarında böyle bir koşul konabilir, ilk yıl böyle bir şey yapılabilir.

Hemen hemen hepimiz Tapu ve Kadastro Okulu mezunu olduğumuz için, biz mühendislik eğitimine başladığımızda zaten birçok şeyi denemiştik, yapmıştık, sorumluluklar üstlenmiştik; o yüzden bizim kendi

eğitimimizde işler bize pek zor gelmedi, severek yaptık her şeyi. Ama şimdi nasıl olur, bilmiyorum.

Buyurun.

ALİŞAN ÇALCALI - Hocam; mühendislik hizmetlerinde, mühendislik dalında veya diğer dallarda, örneğin inşaatta nitelikli ara eleman bulamıyoruz. Bununla ilgili büyük bir eksiklik var. Örneğin, bir inşaat kalfasını ele alalım; adam gitmiş, bir yerde çalışmış, "Ben kalfayım" diye ortaya çıkmış. Bunlarla ilgili, ara eleman yetiştirebilmek anlamında, Köy Enstitüleri örneğinde olduğu gibi, bu tür atölyeler, eğitim kurumları açılarak, daha yaygınlaştırılabilir ve bunlar nitelikli hale getirilebilir diye düşünüyorum.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Köy Enstitüleri örneğini şöyle düşünüyorum: Köy Enstitülerinde bir eğitim sistemi var, ondan yararlanabiliriz. Köy enstitülerindeki eğitim sisteminin özü de şu: Üretim içinde eğitim. Bu, mühendislik eğitiminde ne kadar kullanılabilir, onu bilemiyorum; ama ara elemanların yetiştirilmesinde bu gayet rahatlıkla olabilir, yani olmayacak bir şey değil.

Buyurun.

MEHMET TURCAN - İşin özüne inecek olursak; önce yönetenlerin böyle bir şeye razı olup olmadığına veya ne istediklerine bağlı bu. Türkiye'de üretim diye bir şey mi bıraktılar ki, biz diyoruz şöyle üretelim, böyle üretelim?! Niteliksiz, diplomalı insan üretmek istiyorlar ve niteliksiz, diplomalı insan üretiliyor. O yüzden, bunun üzerine kafa yormamızın bence çok anlamı yok; çünkü yöneten biz değiliz.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Evet.

AHMET YAŞAYAN - Bir de 1990'larda bir eğilim vardı, onu sen iyi hatırlarsın; proje içinde yetiştirme. Galiba Danimarka'da çok yaygın; bir-iki üniversite bunu uyguladı, rapor etti, çok yararlı olduğunu falan söyledi. Yani üniversiteler bu projeleri alıyorlar, hiçbir şey bilmeyen 7-8 öğrenciyi de orada çalıştırarak, sonra da teorik bilgileri üzerine ekleyerek yetiştiriyorlardı. Olabilir, bu da bir yaklaşımdır.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ahmet; sen ITC'de bulundun. Biliyorsun, Hollanda'da DIKE'ların yapımında mühendislik öğrencileri çalışmış. O da işte üretim içinde olan bir eğitim.

Mehmet'in dediği gibi, yönetim nasıl bir eleman istiyor; üreten bir eleman mı, yoksa kaytaran bir eleman mı? Bu, önemli tabii. Üreten eleman istiyorsa kafa patlatırız, ona yönelik bir şeyler buluruz, ortaya koyarız.

AHMET YAŞAYAN - Şimdi o kadar öncelikli sorunlar var ki, bunları konuşmak ancak bizi dinlendiriyor. O filmi izlerken hüznüldüm ben, çok güzeldi. Ne güzel kurumlarımız varmış, bunların değerini bilememişiz.

MEHMET TURCAN - Bilememişiz değil, bilmişiz; ama özellikle bunları yok etmek için gayret sarf etmişiz.

AHMET YAŞAYAN - Hayır, bilememişiz.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Bakın, Emre'yle çok konuştuğum konu. Ben, sosyoloji bölümlerindeki hocalarla, en az dört-beş tanesiyile konuştum. Dedim ki, "Yahu, araştırmalar yapıyorsunuz; gidiyorsunuz, A'yı araştırıyorsunuz, B'yi araştırıyorsunuz. Bugün, 80 milyon insanın içerisine Köy Enstitüleri kavramıyla, oradaki o felsefeyle yoğrulmuş hiç değilse 1 milyon, 2 milyon insan

vardır Türkiye'de. Niye bunlara ilişkin bir araştırma yapmıyorsunuz?" Bunu bir alt grup olarak çıkaramaz mı sosyologlar; anketlerle, bilmem nelerle falan çıkartırlar. Bunlarla ilgili kırk kalem düşünün; kriminal olaylara ne kadar bulaşmışlar, eğitim düzeyleri nedir, aylık gelirleri, yıllık gelirleri nedir, buna benzer sorularla durumlarını ortaya çıkartabilirler. Bu, şunu gösterecek bize: Bir Türkiye'nin geneli var, ona ilişkin rakamlar var; bir de böyle bir alt grubun rakamları var. Bir politikacı, ona bakarak rahatlıkla diyebilir ki, "Köy Enstitülerini kapatmasaydınız Türkiye buydu işte."

AHMET YAŞAYAN - Uzun boylu araştırmaya gerek var mı canım; aklımızı bile kullansak onu kesinlikle rahatça söyleyebiliriz. Bence Köy Enstitüleri biraz da o dönemki olağanüstü durumla ilgili. Bunu göz ardı edemeyiz. Kurtuluş Savaşından çıkmışız, bir kişilik kazanmışız, bir heyecan kazanmışız; işte o heyecanı iyi kullanmışız. Sonra da dejenere etmiş politikacılar.

MEHMET TURCAN - Kim etmiş? Bunu bilmek lazım. Köy Enstitüleriyle beraber Sanat Enstitüleri de aynı değerdedi. Genç arkadaşlar belki bilmez, ama biz biliriz; her Köy Enstitüsünde okuyan öğrenci komünist damgası yiyordu.

AHMET YAŞAYAN - Evet, doğru.

MEHMET TURCAN - Bu, en azından 15-20 sene sürdü. Ki o dönem, komünist demek, vatan haini demekti. Dolayısıyla, hiç kimse Köy Enstitülerini 1970'lerin sonuna kadar savunmadı. Ondan sonra savunmaya başlandığı sırada, başka kitaplar çıkıp da Köy Enstitüleri savunulmaya başlandığı sırada da zaten Türkiye'nin çehresi değişmişti. Türkiye'de bilinçsiz, eğitilecek insan gerekiyordu: "Ver diplomayı, gitsin, nereye giderse gitsin." Yaklaşım bu.

Bugün, Tevfik arkadaşımız açıkladı, şu kadar sayıda okul var, senede şu kadar sayıda öğrenci alıyor. Bu öğrencilerin iş imkanı var mı, Türkiye'nin bu öğrencilere ihtiyacı var mı; hepsi bu mesleği yapsa, buna yetecek kadar iş var mı; bunları düşünen yok. Öğrencilerin hepsini kaliteli yetiştirdiğimizi düşünelim; bu kadar harita mühendisini ne yapacağız, gerçekten bu kadar harita mühendisine ihtiyaç var mı? Düşünün, 20 okul her sene 30'ar tane mezun verse, yılda 600 mezun eder. Türkiye'nin hangi kapasitesi bu yıllık 600 mezun harita mühendisini işgücüne dönüştürebilir?! Yok öyle bir ortam. Zaten üretime dönük eleman istemiyorlar, hiçbir konuda. Köylüyü üretimden aldılar, ötekini aldılar, berikini aldılar, sanatkarı aldılar, sanayiciyi aldılar.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Mehmetçğim; tamam, dediklerinde haklısın, ama ağlama duvarı olmayalım. Buyurun.

ÖMER DEMİRAĞ - Öncelikle, Köy Enstitüleriyle ilgili çok değerli bilgiler verdiniz, bizi bilgilendirdiniz teşekkür ederim. Bir soru sormak istiyorum: Bugün imkan olsa, Milli Eğitim Bakanı olsanız, Köy Enstitülerini yeniden açar mısınız?

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Hayır.

ÖMER DEMİRAĞ - Eğer açarsanız öğrenci bulabilir misiniz?

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Hayır, Köy Enstitülerini açmam. Çünkü o zaman, yani Köy Enstitülerinin açıldığı yıllarda Türkiye'nin nüfusu 17-18 milyon, bunun yüzde 70-80'i de kırsal kesimde yaşıyordu, yani 12-13 milyon insan kırsal yaşıyordu. Onları üretime dönük elemanlar olarak yetiştirmek için gerekliydi Köy Enstitüleri. Şimdi öyle değil. Şimdi köydeki nüfus yüzde 20. Şu anda Türkiye'nin ihtiyacı

Köy Enstitüleri modelini birebir tekrarlamak değil. Bana göre, Köy Enstitülerindeki eğitim sistemini alıp, 20 yıldır, 50 yıldır göçlerle anakentlerin çevresine toplanmış, işsiz güçsüz, mendil satan, bilmem ne yapan bu çocukları üretken hale dönüştürecek bir yöntem geliştirmek gerekiyor. Bu, Köy Enstitülerindeki eğitim yöntemi olabilir. Milli Eğitim Bakanı olsam, bunu böyle ederim.

Bir de yerel yönetimleri zorlayıp, biraz taşın altına elini sokturmak lazım; yerel yönetimlerden, özellikle belediyelerden böyle bir şeyi isterim. Belediyeler yapabilir bu işi. Özellikle bu anakentler. Şimdi kaç tane bunlar?

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - 15-16 tane olması lazım.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - 15-16 tane.

MEHMET TURCAN - Ne yapsın adamlar?! Bu sefer kendi kendinize yanlışa düşünüyorsunuz. Adam, bilinçli adam yetiştirdiğinde, ona oy vermeyecek adam üretiyor demektir. Bunu yapar mı yahu?! Niye kendi kendinizi kandırıyorsunuz; politikanın doğrultusuna bakın. Ya çiçek ekecek adam lazım ona, ya oy verecek adam lazım.

AHMET YAŞAYAN - Hayal kuruyoruz biz.

MEHMET TURCAN - Yok öyle yanlış hayal kurmak.

AHMET YAŞAYAN - Onur'un söylediği bence şöyle: Bundan alınacak en büyük ders...

MEHMET TURCAN - Ben olsam, erkek sanat enstitülerini kurarım.

AHMET YAŞAYAN - Mehmet; moralimizi bozuyorsun yahu, geleceği kapkaranlık gösteriyorsun.

MEHMET TURCAN - Ben olsam, erkek sanat enstitülerini yeniden kurarım, sanayiye ara eleman yetiştiririm.

AHMET YAŞAYAN - O zaman, yapacağımız hiçbir şey yok demek ki. Brak Allah aşkına!

MEHMET TURCAN - Hayır, tabii ki var. Ara eleman yetiştirmek için erkek sanat enstitülerini yeniden kurmak lazım.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Mehmetçğim; bir şey söyleyeyim sana. Sanat okulları, erkek sanat enstitüsü, kız sanat enstitüsü diyorsun. Bak, söyleyeyim sana; onların tarihi Cumhuriyetten önce. Ta Mithat Paşa zamanında açılmış onlar. Ziraat Bankası, tarım kredi kooperatifleri, sanat enstitüleri; bunların hepsi ta Mithat Paşa'nın zamanında, yani Cumhuriyetten epey önce, Tanzimat yıllarında kurulmuş. Sanat enstitüleri kentsel insanı eğitmek içindir. Köy Enstitüleri ise farklı.

MEHMET TURCAN - Hayır, bugün için düşünüyoruz. Bugün Türkiye'nin kalkınmaya ihtiyacı var, kalkınmanın yolu da üretimden geçiyor. Üretim de o enstitülerde 5 yıl veya 6 yıl fiilen o eğitimi, pratik eğitimi alarak yetişecek insanlara bağlı.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Bak, bazı şeyler var, söyleyeceğim, sonra Ergenekoncu diye götürecekler beni.

MEHMET TURCAN - Götürürlerse götürsünler canım; yani ne yapalım, bu saatten sonra değişecek halimiz yok.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Haklısın. Evet, vaktimiz bir hayli ilerledi. İsterseniz görüş almaya devam edelim. Buyurun Ahmet hocam.

AHMET AKSOY - Öncelikle, yaptığın bu sunumlar, açıklamalar için, verdiğin bilgiler için çok teşekkür ediyorum. Gerçekten, Köy Enstitüleri hakkında hepimizin belli bilgileri var; fakat doğrusu, ben hiç böylesine ayrıntılı inceleme yapmadım.

Köy Enstitülerinin amacının üretmek öğrenmek olduğunu söyledin; doğru ve bu bizim için bir yol olabilir. Ama öyle sanıyorum ki, Köy Enstitülerinin hazin sonunu hazırlayan şey bu değildi. Halkın ve çoğunluğun uyanması meselesi, asıl mesele budur ve Köy Enstitülerinin akıbeti, karşivedrim dediğimiz, bugün çok daha belirgin bir biçimde başımızın derdi olan, Türkiye'nin geleceğini karartan bir girişimin ilk başlangıçlarıdır. "Buna karşı hareketler, buna karşı düşünce yapılarının yaygınlaşması ve etkin hale gelmesi 1946'da, 47'de başladı" diyorsunuz. Bugün çok daha kötü bir durumdayız. İlk baştaki sunumda, "Bugün Köy Enstitüleri nostalji değildir" diye geçti, ama nostaljidir bana göre. Fakat felsefesi çok önemlidir. Yaşatılması gereken de Köy Enstitülerinde yapılan şu veya bu iş değildir; ne yapılmak istenmiş, nasıl bir sistem uygulanmaya çalışılmış, bunun bilincine varmaktır diye düşünüyorum.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ahmet ağabey; bizim toplumumuzda, ta Türklerin Anadolu'ya geldiği yıllarda, yani ta 1000'li yılların başında ahilik sistemi var. Ahilik sisteminde de eğitim, üretimin içinde eğitim şeklinde veriliyor. Ama orada bir fark var, Köy Enstitülerinden bir fark var orada; o ahilik sisteminde din var. Yani üretiyorsun, kim için üretiyorsun; Allah için üretiyorsun. Olay o. Ama Köy Enstitülerini saygın yapan, bu şekle dönüştüren beyinler, başta Tonguç olmak üzere, bunlar bu olayları çok iyi çözmüşler. O gün toplumun uyanmasından rahatsız olan kesimlerin kimler olduğu belli. Belli yerler bunlar; bunlar Türkiye'nin içindekiler. Bana sorarsanız, sadece Türkiye'nin içindekilerle sınırlı değil bu olay, Türkiye'nin dışından da bu yönde bir çaba var. Düşünün, 1945 yılını düşünün, 1938-45 arasında dünya çalkalandı, allak bullak oldu ve 45'ten sonra bir yeni düzen oluştu. İşte o düzende Türk toplumu olarak yerimizi iyi belirleyemedik. İyi belirleyemedik olmazdı böyle bir şey. Ben hep diyorum, Atatürk'ü suçluyorum; ölüdür mü 57 yaşında?! Ben 73 yaşındayım, nefes nefese yaşıyorum. Yani eğer 1940-50 arasında Atatürk yaşasaydı bu olmazdı.

O yüzden, Mehmet'in söylediklerinin hemen hemen hepsine katılıyoruz; ama bildiğimiz bazı şeyleri söyleyemiyoruz.

Ben aslında bir başka şeye vurgu yaptım: Köy Enstitüleri kapatılıyor, İmam Hatip Okulları açılıyor. Bakın, şu Muhteşem Yüzyıl dizisini izliyor musunuz? O yüzyıllarda, Osmanlı'nın doruk noktaya ulaştığı yıllarda medrese eğitimleri hep pozitif bilimlere dönük eğitimler. İşte orada, o yıllarda ezberci eğitime döndüler; sonunda ne hale geldiğini gördük Osmanlı'nın. Tarih işte bu. Tarihte akıllı adamlar, akil insanlar biliyorlar nerede ne yapacaklarını, neye nasıl müdahale edeceklerini.

AHMET AKSOY - Bir şey daha ilave edebilir miyim?

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tabii, buyurun.

AHMET AKSOY - Tabii, burada konuştuklarımız biraz da bir bakıma hayali oluyor.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tabii, bir bakıma düş kuruyoruz.

AHMET AKSOY - Şayet Köy Enstitüleri devam etseydi kesinlikle bu yöntemle etmezdi.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tabii, etmezdi.

AHMET AKSOY - Çünkü istesen de istemesen de teknoloji değişiyor, olanaklar geliyor vesaire. O yüzden, zamanla başka bir biçime dönüşecekti belki. Ama halkın uyanması sağlanmış olacaktı. Bu, çok önemli.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Bir kere, eğer Köy Enstitüleri devam etseydi, benim yüzde bin, belki de çok daha büyük bir oranda kanaatim şudur ki, büyük kentlere göç olmayacaktı.

AHMET AKSOY - Tabii, tabii, doğru söylüyorsun.

ALİŞAN ÇALCALI - Tarım reformu da gerçekleşirdi.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tarım reformu olmasa da, oradaki kişi karnını doyuruyorsa, köyüne sinemayı da götürebiliyorsa, her şeyi de götürebiliyorsa niye gelsin ki?! Şimdi biz İstanbul'dan kaçmaya çalışıyoruz. Niye kaçıyoruz; çünkü...

AHMET AKSOY - Almanya'yı örnek olarak vermiyorum, tüm Avrupa ülkelerinde büyük şehirler 3 veya 4 tane, nüfusları da 2 veya 3 milyonu geçmez, bilemediniz 5 milyon.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Çok doğru. Berlin'in nüfusu ne kadar?

AHMET AKSOY - 3.5 milyon.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - İşte o kadar; 3.5 milyon. Köln'ün ne kadar?

AHMET AKSOY - Köln'ü bilmiyorum.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ben söyleyeyim; 4 milyon. Belki 4 milyon bile değil.

AHMET AKSOY - Ama oralarda kırsal alan artık kendisini tatmin edecek bir duruma gelmiş. Her bakımdan; üretim bakımından, eğitim-öğretim bakımından, teknoloji bakımından.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Tevfik'in bana önerdiklerinde ben epey kafa patlattım; "Bunu bizim harita mühendisliğine uygun nasıl değerlendirebiliriz?" diye, ama tam cevap bulamadım. Yani ancak belli derslerde bu olabilir. Mesela, ölçme bilgisinde bunu uygulamak mümkün olabilir.

NAİL GÜLER - Bu arada ben bir soru sorayım. Buradaki hocalarımızın büyük bir bölümü, belli bir kuşak eğitimlerini Almanya'da almış. Sanıyorum, Yıldız Teknik Üniversitesindeki ilk bölümün kuruluşunda da genelde Alman ekolü hakim herhalde.

AHMET AKSOY - Evet, kesin olarak öyle.

NAİL GÜLER - Şöyle bir şey var: Aslında hemen hemen bütün mühendislik dallarında, öğrenciler, üretimin içerisinde yaşayarak, belgeselde de söylendiği gibi, sizin de

söylediğiniz gibi, yaşayarak birçok mesleğin genel yaklaşımlarını öğrenebilmeli. Bugün mühendislik eğitimi tamamen ezbercilğe dayalı. Bilim ve teknoloji gelişmiş olmasına rağmen. Nasıl ki Köy Enstitülerinin bu eğitim sistemindeki değişiminin önüne geçilmişse, ben de şöyle görüyorum: Naçizane, Almanya'daki modeli de bilen biri olarak, Mehmet ağabeyin söylediği şeyden hareketle söylüyorum; bitirdikten sonra da hemen mühendis diplomasını alamıyorsunuz Almanya'da. Belli bir kurumsal şeyi tamamlıyorsunuz, uzmanlığınızı belli bir prosedürle kanıtlıyorsunuz, ondan sonra harita mühendisi diplomasını alıyorsunuz. Bunların hiçbiri bizim ülkemizde uygulanmamış. Almanya'dan sadece ders modeli alınmış, gelmiş, burada uygulanmış. Eğer burada da eğitim sistemindeki bu anlayışlar mesleğimiz açısından tam uygulansaydı, üretimin içerisinde yetişecek harita mühendisleri ta başlangıçtan beri bugüne kadar gelebilirdi ve önemli sorunlardan olan kadastronun çözümlenmesine yönelik de üretimin içerisinde bu mühendislik öğrencileri çok rahat kullanılabilirdi.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Bundan esinlenerek, bu konuyla ilgili bir şey eklemek istiyorum.

Bu şeye uygun olarak Odaya düşen görevlerden bir tanesi şu: LİHKAB diyorsunuz, lisanslı harita mühendisliği büroları. Harita mühendisliği eğitiminde, ben ilk duyduğumda şaşırmıştım, "naylon staj" diye bir kavram varmış.

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - Bu noktada ben bir anekdot aktarayım. 2003 yılında Trabzon'da yapılan Genç Haritacılar Günlerinde bu "naylon staj" kelimesi telaffuz edildiğinde, bütün öğrencilerin algıladığı bu ifadeyi Aksoy hocamız bilmediğini söylemişti.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ben de bilmiyordum, ben de oradaydım. Ben, Karadeniz Teknik Üniversitesinde Staj Komisyonu başkanlığı yaptım. Bu stajları Oda denetleyebilir, bu konuda üniversitelerle işbirliği yapabilir ve gerçekten üretimin içinde bir eğitimle harita mühendisliği öğrencisi orada suyun içine girer, islanır. Mesela, eğitime böylesine bir katkısı olabilir Odanın. Bugünkü konuşmamızın böyle bir sonucu olabilir diye düşünüyorum.

MEHMET TURCAN - Hocam söyleyin, ben ona cevap vereceğim, olmaz diye.
Buyurun hocam, siz söyleyin.

AHMET AKSOY - Ben Nail'e karşı bir şey söyleyeceğim. Biz, Yıldız mezunuyuz; eğitimimizde hiçbir noksanlık yoktu. Uygulama da dahil olmak üzere. Ne zamanki bilgisayar çıktı, eğitim bozuldu.

Şimdi hazır programlar var. Siz bu adama logaritmayla poligon hesabı yapmayı öğretemezsiniz, bu mümkün değil; çünkü bu gerçek dışı bir şey. Anlatabildim mi? Yani uygulama başka bir şey, öğrenmek başka bir şey. Uygulama için bizzat o işin içerisinde olma zorunluluğu var. Bunun için de sistemlerde staj diye bir mesele var. Staj fevkalade ciddiye alınıyor aslında, daha doğrusu alınıyordu. Ben bu işin içerisindeyim. Ama şimdi staja gönderiyorsunuz, yazı da yazıyorsunuz, telefon da ediyorsunuz, gidip bizzat da rica ediyorsunuz, "Yahu, şu işi ciddi ele al, bizim gençlerimiz yetişsinler, uygulamayı görsünler" diyorsunuz. Ama olmuyor.

MEHMET TURCAN - Niye olmuyor hocam, söyleyeyim...

AHMET YAŞAYAN - Arkadaşlar; 4 sene

okutuyorsunuz, orada yaptırdığı 60 günlük stajla mı bütün her şeyi öğreniyor. O da yanlış. Yani onun üzerinde o kadar durmaya değmez.

MEHMET TURCAN - Niye olmuyor biliyor musunuz; çünkü gönderiyorsun öğrenciyi bir kadastro müdürlüğüne, kadastro müdürlüğünde bir tane mühendis var. Geliyor öğrenci, ona soruyor; "Kardeşim, zayıf dersin var mı?" "Üç dersten takıntılıyım" diyor. "Aman gözünü seveyim, otur, ders çalış. Önce o gelir; ders çalış. Ama gidip öğrenmek istediğin zaman da araziye seni göndereyim" diyor. Kimle gönderiyor; fen memuruyla. Sen mühendis adayısın, fen memuruna nasıl sorarsın; hiçbir şey sormazsın, sadece bakarsın, alete şöyle yan gözle bakarsın, biter. Tatbikat yaptırıyorsunuz, kendi öğrencilik dönemimi düşünüyorum, tatbikatın başına kadastronun gelmiş, pratiği olan birisi geçiyor, 8 kişilik bir grupsunuz, diğerleri yazıyor. Yazıp hep beraber veriyorsunuz. O 8 kişiden biri olan o arkadaşımız biliyorsa geçiyor, bilmiyorsa geçemiyor. Ben bunu rahmetli Ekrem Ulusoy'a söyledim; ilk Cemiyet Başkanı olduğunda dedim ki, "Hocam, bu böyle gitmez; iyi bir mühendis olarak yetişebilmemiz için pratik yapmamız lazım." Dedi ki, "Sen ne ukala adamsın."

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Mehmet; bildiğimiz şeyler bunlar.

MEHMET TURCAN - Yani olmaz bunlar. Onun için, haydi onları da geçtik, bugüne bakalım. Bugün bizi yönetenler, bir şey üreten mühendis istemiyor, bir şey üreten hukukçu istemiyor, bir şey yapacak insan istemiyor.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Yahu Mehmet; sen menfi gelmişsin buraya.

MEHMET TURCAN - Niye menfi geleyim; doğruyu söylemek menfilik mi?!

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Bir dakika. Aramızda meslektaş olmayan Emre var; müsaade edersen, Emre bir şey söyleyecek.

MEHMET TURCAN - Peki, buyursun, söyleyin.

EMRE ÇAPOĞLU - Sağ olun.

Konuşulanlar bana şunu düşündürdü ve düşünürken de sesli düşünüyem istedim: Sanırım, Köy Enstitüleri deneyimi sizin disiplininizle nasıl bağdaşabilir, hangi ölçüde bir paralellik kurulabilir; onun üzerinde durmak gerekiyor. Aslında çok enteresan bazı tesadüfler var. Mesela benim düşünce ana başlığım enstitülerdeki özeleştirici geleneği; öğrencilerin ve öğretmenlerin birlikte yaptıkları özeleştirici geleneği ve bunun için de her cumartesi akşamı bir araya gelmeleri.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Belki de sadece Gönen'deki cumartesiydi, başka yerler öyle olmayabilir.

EMRE ÇAPOĞLU - Ama sonuçta sistemli olarak bir özeleştirici mekanizması eğitimin içine dahildi. "Naylon staj" denildi. Benim staj geçmişim de naylondur.

Şimdi düşünüyorum, neden naylon; çünkü kendimi eğitimin içerisinde hissetmediğim için naylon. Yani o, benim için, yapılması gereken, geçilmesi gereken bir aşamaydı; çünkü öğrenciliğin farklı zorlukları var, geçim sıkıntısı, derslerin zorluğu, şudur budur.

Ben, bu özeleştirici sisteminin çok büyük bir potansiyeli

devreye sokacağını düşünüyorum. Yani mesleğe yeni girmiş, meslek hakkında aslında nötr bilgisi olan bir insanın düşüncelerini o mesleğe dahil etmeyi sağlar. Çünkü bir süre sonra, birinci seneden sonra öğrencinin düşünce yapısı bir formel yapıya girmeye başlıyor. Artık sürpriz öğrenciler, sürpriz fikirler, sürpriz projeler çıkmamaya başlıyor; çünkü kalıplar dahilinde düşünmeye başlıyorsunuz.

Bir de bunu destekleyici şöyle bir anıdan faydalanmak istiyorum: Garanti Bankasının genç emekli olan, Akın Öngör diye bir eski Genel Müdürü vardır, onun bir röportajı beni çok etkilemişti. Röportaj uzundu; fakat şöyle özetledi: “Bana başarılı insan diyorsanız, benim başarımın özeti şu: En dipte çalışan, veznede yeni işe başlamış olan bir insandan yönetime doğru olan bilgi akışını çok iyi yaptık biz. Haliyle, o insanların, deneyimsiz insanların ya da müşteriyle temas halinde olan insanların deneyimlerini direkt olarak, en kısa zamanda öğrenebiliyorduk ve bununla ilgili bir strateji belirleyebiliyorduk.”

Bu anlamda, sizin disiplininizle ilgili özeleştirici sisteminin eğitim sisteminde yer almasıyla, belki öğrenci de kendini işin içinde hissetmeye başlar. Çünkü bir laf vardır: Proje yapılmaz, oluşturulur, yani birlikte yapılır. Çünkü o zaman kendinizi ona ait hissedersiniz. Bu bakımdan, belki öğrencinin aidiyet duygusunu besleyecek özeleştirici sistemini sisteme dahil etmek bu anlamda yararlı olabilir.

AHMET AKSOY - Ben, konuyu burada kesmek istiyorum. Yalnız, şunu söyleyeyim ki, mühendislik, Köy Enstitüleri biçiminde öğretilemez. Onun teorisi vardır, teorisinin iyi kavranması lazım. Ama deneyim deyince, deneyim başka bir şey. Mutlaka deneyimin içerisinde olması lazım. O da ancak ne zaman olur; mezun olduktan sonra olur. Mühendislik eğitiminde veya genel olarak yükseköğretimde size anahtar verilecektir; bu anahtarla, bilgiyi nereden alacağınız öğretilmelidir.

Burada bir örnek vereceğim, ondan sonra keseceğim.

Bir seyahatimde, Almanya’da bir elektrik mühendisiyle karşılaştım. Konuşuyoruz, ahbaplık ediyoruz; öğrendim ki, kendisi iletişim işlerinde görevli bir elektrik mühendisi. Gerçekten çok deneyim isteyen bir iş aslında. Şunu sordum: Dedim ki, “Öğreniminiz nasıl geçti?” Dedi ki, “Her yerde nasıl oluyorsa, öyle oldu, öyle geçti.” “Peki, mezun olur olmaz size yetki mi verildi? Mühendis olarak gittiniz bir yere, mezun olur olmaz size yetki mi verildi bir iş yapmanız için?” dedim; “Ne münasebet; ben 3 yıl sadece bu konuyla ilgili hizmetçi eğitim yaptım, hizmetçi staj yaptım” dedi. Anlatabildim mi? Ama bu başka türlü de olmaz ki. Sen bir harita mühendisi olacaksın; kadastroya gidiyorsan, yeniden yöğrülacaksın. Başka türlü olmaz, mümkün değil başka türlü. Ama nasıl yöğrülacaksın; testi yapmaya fevkalade uygun bir toprak olarak yöğrülacaksın. Öyle yöğrülme zaman mükemmel şekil alabiliyorsun. Anlatabildim mi? Bu olmadan olmaz. Bizdeki noksanlık budur. Zannediyoruz ki, yükseköğretim sonunda herhangi bir göreve başladığımızda her şeyi biliyoruz, her türlü uygulamanın içerisindeyiz. Olmaz böyle bir şey; bu var olmayan bir şey, bir tür hayal yani. O yüzden, bunun tartışmasını yapmayalım bence.

ÖMER DEMİRAĞ - Onur hocam; müsaade ederseniz, bu konuşmadan sonra iki konuya çok kısa olarak değinmek istiyorum.

Birisi Turcan’ın söylediği staj meselesi. Harita mühendislerinin stajlarının da pek iyi olmadığını söyledi. Ama ben size bir şey söyleyeyim: 1970 yılında Çağaloğlu Özel Mühendislik Okulu vardı, orada topografya dersi veriyordum, aynı zamanda da orada staj komisyonu başkanıydım. İnşaat Bölümünden 450 öğrenciyi staja

gönderdim. Cevapları geldi, defterler; o kadar şahane yapılmış ki. Baca resimleri, projeler, şunlar bunlar, hepsi süper. Hepsine 10 üzerinden 10 vermek gerekiyor. Merak ettim, “Şunların firmalarına bir telefon edeyim, bakalım bunu nasıl yapıyorlar” dedim ve 450 tanesinden 400’üne telefon ettim. Hiçbirisinden olumlu bir cevap alamadım; “Böyle bir öğrenci gelmediği gibi, bunları tanımıyoruz” dediler.

Yani hiçbirisi gitmemiş, ondan sonra “staj yaptık” diye gelmişler. Bunun adına ne diyeceğiz bilmiyorum, naylon bile değil.

İkincisi, sizin söylediğiniz o Almanya’daki durum. Yani üniversiteyi bitirince mühendis oluyorsun. Ancak, 33 ay süren -şimdi 30 aya indi zannediyorum- bir esasör zamanı var. O zamanı eğer iyi yapamazsanız, giderseniz, bir firmada mühendis olarak çalışabilirsiniz; çünkü diplomanızı veriyorlar size. Ama kadastro müdürü olmak isterseniz, olamıyorsunuz.

AHMET AKSOY - Lisanslı mühendis olmanız lazım onun için.

ÖMER DEMİRAĞ - Evet. Yani harita mühendisi oluyorsun, ama mesela kadastro müdürü olamıyorsun yahut da özel mühendislik bürosu açmak istediğin zaman açamıyorsun. Ben oradan mezun olduğum zaman bir özel mühendislik bürosunda çalışmaya başladım. Dediler ki, “Sen imza edemezsin ölçü krokilerini.” Sordum: “Neden? Ben kendim ölçü yapıyorum.” Dediler ki, “Sen esasör olmadın.” “Peki, ne olacak?” diye sordum. Döndüm, gittim Köln’e, beni yeniden bir imtihana tabi tuttular, ancak ondan sonra imza hakkı verdiler bana. İmza hakkı verilince de maaş iki misli oluyor. Ama çok güzel bir şey; onu yaptığın zaman yalnız kadastroda, şurada burada çalışmıyorsun, 30 ay çeşitli devlet dairelerinde çalışıyor, sonra da üniversite sınavı gibi bir sınava tabi tutuluyorsun.

AHMET AKSOY - Yani sonuç itibarıyla...

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Bence bu konu çok uzadı, vakit de doldu, artık kapatalım istiyorum.

AHMET AKSOY - Bir dakika, bir dakika yahu. Biz konuşmaktan çok zevk alan bir toplumuz, konuştuğça konuşuruz. Konuşmaya kalkarsak bu sabaha kadar sürer.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ama hocam, siz biraz önce, “Bir daha konuşmayacağım” dediniz.

AHMET AKSOY - Öyle mi?

ÖMER DEMİRAĞ - Evet, ben de duydum.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Evet arkadaşlar; buraya kadar geldiğiniz, beni ve Ahmet ağabeyimi dinlediğiniz için hepimize teşekkür ederim. O da teşekkür ediyor.

M.TEVFİK ÖZLÜDEMİR - Onur hocam; kapatmadan önce ben de bir eklemede bulunayım.

Bugüne kadar hep 1946 yılının Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bir dönüm noktası olduğu vurgusu yapıldı. 1946, çok partili sisteme geçildiği dönemdir. 1946 yılında, çok partili sisteme geçildiği yılda sol partilerin kuruluş süreci de yaşanmıştır. Aynı yıl, çok büyük bir örgütlenme pratiği sergiledikleri için kapatılmışlardır bu partiler. Aynı yıl, 1946 yılı,

Niyazi Berkes’in, Pertev Naili Boratav’ın ve Behice Boran’ın da aralarında bulunduğu akademisyenlerin üniversitelerden tasfiye edildikleri yıldır aynı zamanda. Peşi

sıra da zaten eğitim metodolojisinin değişmesine, Köy Enstitülerinin kapatılmasına giden evrelerin başladığı ve İmam Hatiplerin sayılarının arttığı bir döneme girilmiştir. O dönem hakkında bu vurguyu da özellikle yapmak istedim.

Köy Enstitüleri ile harita mühendisliği eğitimi arasındaki ilişkiye gelince; bence burada temel şey, eğitim ile üretim arasındaki ilişkiyi kurmak. Bunun hem üniversitenin toplumsal misyonu çerçevesinde bizim gözetmemiz gereken bir şey olduğunu düşünüyorum, hem de Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasının bu ilişkiyi kurması açısından bir sorumluluğu olduğunu düşünüyorum. Köy Enstitülerinden belki alınacak şey o. Bir hedef var; hedef, o kırsal ortamda her köye 5 öğretmen hedefi. Bunu sağlamak hedefi çerçevesinde de izlenen bir eğitim metodolojisi var. Doğrudan o köy ortamında, köylünün yaşamında karşılaştığı her türlü şeyin eğitimini alıyorlar aslında, üretiyorlar. Üretim ile eğitim ilişkisinin somut olarak kurulduğu bir eğitim pratiği. 14 yıllık zaman diliminde karşımıza çıkan buydu, örneklerini gördük.

Bizim de, eğitim ile üretimi nasıl ilişkilendirebiliriz, bu ilişkiyi nasıl daha somut bir biçime dönüştürebiliriz üzerine kafa yormamız gerekiyor diye düşünüyorum. Staj da o açıdan önemlidir. Üretilen çalışmaların, tezlerin o alandaki gereksinimlerle, temel ihtiyaçlarla örtüşmesini sağlamamız önemli. Bunu düşünmeye devam edeceğiz.

Ben, Onur hocamıza, bu alandaki birikimlerini bizimle paylaştığı için tekrar çok teşekkür ediyorum. Sevgili Nail Güler'e de teşekkür ederim; Onur hocayla söyleşi yapılması konusundaki öneriyi kendisi getirmişti. Köy Enstitülerinin kuruluşunun 71. yıldönümüne yaklaşmışken de bu güzel söyleşiyi gerçekleştirdik.

Ben, ışık saçmaya devam ediyor olduğu için hocamıza tekrar çok teşekkür ediyorum ve bu plaketi kabul buyurmasını istiyorum. Sağ olun hocam.

Prof. Dr. ONUR GÜRKAN - Ben teşekkür ediyorum. Sağ olun, var olun.

GPS Tekniği İle Tektonik Hareketlerin Belirlenmesi

Fatih Poyraz

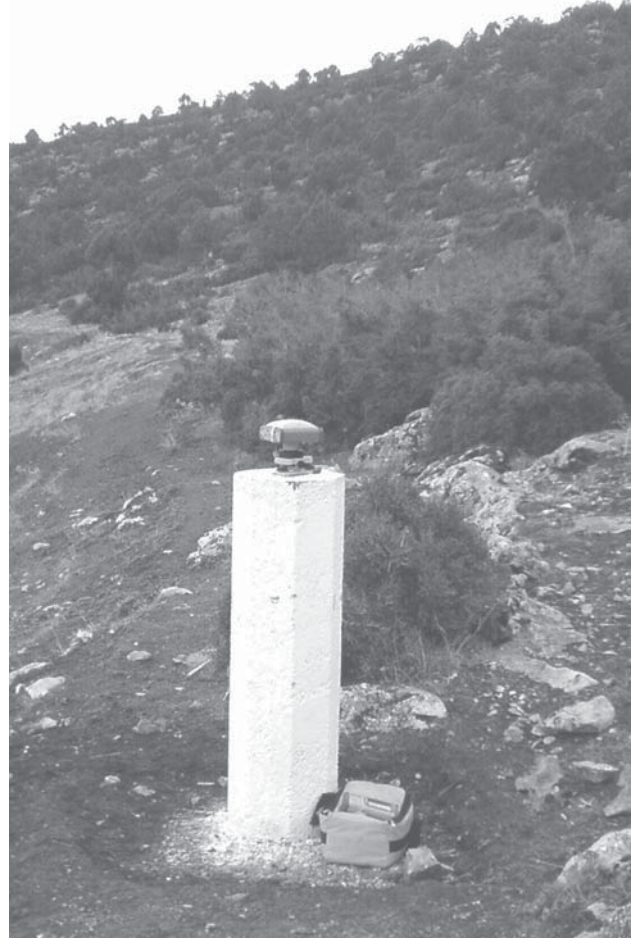
Türkiye, topraklarının %90'ında diri faylar bulunan ve bu fayların üreteceği depremlerin tehdidi altında olan bir ülkedir. Depremlerin izlenmesi birçok farklı disiplin tarafından modellenmekte ve zararları ortaya konmaktadır. Tektonik deformasyon süresince kıtasal kabuğun deformasyonu, değişik zaman dilimleri içerisinde farklı yöntemlerle saptanabilir. Bu yöntemler:

- ~10 yıl: GPS
- ~10 - 100 yıl: Deprem verileri, gerilme verileri, jeolojik incelemeler
- ~1000 - 100.000 yıl: jeomorfolojik analizler, nehir ötelenmeleri, erozyon yüzeylerinin hareketi vb.
- ~100.000 - 10.000.000 yıl: kabuksal yer değiştirmelerin paleomanyetik incelemelerle saptanmasıdır (Tatar, vd. 2006).

Kabuk deformasyonu araştırılmasında sadece bir yöntemin koyduğu sonuçlar yeterli olmamaktadır. Yani güncel verilerinin yanı sıra geçmiş yıllarda da meydana gelen hareketlerin birlikte incelenmesi ve bunların birlikte analiz edilmesine gereksinim vardır.

Jeodezideki klasik ölçme teknikleri yerine 1980'li yıllardan itibaren teknolojik gelişime paralel olarak yıllık milimetrik düzeyde duyarlılıkla ölçüm yapılabilir duruma ulaşan GPS tekniği, küresel ölçekte yerbilimlerinde çok geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Farklı disiplinlerin geliştirdiği birçok teknolojik gelişim, depremlerin önceden belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda bir arada kullanılmıştır. Çok duyarlı jeodezik ölçme teknikleri bu çalışmalarda her zaman önemli bir yer tutmaktadır. Jeodezi biliminin kullandığı GPS tekniği yöntemi, bu yöntemlerden en önemlisidir. GPS teknolojisinin kullanılmasıyla tektonik hareketlerin belirlenmesinde; yüksek doğruluk, hızlı çözüm ve birçok geleneksel uygulamaya göre daha ucuz olarak yapılmaktadır. Tüm bu özelliklerinden dolayı GPS ölçme tekniği, sadece haritacılık ve mühendislik uygulamalarına değil, aynı zamanda kabuksal hareketlerin jeodinamiğini ve kinematini anlamaya yönelik çalışmalara da önemli katkılar sağlamıştır.

Türkiye'de GPS ile kabuk hareketlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar, 90'lı yılların başlarında yapılmaya başlanmıştır. GPS ile yapılan çalışmaların büyük kısmı KAFZ'da yapılmıştır. KAFZ boyunca bugüne kadar jeodezik, jeolojik ve sismolojik farklı yöntem ve veriler kullanılarak 5 mm-110 mm arasında değişen hareket büyüklükleri elde edilmiştir (Demir, 1999). KAFZ'nin batı kesimindeki hareketler için Barka ve Kadinsky-Cade (1988) jeolojik verilerden 5-10 mm/yıl; sismolojik veriler yardımıyla Kasapoğlu ve Toksöz (1983) 10 mm/yıl; Taymaz vd. (1991) 38 mm/yıl; Kiratzi ve Papazachos (1995) 16 mm/yıl; Pınar vd (1996) 5-6 mm/yıl değerlerini belirlemişlerdir. Straub (1996), KAFZ'nin batı kesimindeki hareketler için 16-18 mm/yıl değerini vermektedir. McClusky vd. (2000)'nin KAFZ boyunca oluşturduğu doğrusal hız ortalama $22-24 \pm 1$ mm/yıl'dır. Reilinger vd. (2006) Türkiye ve çevresinin kabuksal hareketini incelemiş ve KAFZ boyunca yaklaşık 25 mm/yıl olarak belirlemiştir. Yavaşoğlu vd. (2011) KAFZ orta kesiminde 5 yıllık GPS gözlemleri sonucunda bu bölge için $18,7 \pm 1,6 - 21,5 \pm 2,1$ mm/yıl olarak elde etmişlerdir. DAFZ (Doğu Anadolu Fay Zonu) boyunca Özener vd. (2010) yılında yapmış oldukları çalışmada fay hattı boyunca tesis edilen

GPS noktaları için hızları 16-24 mm/yıl hesaplamışlardır. Tatar vd. (2011), KAFZ doğu kesiminde yani Kelkit vadisi boyunca tesis edilen GPS noktalarından $20,1 \pm 2,4$ mm/yıl ortalama hız elde etmişlerdir. Ege Graben sisteminde yapılan tektonik amaçlı çalışmalarda Reilinger vd. (2006) ve McClusky vd. (2000), GPS noktalarının Ege Denizi'ne doğru yılda ortalama 35 mm hızla hareket ettiğini belirlemişlerdir.

Ayrıca ülkemizde tektonik hareketlerin belirlenmesi amacıyla birçok proje kapsamında GPS ağları tesis edilmiştir. Bunlardan bazıları sürekli istasyonlar olarak kurulmuş bazıları ise kampanya zamanında kullanılmak üzere tesis edilmişlerdir. Yakın dönemdeki bazı projeler, Marmara Bölgesi'nin jeodinamiğini incelemek için MAGNET GPS ağı, HGK (Harita Genel Komutanlığı) tarafından Türkiye genelinde kurulan TUTGA (Türkiye Ulusal Temel GPS Ağı), Kuzey Anadolu Fay Sisteminin Batı kesimleri (KAFTS), Doğu Anadolu Fay Sistemi (DAFTS) ve Ege Açılma Sistemi (EAS) kapsayacak şekilde tasarlanan TURDEP projesi ve Türkiye genelinde tesis edilen CORS-TR (Sürekli Gözlem Yapan GPS İstasyonu) veya TUSAGA-AKTİF GPS ağını sayabiliriz.

Dünya üzerinde tektonik hareketleri GPS ile belirleyebilmek için küresel ölçekte bir çok ağı kurulmuştur. 1993 yılında Japonya'da tesis edilen, 1200 istasyondan oluşan GPS Earth Observation Network (GEONET), Fransa Alplerindeki hareketleri takip etmek üzere kurulan REGAL, İtalya'daki kabuk hareketlerini takip etmek üzere kurulan

GEODAF, Güney Kaliforniya GPS Ağı (SCIGN) ve kuzey Kaliforniya GPS ağı (BARD) bu anlamda tesis edilen ağlardan birkaçıdır. Bu ağlardan en büyüğü ise IGS (International GPS Services for Geodynamics) ağıdır. IGS Uluslararası Jeodezi Birliğince (IAG) 1993 yılında tesis edilmiş ve 1994 yılında aktif olarak çalışmaya başlamıştır. IGS GPS istasyonlarından aldığı sürekli verileri değerlendirerek eş zamanlı olarak internet üzerinde yayınlanmasını sağlayan bir sisteme sahiptir. IGS dünya üzerinde 200'den fazla istasyona sahip olmasıyla global bir ağ olma özelliğini taşır. Üç tane global veri toplama merkezinden (Crustal Dynamics Data Information System, Institut Geographique National, Scripps Institution of Oceanography) düzenli olarak IGS verileri toplanır. Bu veriler, yedi analiz merkezi tarafından işlenerek IGS kullanıcılarına sunulmaktadır.

Uzay jeodezisi, levhaların incelenmesi üzerinde önemli bir rol oynamakta, dünyada ve ülkemizde yapılan birçok çalışmada yukarıda kısaca söz edilmiştir. Buna göre, levha ve fay hareketleri yüzünden litosfer parçaları deformasyon meydana gelmektedir. Bu deformasyon sonucunda levha ve fayların iki taraflarındaki noktalar birbirine göre hareket etmekte, hatta bu hareketin miktarı yıllık 100 mm'ye kadar çıkabilmektedir (Herring, 1999). GPS tekniği yöntemi ile depremlere neden olan aktif kırık sistemleri boyunca, deprem öncesinde, deprem sırasında ve deprem sonrasında meydana gelen deformasyonlar uzun gözlemler sonucu belirlenebilir. GPS'in bu tür kullanımı için fay kırıklarının ayırdığı blokların hepsini temsil edecek şekilde bir ağ tasarımı yapılır. Tesis edilen bu ağ, fayın yakın ve uzak çevresine yeteri kadar GPS noktası tesis edilir. Bu noktalarda belli aralıklarla veya sürekli olarak gözlemler yapılır. Bu ağın ölçülerinin değerlendirme aşamasında yeryüzüne yayılmış ve koordinatı çok uzun süreler boyunca ölçülen global noktalardan faydalanılır. Tesis edilen bu noktalarda yapılan GPS değerlendirmeleri ile epoklar arasındaki farklara bakarak o zaman içindeki yer değiştirmeler belirlenir. Hesaplanan yer değiştirme vektörleri ile o bölgede oluşan gerilme ve sıkışma miktarları tahmin edilebilir. Ayrıca elde edilen GPS hızlarından çalışılan bölgenin fay sistemleri çözülerek, olası bir depremin ne zaman olacağı tahmin edilebilir, depremin üreteceği şiddet ve zararlar ortaya konabilir.

Kaynaklar

- Barka, A., Kadinsky-Cade K., (1988), " Strike-Slip Fault Geometry in Turkey and Influence on Earthquake Activity" *Tectonics*, 7, 663-684
- Demir, C., (1999), "Kuzey Anadolu Fay Zonu Batı Kesiminde Yatay Yer Kabuğu Hareketleri ve Gerinim Birikiminin Araştırılması", YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Herring, T. A., 1999, "Geodetic Applications Of GPS", *IEEE*, 87, 1
- Kasapoğlu, K.E., Toksöz M.N. (1983), "Tectonic Consequences of the Collision of the Arabian and Eurasian Plates: Finite Element Models" *Tectonophysics*, 100, 71-95.
- Kiratzi, A. A., Papazachos, C. B., (1995) " Active crustal deformation of North and East Anatolian fault zones", *Tectonophysics*, 243, (1-24).
- McClusky, S., S. Balassanian, A. Barka, et al. (2000), "Global Positioning System constraints on plate kinematics and dynamics in the eastern Mediterranean and Caucasus", *J. Geophys. Res.* 105, 5695–5720.
- Haluk Ozener, Esen Arpat, Semih Ergintav, Asli Dogru, Rahsan Cakmak, Bulent Turgut, Ugur Dogan, "Kinematics of the Eastern Part of the North Anatolian Fault Zone", *Journal of Geodynamics*, 2010, 49 (3-4), 141-150
- Pınar, A., Honkura, Y. and Kikucki, M. 1996. A rupture model for the 1967 Mudurnu valley, Turkey earthquake and its implications for seismotectonics in the western part of the NAFZ, *Geophys. Res. Let.* Vol. 23, no.1, pp.29-32.
- Reilinger, R. E., et al. (2006), "GPS constraints on continental deformation in the Africa Arabia- Eurasia continental collision zone and implications for the dynamics of plate interactions", *Journal Of Geophysical Research*, Vol. 111, B05411, doi:10.1029/2005JB004051
- Straub, C., (1996), *Recent Crustal Deformation and Strain Accumulation in the Marmara Sea Region, N.W. Anatolia, Inferred from GPS Measurements*, PhD Thesis, ETH Zürich, Switzerland.
- Tatar O., Gürsoy H., Altunel E., Akyüz S., Topal T., Şahin M., Kavak K.Ş., Sezen T.F., Koçbulut F., Meşçi L., Dikmen Ü., Poyraz F., Hastaoğlu K., Türk T., Ayazlı E., Gürsoy Ö., Polat A., Akpınar Z., Akın M., Demir G., Çakır Z., Zabcı C., Karabacak V., Yavaşoğlu H., (2006), *Kuzey Anadolu Fay Zonu Üzerinde Kelkit Vadisi Boyunca Yer Alan Yerleşim Alanlarının Doğal Afet Risk Analizi ve Afet Bilgi Sisteminin Oluşturulması : İlk Sonuçlar*, Aktif Tektonik Araştırma Grubu 10. Toplantısı 2006, Gümüldür.
- Tatar, O., Poyraz, F., Gürsoy, H., Cakir, Z., Ergintav, S., Akpınar, Z., Koçbulut, F., Sezen, F., Türk, T., Hastaoğlu, Ö.K., Polat, A., Mesci, B.L., Gürsoy, Ö., Ayazlı, I., E. Çakmak, R., Belgen, A., Yavaşoğlu, H., (in press), *Crustal deformation and kinematics of the Eastern Part of the North Anatolian Fault Zone (Turkey) from GPS measurements*, *Tectonophysics*, doi:10.1016/j.tecto.2011.11.010
- Taymaz, T., Jackson, J. Ve McKenzie, D. (1991), " Active Tectonic of North and central Aegean Sea", *Geophys., J. Int.*, 106:433-490
- Yavasoglu, H., Tari, E., Tuysuz, O., Cakir, Z., and Ergintav, S., 2011, . *Journal of Geodynamics*. 51, 339-343,

Yrd.Doç.Dr.,
Cumhuriyet Üniversitesi
Geomatik Mühendisliği Bölümü

Afet ve Risk Yönetimi İle İlgili Kavram ve Tanımlar

Levent Uzunçubuk

Ülkemizde bugün farklı şekillerde kullanılan “Afet ve Risk Yönetimi” ile ilgili birçok terim bulunmaktadır. Bu terimler, büyük ölçüde yabancı kaynaklardan yapılan tercüme neticesinde ortaya çıkmakta ve günlük yaşamda değişik şekillerde kullanılmaktadır. Bu nedenle konu ile ilgili kavramların daha iyi anlaşılması ve anlam birliğinin sağlanabilmesi amacıyla öncelikle afet ve risk kavramlarının da açıklanması ve bazı tanımların yapılması yararlı olacaktır [2].

1. Temel Kavram ve Tanımlar

Köken itibarıyla Arapça bir kelime olan “afet” dar bir tanımla, “doğanın sebep olduğu yıkım, kıran [3], diğer bir söylemle toplumsal yıkımlara yol açan olağandışı büyük olay ya da çok kötü olay yada durum, felaket [4]” olarak ifade edilmektedir. Genel bir tanımla afet, insan toplulukları ve yerleşim alanları üzerinde fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini bozarak veya kesintiye uğratarak sosyal altyapıyı tahrip eden ve toplulukları etkileyen, doğal, teknolojik veya insan yapısı kökenli olaylardır [5]. Özetle doğal afet(kıran), yerel toplulukların genel yaşamını etkileyen, aksatan, bozan yersarsıntısı, yangın, su baskını, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi doğa olaylarıdır [6]. Bu çerçevede afetleri, meydana geliş hızlarına ve kökenlerine göre sınıflandırmak olasıdır. Meydana geliş hızlarına göre afetleri, ani gelişen ve yavaş gelişen afetler olarak iki ana gruba ayırabiliriz. Aynı zamanda afet olayları kökenlerine göre ise de; jeolojik ve jeoteknik kökenli, meteorolojik kökenli, teknolojik ve insan yapısı kökenli olarak sınıflandırılmaktadır.

Afet kavramının doğmasına bir çok etken neden olabilir. Ancak temel olarak afetler, fiziksel alt yapının, üst yapıda önemli değişimlere yol açarak, afet yaratma riski ya da tehlikesi olarak ifade edilmektedir [7]. Doğal, teknolojik veya insan yapısı kökenli bir olayın afet sonucunu doğurabilmesi için, insan toplulukları ve yerleşim yerleri üzerinde kayıplar meydana getirmesi ve insan faaliyetlerini bozarak veya kesintiye uğratarak bir yerleşme birimini etkilemesi gerekmektedir. Diğer bir söylemle “afet”, bir olayın kendisi değil, ortaya çıkardığı sonucudur [8]. Olayın kendisi ise “tehlike” olarak isimlendirilebilir.

Bununla birlikte, günlük yaşamda afet olgusu ile eşanlamlı olarak “acil durum (ing. emergency)”, “beklenmedik olay (ing. contingency)” kavramları da kullanılmaktadır. “Acil durum”, sözlükte “Ani olarak ortaya çıkan güç durum, yardım veya kurtarmayı gerektiren acil durum, beklenmeyen, öngörülemeyen olaylar kombinasyonu” şeklinde tanımlanmaktadır. Yönetim literatüründe ise “beklenmeyen ve öngörülmeyen olaylar” biçiminde ifade edilmektedir. Büyük salgın hastalıkları, kitlesel yemek zehirlenmeleri, acil kan ihtiyaçlarını tıbbi acil durumlara; küçük, çabuk kontrol altına alınabilir yangınları, bomba ihbarlarını, endüstriyel kazaları, ciddi yaralanmaların meydana geldiği trafik kazaları ve kimyasal kazaları da acil durumlara örnek olarak verebiliriz. Acil durum, rutin durumlardan daha önemli, ancak “beklenmedik olay” ve “afet” ten daha az önemli durumları ifade etmektedir. “Beklenmedik olay”, sözlükte “ihtimal, beklenmedik olay, olası bir olay ya da durum” olarak açıklanmaktadır. Yönetim literatüründe ise, “meydana gelebileceği herkesçe bilinen fakat beklenmeyen olaylar” şeklinde ifade edilmektedir. Beklenmedik olay, “acil

durum”dan daha önemli olayları ifade etmektedir. Kış fırtınaları, geniş kentsel alanları etkileyen uzun süreli enerji kesintileri, küçük kontrol altına alınamayan yangınlar, orman yangınları ve toplumsal bir karmaşaya dönüşme potansiyeli olan grevler, beklenmedik olaylara örnek olarak gösterilebilir [9].

Tehlike, büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum ya da gerçekleşme ihtimali bulunan fakat istenmeyen durumdur [10], diğer bir ifadeyle bir tehdit oluşturan bir şeyin bir kimsenin varlığını ya da durumunu tehdit eden ya da kaygı uyandıran şey, çekince [11]. Tehlikeyi daha belirgin bir şekilde şöyle açıklayabiliriz. İnsanın yaşam sürecinde mutlak emniyet içinde bulunması veya tehlikeden uzakta yaşaması diye bir kavramdan söz edilmesi olası değildir. Günlük yaşamlarında insanlar kendi faaliyetlerinden kaynaklanan trafik, ev kazaları, yangınlar, hastalıklar, spor faaliyetleri vb. gibi bir çok tehlike ile birlikte yaşamaktadırlar. Avcılık, dağcılık, kayak, çeşitli spor faaliyetleri ise insanların bilerek ve isteyerek yani gönüllü olarak karşılaştıkları tehlikeler arasında yer almaktadır.

Deprem, su baskınları, heyelanlar, çığ vb. gibi doğadan kaynaklanan doğal tehlikeler veya nükleer kazalar, sanayi kazaları, çevre kirlenmeleri gibi teknolojik olan tehlikeler ya da hapishanelerdeki isyanlar ve üniversite yerleşkelerindeki gösteriler gibi sivil düzensizlikler ile yasadışı grupların, sivil düzeni bozmak amacıyla neden oldukları can, mal-mülk kaybı ile sonuçlanan terör olayları da insan topluluklarının her gün karşı karşıya kaldıkları durumlardır. Bu durumlar, insanların oluş sıklıkları bakımından belki de en nadir olarak karşılaştıkları tehlikeler arasındadır.

Dar bir tanımla “tehlike”, acil durum veya afete dönüşebilecek potansiyel tehlikeli olay veya durumdur [12]. Bu kısa açıklamadan sonra genel bir tanımla “tehlike”, doğal veya insan eliyle oluşturulmuş çevrede, insanların hayatlarını, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini, mal ve hizmetlerini önemli ölçüde etkileyebilecek en olumsuz ve nadir olaylara denilmektedir.

Doğal veya teknolojik olayların hangi bölgelerde, hangi zaman aralıklarında ve hangi büyüklüklerde meydana gelebileceğini ortaya koymaya yönelik çalışmalara da, “tehlikenin belirlenmesi çalışmaları” denilmektedir.

Bir olayın, afet sonucunu doğurabilmesi için, yalnızca meydana gelmesi yeterli değildir. Aynı zamanda bu olayın insanlar üzerinde büyük ölçüde fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplar veya zararlar doğurması da gerekmektedir. Bu kayıplar insanların yaşadığı yerlere, içerisinde yaşadıkları yapıların emniyetine, insanların olaylara karşı geliştirdikleri bilgi, deneyim ve hazırlık düzeylerine bağlı olarak büyük ölçüde değişebilmektedir [13].

Diğer taraftan, her stratejinin uygulama aşamasında karşılaşılabileceği olumsuzluklar bulunmakta ve strateji oluşturulurken olası olumsuzluklarda hesaba katılmalıdır. Herhangi bir olumsuzluğun gerçekleşme olasılığı %50'nin altında ise bahse konu olumsuzluk bir “risk” olarak sınıflandırılmaktadır. Olasılık %50 - %75 arasında ise olumsuzluk bir “tehlike” halini almıştır. Olasılık %75'in üzerine çıktığında, olumsuzluk artık bir “tehdit” olmaktadır. Doğal olarak, bir stratejinin uygulanması aşamasında gelişmelere bakılarak söz konusu olasılıklar değişecektir. Örneğin, işin başında bir risk olarak görülen gelişmeler bir süre sonra tehlike, hatta tehdit haline gelebilirler [14].

Bununla birlikte mühendislikte “tehlike”, belirli bir

bölgede, belirli bir zaman süresi içerisinde meydana gelme olasılığı, diğer bir söylemle, zaman ve mekan büyüdükçe artan bir olasılık fonksiyonu olarak ifade edilmektedir. Örneğin bir yerleşim yerinde, yüz yıl içerisinde hasar yapabilecek büyüklükteki bir deprem, bir su baskını veya bir heyelan olma olasılığı, on yıl veya bir yıl içerisinde aynı olayların olma olasılığından daha fazladır. Diğer bir ifade ile aynı büyüklükteki bir olayın eşit zaman süresi içerisinde bir bölgede olma olasılığı, köy veya kent gibi belirli bir yerleşim yerinde olma olasılığından daha büyüktür [15].

Bir yerleşim yerinde, örneğin depreme dayanıklı olarak inşa edilmiş konutlarda oturan insanlarla, gelişigüzel oluşturulmuş konutlarda oturan insanların bir deprem olayındaki etkilenme oranlarında farklılıklar görülecektir. Bu bağlamda insanların ve insan aktivitelerinin bir tehlike karşısındaki, hasar veya zarar görme eğilimine "etkilenme veya etkilenme oranı" adı verilmektedir. Bu tanımda, belirli bir bölgede, çeşitli büyüklüklerde ortaya çıkan doğal olaylarda, ne kadar insanın yaşamını yitireceği ve yaralanabileceği, ne kadar yapının hangi oranlarda yıkılabileceği veya hasar görebileceği, iletişim, ulaşım, enerji, hizmet ve üretim tesisleri gibi farklı özelliklerdeki yapı ve tesislerin nasıl ve hangi boyutlarda zarar görebileceği, ne kadar insanın konutsuz kalabileceği vb. fiziksel, ekonomik ve sosyal parametrelerin ayrı ayrı tanımlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Birbirinden çok farklı bu elemanların etkilenme veya etkilenme oranlarını bir tek parametre ile tanımlamak olası değildir. Bu nedenle de tehlike altında olan her bir eleman için ayrı ayrı etkilenme oranları belirlenmelidir. Örneğin bir yerleşim yerinde yapılar cinslerine göre taş, yığma, kerpiç, ahşap-karkas, betonarme olarak sınıflandırılmakta ve her bir yapı türünün bir deprem, bir su baskını, bir çığ veya fırtına karşısında yüzde kaçının yıkılabileceği veya hasar görebileceği, buna bağlı olarak yıkılan veya ağır hasar gören yapılarda ne kadar can kaybı ve yaralanma olabileceği ne kadar kişinin konutsuz kalabileceği detaylı olarak verilebilmektedir. Etkilenme veya etkilenme oranlarının belirlenmesinde, geçmiş olaylardan elde edilen istatistik verileri kullanılabilmesi gibi bazı matematiksel modellerde kullanılabilir. Etkilenme veya etkilenme oranları, özellikle deprem senaryolarında ve afet planlaması yapan organ ve kişilere uygulama öncelikleri verdikleri için önemli olmaktadır [16].

Bir bölgedeki deprem olasılığının zaman ve büyüklük açısından belirlenmesine deprem tehlikesi denilmektedir. Deprem tehlikesi, deterministik veya olasılık hesaplarına göre belirlenmektedir. Zaman boyutundan bağımsız olarak, bir bölgede meydana gelebilecek en büyük depremin yaratacağı yer hareketinin düzeyine deterministik deprem tehlikesi adı verilmektedir. Zaman boyutunda deterministik yaklaşım genelde olasılık hesapları göz önüne alınarak yapılır. Bu tür yaklaşımda, beklenen depremin büyüklüğü, yeri ve önümüzdeki 10-20-30 veya 50 yılda olma olasılığını ortaya konulmaktadır.

Deprem riski kavramı ile de deprem tehlikesinin neden olabileceği kayıplar ifade edilmektedir. Örneğin, ıssız bir çölün ortasında var olan deprem tehlikesi herhangi bir kayba neden olamayacağı için bir deprem riski içermemektedir. Ancak, Marmara Denizi içindeki deprem tehlikesi 12 milyon nüfuslu, tarihsel, ekonomik ve kültürel değerlere sahip dünya kenti İstanbul'da getirebileceği kayıplar nedeniyle çok önemli deprem riski oluşturmaktadır.

Deprem riskinin boyutu "deprem hasar senaryoları" ile ortaya konulmaktadır. Farklı deprem tehlikesi olasılıklarına göre yapılan hesaplarla, beklenen depremin neden olacağı can ve mal kaybı belirlenebilmektedir. Örneğin, bir deprem tehlikesinin kentin hangi bölümlerindeki hangi zeminlerde daha etkin olacağı, hangi binalar ve alt yapının daha çok

zarar görebileceği, deprem sonrası yangınların nerelerde çıkabileceği, alternatif ulaşım ve iletişim sisteminin nasıl oluşturulacağı, konaklama ve sağlık tesisleri ile kimyasal kirlenme olasılıklarının nerelerde olabileceği önceden tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Bu bilgilerin kullanılması ile deprem riskinin azaltılması olasıdır. Bu durumda deprem senaryoları son derece önem kazanmaktadır.

Deprem riski kavramı, deprem tehlikesine maruz kalacak elemanların envanteri ve bu envanterin depremden etkilenme durumunun bir fonksiyonudur. Diğer bir ifade ile deprem riski, bir deprem olduğunda meydana gelecek mal ve can kayıplarının bir dökümüdür. Bu dökümler, bina hasarı, can kaybı, mali kayıp olarak verilebilir. Deprem riskini etkileyen en önemli unsur, can, mal, sosyal yapı, altyapı ve ekonomik yapının depremden hasar görebilme oranıdır. Örneğin İstanbul'da hiçbir bina olmasaydı, hiç kimse yaşamıyorsa, İstanbul'da deprem tehlikesi yine olacaktı ama deprem riski olmayacaktı. İstanbul'da binalar ve altyapı çok sağlam olsaydı, İstanbul'da deprem tehlikesi varlığını sürdürmekte ama risk çok az olacaktı. Ama, İstanbul'da siz deprem tehlikesinin yanında alt yapı ve bina stokunun deprem dayanımının düşük olduğunu görürseniz, o zaman deprem riski çok fazla demektir. Depremden hasar görebilme oranını azalttığınız zaman riski azaltırsınız, deprem tehlikesini değiştiremezsiniz ama deprem riskini değiştirebilirsiniz [17].

Yoğun nüfus barındıran yerleşim yerlerinde afetler önemli bir risk oluşturmaktadır. Risk, zararın veya hasarın ortaya çıkmasının olası olduğu bir durumdur. Kişiler, kurumlar ve örgütler için riskler söz konusu olabilmektedir. Riskin tehlikelerinin insanlar tarafından gözlenmesi ve bilinmesi zorunlu değildir. Eğer bir yerde risk varsa bunun bilinmemesi meydana gelecek olası zarar ve hasarları, ne sınırlar ne de ortadan kaldırırlar [18]. Risk her programın doğasında olan bir durum olarak kabul görmekte ve gelecekte ortaya çıkabilecek olayları analiz ederek potansiyel riskleri belirlemek ve yönetmek için ölçülebilir kavramlar haline getirilmeye çalışılmaktadır. Hedeflenen bir sonuca ulaşmama olasılığı veya istenmeyen bir olayın oluşma olasılığı ve oluşması durumunda yaratacağı sonucun şiddeti olarak ifade edilen risk, karmaşık bir kavramdır. Risk evrensel, dolayısıyla her kurum ve örgüt ve de her kişi risk ile karşı karşıya bulunmaktadır [19]. Diğer bir ifadeyle, bir kısım örgüt, kurum ve kişiler günlük yaşamlarında ve işyerlerinde risk alırken, bir kısmı da riskten kaçınırlar. Bu sebeple, riskle ilgili evrensel kurallar geliştirmek güçtür [20].

Risk, bir olayın doğurduğu olumsuz sonuçların toplamıdır ya da belirli bir büyüklükte meydana gelmesi halinde doğurabileceği kayıp olasılığıdır. Bir afetin meydana gelmesinin tanımını da veren risk, esas itibarıyla aşağıda belirtilen faktörlerden meydana gelmektedir. Bu faktörler;

(a) Afet tehlikesinin meydana gelme olasılığı,
(b) Afete maruz kalan insan yapısı unsurlarının dağılımı,

(c) Bu unsurların afetten ne derece etkilendiklerini belirleyen zarar görülebilirlik düzeyidir. Sonuçta risk, bunların birleşmesi ile oluşmaktadır.

Yerleşim yerleri, hem nüfus yoğunluğu, hem de ekonomik ve sosyal etkinlikleri ile hizmetleri yönünden göz önünde bulundurulduğunda, doğal afetler büyük bir risk oluşturmaktadır. Özellikle depremler, sonuçta bir doğa olayı olsa da, nüfus yoğunluğu fazla, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin yoğun bir biçimde sürdüğü yerleşim yerlerinde meydana geldiğinde gerçek bir afete, felakete dönüşmektedir. Bu noktada, deprem öncesinde yapılan tüm hazırlıkların, deprem sonrasında yaşanabilecek can ve mal kayıpları ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Diğer bir

söylemle, deprem öncesi hazırlıklar ile deprem sonrası ortaya çıkan tüm olumsuzluklar birbiriyle ters orantılıdır. Bu bağlamda gerek nüfus yoğunluğu, gerekse sosyal ve ekonomik faaliyetlerin yoğunluğu açısından afetler, belediyelerde önemli bir risk oluşturmakta ve afetlerin meydana gelmesinde ortaya çıkan kriz durumlarının yönetimi noktasında belediyeler, kırsal yerleşim yerlerine göre çok daha önemli bir konuma gelmektedir [21].

Tayfun, deprem, sel felaketi, nükleer tehlikeler, kimyasal maddelerin insan sağlığını yaygın olarak tehdit etmesi, uçak düşmesi, demiryolu kazaları, gemilerin batması, terör amaçlı saldırılar, savaş tehlikesi, yanardağ patlamaları ve diğer doğal afetler gibi beklenmedik, olağanüstü bazı olayların meydana gelmesinin yanı sıra, borsa ve finans piyasalarında meydana gelen olağan dışı gelişmeler de kriz nedenleri arasında sayılmaktadır. Belirtilen bu nedenlere bağlı olarak meydana gelen olgular kriz olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda, farklı kriz tanımları yapılmaktadır [22]. “Kriz”, beklenmedik ve aniden ortaya çıkan, mevcut yapılanmaları olumsuz etkileyerek sürdürülebilirliği tehlikeye düşüren durumlardır. Kritik bir noktaya geldiğini ve bir dönüm noktasını ifade etmektedir [23].

Kriz, bir toplumun, bir kuruluşun veya bir kimsenin yaşamında görülen zor bir anı, bir buhran, bunalım dönemini ifade etmektedir. Kriz, belirsizliği ve zarar görme olasılığını, riski içeren bir kavramdır. Bir kriz durumu, afetlerin meydana geliş hızlarına benzer şekilde, yavaş yavaş ya da aniden oluşabilir, dar ve geniş bir alanı kapsayabilir. Kriz, genelde üç aşamayı kapsayan bir süreçtir. Bu aşamalardan birincisi; kriz sinyallerinin alındığı ilk devre, ikincisi; krizin oluştuğu devre (kriz dönemi – akut dönem) ve üçüncüsü; krizin sona erdiği, çözüme kavuştuğu son devreyi kapsamaktadır. Özellikle kurumlar, kuruluşlar, teşekküller ve örgütler kriz döneminde halkla ilişkileri üzerinde durmalıdırlar. Kriz dönemlerinde örgüt içi ve dışı iletişimi yönetmek (kriz iletişim sistemini kurmak) ve krizle başa çıkmayı sağlayacak önlemleri almak üzere özel bir ekip oluşturulmalıdır. Kamuoyunun, kriz konusunda zamanında ve doğru bilgi edinme hakkına sahip olduğu da unutulmamalıdır.

Örgütsel anlamda kriz ise, “örgütün amaçlarını ve varlığını tehdit eden, örgütün risk önleyici önlemlerini yetersiz kılabilecek nitelikte, örgütün ani tepkisini gerektiren beklenmedik ve hızlı değişikliklerin söz konusu olduğu, planlama ve karar mekanizmalarını olumsuz biçimde etkileyen, gerilimli bir durum” olarak ifade edilmektedir. Kriz, tamamen olumsuz unsurlar içeren bir kavram değildir. Bir krizde hem aşılması gereken zorluklar, hem de bu gerginlikler ve güçlükler aşıldığında elde edilebilecek yeni kazançlar bulunmaktadır. Diğer bir söylemle kriz durumları, her zaman örgütsel hedefleri ve amaçları tehdit etmez bazen örgütün yeni bilgiler ve deneyler kazanmasına, yeniden yapılanmasına [24], bunu bir fırsat haline dönüştürmesine de olanak sağlayabilecek bir dönüm noktası da olabilmektedir. Çin literatüründe kriz kelimesi, “tehlike” ve “fırsat” anlamına gelen iki sembolle ifade edilmektedir. Krize neden olan etmenler, örgüt içi ve dışı kaynaklardan doğabilmektedir. Örgüt dışı kriz etmenleri; toplumsal ve kültürel yapıdan, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden, siyasal ve yasal düzenlemelerden ve doğal olaylardan, örgüt içi kriz etmenleri ise de hatalı uygulamalardan, yetersiz yöneticilerden, örgütün yapısı ve işleyişinden, sunduğu hizmet ya da ürettiği maldan, kullanılan teknolojiden kaynaklanabilmektedir [25].

Afet olgusu ile ilgili yukarıda açıklanan kavramlardan sonra “afet yönetimi” kavramını daha kolay açıklayabiliriz. “Afet yönetimi”; afet olgusu karşısında planlama, araştırma ve gözlem ile etkilerin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin

gelişimi için önleme, hazırlık, zarar azaltma, acil müdahale ve iyileştirme problemlerine çözüm arayan geniş kapsamlı ve disiplinler arası bir yönetim modeli [26] olarak ifade edilmektedir.

Diğer bir “afet yönetimi” tanımı ise “afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi amacıyla, afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında yapılması gereken çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu amaç doğrultusunda yönetilmesidir [27]. Bununla birlikte, “afet yönetimi” ile eş anlamlı olarak kullanılan “acil durum yönetimi”, her türlü tehlikeye karşı hazır olma, zarar azaltma, müdahale etme ve iyileştirme amacıyla mevcut kaynakları organize eden, analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerini kapsamaktadır. Afet yönetiminin amacına benzer şekilde acil durum yönetiminin de amacı, afetlerde hayat kurtarmak, yaralanmaları önlemek, mal-mülk ve çevreyi korumaktır [28]. Afet yönetimi, afetlerin riskleriyle birlikte tüm yönlerinin yanı sıra aşağıda belirtilen hususları da kapsamaktadır;

(a) Olası potansiyel zarar verici olayların olumsuz etkilerini azaltıp, ekonomik yönünü dikkate alarak, felaketlerin oluşumunu azaltıcı önlemlerin planlanmasını ve bunların yürütülmesini,

(b) Hemen meydana gelebilecek afet tehdidinde karşı uyarı-hazırlık düzenlemelerinin yapılmasını ve hem alarm veya uyarı dönemlerinde, hem de afet etkisinin kötü sonuçlarında, etkin acil durum tepkilerinin düzenlenmesini,

(c) Göçüklerde, sel baskınlarında, kıtlıkta, yavaş seyirli afetlerde, bölge ve bölge halkının durumunun tespit edilerek takip edilmesini, çözüm ve tedbirlerin zamanında uygulanmasını,

(d) Afetin oluşmasından hemen sonra ivedilikle hayat kurtarma için acil yardım çalışmalarının uygulanmasını,

(e) İyileşmeyi hızlandıracak rehabilitasyon önlemlerine hız kazandırılmasını ve afet sonrası devam eden sürekli gelişmenin teşvik edilmesini içermektedir.

Doğal ya da insan kökenli afet tehlikelerinin etkisi, toplumların sosyal ve ekonomik faaliyetlerini tahrip ederek, gelişmelerine darbe indirerek ve sermaye kaynaklarının azalmasına ya da tükenmesine yol açarak kendisini gösterir. Tüm bunların sonucunda da büyük insan kitlelerinin acı çektiği görülmektedir. Bu nedenle afet tehlikeleri, doğal ve insan kaynaklarıyla birlikte tüm çevrenin gelişim planlamalarının sadece bir parçası olarak ele alınmalıdır [29].

Yukarıda açıklanan ve birbirine yakın her iki tanımdan da anlaşılacağı gibi “afet yönetimi”, süreklilik arz eden dinamik bir yönetimdir. Sağlık alanından kurtarmaya, eğitimden imara birçok alanı ilgilendiren ve birçok örgüt ile kurumun kendini içinde bulduğu bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, afet olgusunun boyutu ve çeşidi ile orantılı olarak “afet yönetimi” kavramının da oluşan duruma göre şekil aldığı söylenebilir. Küçük çaplı bir afet olayı karşısında oluşturulacak yönetim modeli ile bölgesel ya da ülkesel bazda etki doğuran bir afet olayında oluşturulacak yönetim modelinin farklılıklar içermesi [30] normaldir.

1960’lı yıllardan sonra afet zararlarının azaltılması konusunda, dünyada “zarar azaltma” stratejisinin kabul görmesinden sonra “afet yönetimi” kavramı “risk yönetimi” kavramı ile eş anlamlı görülmüş ve yeni bir yönetim biçimi olarak yapılan tüm çalışmalar bu anlayış içinde ele alınmıştır [31]. Ancak bu yazıda “afet yönetimi” kavramı, afet anı ve sonrasında yapılan çalışmalar kapsamında kullanılacaktır.

Günlük ve dar alanlarla sınırlı krizlerden, yıllarca devam edebilen ve bütün dünyayı etkileyen krizlere kadar

pek çok kriz örneği bulunmaktadır. Kriz yönetimi nedenleri yalnızca afetler olmayıp başka kriz nedenleri de (terör olayları, kanunsuz grev, lokavt ve işi bırakma eylemleri, etnik yapı, din, mezhep farklılıklarından kaynaklanan olaylar, iltica ve salgın hastalıklar, ağır ekonomik bunalımlar vb.) mevcuttur. Kriz nedenleri olarak sayılan doğal afet türleri ise deprem, sel baskını, çığ düşmesi, toprak kayması ve yangınlardır [32]. Bu krizler arasında afetlerden kaynaklanan krizleri, diğer krizlerden ayıran en önemli özellik; bu tür felaketlerin belirtilerinin olmaması ve dolayısıyla örgütlerin ve toplumların erken uyarı sistemlerinin ve önleme mekanizmalarının çok fazla işe yaramamasıdır. Bu bağlamda "kriz yönetimi (bunalım yönetimi)" kavramı ve bu kavramın "afet yönetimi" ile ilişkisinin açıklanmasında yarar görülmektedir.

Doğada, yerleşim yerlerinin dışında meydana gelen, can ve mal kaybına yol açmayan deprem, sel, çığ ve benzeri doğal olaylar kriz örneği olarak değerlendirilmez. Diğer bir söylemle, her afet kriz değildir. Bir deprem şiddetli olabilir, fakat yerleşime açılmamış yerlerde veya 1989 San Francisco depreminde olduğu gibi zararın minimal düzeyde gerçekleşmesi için gerekli önlemlerin alındığı yerleşim yerlerinde meydana geldiğinde bir krize dönüşmeyebilir. Afetlerin tahrip gücü, meydana geldikleri bölgenin, yerleşim yeri olmasına, nüfus yoğunluğuna ve binaların dayanıklılığına göre değişmektedir. Afetin kriz kapsamında değerlendirilebilmesi için "insanların yaşadığı yerleşim yerlerinde meydana gelmesi, can ve/veya mal kayıplarına yol açması" gerekmektedir. Diğer bir söylemle, yerleşim yerlerinde meydana gelen ve can ve/veya mal kayıplarına yol açan her afet olayı aynı zamanda bir kriz örneğidir [33]. Dolayısıyla "kriz yönetimi" afet yönetimini de içine alan daha geniş bir yönetim biçimidir. Afet yönetimini gerektiren bir afet karşısında, ihtiyaç duyulursa kriz yönetimine geçilebilmektedir. Genellikle afetin boyutuna ve etkisine göre kriz yönetimi kararı alınabilmektedir. Her kriz nedeni afet olmadığı gibi, her afet sonrasında da kriz yönetimine geçilmeyebilir [34]. Kriz yönetimi, bir kriz durumunun teşhisinden başlayarak, gerekli yönlendirici kararların alınmasına, uygulanmasına, takip ve kontrolüne kadar uzanan bir seri faaliyeti kapsamaktadır. Şekil 1'de kriz hallerinde yönetim ve birimlerin aralarındaki ilişkileri gösteren yapı verilmiştir [35].

Kriz yönetimi, çalışılan alana ve geleceğe yönelik olası sorun ve tehlike (risk) etmenlerinin belirlenmesini, uygun tepki ve savaşım türlerinin saptanmasını, örgütün krizle başa çıkacak önlemleri uygulamasını ve tepkileri değerlendirmesini kapsayan bir süreçtir. Kriz yönetimi, bir örgütün saygınlığını korumak için kullanılan beceri ve tekniklerin tümüyle değerlendirilmesi olarak algılanan itibar riski yönetiminin bir ögesidir. Son zamanlarda kriz yönetimi, başlı başına bir yönetim dalı olarak görülmeye başlanmıştır.

Kriz yönetimini, risk ve sorun yönetiminden ayırmak yararlı olacaktır. Risk yönetimi, bireyleri ve örgütleri aydınlatmak suretiyle çok çeşitli kaynaklardan gelebilecek risklere karşı uyarıya (iş kazaları, sağlık ve çevre, trafik kuralları gibi) ve bu alanlardaki denetimi artırmaya yönelik önlemler dizisi olarak anlaşılmalıdır. Sorun yönetimi ise potansiyel birtakım problemlerin örgütsel anlamda kriz boyutuna ulaşmadan denetim altına alınması çabalarını kapsayan bir uygulamadır [36].

Bununla birlikte, çalışmada "kriz yönetimi" kavramı, afet emarelerinin belirmesi ve başlaması ile birlikte Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinin faaliyete geçmesi [37] ve bu merkezin söz konusu afet ile ilgili çalışmalarına son verdiği ana kadar ki süreçteki yönetim faaliyetlerini kapsar. Buna göre kriz yönetimini gerektiren haller şunlardır;

(a) Yurt dışında; Türkiye'nin toprak bütünlüğüne, egemenlik haklarına, milli hedef ve menfaatlerine yönelik tehdit emarelerinin belirmesi ve gelişme göstermesi,
(b) Yurt içinde; Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini, temel hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin bozulması;

(i) Terör olayları,
(ii) Kanunsuz grev, lokavt ve işi bırakma eylemleri,

(iii) Etnik yapı, din ve mezhep farklılıklarından kaynaklanan olaylar,

(c) Doğal afetler;

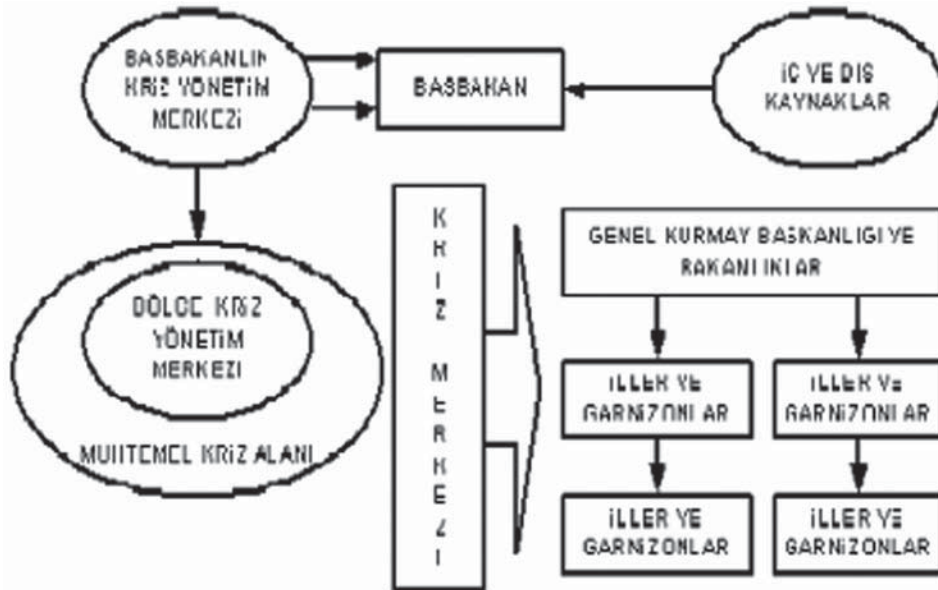
(i) Deprem,

(ii) Sel baskını,

(iii) Çığ düşmesi,

(iv) Toprak kayması,

(d) İltica ve büyük nüfus,

Şekil 1. Kriz Hallerinde Yönetim (Kaynak; T.C. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi, Depremler 1999, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 2000, s.22'den derlenmiştir.)

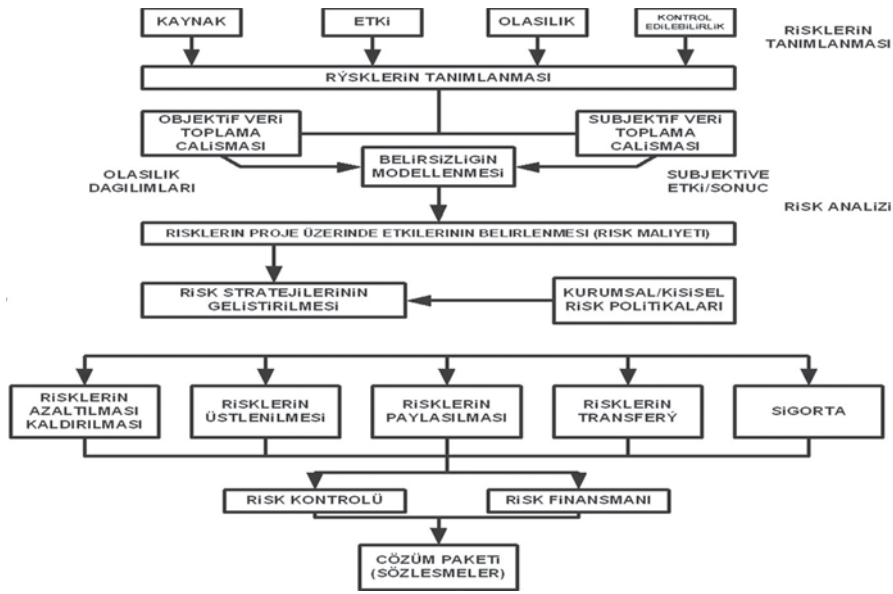
- (e) Tehlikeli ve salgın hastalıklar,
 (f) Büyük yangınlar;
 (i) Bina ve tesis yangınları,
 (ii) Orman yangınları,
 (iii) Gemi yangınları,
 (g) Radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olaylar,
 (h) Ağır ekonomik bunalımlar,
 (i) Diğer hallerdir [38].

Risk yönetimi, risk değerlendirme işleminin sonucuna bağlı olarak ortaya çıkmakta ve kısaca problemler hakkında neler yapılacağına karar verme işlemi olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle; kabul ve ihmal edilebilir risk düzeylerine karar vermek ve buna göre risklerin azaltılması ya da kabul edilmesi için gerekli seçeneklerin oluşturulması ve yürütülmesi gerekmektedir. Risk yönetiminde karar

gerek kendi özellikleri ve hedefleri gerekse koşullar ve risklerin nitelikleri kapsamında riski yönetmeye yönelebilirler. Risk yönetiminde çeşitli yönetim yaklaşımları vardır. Bunlar;

- Riskten kaçınma,
- Riske katlanma,
- Riskin aktarılması,
- Zararın kontrolü (Önleme, Azaltma),
- Kendi kendine sigorta,
- Yukarıda ki yöntemlerin karışımıdır.

Genel olarak ifade edilebilecek risk yönetimi aşamaları ise; riskin tanımlanması (riskin teşhisi), risk analizi (riskin değerlendirilmesi) ve risk stratejilerinin geliştirilmesi (riske karşı çözüm üretme), diğer bir ifadeyle ekonomik kontrol faaliyetlerinden oluşmaktadır [40]. Risk yönetimi aşamaları Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Risk Yönetimi Aşamaları (Kaynak; İrem Dikmen, "Toplam Kalite Yönetimi ve Risk Analiz Teknikleri", **SATEM Seminer Notları**, Ankara, ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü, [ty],[sny]'dan alınmıştır.)

verme sürecini sosyal, ekonomik, hukuki ve politik faktörlerin yanı sıra maliyet, teknik yeterlilik, risk altındaki popülasyonun büyüklüğü, bilinen riskler ile karşılaştırmalar da etkileyebilmekte ve böylece risklerin azaltılması için alınacak önlemler, ulusal ve yerel öncelikler değişebilmektedir. Ticari engeller ve global rekabetlerde yine bu karar verme sürecini önemli biçimde etkileyebilmektedir [39].

Zararın ortaya çıkma olasılığı yoksa risk de yoktur. Zararın ortaya çıkmasına neden olan etmenlerin tanımlanması risk analizi bakımından önemlidir. Zarara neden olabilecek etmenleri şöyle sıralayabiliriz;
 Riske tabi olma (Kişisel zarar, mal zararı, sorumluluk zararı riski)

Tehlikeler (Zararın yakın nedenleri)

Rizikolar (Tehlikeden zarar ortaya çıkmasının arkasında yatan koşullar)

Risk bir durum olarak tanımlandığından, zarar ortaya çıkabilecek tüm durumlar hakkında bilgi sahibi olunmasına dair yaklaşımlar risk yönetiminde önemli yer tutar. Belirsizliği azaltmak bakımından zararlar ve zarar nedenleri hakkında bilgi sahibi olmak ve önlemler almak gerekmektedir.

Riskle karşı karşıya olan kurumlar, örgütler ve kişiler,

Tamamı ile ileriye dönük bir stratejik karar aracı olan risk yönetimi, karar verme aşamasında risklerin sistematik olarak değerlendirilmesini ve kararlara yansıtılmasını amaçlayan bir proje yönetim tekniğidir. Risk yönetiminin temel amacı risklerin tanımlanmasını, büyüklüklerinin sayısal olarak ifade edilmesini ve risklerin gerçekleşmesi durumunda takip edilecek stratejilerin önceden belirlenmesini sağlamaktır ve genel kanının aksine yalnızca risklerin ortadan kaldırılmasına yönelik değildir. Uygulandığında tüm riskleri yok eden sihirli bir yöntem olarak algılanmamalı ve sigorta ile eş anlamlı olarak düşünülmemelidir. Temelinde bir riskin artık risk olmaktan çıkarak bir yönetim problemine dönüştüğü yaklaşımı bulunmaktadır. Risk Yönetiminin temel amaçları şunlardır;

(a) Risklerin tanımlanması ve proje üzerindeki etkilerinin sistematik olarak saptanması,

(b) Karar verme konumundaki kişilerin projedeki riskler konusunda bilinçlenmesi,

(c) Doğru risk stratejilerinin geliştirilerek, kontrol edilebilecek risklerin en kolay ve en az maliyetle üstlenebilecek taraflara aktarılması,

(d) Kontrol edilemeyen risklerin etkilerinin hesaplanarak gerçekleşmeleri durumunda izlenecek

stratejilerin belirlenmesi,
(e) Gerekli finansal/fiziksel önlemlerin zamanında alınarak risklerin mümkün olduğunca azaltılması ya da bunun mümkün olmadığı durumlarda uygun risk toleranslarının belirlenmesi,

(f) Bir projede yer alan taraflar (işveren, yüklenici vb.) arasında en uygun risk/getiri dengesinin sağlanması,
(g) Projede görevli/taf olana herkesin üstlendiği riskler konusunda bilinçlenmesi ile sonradan çıkabilecek anlaşmazlıkların en aza indirgenmesidir.

Özetle, risklerin tanımlanmasını, proje üzerindeki etkilerinin saptanmasını ve risklerin gerçekleşmesi durumunda takip edilecek stratejilerin belirlenmesini kapsayan risk yönetiminin en önemli özelliği sistematik oluşudur. Diğer yöntemlerden farkı, risklerin objektif olarak değerlendirilmesi ve alternatif senaryolar için hareket planlarının hazırlanmasına dayalı olmasıdır. Risk yönetimi bir proje olarak ele alındığında projenin başarılı olması önemli ölçüde, ilk aşamada takip edilecek bir risk yönetimi aktivite programı hazırlanmasına ve bu programın şirketin/kuruluşun çalışma düzenine, organizasyonuna uygun hale gelecek şekilde revize edilmesine bağlıdır [41]. Tüm risk yönetimi aktivitelerinin çıktısı çoğunlukla bir veri bankası üzerinde oluşturulan "Risk Kayıt Dokümanı (RKD) [42]" veya "Risk Dosyası" olarak adlandırılan bir raporlama sisteminde toplanmaktadır. Risk Kayıt Dokümanı, bir projedeki risklerle ilgili tüm bilgilerin toplandığı bir doküman ve etkin proje yönetiminin tesis edileceği sağlam bir temel olarak ifade edilmektedir. Risk Kayıt Dokümanı, risk yönetim planına girdi teşkil etmekte ve süre-maliyet tahminlerinde risklerin etkilerinin de göz önünde bulundurulmasına olanak vermektedir. Şekil 3'te Risk Kayıt Dokümanının işleyişi gösterilmiştir.

Şekil 3. Risk Kayıt Dokümanının İşleyişi (Kaynak; İrem Dikmen, a.g.e.'den alınmıştır.)

Diğer taraftan bu makaledeki "risk yönetimi" kavramı, bir afetten sonra başlayan ve bir sonraki afet anına kadar geçen süre içinde yapılan tüm faaliyetleri kapsamaktadır.

2. Afet ve Risk Yönetimi Sistemi Nedir?

Günümüzde afet olayına, afet öncesi, afet anı ve sonrası düşüncesiyle yaklaşılmasını öngören "afet ve risk yönetimi" sistemi geliştirilmiştir. Ülkemizde yaşanan 1999 Marmara Depreminden sonra, afet sonrası müdahale kadar, afet zararını azaltmada afet öncesi hazırlıklarında önemi ortaya çıkmıştır. Genelde "Afet Zararlarını Azaltma Sistemi (Risk Yönetimi)" ve "Afet Müdahale Sistemi (Afet Yönetimi)" olarak tanımlanabilen ve birbirini tamamlayan bu iki sistem, özellikle hedefler, kapsam ve kurumsallaşma biçimleri açısından farklılıklar taşımaktadır. Afet müdahale sistemi kapsamında,

"afet yönetimi" ve "kriz planlaması" çalışmaları yürütülmektedir. Afet zararlarını en aza indirme, diğer bir ifade ile "yara almama" amaçlı önlemlere öncelik ve geçerlik kazandırma kapsamında ise "risk yönetimi" ve "sakinim planlaması (ing. contingency planning)" çalışmalarına gerekli önemin verilmesi ortaya çıkmıştır. Risk yönetiminin ön bilgilendirme aşamasında, deprem tehlikesini ve mekansal planlama hatalarını belirleyecek araştırmaların yapılması zorunlu olmaktadır. Afet ve risk yönetim sisteminin bütüncül bir kapsama kavuşturulabilmesi için, afet öncesi, esnası ve sonrasında, kısa ve uzun dönemlerde yerine getirilmesi gerekenlerin hepsinin ayrıntılı biçimde tanımlanması çalışmalarının yapılması gerekmektedir [43]. Bu çerçevede "afet ve risk yönetimi sistemi", sürekli olarak her türlü tehlikeye karşı hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale etme, iyileştirme ve yeniden inşa amacıyla bir afet olayının öncesi, esnası ve sonrasında elde mevcut kaynakları organize eden, analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerini kapsayan [44] bir sistem olarak ifade edilebilir. Afetlerin nerede, ne zaman, hangi büyüklükte, nasıl ve ne türde oluşacağı bilinemediğinden yerleşim yerlerinde can ve mal güvenliği için büyük tehlike oluşturmaktadır. Meydana geldikleri pek çok ülkede afetler, onarılması çok güç fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde ise bu kayıpların yanı sıra etkisi uzun yıllar sürebilecek ekonomik krizlere neden olmaktadır [45]. Bu bağlamda, Şekil 4'te aşamaları verilen Afet ve Risk Yönetimin amacı, yerleşim yerlerinde afetlerin önlenmesi, afetlere karşı hazırlıklı olunması, zararlarının azaltılması için afet öncesi alınacak önlemlerle, afet anı ve sonrasında hızlı ve etkili bir kurtarma, ilk yardım, geçici barınma ve yeniden inşa faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamak üzere halkın ve silahlı kuvvetlerin katılımıyla gerek merkezi, gerekse yerel

yönetimlerin ve tüm kamu kurum ve kuruluşların sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılması gereken teknik, yönetsel ve yasal çalışmaların bir sistem dahilinde yapılmasını sağlamak olmalıdır.

3. Değerlendirme

a. Yerleşim yerlerinde afet ve risk yönetimi çalışmalarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi her şeyden önce bu konuda ulusal bir politikanın oluşturulmasına bağlıdır. Afet yönetimini bir disiplin olarak görece bir kültürün yerleşmediği ülkemizde ne yazık ki doğal afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması konusunda merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sektör ve halkın görev yetki ve sorumlulukları arasında dengeler oluşturulmadığından yukarıda bahsedilen süreçleri kapsayan sürekli ve etkili bir afet ve risk yönetimi yapısından söz etmek olası değildir.

Bu bağlamda, insan ve çevre güvenliğini ve sağlığını koruma programları içerisinde afet risk değerlendirme, risk yönetimi ve hatta risk iletişimi ve risk algılanması temalarının yerleşmesini, kavram ve anlam birliğini sağlamada, ülkemiz merkezi ve yerel yönetimleri ile araştırma kurumlarına ve de sivil toplum örgütlerine önemli sorumluluklar düşmektedir [46].

b. Deprem riskini azaltılmasının önemi ve yapıların güçlendirilmesi hususu kamuoyuna her yönüyle çok iyi anlatılmalıdır. Risk yönetimine yönelik olarak binaların güçlendirilmesi için öncelikle içinde yaşayanların başka mekanlara taşınması zorunludur. Deprem öncesi, binaların güçlendirilmesi çalışmalarında bir planlama dahilinde bir mahalleyi geçici olarak barındıracak mekanlar bulunabilir [47], ancak meydana gelen bir depremin hemen sonrasında bir kaos yaşanacağından söz konusu mekanları bulmak olası değildir. Bu bağlamda merkezi ve yerel yönetimler ile yerleşim yerlerindeki güvensiz yapılarda oturanlara önemli görevler düşmektedir. Afet öncesi "risk yönetimi"nin önemi burada da ortaya çıkmaktadır.

c. Depremin yapılarda yarattığı hasarın, yapıların üzerinde buldukları zeminin özellikleri ile de yakından ilişkisi vardır. "Risk yönetimi" aşamasında öncelikle pilot bölge olarak ele alınacak büyük kentlerin yerleşim alanındaki zemin türlerini gösteren "mikro-bölgelendirme haritaları" hazırlanmalıdır. Bu amaçla, çalışmalarda birinci aşamayı oluşturacak mühendislik jeolojisi haritaları tamamlanmalı, bu haritanın verilerinin doğrultusunda belirlenecek yerlerde zeminin taşıma gücü, sismik hızlar, egemen titreşim periyodları, genlik büyütme özellikleri, sıvılaşmaya yatkınlık, yer altı suyu düzeyinin mevsimsel konumu, heyelana yatkınlık derecesi saptanmalı ve bu parametreler kullanılarak yerleşim yerinin zemin bakımından alt bölgelere ayrıldığı mikro-bölgelendirme haritaları hazırlanmalıdır. İmar planlamaları, imar uygulamaları ve tapu kayıtlarında bu bilgilere de yer verilmelidir [48].

d. Afet bölgesi niteliğindeki alanlarda yapılacak yapılar bakımından birtakım teknik özellikler aranmasına rağmen, bu özellikler bulunmadan yapılan binalarda meydana gelen zarardan sorumluluk müteahhitler ve onlara ruhsat veren belediyeler ve bu gibi binalar üzerinde denetim yetkisi bulunan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı arasında paylaşılmalıdır. 1985 yılında Meksika'da yaşanan ve kentte önemli derecede hasara yol açan depremin ardından yeniden yapılanma sonucunda, aradan geçen 14 yıldan sonra 7.6 şiddetindeki depremde hiç denecek ölçüde hasarın meydana gelmesi, deprem bölgesinde öngörülmesi bir idareden beklenen yükümlülüklerin ve denetimin eksiksiz icra edildiğinin somut göstergesi olmaktadır. Bu durum örnek alınmak suretiyle Türkiye deprem bölgeleri haritasında yer alan yerleşim yerlerinde bir an önce "risk yönetimi" ilkelerine göre gerekli önlemlerin alınması zorunlu kılınmaktadır [49].

e. Ülkemizin ne afetten önce, ne de sonraki evrelerde doğal afetlere karşı hazırlıklı olmadığını son 1999 yılı Marmara depremleri başta olmak üzere 23 Ekim 2011 Van ve 09 Kasım 2011 Edremit (Van) depremleri toplumun uğradığı ağır kayıplar göstermiştir. Bu konuya bir yapı kalitesi, yapı sağlamlığı ve yapı denetimsizliği olarak bakılması olgunun sadece bir yönüyle ilgilendiğini göstermektedir. 1999 yılı Marmara depremleri ile ilgili yapılan gözlem ve araştırmalarda özellikle yoğun yerleşim bölgelerinde görülen büyük hasarın, inşaat hatalarının yanı sıra, önemli ölçüde, bölgedeki zeminlerin jeoteknik koşullarının yeterince ve gereğince değerlendirilmemiş olmasından kaynaklandığı gerçeğini de ortaya çıkarmıştır [50]. Bu bağlamda, yapılarda kullanılan yapı gereçleri, yapıların sağlamlık ve dayanıklı olmalarına etki yapan teknik hesapların doğruluğu,

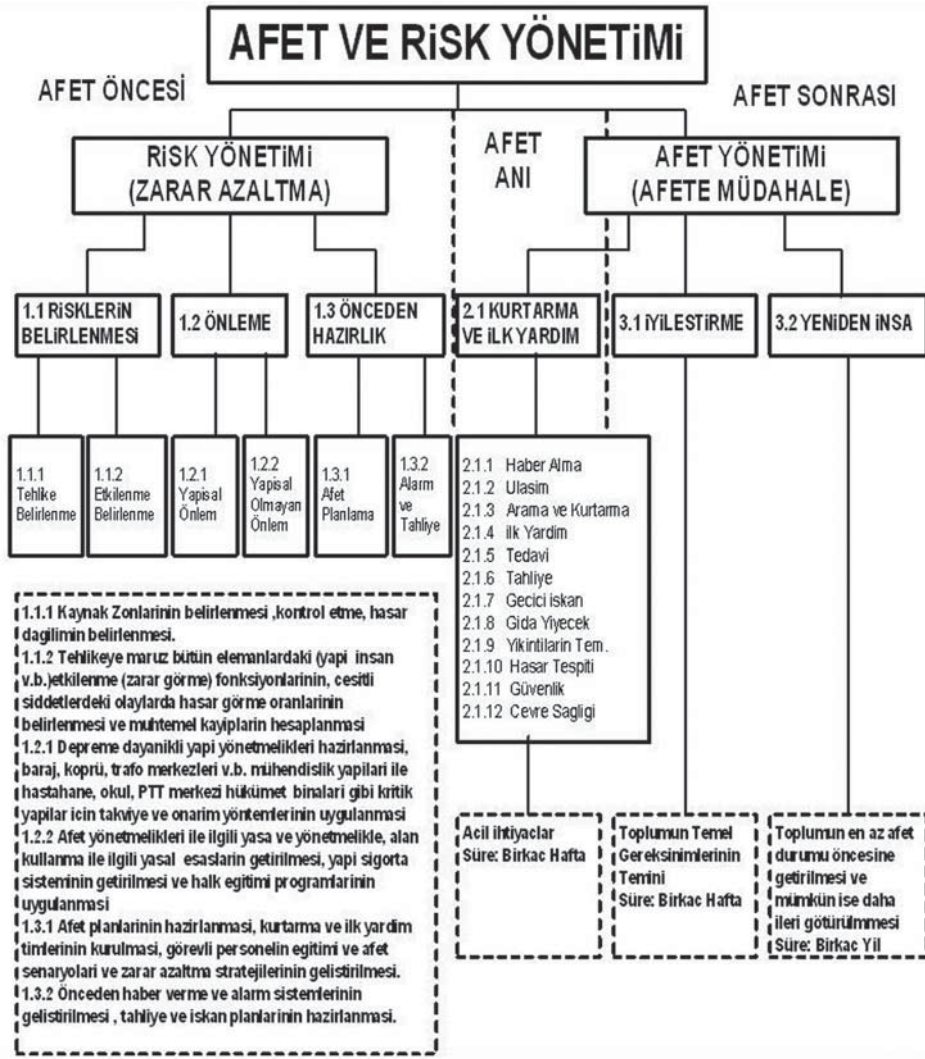
konuşlandırıldıkları zeminin jeolojik özellikleri, farklı bölgelerde yapılacak yapılar için farklı hesaplamaların öngörülmesi önemlidir. Ancak yapı kalitesinin denetiminin yanında can ve mal güvenliği yönünden önem taşıyan diğer etmenleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Bu yönüyle incelendiğinde, kentleşmenin niteliği, biçimi, yapı ve nüfus yoğunluğu, sanayi ve ekonomik etkinliklerin dağılımı, kent planlarının yapılmasında ve uygulanmasında afete ilişkin etmenlerin dikkate alınıp alınmadığı, kaçak yapılaşma ve gecekondulaşma ile insan ögesi gibi etmenlerinde dikkate alınmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda doğal afetlerin çok sık yaşandığı ülkemizde, yerleşim yeri planları hazırlanırken, bu yörelerin özellikleri hesaba katılarak özel planlar geliştirilmelidir. Aynı zamanda nüfus ve sanayi kuruluşlarının dağılımında, doğal afet olasılıkları göz önünde bulundurulacak akılcı bir yerleştirme politikası izlenmelidir. Bu nedenle, olası deprem olaylarına hazırlanırken yapılması gündeme gelen yasa değişiklik ve yeniliklerinin sadece yapılarla sınırlı tutulmaması, kent ve bölge planlaması konularını da mutlak olarak kapsamaması gerekmektedir. Mekan planlamasında, ülke, bölge ve yerleşim yerleri düzeyindeki planlamalar arasında uyumluluk, tutarlılık sağlanmalıdır.

f. Diğer taraftan doğal afet olaylarının öncesinde, özellikle olaylar sırasında ve olayların ardından alınacak önlemlerin belirlenip uygulanması sürecinde görevli örgüt ve kuruluşların sayısı oldukça fazladır. Bunlar arasında eşgüdüm ve işbirliği sağlamanın kolay olmadığı, ciddi bir eğitim gerektirdiği, deneyimsiz kadroların gereksiz can ve mal kaybına neden olacağı unutulmamalıdır. Bununla birlikte, 1999 Marmara depremlerinde çok sayıda sivil toplum kuruluşlarının, devletin ve belediyelerin yanı sıra kurtarma ve ivedi yardım konularında önemli katkılarda buldukları görülmüştür. Ancak yönetsel anlamda bu sivil örgütlerin eşgüdümünde kimi sorunların olabileceği göz önüne alınarak, illerdeki ivedi yardım ve kurtarma planlarının hazırlanmasında yarar bulunmaktadır.

Bu bağlamda doğal afetlerle ilgili yetkilerin dağılımında ve kullanılmasında birtakım karışıklıkların olabileceği değerlendirilmektedir. Birçok bakanlık bu konularda görevler yüklenmiştir. Bu durum, uygulamada görev çatışmalarına, mükerrer işler yapılmasına yol açabilecektir. Bu karışıklığı gidermede, eşgüdüm ve işbirliğini sağlamada en büyük mülki amirlere önemli görev düşmektedir. Aynı zamanda yerel yönetimlerin ve bu arada belediyelerin, doğal afet olaylarına daha etkili duruma getirilmek üzere yetki, kaynak ve çalışan kadroları yönünden güçlendirilmelerinde yarar görülmektedir. Risk yönetimi aşamasında belediyelerin güçlendirilmesi, bir yandan afet öncesinde imar, yerleşme ve planlama konularındaki yönlendirme ve denetim işlevlerini daha iyi yerine getirmelerini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda afet sırasında ve sonrasındaki görevlerin yerine getirilmesinde daha etkin olmalarını sağlar. Temel altyapı gereksinmelerini tamamlamamış olan belediyelerde, afet zararlarının çok daha büyük boyutlarda olacağını unutmamak gerekir.

g. Afet ve Risk yönetimi süreklilik gösterdiğinden, deprem risk bölgelerinde bulunan yerleşim yerlerinde, kurtarma ve ivedi yardım plânlarının kuralara uygun olarak hazırlanması, devamlı güncel tutulması ve bu plânlarda kendilerine görev verilecek personelin sürekli eğitimi gerekmektedir [51].

h. Risk yönetimi aşamasında, bir yerleşim yerinde gelecekteki deprem zararlarının azaltılması açısından özellikle, hastane, itfaiye, PTT merkezi, halkın çok yığıldığı konser ve sinema salonları, okullar, camiler vb. kritik yapıların, gerek yer seçimlerinde ve gerekse projelendirilme ve inşaat çalışmalarında büyük titizlik gösterilmelidir.

Şekil 4. Afet ve Risk Yönetiminin Aşamaları

(Kaynak; Oktay ERGÜNAY, "Acil Yardım Planlaması ve Afet Yönetimi", s.10'daki afetin safhaları esas alınarak oluşturulmuştur.)

ı. Afet ve risk yönetiminde, depremden kurtuluş mümkün olmadığına göre, depremlerle beraber yaşamın, ancak depreme dayanıklı inşaat yapımı ile olası olduğu temel ilke olarak kabul edilmelidir.

Ülkemizde özellikle kırsal alanlarda, deprem nedeniyle uğranılan can ve mal kayıpları büyük ölçüde bilgisizlik ve eğitimsizliğe dayanmaktadır. Ekonomik güçsüzlük ve malzeme bulunmayışı, bilgisizlikten sonraki sıralarda yer almaktadır. Bu nedenle depremler ve depreme dayanıklı yapı yapma konusundaki halk eğitimi ve katılımı çalışmalarına önem ve öncelik verilmesi ve bu çalışmaların her kademedeki ve sürekli olarak yürütülmesi gereklidir [52].

ı. 1999 yılı Marmara depremleri, genel olarak gelişme sürecinde olan ülkelerin yoğun sanayileşmiş bölgelerinde meydana gelen büyük ölçekli depremlerin, üretimin durması, işsizlik, yurtiçi ve yurtdışı göçleri, yeni fiyat artışları, vergi artışları, yeni kaynaklar bulma nedeniyle girişilen büyük faizli ve kısa süreli dış borçlanmalar vb. gibi olumsuz ve dolaylı etkilerle yalnızca depremden etkilenen bölgede değil, tüm ülkede büyük ekonomik ve sosyal bunalımlara yol açabileceğini göstermiştir.

j. Ülkemizde, "risk yönetimine" yönelik deprem zararlarının azaltılması konusunda ülkenin yerleşme, konut ve sanayileşme politikaları ile uyumlu bir afet politikasının olduğu söylenemez. Günümüze kadar olan afet olayları incelendiğinde, hep afetler olduktan sonra ortaya çıkan büyük boyutlu ve öncelikli barınma gereksinimini karşılamak amacıyla olay sonrası önlemlere çok acele günlük çözümlerle yaklaşıldığı görülecektir. Ne yazık ki afet olayları, özellikle deprem olaylarında çok yanlış bir şekilde hep bu boyutta görülmüştür. Bu yanlış görüşün doğal sonucu olarak uygulamada deprem zararlarının azaltılmasını sağlayacak önlemler yerine, olaydan etkilenen toplulukların barınma gereksinimlerinin eldeki tüm olanaklarla en ivedi biçimde sağlanarak, yazarların kısmen sarılması yolu seçilmiştir. Bu yaklaşımın en büyük yanlışı, zarar azaltma kavramı ile yara sarma kavramının eş düzeyde görülmüş olmasındadır. Halbuki, zarar azaltma, önceden alınmış önlemlerle kayıpların küçük ve kolay baş edilebilir boyutlarda kalmasını sağlamayı, yara sarma ise kayıpların büyük boyutlarda olabileceğini kabul ederek, olaydan sonra eski duruma gelebileceğini amaçlamaktadır.

Bu nedenle, bugüne kadar izlenen "afetler olduktan sonra olayın yarasını sarmaya çalışma" politikasının yerine, afetlerin neden olabileceği zararların fiziksel boyutlarını en düşük düzeyde tutacak tüm bilimsel, teknik, yönetsel ve yasal önlemleri afetler olmadan önce almayı amaçlayan bir süreç içerisinde afet yönetiminin devamlılığının esas alınmasının ve buna göre ülke, bölgesel ve yerel düzeyde ve halk katılımının sağlandığı bir "afet ve risk yönetiminin" sağlanmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

k. Gelişen teknolojiye uygun olarak modernizasyon ve entegrasyon kapsamında mevcut afet yönetim sistem ve teşkilatı gözden geçirilerek; afet öncesi, anı ve sonrasında ihtiyaç duyulan yerleşim yerinde oluşturulması ve idame/işletmesinde; her türlü değişime ayak uydurabilecek, sürekli hizmet verebilecek, basit, etkin, ekonomik, emniyetli ve sürekli olarak kendini yenileyebilecek bir "afet ve risk yönetimi sistemi"nin oluşturulması 21nci yüzyılda Başbakanlığın önemli hedeflerinden biri olmalıdır.

Kaynakça

- *Öğr. Gör. Dr.; Harita ve Kadastro Mühendisi, İstanbul AREL Üniversitesi MYO
- 2- Levent UZUNÇIBUK, "Yerleşim Yerlerinde Afet ve Risk Yönetimi"(Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Kent ve Çevre Bilimleri, Doktora Tezi), Ankara, 2005, s.13-35
- 3- Türkçe Sözlük 1 A-J, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Yeni Baskı, İstanbul, Milliyet, 1992, s.18
- 4- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi 1.Cilt, İstanbul, Milliyet Gazetecilik A.Ş., [ty], s.118
- 5- Nilgün Sarp, "Sağlık Hizmetlerinde Afet Yönetimi", Deprem Araştırma Bülteni (Yıl 26, S:81), Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1999, s.10 ve Bkz. Abdullah Yılmaz, Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi, 1.Baskı, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2003, s.iii
- 6- Ruşen Keleş, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 2.Baskı, Ankara, İmge Kitabevi,1998, s.42
- 7- Aytül Kasapoğlu, Mehmet Ecevit, Deprem Sosyolojik Araştırması, Sosyoloji Derneği Yayınları (No.8), Birinci Baskı, Ankara, 2001, s.1
- 8- Oktay Ergünay, "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?", Türk Psikoloji Bülteni, http://www.psikolog.org.tr/bulten/14/14_afet.htm (27.09.2000), s.1-2
- 9- Abdullah Yılmaz, a.g.e., s 5-6
- 10- Türkçe Sözlük 2 K-Z, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Yeni Baskı, İstanbul, Milliyet, 1992, s.1439
- 11- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi 22.Cilt, İstanbul, Milliyet Gazetecilik A.Ş., [ty], s.11349
- 12- Azime Tezer, Acil Durum Yönetimi İlkeleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi, İstanbul, İTÜ Press, 2001, s.Bölüm 1-9
- 13- Oktay Ergünay, "Afet Yönetimi", Afet İşleri Genel Müdürlüğü Raporu, [ty], s. 1-2
- 14- Ercan Kumcu, "Risk, Tehlike, Tehdit", Hürriyet Gazetesi, 10 Ekim 2000 Salı
- 15- Oktay Ergünay, a.g.e., s.2
- 16- Oktay Ergünay, a.g.e., s.2-3
- 17- Aykut Barka, Ali Er, Depremi Bekleyen Şehir İstanbul, 1.Baskı, İstanbul, OM Yayınevi, 2002, s.55-57
- 18- Ömer L. Gebizlioğlu, "Risk Yönetimi", SATEM Seminer Notları, Ankara Üniversitesi, [ty], s.2
- 19- Korkmaz İlkorur, "Risk denilen", Radikal Gazetesi, 2 Eylül 2004 Perşembe
- 20- Meryem Fıkrıkoca, "Hükümet Kalite Güvence Temsilcileri Risk Yönetimi Eğitimi", SATEM Seminer Notları, Ankara, Aselsan A.Ş. MST Mühendislik Direktörlüğü, 2001, s.6

- 21- Hikmet Yavaş, "Doğal Afet Yönetimi ve Yerel Gündem 21 Çalışmaları kapsamında İzmir'de Deprem Riski", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Cilt 3, Sayı:3), İzmir, 2001, s.119-120
- 22- Burhan Aykaç, "Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi", G.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (3.Cilt, 2.Sayı), Ankara, 2001, s.125
- 23- Hikmet Yavaş, a.g.e., s.123
- 24- Hasan Tutar, Kriz ve Stres Ortamında Yönetim, İstanbul, Hayat Yayınları(Yönetim Dizisi:14),2000, s.19
- 25- Ömer Bozkurt, Turgay Ergun, Seriy Sezen(Editör), Kamu Yönetimi Sözlüğü, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yay.(Yayın No: 283), 1998, s.154-155
- 26- T.C.Başbakanlık, Doğal Afetler Genel Raporu, Ankara, Mayıs-1997, s.16
- 27- Nilgün Sarp, a.g.e., s.14
- 28- Azime Tezel, a.g.e., s.Bölüm 1-9
- 29- Nilgün Sarp, a.g.e., s.14-15
- 30- S.Emre Akdağ, Afet Yönetimi (Marmara ve Düzce Depremleri ışığında), (Basılmamış Y.Lisans Tezi), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı, 2001, s.6-7
- 31- DPT, Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, DPT, 2000, s.5
- 32- S.Emre Akdağ, a.g.e.,s.8
- 33- Abdullah Yılmaz, a.g.e., s.7-8
- 34- S.Emre Akdağ, a.g.e., s.8
- 35- T.C. Başbakanlık, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, Ankara, Başbakanlık Basimevi, 1998, s.6
- 36- Ömer Bozkurt, Turgay Ergun, Seriy Sezen, a.g.e., s.154-155
- 37- T.C. Başbakanlık, a.g.e., s.6
- 38- Bkz. 9 Ocak 1997 tarih ve 22872 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği"nin Madde 5.
- 39- Sema Burgaz, "Kimyasal Bileşikler ve Risk Değerlendirmesi", Bilim ve Teknik (C:35, S:412), Ankara, TÜBİTAK, 2002, s.47
- 40- Ömer L. Gebizlioğlu, a.g.e., s.2-9
- 41- İrem Dikmen, "Toplam Kalite Yönetimi ve Risk Analiz Teknikleri", SATEM Seminer Notları, Ankara, ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü, [ty], [sny]
- 42- İngiltere Savunma Bakanlığı, 1950'li yıllardan beri büyük savunma projelerinde "Proje Geliştirme-Tanımlama (PGT)" çalışmaları yapmaktadır. PGT kapsamında gerçekleştirilen tüm risk yönetim aktiviteleri "Risk Kayıt Doküman"larında toplanmaktadır.Detaylı bilgi için; Bkz. İrem Dikmen,a.g.e. s.11-14
- 43- Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi,Ankara,Ulusal Deprem Konseyi,2002,s.3,<http://www.belgenet.com/deprem/udkrapor02-6.html> (24.06.2002)
- 44- Azime Tezer, a.g.e., s.Bölüm 1-9
- 45- Frank Press, Robert M. Hamilton, "Mitigating Natural Disasters", Science, Vol.284, Issue:5422, 1999, s.1927
- 46- Sema Burgaz, "Kimyasal Bileşikler ve Risk Değerlendirilmesi", Bilim ve Teknik, (Cilt:35, Sayı:412), Ankara, TÜBİTAK, 2002, s.47
- 47- Aykut Barka, Ali Er, Depremi Bekleyen Şehir İstanbul, s.7
- 48- Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği (TÜJJB) Ulusal Deprem Programı, Ankara, Harita Genel Komutanlığı, 1999, s.22
- 49- Meltem Kutlu, "Deprem ve İdarenin Sorumluluğu", Amme Dergisi (Cilt 32, Sayı 4), Ankara, 1999, s.26
- 50- K.Erçin Kasapoğlu, Ankara Kenti Zeminlerinin Jeoteknik Özellikleri ve Depremselliği, Ankara, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları:54, 2000, s.iii

Öğr. Gör. Dr.;
Harita ve Kadastro Mühendisi,
İstanbul AREL Üniversitesi MYO

Heyelanların Jeodezik Yöntemler İle İzlenmesi

Kemal Özgür Hastaoğlu

Doğal afetlerin izlenmesi ve sistematığının çözümlenmesi olası bir afet sonucunda meydana gelecek can ve mal kaybının en aza indirmede büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda heyelanların izlenmesi ve heyelan mekanizmalarının çözümlenmesi için çok farklı ölçüm ve analiz yöntemleri kullanılmaktadır.

Toprak, taş veya bunların karışımından oluşan bir zeminin ya da çeşitli kayaçların, bir yüzey üzerinde, aşağıya ve dışarıya doğru hissedilebilir şekilde hareketi heyelan olarak tanımlanmıştır (Erguvanlı, 1994). Heyelan tiplerini meydana geliş biçimlerine göre Göçmeler, Kaymalar, Akmalar, Karmaşık heyelanlar olarak sınıflandırabiliriz (Erinç, 1996).

Doğal olarak heyelanlar, klimatolojik, jeomorfolojik ve jeolojik koşulların uygunluğu, yamacı oluşturan malzemenin farklılığı nedeniyle birden fazla türde de görülebilir. Başka bir anlatımla, düşme, kayma ve akma şeklinde olan heyelan bir süre sonra aynı anda, iki veya üç hareket şeklinde görülebilmektedir. Bu özelliklerinden ötürü heyelanların çoğu genellikle karmaşık türde oluşurlar (Erinç, 1982).

Heyelanların sık görüldüğü veya görülme şansının yüksek olduğu yörelerin, topografik, jeolojik ve iklimatik özellikleri ile kütle hareketleri arasındaki ilişkilerin, kapsamlı bir biçimde ortaya konması gerekir. Bunun için teorik ve uygulamalı çalışmalar birlikte yürütülmelidir. Ancak bu çalışmalar sonucunda, herhangi bir alanın heyelan ve diğer kütle hareketlerine karşı olan duyarlılığı ortaya çıkarılabilir (Öztürk K., 2002).

Heyelanların izlenmesi son derece yoğun ve zahmetli çalışmalar gerektirmektedir. Heyelanların izlenmesi için gerek jeodezik gerekse jeofiziksel birçok yöntem geliştirilmiştir. Genel olarak jeodezik ve jeofiziksel yöntemler birlikte değerlendirildiği heyelan sahalarında daha anlamlı sonuçlar üretilmektedir.

Jeodezik olmayan yöntemler jeoteknik donanımlar ve diğer özel izleme cihazlarını içerir. Bu donanımlar

sayesinde değişik derinliklerdeki hareketlerle birlikte yapıda ve çevresinde deformasyonlara neden olan yükler, su basıncı, taban suyu seviyesi, gerinim, sıcaklık gibi değişik faktörlerin büyüklükleri ve değişimleri de ölçülmektedir. Bu amaçla kullanılan temel jeoteknik sensörler ve diğer cihazlar, inklinometre, Piezometre, Manyetik Oturma Kolonu (Settlement Gauges), Extensometre, Çatlak ölçer (Crackmeters and Jointmeters), Basınç Ölçer (Pressure Cell), Strengaç (Strain Gauges), Termometreler'dir (Kıranoğlu, 2006).

Özellikle son yıllarda heyelanları noktasal izleme yöntemi olarak, robot ölçüm sistemleri ve GPS kullanılırken, yüzeyel izleme yöntemleri olarak fotogrametri ve INSAR yöntemleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 1'de heyelan hareketlerinin ölçülmesinde kullanılan temel jeodezik yöntemler ve doğrulukları yer almaktadır. Çizelge 1 incelendiğinde yer değişmelerin üç boyutlu olarak en hassas izleme yönteminin GPS olduğu görülmektedir. Son yıllarda, GPS her türlü deformasyon ölçmesi (güncel yer kabuğu hareketleri, depremler, heyelanlar, mühendislik yapılarının denetimi v.b.) alanlarında diğer yöntemlere göre daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. GPS donanımı sağlam, hafif, ucuz, güvenilir ve kullanması kolaydır. GPS'in ölçme yöntemleri ve yazılımları, arazi verilerinin daha kolay değerlendirilmesine olanak vermektedirler (Gili v.d., 2000; Chang, 2000).

Heyelanların GPS ile izlenmesi ili ilgili birçok araştırma gerçekleştirilmiştir (Coe v.d. 2003; Malet v.d.. 2002; Dercourt. 2000; Gili v.d.. 2000; Brunner. 1997;1994; Bayrak. 2003). Özellikle GPS kullanarak heyelan mekanizmalarının çözümlenmesi ve kayma miktarlarının belirlenebilmesi için GPS sonuçlarının analizinde doğru analiz metodu ve doğru deformasyon modeli kullanılarak sonuçların üretilmesi gerekmektedir. Heyelanlar noktasal olarak GPS ile izlenirken, son yıllarda GPS'in yanı sıra INSAR ve fotogrametrik teknikler kullanılarak alansal deformasyonlarda izlenmektedir (Mora v.d. . 2003; Coe v.d.. 2003).

Yöntem	Kullanım	Sonuçlar	Mesafe	Doğruluk
Fissurometer	Birimlerin diferansiyel hareketi	dD	<20 mm	± 0.1 mm
Levelling vernier pole	Küçük çatlakların açılımı	dD	<200 mm	± 0.5 mm
Short-base extensometer	Çatlakların açılımı	dD	25-450 mm	± 0.1 mm
Invar distance-meter	Yer değiştirme	dD	40 m' ye kadar	± 0.1 mm
Wire extensometer	Yer değiştirme	dD	100 m' ye kadar	± 0.5 mm
EDM	Yer değiştirme	dD	1-10 km	1-5 mm+1-5 ppm
Geometrik nivelman	Yükseklik değişimi	dZ	değişken	2-5 mm/km
Hassas nivelman	Yükseklik değişimi	dZ	değişken	0.2-1 mm/km
Total station	Yer değiştirmeler	dX, dY, dZ	1-10 km	3 mm+1-5 ppm
Yer fotogrametrisi	Yer değiştirmeler	dX, dY, dZ	<200 m	40 mm
Hava fotogrametrisi	Yer değiştirmeler Sayısal Yükseklik Modeli	dX, dY, dZ	$H_{uçus} < 500$ m	100 mm
Radar interferometry	Yer değiştirmeler Sayısal Yükseklik Modeli	dX, dY, dZ	Değişken	3-5 mm
INSAR	Yer değiştirmeler	dX, dY, dZ	Değişken Genellikle Baz <20 km	1-2 mm
GPS	Yer değiştirmeler	dX, dY, dZ	Değişken Genellikle Baz <20 km	1-2 mm

Çizelge 1 Heyelan hareketlerinin ölçülmesinde kullanılan bazı yöntemler ve doğrulukları (Gili v.d., 2000)

Türkiye'nin iklimi, jeomorfolojik ve jeolojik özellikleri her türlü kütle hareketlerinin oluşması için uygun koşullara sahiptir. Ayrıca yamaçlar üzerindeki bitki örtüsünün yok edilmesi veya tahribi; çeşitli amaçlar için arazinin yanlış kullanılması bu türlü hareketlere hız kazandırmaktadır. Türkiye yüzölçümünün %80'nini kütle hareketlerini kolaylaştıran eğimli ve sarp araziden oluşan alanlar kaplamaktadır. Ayrıca eğimli arazilerin tarım alanı olarak kullanılması, jeolojik özellikler ve aşırı derecede ormanların tahribi, buna paralel olarak meraların aşırı otlatılması kütle hareketlerini önemli ölçüde tetiklemektedir (Öztürk K., 2002).

Bu yüzden ülkemizde de heyelanların jeolojik, jeofiziksel ve jeodezik yöntemlerin birlikte kullanılarak izlenmesi ve ileriye yönelik kestirimlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Heyelan çalışmalarında bizlere düşen ana görev; heyelanlardaki deformasyonları belirleyip, bu deformasyonlara neden olan kuvvetleri ya da bu kuvvetler ile orantılı büyüklüklerin fonksiyonlarını içeren bir dinamik deformasyon modeli kullanarak heyelan ile sebepleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Kaynaklar

- Bayrak T., (2003), "Heyelanlar İçin Bir Dinamik Deformasyon ve Bir Dinamik Hareket Yüzeyi Modelinin Oluşturulması", Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ocak 2003, Trabzon.
- Brunner, F.K. ve Welsch, W.M., (1993), "Effects of the Troposphere on GPS Measurements", GPS World, 4:42-51.
- Brunner, F. K., (1997), "Continuous Monitoring of Deformation Using The Global Positioning System", AvH Magazine, 69, 29-38.
- Chang, C.C., (2000), "Estimation of Local Subsidence Using GPS and Leveling Data", Surveying and Land Information Systems, 60, 85-94.
- Coe J.A., Ellis W.L., Godt J.W., Savage W.Z., Savage J.E., Michael J.A., Kibler J.D., Powers P.S., Lidke D.J., Debray S., (2003), "Seasonal movement of the Slumgullion landslide determined from Global Positioning System surveys and field instrumentation, July 1998–March 2002", Engineering Geology 68 (2003) 67–101.
- Dercourt, J., (2000), "Apport du GPS au Suivi en Continu des Mouvements de Terrain: Application au Glissement-Coulee de Super-Sauze (Alpes-de-Haute-Provence, France)", Earth and Planetary Sciences, 331, 175-182.
- Erguvanlı, K., 1994, Mühendislik Jeolojisi, İTÜ Basımevi, İstanbul.
- Erinç, S., 1996, Jeomorfoloji 1, (genişletilmiş 4. Baskı), İstanbul.
- Gili, J. A., Corominas, J., Rius, J., (2000), "Using Global Positioning System Techniques in Landslide Monitoring", Engineering Geology, 55, 167-192.
- Kıranoglu Y., (2006) "GPS Yöntemi ile Deformasyonların Tespitinde Gerinimlerin Belirlenmesi", Doktora Tezi, Gebze Tüksek Teknolojisi Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Gebze.
- Öztürk, K., (2002). "Heyelanlar ve Türkiye'ye Etkileri", Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 2 (2002), Sayfa, (35-50).
- Malet, J. P., Maquaire, O., Calais, E., (2002), "The Use of Global Positioning System Techniques for The Continuous Monitoring of Landslides: Application to The Super-Sauze Earthflow (Alpes-de-Haute-Provence, France)", Geomorphology, 43, 33-54.

Yrd.Doç.Dr.,
Cumhuriyet Üniversitesi
Geomatik Mühendisliği Bölümü

Doğal Afet Sürecinde Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği ve CBS'nin Önemi

Tarik Türk

Ülkemiz; tektonik oluşumu, jeolojik yapısı, topografik yapısı ve meteorolojik özellikleri gibi nedenlerle her zaman doğal afet tehlikesi ve riskine sahip olan bir ülkedir. Son yıllarda meydana gelen doğal afetlerin dağılımı incelendiğinde, topraklarımızın büyük bir kısmı başta deprem olmak üzere, heyelan ve su baskını gibi birçok doğal afet riskini barındırmaktadır. Meydana gelen bu doğal afetlerden kaçmak mümkün değildir. Bu nedenle, doğal afetlere karşı hazırlıklı olunması ve bu sürecin doğru, etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi ülkemiz açısından son derece önemlidir.

Afet yönetimi çok karmaşık bir yapıya sahip olduğundan, bu sürecin en iyi şekilde yönetilmesi klasik yöntemlerle zordur. Bu süreçte bilgi teknolojilerinin kullanımı önem taşımaktadır. Özellikle, afet öncesi planlama ve analiz, afet anında bilgi akışı ve karar verme, afet sonrası olaya müdahale ve iyileştirmede karar destek sistemi olarak CBS'nin kullanılması pek çok fayda sağlamaktadır. CBS tabanlı bir Afet Bilgi Sistemi (ABS) oluşturma aşamalarında en önemli bileşen doğru ve güncel veridir. Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği disiplini, özellikle verilerin toplanması, üretilmesi ve bütünleştirilmesi sürecinde oldukça yoğun, stratejik ve önemli görevler üstlenmektedir.

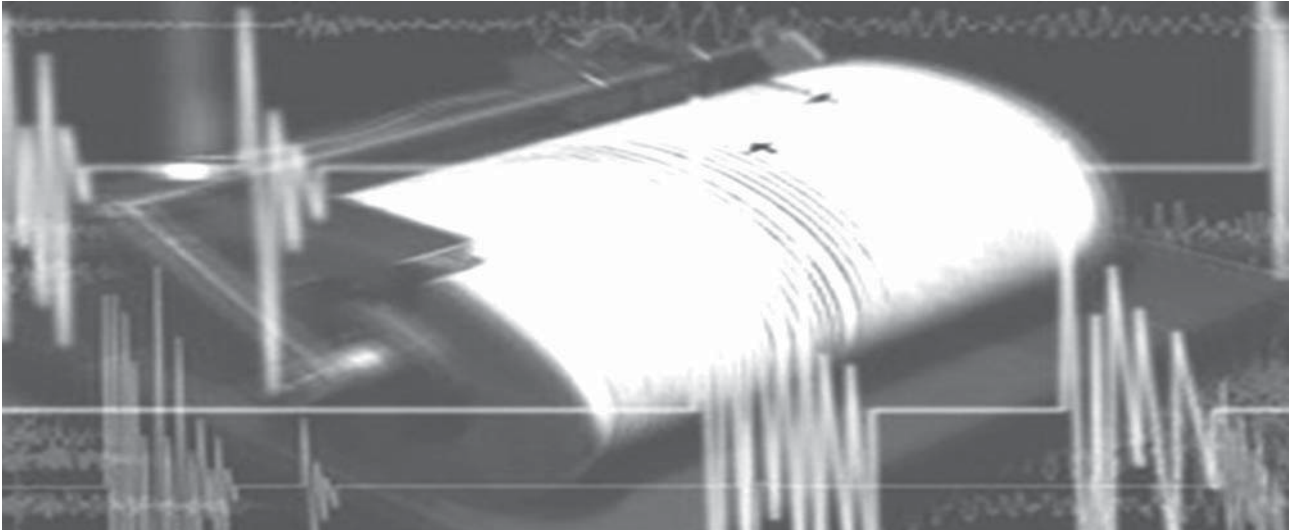
Doğru veriye ulaşmada en önemli yöntemlerdir (GPS, Glonass, Galileo). Uydu ile konum belirleme, dünyada olduğu gibi ülkemizde de yer kabuğu deformasyonlarının belirlenebilmesi amacıyla yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği disiplininin en önemli görevlerinden birisi de yeryüzüne ait verilerin doğruluğunu araştırmaktır. CBS tabanlı ABS'de, istenilen doğruluğun ne olması gerektiği mutlaka önceden belirlenmelidir. Çünkü, çalışmada kullanılacak coğrafi veri kaynağı bu doğrultuda tespit edilebilir. Bununla birlikte coğrafi verinin doğruluğu, ölçeğe bağlı olarak da değişebilmektedir. Bu çalışmalardan üretilen sonuçların jeofiziksel ve jeolojik verilerle bütünleştirilmesi sonucunda tektonik çalışmalara katkı sağlanmaktadır. Diğer taraftan, doğal afetlerin kaynağı mekansal yapıdır. Doğal afetlerden kaynaklanan zararları azaltmak veya ortadan kaldırmak için doğal afet öncesi ve sonrasında coğrafi veriye gereksinim duyulur. Bu verilerin doğru ve hızlı bir şekilde elde edilmesi

yapılan planlamaların başarısını doğrudan etkilemektedir. Lazer tarayıcı verileri, hava fotoğrafları ve uydu görüntüleri bu tür durumlar için vazgeçilmez coğrafi veri kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. Doğal afet sürecinde, adı anılan verilerin CBS tabanlı bir Afet Bilgi Sistemi (ABS) ortamında bütünleştirilmesi sonucunda, gereken önlemler en kısa sürede ve etkin bir şekilde alınabilir.

Doğal afetlere karşı gerekli önlemlerin etkin bir şekilde alınabilmesi; Geomatik, Jeoloji, Jeofizik, İnşaat, Çevre Mühendisliği, Şehir ve Bölge Planlama gibi farklı disiplinlerin birlikte çalışmalarını gerektirir. Uydu ile konum belirleme verileri, hava fotoğrafları, lazer tarayıcı verileri ve uydu görüntüleri doğru ve güncel coğrafi veriye hızlı erişimi sağlayan coğrafi veri kaynaklarıdır. Doğal afet öncesi zararların azaltılması için; bu kaynaklardan elde edilen coğrafi veriler ile jeofiziksel, jeoteknik ve jeolojik verilerin bir mekansal bilgi sistemi çatısı altında bütünleştirilmesi gerekir. Bunun sonucunda oluşturulan CBS tabanlı Afet Bilgi Sistemleri (ABS), ülkemizdeki doğal afetlerle mücadelede varolan eksikliklerin giderilmesinde önemli çözüm yöntemlerinden biri olabilir.

Ülkemizde yerleşim alanlarındaki doğal afetlerden kaynaklanan zararların azaltılması veya ortadan kaldırılmasından ilgili kamu kurumları sorumludur. Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği disiplininin doğal afet sürecine katkı sağladığı durumlar dikkate alındığında, sadece doğal afet bakımından güvenli yerleşim alanlarının belirlenmesine yardımcı olmamakta aynı zamanda arazi kullanımı yönetimi çalışmalarına da katkı sağlayarak çarpık kentleşmeyi önlemekte ve kentsel gelişimin planlı bir şekilde denetlenmesini sağlamaktadır. Böylece, ülkemiz açısından böylesine önemli bir konuda oldukça etkin bir rol üstlenerek doğal afetlere karşı alınacak önlemler konusunda yapılacak çalışmalara büyük katkılar sağlamaktadır.

Yrd.Doç.Dr.,
Cumhuriyet Üniversitesi
Geomatik Mühendisliği Bölümü

Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP 2012-2023) Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendislerine Hangi Görevleri Yüklüyor?

Orhan Tatar

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) bünyesinde yer alan Deprem Danışma Kurulu (DDK) tarafından depremden korunmak, deprem zararlarını azaltmak ve deprem sonrasında yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak ve depremler ilgili araştırmalar için politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla 2010 yılı içerisinde "Deprem Stratejisi Geliştirme Çalışmaları" başlatılmıştır. Bu sürece DDK üyelerinin yanı sıra, konunun uzmanları da davet edilmiş ve birbirinden farklı 8 alt komisyon tarafından ayrıntılı olarak hazırlanan raporlar AFAD'a sunulmuş ve bu raporlar 2010 yılı dördüncü DDK toplantısında uygun bulunmuştur.

Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu'nun 09.08.2011 tarihli ve 2011/1 sayılı kararı ile kabul edilen ve 18.08.2011 tarihli ve 28029 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı'nın (UDSEP-2023) ana amacı, "depremlerin neden olabilecekleri fiziksel, ekonomik, sosyal, çevresel ve politik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini azaltmak ve depreme dirençli, güvenli, hazırlıklı ve sürdürülebilir yeni yaşam çevreleri oluşturmaktır" şeklinde tanımlanmıştır. UDSEP 2012-2023, A) Depremleri öğrenmek, B) Deprem güvenli yerleşme ve yapılaşma ve C) Depremlerin etkileriyle başedebilmek şeklinde 3 ana eksen üzerine oturtulmuştur. Her eksen kendi içinde hedefler ve eylemler şeklinde ayrılmış ve eylemlerden doğrudan sorumlu ve ilgili kuruluşlar ile eylemlerin gerçekleşme dönemleri belirtilmiştir. UDSEP 2012-2023'de eylemlerin gerçekleşme dönemleri olarak Kısa Vadeli (2012-2013), Orta Vadeli (2012-2017) ve Uzun Vadeli (2012-2023) kavramları esas alınmıştır. Plan; 7 hedef, 29 strateji ve 87 eylemden oluşmaktadır. 13 kuruluşun sorumluluğunda yürütülecek bu eylem planlarının ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde yapılması öngörülmektedir. Plan bir bütün olarak incelendiğinde, Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendislerine

en önemli görevlerin Eksen A olarak adlandırılan Depremleri Öğrenmek başlığı altında düştüğü görülmektedir. Deprem bilgi altyapısının geliştirilmesi adlı hedef içerisinde yer alan ve "Deprem öncesi, anı ve sonrasında fay zonlarındaki yer kabuğu deformasyonları ulusal ve yerel jeodezik ağlarla sürekli olarak izlenecek ve modellenecektir" şeklinde ifade edilen A.1.1.4. nolu eylem ile depremi oluşturan deformasyonların ulusal, bölgesel, yerel ve geçici jeodezik gözlem ağları kurularak izlenmesi ve elde edilen bilgilerin modellenerek değerlendirilmesiyle deprem tehlikesinin belirlenmesi ve risklerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bilindiği üzere bu alanda son yıllarda özellikle Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu Fay Zonları üzerinde yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaları önümüzdeki dönemlerde ülkemizdeki diğer aktif fay zonları üzerinde de yoğunlaştırılması ve yer kabuğu deformasyonlarının modellenmesi büyük önem taşımaktadır. Harita Genel Komutanlığı sorumluluğunda, TÜBİTAK-MAM ve Üniversitelere verilen bu eylem ile Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümlerimize görev düşmektedir.

Eylem Planı içerisindeki önemli işlerden birisi de "Deprem Bilgi Bankası"nın oluşturulmasıdır. Bu bilgi bankasının işlevi sürekli kılınarak, deprem verilerinin uluslararası standartlara uygun yöntemlerle işlenerek, belirli bir formatta depolanması ve çok paydaşlı kullanıcılara tek merkezden dağıtılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada da özellikle coğrafi bilgi sistemi altyapısının kurulması aşamasında Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendislerine önemli görevler düşecektir. A.1.4.2. nolu bir başka eylemde ise Ulusal deprem ön hasar tahmini ve erken uyarı sistemi geliştirme çalışmalarında kullanılacak yeni verilerin yanı sıra, uydu görüntüleri ve coğrafi bilgi sistemlerinden elde edilen verilerin de sistemle bütünleştirilmesi planlanmaktadır.

Deprem tehlike analizleri ve tehlike haritalarının geliştirilmesi başlıklı A.2. nolu hedef altında yer alan "Bölgeler için büyük ölçekli (1:250.000) diri fay haritaları ve sismotektonik haritalar hazırlanacak, ayrıca faylarla ilgili bilgiler ve güncel veriler uygun istatistiksel yöntemlerle coğrafi bilgi sistemi bazında hücrel olarak hesaplanacaktır" şeklinde ifade edilen A.2.1.1. nolu eylem ile "bazı diri fay parametrelerini elde edebilmek amacıyla faylardaki kayma hızları jeodezik yöntemlerle elde edilecektir" şeklinde ifade edilen A.2.1.2. eylemlerde Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendislerine önemli görevler düşmektedir.

Deprem Güvenli Yaşam ve Yerleşme başlıklı 2. Eksen içerisinde ise özellikle B.1.2. nolu stratejide "Başta okul ve hastaneler olmak üzere, Türkiye'deki bina envanteri çıkarılacak ve mevcut yapılar hasar görülebilirlikleri ve riskleri esas alınarak gruplandırılacaktır" denmektedir. 23 Ekim 2011 Van Depreminden sonra artık daha sık dillendirilmeye başlanan Kentsel Dönüşüm Projelerinin önümüzdeki dönemlerde daha yoğun olarak uygulamaya konması durumunda Coğrafi Bilgi Sistemi tabanlı bina envanter çalışmalarında çok etkin bir şekilde bu alanda uzmanlaşmış Geomatik/Harita/Jeodezi ve Fotogrametri Mühendislerine ihtiyaç duyulacaktır.

Depremlerin Etkileriyle Başedebilmek başlıklı üçüncü eksen daha çok hizmet içi eğitim ve halkın bilinçlendirilmesi çalışmalarına yoğunlaşmaktadır. Bu eksen içerisinde yer alan C.3.1.2. nolu eylem acil durumlarda kullanılacak sağlık tesisleri ve sosyal tesislerin belirlenmesi ile çalışmaları öngörmektedir. Kuşkusuz bu eylem planı içerisinde de CBS tabanlı afet bilgi sistemi tasarımının sağlıklı bir şekilde yapılması, afetler sırasındaki planlama ve koordinasyonun başarılı olma şansını artıracaktır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bünyesinde de Haberleşme ve Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığının kurulması olması bu alanda yapılacak çalışmaların koordinasyonu açısından önemlidir.

Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP 2012-2023) içerisinde en dikkat çekici noktalardan birisi hemen hemen tüm eylem planlarının çok disiplinli bir çalışmayı gerektirdiği konusudur. Deprem gibi ekonomik ve sosyal hasar boyutu çok yüksek olan bir doğa olayının afete dönüşmemesi bu alandaki birçok farklı disiplinin bir arada verimli bir şekilde çalışması, nitelikli ve güvenilir bilimsel veriler üretmesine bağlıdır. Bu tür çok disiplinli çalışmalara son yıllarda TÜBİTAK, Kalkınma Bakanlığı gibi kurumların verdiği destek ve teşviklerle zaman zaman rastlanmaktadır. Buna verilebilecek en iyi örneklerden birisi de TÜBİTAK MAM öncülüğünde 14 ayı Üniversitenin katkı sunduğu TÜRDEP projesi verilebilir. Bu tür çok disiplinli projelerin çoğalması, proje sonuçlarının uygulamaya aktarılması ve kurulan teknik altyapıların sürekliliğinin sağlanması da önemlidir. Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planının 2023'e gelindiğinde tüm bileşenleri ile başarıya ulaşmasının önkoşulu ise çok disiplinli çalışmaların yaygınlaştırılması ve ortak çalışma kültürünün geliştirilmesi gibi gözükmektedir.

Prof. Dr.
Cumhuriyet Üniversitesi,
Jeoloji Mühendisliği Bölümü,
AFAD Danışma Kurulu Üyesi

Doğal Afet Zararlarının Azaltılmasında Afet ve Risk Yönetiminin Önemi

Levent Uzunçibuk

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar ülkemiz toprakları, deprem, sel, toprak kayması ve çığ düşmesi gibi doğal afetlerle sıkça karşı karşıya kalmış ve kalmaya devam edecektir [1]. Özellikle büyük depremlerin, bazı medeniyetlerin tarih sahnesinden silinmesine neden olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda son günlerde 23 Ekim 2011 Van ve 09 Kasım 2011 Edremit'te (Van) yaşadığımız depremlerin insan ve yerleşim yerleri üzerindeki yıkıcı etkileri, kamuoyunun dikkatini doğal afetlere çekmiş ve "**Afet ve Risk Yönetimi**"nin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Doğal afet(kıran), yerel toplulukların genel yaşamını etkileyen, aksatan ve bozan deprem, yangın, su baskını, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi meydana gelen doğa olayları [2] olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi meydana gelen doğa olaylarının, doğal afet olabilmesi için yerel toplulukların genel yaşamını etkilemesi, aksatması veya bozması gerekmektedir. Söz konusu olumsuz etkiler yüzde yüz önlenemese de, kısmen azaltılabilmektedir.

Afet ve Risk Yönetimi Nedir?

Doğa olaylarının olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi, diğer bir ifade ile afet zararlarının azaltılması, afet öncesi bir takım önlemlerin alınması ile olasıdır. Ülkemizde afet yönetimi çalışmaları sadece afet sonrası kurtarma ve "**yara sarma**" işlerine odaklanmışsa [3] da, toplumsal alışkanlıklar afet öncesi hazırlıklar üzerine değil, afetten sonra düşünmeye, karar almaya ve eyleme geçmeye

daha yatkın görülmektedir. Diğer bir söylemle, ülkemizde doğal afetlere karşı geçmişte olduğu gibi günümüzde de teslimiyetçi bir tavır izlenmekte ve kaderci bir yaklaşım [4,5] sergilenmektedir. Örneğin Japonya'da doğal afetlere karşı dirençli ve dirayetli bir yaklaşım izlenmekte, toplum buna göre eğitilmektedir. Dirençli ve dirayetli yaklaşımda, afetin kestirilmesi ve zarar azaltıcı önlemlerin afet öncesinde alınmasına ilişkin işleyişler ve kurumsal yapılanmalar yoğunluk kazanmaktadır. Dirayetli yaklaşımı benimseyen ülkeler, afet öncesinde kurtarma hazırlıkları ile imar ve yapılaşma denetimini ertesi gün deprem olacakmış gibi bir bilgelik ve titizlikle yerine getirirken, katlanılan bu maliyet ve külfetin, afet sonrasında fazlasıyla karşılığının bulunacağı bilincindedir. Bu çerçevede günümüzde afet olayına, afet öncesi, afet anı ve afet sonrası düşüncesiyle yaklaşılmasını öngören "**Afet ve Risk Yönetimi**" sistemi geliştirilmiştir.

Ülkemizde yaşanan 1999 yılı Marmara Depremlerinden sonra, afet sonrası müdahale kadar, afet zararlarının azaltmada afet öncesi hazırlıklarında önemli ortaya çıkmıştır. Genelde "**Afet Zararlarını Azaltma Sistemi (Risk Yönetimi)**" ve "**Afet Müdahale Sistemi (Afet Yönetimi)**" olarak tanımlanabilen ve birbirini tamamlayan bu iki sistem, özellikle hedefler, kapsam ve kurumlaşma biçimleri açısından farklılıklar taşımaktadır. Afet müdahale sistemi kapsamında, "**Afet Yönetimi**", "**Kriz Planlaması**" veya "**Acil Durum Yönetimi**" çalışmaları yürütülmektedir. Diğer taraftan, afet zararlarının en aza indirilmesi, diğer bir ifade ile "**yara almama**" amaçlı önlemlere öncelik ve geçerlik

kazandırılması kapsamında ise “Risk Yönetimi” ve “Sakınım Planlaması (Contingency Planning)” çalışmaları sürdürülmektedir. Risk yönetiminin ön bilgilendirme aşamasında, deprem tehlikesini ve mekansal planlama hatalarını belirleyecek araştırmaların yapılması zorunlu olmaktadır. Afet ve Risk Yönetim Sisteminin bütüncül bir kapsama kavuşturulabilmesi için, afet öncesi, anı ve sonrasında, kısa ve uzun dönemlerde yerine getirilmesi gerekenlerin hepsinin ayrıntılı biçimde tanımlanması çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede “**Afet ve Risk Yönetimi Sistemi**”, sürekli olarak her türlü tehlikeye karşı hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale etme, iyileştirme ve yeniden inşa amacıyla bir afet olayının öncesi, anı ve sonrasında elde mevcut kaynakları organize eden, analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerini kapsayan bir sistem olarak tanımlanmaktadır.

Afet ve Risk Yönetiminin Önemi

Doğa olaylarının nerede, ne zaman, hangi büyüklükte, nasıl ve ne türde oluşacağı bilinemediğinden, yerleşim yerlerinde can ve mal güvenliği için afetler büyük tehlike oluşturmaktadır. Meydana geldikleri pek çok ülkede afetler, onarılması çok güç fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ise söz konusu kayıpların yanı sıra, etkisi uzun yıllar sürebilecek ekonomik krizlere neden olmaktadır.

Bu bağlamda, afet ve risk yönetiminin amacı, yerleşim yerlerinde afetlerin önlenmesi, afetlere karşı hazırlıklı olunması, zararlarının azaltılması için afet öncesi alınacak önlemlerle, afet anı ve sonrasında hızlı ve etkili bir kurtarma, ilk yardım, geçici barınma ve yeniden inşa faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamak üzere halkın katılımıyla gerek merkezi, gerekse yerel yönetimlerin ve silahlı kuvvetleri de kapsayan tüm kamu kurum ve kuruluşların sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılması gereken teknik, yönetsel ve yasal çalışmaların bir sistem dahilinde yapılmasını sağlamak olmalıdır.

Son söz

Günümüz Türkiye’sinde doğal afetlerle ilgili yapılan çalışmalarındaki oluşum, afet sonrasına odaklıdır. Ülkenin jeolojik yapısı gereği, özellikle depremler nedeniyle doğal afet riski yüksek olmasına karşın, olası olumsuzlukları azaltıcı afet öncesi önlemlerin hala yeterince alınmadığı gözlemlenmektedir. Özetle ülkemizde doğal afetlerle ilgili risk yönetimi uygulanmamaktadır. Unutulmamalı ki risk yönetimi olmadan, afet yönetiminin başarısından söz edilemez.

Kaynaklar

- 1-UZUNÇIBUK, Levent, “Yerleşim Yerlerinde Afet ve Risk Yönetimi”, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Kent ve Çevre Bilimleri, Doktora Tezi), Ankara, 2005
- 2-KELEŞ, Ruşen, “Kentbilim Terimleri Sözlüğü”, 2.Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 1998
- 3-Devlet Planlama Teşkilatı, “Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara, 2000 (Yayınlanmamış Rapor)
- 4-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, “Kentleşme Şurası 2009, Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu”, Ankara, Nisan- 2009
- 5- www.milliyet.com.tr, Deprem felaketi Türkiye’nin kaderi, 19.12.2011

Öğr. Gör. Dr.;
Harita ve Kadastro Mühendisi,
İstanbul AREL Üniversitesi MYO

HKMO Tarihine Işık Tutanlar Söyleşi Dizisi: Prof. Dr. Ahmet Yaşayan İle Söyleşi (13 Aralık 2011)

M. TEVFİK ÖZLÜDEMİR - Sevgili meslektaşlarımız, öğrenci kardeşlerimiz; Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi olarak bugün yedincisini düzenlediğimiz Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Tarihine Işık Tutanlar söyleşi dizimize hoş geldiniz diyorum.

Söyleşi dizimizin düzenleniş amacını önceki toplantılarda da paylaşmıştık. Geçmiş büyüklerimizin birikimleri var, değerli birikimleri var. Mesleğimiz ve ülkemizdeki gelişim sürecini doğrudan yaşamış kuşaklar, mesleğimizin birçok alanındaki çalışmaların da öncüsü olmuş olan kuşaklar. Bu deneyim ve birikimleri günümüz kuşaklarıyla paylaşmak, tarih bilincini önemseyen bizler açısından son derece önemli. Biz, bu bilinçle bu buluşmaları gerçekleştiriyoruz, gerçekleştirdiğimiz buluşmaların bant kayıtlarının çözümlerini de bültenlerimizde, yayınlarımızda diğer meslektaşlarımızla paylaşmayı ilk edindik. Ayrıca, bant çözümlerini kitaplaştırmak gibi bir kurgumuz olduğunu da sizlerle paylaşayım buradan.

Yedinci söyleşimizi düzenlediğimizi vurgulamıştım. Bugünkü konuşumuz, ülkemizde Fotogrametri alanında öncülük eden, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasına da çalışmalarıyla bugüne kadar çok değerli katkılar sunan hocamız, Prof. Dr. Ahmet Yaşayan.

Prof. Dr. Ahmet Yaşayan, Fotogrametri alanında ciddi bir birikim ve deneyime sahip ve bunu akademik yaşantısında paylaşmış, Odanın her türlü çalışmalarında ciddi bir katkı sunmuş bir meslektaşımız, büyüğümüz. Özellikle de yayıncılık faaliyetleri, Odamızın teknik ve bilimsel yayınlarının başlatılması süreci de hocamızın değerli katkılar sunduğu başlıklardan bir tanesi.

Söyleşiye geçmeden önce, hocamızın özgeçmişini sizlerle paylaşmak istiyorum. Hocamız, 1937 yılında Akşehir'de doğdu. İlk ve ortaöğreniminden sonra, 1955'te Ankara Harita Kadastro Meslek Lisesini, 1959'da da o dönemki adıyla İstanbul Teknik Okulu Harita Kadastro Bölümünü bitirdi. 1960 yılında aynı okulda uzmanlık eğitimi aldı. Askerlik görevini 1961-62 yıllarında Ankara'da, Yedek Subay Okulundan sonra Harita Genel Müdürlüğü Fotogrametri ve Astronomi şubelerinde yaptı. 1965 yılında Uluslararası Fotogrametri Enstitüsünden mezun oldu. Yaklaşık 5 yıl Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Fotogrametri Dairesinde çalıştıktan sonra, 1968 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesinde asistan oldu. 1973 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinde doktora yaptı. 1978'de doçent olarak atandı. 1993 yılına kadar Karadeniz Teknik Üniversitesinde görev yaptı. 1993-95 yıllarında, STFA Haritada Fotogrametri projelerinde çalıştı ve sonrasında yeniden üniversite yaşantısına dönerek, 1996-2004 yıllarında Yıldız Teknik Üniversitesi Fotogrametri Anabilim Dalında öğretim üyeliği yaptı. 2004 yılında emekli olduktan sonra da 2008 yılına kadar yüksek lisans ve doktora derslerini sürdürdü, daha sonra da ders vermeye devam etti.

Bunu 50. yıl etkinliği çerçevesinde yapılmış olan yayından alıyorum. Üyesi olmaktan onur duyduğunu her fırsatta dile getiren Yaşayan, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasının 10. Dönem Yönetim Kurulunda Sayman Üye, 2004 yılına kadar 7. Sürekli Teknik Komisyon Başkanı, Kurultay Yürütme Kurulu Üyesi ve Başkanı, 11. Kurultay Başkanı olarak görev yaptı.

Hocamız, aynı zamanda Odamızın yayıncılık çalışmalarında, bilimsel/teknik yayınlarının başlangıcında

emek veren bir hocamız. Bu emek, yaşamının ilerleyen evrelerinde devam etti, bu yıllarına dek de Odamızın bilimsel/teknik yayını olan HKMO Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi dergisinin eş editörlüğü görevini yürüttü.

Evli olan hocamızın, biri meslektaşımız olan 2 mühendis oğlu ve 4 torunu var.

Söyleşilerimizin içeriğine yönelik de, serbest kürsü biçiminde, katılımcıların belirlediği çerçevede bir sunuş söz konusu oluyor ve bizlerin katkılarıyla biçimleniyor. Hocamızı kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. AHMET YAŞAYAN - Hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Yönetim Kuruluna teşekkür ederim.

Ben, meslek yaşamımda yaşadıklarımı, önemsediklerimi, hatırlayabildiklerimi sizlere kısaca özetlemek istiyorum. Tabii, bunların içerisinde bir kısmı katkı sayılabilir. Zaten katkı olabileceğini düşündüklerimi seçtim.

Yaklaşık 50 yıllık meslek yaşamımın özeti slaytta görülüyor. Askerlik görevim, Harita Genel Müdürlüğü, 1961-1962, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ndeki 1963-1964, 1966-1967 yıllarındaki hizmetlerim, meslek yaşamımın yaklaşık yarısını, tüm yaşamımın üçte birini oluşturan, 1968-1992 yıllarındaki Karadeniz Teknik Üniversitesi günlerim, 1993-1995 özel sektör yıllarım ve tekrar üniversiteye dönüşüm, 2004 yılından itibaren de emeklilik yaşamım.

Meslek yaşamımı özetlerken bunları bir hatıra şeklinde değil de, tanık olduğum, katıldığım, bazı çalışmalardan söz ederek anlatacağım. Bunları tamamlamak için önemli bulduğum iki etkinlik alanı daha var: Biri Türkiye Ulusal Fotogrametri ve Uzaktan Algılama Birliği, diğeri de Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası ilgili etkinlikler. Katıldığım, tanık olduğum çalışmalardan söz edeceğim.

Gerçi, ondan önce de çeşitli yerlerde çalıştım, ama ilk mesleki çalışma olarak Harita Genel Müdürlüğü'ndeki 18 aylık askerlik görevini alıyorum. Burada 6 ay Fotogrametri Şubesi'nde, 12 ay da Astronomi Şubesi'nde görev yaptım. Fotogrametri Şubesi'nde, 1/25000 ölçekli haritaların üretiminde operatör yardımcısı olarak çalıştım. Aslında, askerlikten önce, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Fotogrametri Dairesi'nde, 6 ay operatörlük yapmıştım. Operatör yardımcısı olarak çalışmak istemediğim için rapor alarak ayrıldım. Astronomi Şubesi'ne verdiler. 12 ay da Astronomi Şubesi'nde çok ilginç bir çalışma yaptım. Önemli olduğunu düşündüğüm için burada anlatmak istiyorum. Uluslar arası Jeodezi-Jeofizik Birliği, dünya geodini daha

iyi tanımlayabilmek için, çeşitli ülkelerden ilave noktalar, bu arada Türkiye'den de, orta enlem boyunca 15 astronomik nokta tesis ve ölçülerinin yapılmasını istiyor. Bir iki yıl önce bu 15 noktanın gözlemleri yapılmış. Astronomi Şubesi'ne gittiğimde masamın üzerine bir veri yığını koydular. "12 ay askerliğin var, bunlarla biraz oyalanırısın, senden önce de burada görev yapan bir yedek subay bunlarla uğraştı, bir şey yapamadı, sen de biraz uğraşırısın" dediler. Bu yaklaşım doğal olarak beni rahatsız etmişti. Hele de harita subaylarının mühendislik iddia ve isteklerinin en ateşli günlerindeki bu tavır onur kırıcı idi. Kimseye bir şey soramaz, yardım isteyemezdim. Ama yine de şanslı olduğumu düşünüyorum. Macit Erbudak hocanın derslerini ilgiyle izlemiş, ders notlarını da teksir etmişim. En azından temel kavramları iyi öğrenmişim. Diğer yandan Harita Genel Müdürlüğü çok iyi kurulmuş bir kurum olduğunu da eklemem gerekir. Pek çok görevin ilkeleri, kuralları oluşturulmuş, enlem, boylam hesapları için de, daha önce yurt dışında eğitim gören ilk kuşak mühendislerin, hocalarımızın hazırladığı hesaplama formları mevcuttu. Kısaca, kimseye sormadan, bilmediğim, görmediğim Boss Katalogu'nu, FK3 Katalog'unu kullanarak 15 noktanın enlem ve boylam hesaplarını 10 ayda tamamladım. Hesapların tıkr tıkr yapıldığını görünce bunları size okulda öğretiyorlar mı diye sormadan edemediler. Kalan sürede de bu noktalardaki çekül sapmalarını hesapladım.

Askerlik görevim, özetle, gelişmeme katkı sağladı. Bir yandan Harita Genel Müdürlüğü'ndeki 1/25000 ölçekli harita üretim sürecini tanıdım, diğer yandan da enlem, boylam tayini konusunda sağlam bilgiler edindim. Sayın Ahmet Aksoy hoca ile aynı dönemde, aynı yerde askerlik yaptık. Onunla da bu konuda sık sık sohbet ediyorduk. Kişisel kazancımın ötesinde, meslek düzeyimizin, rakip bir kurum tarafından anlaşılmasında küçük bir katkı sağladığımı düşündüğüm için, askerlik görevimin anlattığım bölümünü önemsiyorum. Askerlik görevimin son günlerinde birlikte çalıştığım subaylardan teskere bırakmam ve çalışmalarımı orada sürdürmem önerisini de aldığımı söylemeliyim.

Askerlik görevimin ardından, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü A.K. ve Fotogrametri Dairesi Havai Nirengi Şubesi'ne atamam yapıldı. Planlı dönemde, ilk Beş Yıllık Program'da, havai nirengi yönteminin uygulanması öngörülüyordu. Yönteme uygun ilk arazi çalışması, 1962 yaz aylarında, Konya'nın Ilgın ilçesinde yapılmış, göreve başladığım günlerde laboratuvar kolon ölçüleri henüz başlamıştı. Şube Müdürü master sınıfında birlikte olduğumuz merhum Erdoğan Örüklü, Daire Başkan Yardımcısı da Mahmut Şatır idi. Her ikisi de Hollanda'daki ITC (Uluslar arası Fotogrametri Eğitim Enstitüsü)'nde lisansüstü eğitim görmüşlerdi. Gerekli hesaplamaları yapma ve kolon dengelemesi görevi bana verilmişti. O günkü olanaklarla grafik bir kolon dengelemesi yöntemi geliştirildi. Benden altı ay sonra da, ön sırada oturan meslektaşımız Kemal Özden de bu çalışmalara katıldı. O günlere ilişkin unutamadığım bir olay, elastik bir cetvel bulamamış, çelik bir hızar bıçağının dişlisini taşıtarak iki metre uzunluğunda bir elastik cetvel yapmış, kolon deformasyon eğrilerini bununla çizmeğe başlamıştık. Havai nirengi dengelemesi bu biçimi ile 1966 yılı ortalarına kadar devam etmişti.

Türkiye'de ilk kez uygulanan bu yöntemin başarısız kalması için, kurum içinde ve kurum dışında, ilginç çabalar gösterilmiş, teftiş kurulları devreye sokulmuş, ancak, yöntem her yıl arazi bir oranda, eski havuz ve dizi yöntemlerinin yerini almıştır. Eski yönteme göre arazide tesis edilecek kontrol noktası sayısı % 60 oranında azalırken arazi ekiplerinin çalışmalarını da kolaylaştırmıştır.

1965 yılında kuruma bilgisayar alınmasıyla, kolon dengelemesi yazılımları hazırlanmış, uzun yıllar bu

programlarla çalışılmıştır. Aynı yıl satın alınan bir stereokomparator aleti için de analitik fotogrametri yazılımları geliştirilmiş, ancak İtalyan Nistri firmasından satın alınan bu aletin sık sık arıza yapması nedeni ile analog havai nirengi uygulamasına devam edilmiştir. Gerek kolon dengelemesi ve gerekse analitik fotogrametri programlarının yazılmasında Genel Müdürlüğün Elektronik Bilgi İşlem Merkezi'nin görevlilerinden Onur Gürkan'ın katkıları önemlidir.

TKGM'de yapılan bu çalışmalar, Bakanlıklar arası Harita İşlerini Planlama ve Koordinasyon Kurulu'nun yılda iki kez yapılan Bilimsel Toplantıları'nda bildirilerle sunulmuş, ilgi ve takdirle karşılanmıştır.

Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne, 1968 yılında asistan olarak atandım. Aynı yılın sonunda KTÜ'deki bölüm öğretime başladı. Birlikte göreve başladığımız Onur Gürkan, bir ay sonra ataması yapılan merhum Muzaffer Şerbetçi, Bölüm Başkanı merhum Erdoğan Özbenli, o sıralar İTÜ'de doktora çalışmalarını sürdüren Türkay Tüdeş bölümün ilk kadrosunu oluşturuyordu. Üniversitede yeni bir bölüm açmak, o zamanlar, hiç de kolay değildi. Hele açılacak bölüm ülkedeki üniversitelerde mevcut değilse yeni bölüm açmak daha da zordu. Yoğun bir çalışma ve çeşitli çevrelerden, Odamızdan alınan desteklerle bölüm açılabilmiştir. KTÜ'nün bilimsel yönden yönetimini ve denetimini sağlayan İstanbul Teknik Üniversitesi, özellikle İnşaat Fakültesi'nin yardım ve destekleri unutulamaz. Merhum Prof. M.Gündoğdu Özgen'i ve Prof. Mustafa Aytacı'ı, bu vesile ile saygıyla anıyorum.

Meslek yaşamımın yaklaşık yarısını geçirdiğim KTÜ'deki yılları, bir başka vesile ile uzun uzun konuşmak ve irdelemek yararlı olabilir. Burada yalnız ilk yıllardaki çalışmalarımızdan ve önemseydiğim bir projeden söz etmek istiyorum.

Görkemli bir törenle, ardından samimi bir kokteyle bölüm açılmıştı. Açılışa, Ankara'dan meslektaşlar da katıldı. Gelen meslektaşlarla bir kolokyum yapılarak yeni öğretim planı ve ders içerikleri saptanmağa çalışıldı. Yeni dersler konuldu. Kadastro Tekniği yerine konuya daha genel bir bakış getirebilecek Kadastro Bilgisi, imar uygulamalarını ve diğer kurumlardaki resmi ölçme işlerini içerecek bir Kamu Ölçmeleri, Jeodezik Hesap ve Harita Ekonomisi yeni derslerdi. ITC- Fotogrametri programında hoşuma giden bir ders vardı : "Fotogrametrik Projelerin Planlanması ve Gerçekleştirilmesi". Diğer derslerde meslek ile ilgili temel bilgiler veriliyor, ancak genel bir bakış eksik kalıyordu. Buna benzer içerikte bir ders, "Harita Ekonomisi" adıyla öğretim planına alındı. Daha sonra bu ders Proje Yönetimi'ne dönüştürüldü.

İlk yıllarda, uluslararası bilimsel yayın çemberine girilmesi hedeflenmişti. Bu amaçla adı Türk Jeodezi Derneği olan bir dernek kurulmuştu. Adındaki Türk sözcüğü için Bakanlar Kurulu kararı gerekiyordu. Bunun alınması da başarılmıştı. Şu elimde tuttuğum Jeodezi Bülteni, bu derneğin yılda iki kez yayımlanan bilimsel bir dergisi idi. Dış ülkelerdeki üniversitelere, araştırma merkezlerine, içeride kurumlara ve üniversitelere, büyük kentlerin belediyelerine gönderiliyordu. Gönderdiğimiz yerlerden, özellikle yurt dışından parasız yayınlar, periyodikler gelmeye başlamıştı. Ne yazık ki bu dergi uzun süre yaşatılmadı; yalnız yedi sayı çıkarılabildi.

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde verdiğim lisans dersleri: Fotogrametri, Harita Ekonomisi, Proje Yönetimi, Küresel Trigonometri, gerekli durumlarda Küresel Astronomi, Jeodezik Astronomi, Kartoğrafya ve Pratik Hesap. Diğer bölümlere verdiğim dersler: Fotogrametri (Orman Mühendisliği), Nümerik Analiz (Jeofizik). Yüksek Lisans derslerim: Dönüşümler, Analitik Fotogrametri, Uzaktan Algılama, vb.

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde yetenekli, deneyimli güzel insanlarla birlikte çalıştım. Birlikte birçok ortak çalışma yaptık. Bunlardan en fazla önem verdiğim bir projeden söz etmek istiyorum. 1980'li yılların ortalarında, adını Sayısal Harita Projesi koyduğumuz bu projenin birinci aşaması, Zeiss firmasının, laboratuvarındaki Planimat aletinin sayısal çıkışlı duruma getirilmesi, ikinci aşaması da Planimat aletinin çizim masasının otomatik çizici biçimine dönüştürülmesi idi. Bu proje, Aselsan'dan ayrılarak bilgisayar üretimine başlamış, bilgili ve heyecanlı, Fransa'da eğitimlerini almış, doktoralı üç elektronik mühendisi ile birlikte tasarlandı ve gerçekleştirildi. Planimat aletinin vidalı, X,Y kızaklarının uçlarına, Almanya'dan satın alınan dönel kodlayıcılar takılarak stereomodel uzayında 10 mikrometre duyarlılığında koordinatlar ölçülebiliyor ve bu koordinatlar, Boncuk adlı denetim bilgisayarının dosyasına aktarılıyordu. Projenin ikinci aşamasında ise aletin koordinatografinin hareketli eksenlerine stepping motorlar takılarak, denetim bilgisayarından gelecek komutlarla, adımlama hareketleri ile hedef noktaya ulaşıyor, otomatik çizimi gerçekleştiriyordu. Doğal olarak çok yavaş, karınca hızıyla çizim gerçekleştiriliyordu. Çalışmalar büyük bir keyifle, geç saatlere kadar devam ediyor, çıkan sorunlar gideriliyor, ileriki adımlara geçiliyordu. Bu projede çalışanlar: Erdal Koçak, Davut Koyuncu, Haldun Özen, Atilla Güler ve Tahir Özdil. Elektronikçi arkadaşlarımız da Naim Bey, Önder ve Ender kardeşler.

Bu çalışma üniversitenin desteği ile gerçekleştirildi. Üretim kurumlarındaki Fotogrametri aletlerini bu şekilde sayısal çıkışlı duruma getirerek, bir süre daha kullanılabilmesini, çalışan personeli sayısal sistemlere alıştırmabileceğimizi düşünmüştük. Böyle bir gereksinimi karşılayabileceğimizi yetkililere anlatamadık, sadece aynı amaçlı, ancak satın alınmak amacıyla kurumda sergilenen, maliyeti bizimkinin dört katı olan bir sistemin satın alınmasını engelleyebildik. Dört yıl sonra da bu kurumun genel müdür yardımcısından, aletlerin sayısal çıkışlı duruma getirilmesi gereğini dinledik. Ülkemizde sıkça karşılaşılan bir durum. Bu proje ile ilgili anımsadığım başka üzücü durumlar da var. Zeiss firmasından, bundan böyle teknik destek

alamayacağımız mesajını almıştık. TÜBİTAK'tan, küçük bir Sayısal Harita Birimi oluşturulması isteğimiz de önceleri olumlu karşılanmışken son anda olumsuz davranılması, gerçekten üzülecek bir durum.

KTÜ'deki etkinliklerimizin ağırlığını öğretim oluştuyordu. Çoğumuzun kaygısı öğretimimizin niteliğini nasıl daha iyileştirebiliriz idi. Fotogrametri açısından bu sorunun yanıtı daha da zordu. Davut Koyuncu'nun katılımından sonra, 1983-1986 yıllarında biraz daha nitelikli bir eğitimi gerçekleştirebildik. Analog fotogrametri, gerçekten de, mühendisler için çok ilginç olmayan, öğretilmesi ve öğrenilmesi oldukça zor olan bir ders konusudur. Oysa 1990'larda, sayısal fotogrametrinin uygulanmağa başlaması ile Fotogrametri daha çekici ve kolay anlaşılabilir bir duruma gelmişti.

KTÜ'den ayrılmaya karar verince, İstanbul'dan, STFA Harita A.Ş.'den, Genel Müdür Selahattin Öner'den bir teklif aldım. İstanbul'un ikinci Fotogrametrik Harita Yapım Projesi'nin havai nirengi ölçüleri yapılmış, blok dengelemesi aşamasında fotogrametri uzmanı meslektaşımız ayrılmıştı. Oysa 1993 yılı sonunda emekli olup Ankara'ya yerleşmeyi düşünüyordum.

Bir yıl kaydıyla öneriyi kabul ettim. 250-450 modelden oluşan 19 blokun Bağımsız Model Yöntemi'ne göre dengelemeleri yapılacaktı. Düzgün bir blokun dengelemesi, o günkü bilgisayarlarda, iki buçuk üç saat, geometrik yapısı düzgün olmayan bloklarda beş-altı saat sürüyordu. Çoğu zaman geceleri de programı çalıştırıyorduk. Aynı blok için programın 10-15 kez çalıştırılması gerekiyordu. Projenin süresinin bitimine de az kalmıştı. Büyükşehir Belediyesi kontrol mühendislerinde projenin zamanında bitirilemeyeceği kanısı egemendi. Programın geliştiricisi ve üreticisi firmanın da ortağı ve İTC'den hocam olan Prof. Ackermann'dan, parası proje sonrası ödenmek üzere ikinci bir lisans alarak projeyi zamanında yetiştirdik. Bu proje sırasında, kontrol mühendislerine, yapılan çalışmaları, ilerlemeleri anlatarak, periyodik raporlar vererek onların firmaya ve özellikle fotogrametriye olan güvenlerini pekiştirdiğimi düşünüyorum.

İstanbul Projesi'nden sonra da birkaç fotogrametrik harita projesi yaptık. Bursa, Ankara büyükşehirlerinin fotogrametrik harita projelerine hazırlandık. İstenmemesine rağmen alışılmadık projeler için teknik yaklaşım raporları hazırladık.

Özel sektör benim için çok önemli bir deneyim olmuştur. İlk geldiğim günlerde, üniversitede vakit kaybetmişim, keşke daha önce özel sektörde çalışsaydım diye düşündüğüm çok olmuştur. İnsan, insiyatif sahibi olabiliyor, yaratıcılık kullanılabiliyor, düşünceler gerçekleştirilebiliyor. Kendinizi doğru tanıtabilmişseniz, insanlar size güveniyorlarsa üretmek, işe yarar ürünler ortaya koymak kolay oluyor, güzel oluyor. Ne var ki, bir süre sonra, özel sektörün gerçek bir rekabet ortamı olmadığını gördükten sonra ve bugün, üniversite ortamının çok daha iyi bir ortam olduğunu düşünüyorum.

Özel sektörde çalışırken YTÜ Rektörü Prof. Dr. Turgut Uzel'in isteği ve ısrarı ile 1996 yılı başında YTÜ Fotogrametri Anabilim Dalı'na profesör olarak atandım. Haziran 1996'da Prof. Dr. Ayhan Alkış'ın Rektörlüğe atanmasından sonra da Fotogrametri Anabilim Dalı Başkanlığına atandım.

YTÜ'de lisans düzeyinde verdiğim dersler: Fotogrametri I,II, III, Uzaktan Algılama, Sayısal Görüntü İşleme. Üniversite İngilizce destekli eğitime geçtikten sonra, seçilmiş İngilizce olarak yine Uzaktan Algılama ve Sayısal Görüntü İşleme derslerini verdim. 1997'de Fotogrametri Ders Notları'nı yazdım. Fotokopi yöntemi ile çoğaltılan bu notlardan uzun süre ve geniş bir kitlenin yararlandığını düşünüyorum.

Lisansüstü düzeyinde verdiğim dersler: Sayısal Fotogrametri, Harita ve CBS Projelerinin Yönetimi, CBS'nin Geometrik Temelleri, Uzaktan Algılamada Özel Konular, Yüksek Lisans ve Doktora Seminerleri. Birçok yüksek lisans tezi yönettim. Yedi, sekiz doktora çalışmasını başlattım. Bunlardan yalnız ikisini sonuçlandırabildik. Elektronik ve Çevre Bölümlerinden de iki doktoranın tez yönetiminde ortak yöneticilik görevi yaptım. Ayrıca, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nde iki yarıyıl Fotogrametri dersleri, Yeditepe Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne de, dört yıl Ölçme Bilgisi dersleri vermek üzere görevlendirildim.

YTÜ'de danışmanlık ve yöneticilik yaptığım döner sermaye projelerinden önemli olanlar şunlar: GAP İdaresi Diyarbakır Fotogrametrik Harita Yapımı Projesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İzmir Fotogrametrik Harita Yapımı Projesi, Fatih Camii Fotogrametrik Rölövesi.

Meslek yaşamımın en güzel yıllarını Yıldız Teknik Üniversitesi'nde geçirdim. Bu durumu, öncelikle beni bu göreve ısrarla çağıran Turgut Uzel'e ve her zaman desteğini gördüğüm, Bölüm Başkanlığı önererek güvencini gösteren Ayhan Alkış'a borçluyum. Bu iki değerli meslektaşımın minnettarım. YTÜ'ye katılmam sırasındaki sıcak ilgi kadar, belki daha da fazla, büyük bir törenle uğurlandım. 2004 yılının ilk aylarında, soğuk bir kış gecesinde beni uğurlamağa gelen çok sayıda meslektaşına, bölüm arkadaşlarıma, diğer üniversitelerden gelen dostlara yaşam boyu minnet duyuyorum.

Emeklilik sonrası YTÜ'deki akademik görevlerimi, lisansüstü derslerimi ve seminerleri, yüksek lisans ve doktora üyeliklerimi 2009 yılına kadar sürdürdüm.

Odamızın Kadastro Komisyonu'nda Başkan Hüseyin Erkan, üye Sitki Gökşin Seylam ile birlikte, Kadastro Kavramı, Türkiye Kadastrosu ve Yapısal Sorunları üzerinde bir süre çalıştık. Bu konudaki düşünce ve görüşlerimizi Oda Yönetim Kurulu'na bir raporla bildirdik. Aynı kapsamda mesleki toplantılarda bildiriler sunduk. Kadastro ile ilgili kavramları tartışırken, terimler sözlüğüne gereksinim duyduk. Yaklaşık 800 terimden oluşan bir "Arazi Yönetimi Terimleri" hazırladık. Bu sözlük 2010 yılında Odamız tarafından yayımlandı. İlk baskısı 1000 adet yapılmış olan bu sözlüğün gözden geçirilmiş ikinci baskısı için çalışmalarımız devam etmektedir. Mesleğimizin diğer alanlarında da benzer sözlüklerin hazırlanabileceğini, bunların bir araya getirilmesi ile de "Harita Mühendisliği Terimleri" sözlüğünün oluşturulabileceğini düşünüyorum.

Diğer bir sözlük çalışması da Prof. Dr. Ayhan Alkış'ın aracılığı ve TÜBA'nın isteği üzerine gerekli oldu. TÜBA'nın yayımlamayı düşündüğü, tüm mühendislik konularını içeren bir Mühendislik Terimleri Sözlüğü için Harita Mühendisliği Terimleri'ni hazırladım. TÜBA'ya teslim edilen bu çalışmada 800 dolayındaki haritacılık terimlerinin tanımları yapılıyor, eşanlamlıları, eski karşılıkları, Almanca, Fransızca ve İngilizce karşılıkları veriliyor.

Oda çalışmaları kapsamında, önemli gördüğüm iki çalışmadan da söz etmek istiyorum. Birincisi, Harita ve Kadastro Müzesi ile ilgili çalışmadır. Önemli sayılabilecek bir yol alındı diye düşünüyorum. Ama, zor bir görev, alınacak daha çok uzun bir yolumuz var diye düşünüyoruz. İkinci çalışma ise bir mesleki katalogu hazırlama projesidir. Mesleki görevleri içerecek bu katalog ile haritacılık mesleğinin işlevi daha iyi tanıtılacak diye düşünüyoruz. Her iki çalışmada da Arif Delikanlı ile birlikte, ikincisinde de Hüseyin Erkan ve Sitki Gökşin Seylam ile birlikte çalışıyoruz.

Emeklilik dönemimde zamanımın nasıl geçtiğini anlatmak için, son üç ay içinde katıldığım toplantıları listeledim: Ekim ayında Yıldız Teknik Üniversitesi'nin 100.Yıl çerçevesinde yapılan toplantılarda, "YTÜ Harita Mühendisliği Bölümünün Türk Haritacılığına ve Ülkeye Katkıları" konulu

bir sunum yaptım. TMMOB'nin HKMO ile birlikte düzenlediği Antalya'da gerçekleştirilen bir CBS Panelini yönettim. Kasım ayında Sivas-Cumhuriyet Üniversitesi'nde Geomatik Bölümü Açılışı'nda, "Harita Mühendisliğinin Dünü, Bugünü ve Yarını" konulu bir konferans verdim. Yine geçtiğimiz günlerde, Sevgili arkadaşım Onur Gürkan için düzenlenen toplantıda, onunla ilgili anılarımı anlattım.

Bu şekilde meslek yaşamımı, anımsadıklarımı, önemsediklerimi özetlemiş oldum. Ayrıca ele almak istediğim iki alan daha var: Biri, TUFUAB (Türkiye Fotogrametri ve Uzaktan Algılama Birliği), diğeri de HKMO, Odamız.

TUFUAB, 1974 yılında TUJJB birlikte oluşturuldu. Galiba 1948 yılında, bir Bakanlar Kurulu kararı ile, Jeodezi, Fotogrametri, Kartografya ve benzeri haritacılık alanlarında, uluslararası kurum, kuruluşlar nezdinde ve uluslararası bilimsel toplantılarda Türkiye'yi temsil yetkisi Harita Genel Müdürlüğü'ne verilmiş. Bu durum, öteden beri bir rahatsızlık konusu olmakta ve eleştirilmekte idi. Bizim KTÜ'de kurduğumuz Türk Jeodezi Derneği, biraz da bu duruma tepkiden kaynaklanmıştı. Biraz da bu tepkiyi azaltmak için bu iki organizasyon oluşturulmuştu. İlk yıllarda bu birliklerde komisyon başkanları, demokratik bir biçimde seçim yoluyla görevlendiriliyordu. TUFUAB'ın ilk toplantısında III. Komisyon Başkanlığı'na seçildim. Bu Komisyon, daha sonra Matematiksel Temeller adı verilen, o zamanlar ise Havai Nirengi Komisyonu idi. KTÜ'den ve üniversiteden ayrılıncaya kadar bu görevim devam etmiştir. Birlikte ortak deneyler ve çalışmalar yapıyor, bazı terimleri yerleştirmeye çalışıyorduk. Her yıl bilimsel toplantılar yapılıyor, bildiriler sunuluyordu. Bu toplantılardan birine, Fotogrametri Alanındaki Türkçe Yayınlar diye bir sunum yapmıştım. Bu bildiri, meslektaşımız, rahmetli Tefvik Ateş tarafından İngilizceye tercüme edilerek, VI. Komisyon'un Varşova toplantısına sunulmuştu. Bu konu ile ilgili söyleyeceklerim, 2004 yılında İstanbul'da gerçekleşen ISPRS (Uluslararası Fotogrametri ve Uzaktan Algılama Birliği)'nin kongresi ile ilgili. Yüzyıllık bu birliğin, bilindiği gibi, dört yılda bir kongreleri yapılır. Bundan yirmi, otuz yıl önce 2004 kongresinin İstanbul'da olacağı söylense kimse inanmazdı. Ama bu inanılmaz iş başarıldı. Bu başarının başında, kuşkusuz, Prof. Dr. Orhan Altan vardır. Meslektaşımız halen bu birliğin başkanlığını başarı ile sürdürmektedir. Kendisi ile gurur duymalıyız. Doğal olarak bunu bir süreç olarak düşünmek gerekir. Başarıda, TUFUAB ve Temsilci Kurumun, fotogrametri çevresi ile uzun süre ilişkilerini sürdüren Harita Genel Komutanlığı Albaylarından Dr. Mustafa Önder'in, Prof. Dr. Ayhan Alkış'ın ve diğer meslektaşlarımızın katkıları unutulamaz.

Oda ile ilgili söyleyeceklerim, çok önemsedüğüm, 1960'lı yıllarda yapılan çalışmalardır. Odamızın bugünlere gelişinde o zaman yapılan çalışmalar, Oda tarihinde kilometre taşları sayılabilir. Benimle bir söyleşi yapılacağını duyar duymaz, sağlık durumunun çok da elvermemesine rağmen bu söyleşiye katılacağını, o güne ilişkin, söyleyeceği sözlerinin bulunduğunu bildiren, ön sırada oturan, meslektaşımız Kemal Özden de şu anda bizlerle. 1964 yılında, paldır küldür, Kemal Özden ile birlikte Oda Yönetim Kurulu'na seçildik. Başkanımız Mahmut Şatır, İkinci Başkan M.Nuri Ergin, Genel Sekreter Kemal Özden idi; ben de Muhasip üye oldum. Bu yönetim üç işi gerçekleştirmedi: başardı: Kızılay'da, Soysal Han'ın çatı katındaki 15-20 metre karelik çalışma mekanını genişletmiyorduk. 20 bin lirayı bulan aidat alacaklarımızı toplayarak, ayrıca 20 bin lira da çeşitli kaynaklardan bağış sağlayarak, bir miktar borçlanmak suretiyle, Sümer Sokak'taki binanın alt katı satın alındı. Diğer bir önemli iş de, şu elimdeki dergimizin yayın hayatına sokulmasıdır. Bu derginin çıkarılması hazırlıklarına

katılmışım, ilk iki sayıyı, Kemal bey bana göndermişti. Elime aldığımda duyduğum heyecanı anımsıyorum.

KEMAL ÖZDEN - Dergi'nin 30.yılı münasebetiyle, Ahmet beyle uzun bir söyleşi yapmıştık. O söyleşi özetlemiş ve Dergi'nin, şu elimde tuttuğum, 78. Sayısında yayınlamıştı. Oradan okuyorum : "Çıkarılan dergi Oda'nın dergisidir. Bunun çıkarılmasında bizden önceki yönetim kurullarının katkısı olduğu gibi bizden sonrakilerin de büyük gayretleri ve emekleri olmuştur. Ben bu çalışanlardan ancak birisiyim" diyor. Bizden önceki yönetim kurullarından bize kalan dosyadaki dört yazıyı derginin ilk sayısına koyduk. Sayın Ahmet Aksoy hocamızın, dergi ile ilgili daha önce çalışmaları olduğunu biliyorum.

Prof. Dr. AHMET YAŞAYAN - Birçok sosyal olayda olduğu gibi, dergi konusu da bir gelişim süreci gibi ele alınmalıdır. Daha önceki çalışmalar derginin hayata geçmesini hızlandırmıştır. Şu elimdeki hakemli dergi, daha önceki derginin bir devamıdır. O olmasaydı bugün, olasılıkla hakemli dergimiz olmayacaktı.

Bu hakemli derginin de yayınlanmasında Sayın hocamız Prof. Dr. Ahmet Aksoy'un hizmetlerini her zaman takdirle karşılıyoruz. Ben de kendisine bu görev sırasında Editör Yardımcılığı yaptım.

AHMET AKSOY - Yardımcılık değil Eş-başkanlık diyelim.

Prof. Dr. AHMET YAŞAYAN - Teşekkür ederim. Yönetim kurulunda bulunduğum 1964 yılında, kimi ilke ve

yönetmeliklerin de hazırlanmaya başlandığını anımsıyorum. Önemediğim bir anım da, Macit Erbudak hocamızın, İkinci Başkan M.Nuri Ergin'e yazdığı, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin açılışını haber veren, Kurucu Rektör Prof. Dr. Nazım Terzioğlu'nun kendisinden İnşaat Mühendisliği öğrencilerine Topoğrafya dersi verecek bir meslektaş istediğini bildiren mektuptur. Bu olayı başka bir yerde anlattığım için burada tekrarlamıyorum.

Son söz olarak, görevlerimi, yeteneklerim elverdiğince yapmağa çalıştım, çalışıyorum. Katıldığınız ve beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

HÜSEYİN ERKAN - Konuşmanız için teşekkür ederim. İki sorum olacak. Birincisi, Harita Genel Müdürlüğü'nün, fotogrametrinin gelişmesini engellediği konusunda ne düşünüyorsunuz? İkincisi de, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde Bölümün açılması ile ilgili yaptığınız konuşmayı da göz önünde tutarak mesleğin geleceği konusundaki düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Prof. Dr. AHMET YAŞAYAN - Fotogrametrinin Türkiye'de geri kalmasının, özellikle de özel sektörde gelişmemesinin temel nedeni, 1960'lı yılların başında çıkarılan ve hepimizin destekleyerek pay sahibi olduğumuz 203 sayılı yasadır. Bu yasa o günkü koşullarda, savurganlık olmasın, her kurum pahalı fotogrametri aletleri, kameralar, uçaklar almasın diye düşünülmüştü. Uzun bir süre bu görüşte ısrar edildi. O günkü adıyla Harita Genel Müdürlüğü de bu anlayıştan yararlandı. 1993'te özel sektörde göreve başladığım ilk günlerde masamda bir rapor buldum. Bursa Büyükşehir Belediyesi fotogrametrik harita yaptırmak istiyor,

ama Harita Genel Komutanlığı, “...Özel sektör bu işi yapamaz, ancak biz yapabiliriz...” anlamına gelen bir rapor. İşin doğrusunu anlatan bir rapor yazarak tez elden Belediye Meclisinin toplantısına yetiştirdik. Birkaç hafta sonra da ihalesi yapılabilirdi. Hüseyin beyle o günlerde birlikte STFA Harita A.Ş.’de çalışıyorduk. Kendisi de benimle aynı görüşte, bunları biliyor, ama bana söyleyip tescil etmek istiyor. İkinci soru da birincisi gibi Hüseyin hocanın bana söyletmek istediği bir şey var. Herhalde son slayttaki, “Elektrik, Makine, İnşaat Mühendislikleri gibi Harita Mühendisliği de temel bir mühendislik alanıdır ve öyle kalacaktır” cümlesini beğenmiş olmalı ki onu burada tekrarlatmak için bu soruyu sorduğunu düşünüyorum.

KEMAL ÖZDEN - Teşekkür ediyorum. Nereden nereye geldik. 15-20 metre karelik bir çatı odasından bugünlere geldik. Daracık Odamızda, Kâtip Faik efendi her şeyimizdi. Bir tek de o vardı. O günleri, heyecanımdan dolayı konuşamıyorum. Yoksa anlatacak çok şeyim var. Efendim hepimize saygılar sevgiler sunuyorum.

NAİL GÜLER - Üniversiteye ve mesleğe değerli katkılarınız için teşekkür ederiz. Rahmetli meslektaşlarımızdan söz ettiniz. Haldun Özen, Tahir Özdil ve Attila Güler. Bunlardan bahseder misiniz?

Prof. Dr. AHMET YAŞAYAN - Birlikte çalıştığımız, erken yaşlarda kaybettiğimiz değerli insanlar, sevgili meslektaşlarımız. Attila Güler birlikte çalıştığım, teorik yanı çok güçlü olan, çok çalışkan bir arkadaşımız, dostumuzdu. Uzmanlık alanı Kartografya olmakla birlikte, ilgi alanı oldukça genişti. Tahir Özdil, çok zeki, uğraş alanı daha çok, donanım ve elektronik aletlerdi. Bir keresinde lineer enkoderleri bozulan bir aleti onarmıştı. Bir keresinde de siyah bir televizyon ekranında kendi fotoğrafını oluşturmuştu. Bu söylediklerimin ne anlama geldiğini genç insanlarımız anlayamayacaklardır. Grafik ekranlar, ancak 1990’lı yılların başında kullanılır duruma geldi ve yaygınlaştı. 1980’li yılların başında bilgisayar ekranlarında sadece alfa nümerik semboller görüntülenebiliyordu. Haldun arkadaşımızın mesleğimize katkılarını herkes biliyor. Bunlardan söz etmek benim için son derece güç. Duygusal oluyorum, konuşamıyorum. Bu arkadaşlarımızı, bu vesile ile saygı ile anıyorum.

Araştırmalarda Amaç Bilinci Üzerine

Onur Gürkan

Giriş

Bugün için benden bir saat ders anlatmam istendiğinde siz dostlarımı sıkmak istemediğimden, aklımda bir oranda sizlerin de ilginizi çekeceğini düşündüğüm iki konu vardı. Ancak toplantının, hem bilginin üretiminin yapıldığı hem de lisansüstü eğitimin verilmekte olduğu Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsünde gerçekleştiriliyor olması bu konuyu seçmemi kaçınılmaz kıldı.

Ayrıca aynı konuda 30 yıl kadar önce Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde düzenlenmiş olan seri konferanslardan birisinde aynı başlıkla yapılmış olan konuşmaya ait elde yazılı bir metnin var olması da işi kolaylaştırdı....

Bugün bilimsel araştırmalarda amaç bilincinin önemi üzerinde durulurken, buna ulaşabilmek için duru, yalın ve açık bir dünya görüşüne olan gereksinim sergilenmeye çalışılacaktır. Bu amaçla önce bir örnek olmak üzere doğa-insan-uygarlık üçlüsüyle açıklanabilen bir düşünce bütünlüğünden söz etmek gerekmektedir. Ancak ondan da önce konuşmacının lisansüstü eğitimden ne anlamakta olduğunu kısaca özetlemekte yarar vardır.

Niçin Lisansüstü Eğitim?

Bireyin yararı açısından ele alındığında, bilinen çağdaş anlayışta eğitim, yaşam boyu içinde bulunulan bir süreç olarak algılanır. İstisnaları sayılmazsa bu sürecin bir kanadı meslek eğitimi olmaktadır. Meslek eğitimi de özellikle ikinci dünya savaşından sonra artık hizmet öncesi ve hizmet içi olmak üzere iki ayrı kesim halinde kurumsallaşma durumundadır. Hizmet öncesi genellikle okullarda, odak öğretmen olmak üzere verilirken, hizmet içi, iş yerlerinde ve çoğunlukla üretim içinde eğitim ilkesiyle gerçekleştirilmektedir. Lisans düzeyinin bir hizmet öncesi eğitim olduğu hemen herkes tarafından onanırken, lisansüstü konusunda bu oranda bir anlayış birliği olduğu söylenemez. Kimileri onun da hizmet öncesi eğitim olduğunu savunurken, kimileri de hizmet içi olarak yorumlamaktadır. Konuşmacının yorumu da daha çok ikincilere yaklaşmaktadır. Yani lisansüstü eğitimle, eğitimi alan bireylerin bir yandan belirli bir mesleğin belirli uzmanlık alanlarındaki bilgileri derinleştirilirken. Bir yandan da bunların bilgi üretimine (konuları gerçek yaşamdan alınmış bilimsel araştırmalar) katılarak deneyim kazanmalarını sağlamak hedeflenir.

Toplum yararı ile üretim ve tüketim planlanması açısından ele alındığında ise, lisans üstü eğitimin birinci sıradaki amacı, faaliyetlerde yönetme, danışma, planlama, denetleme, organize ve koordine etme, eğitime ve öğretme, vb. işlerde çalışacak nitelikte bilgi ve beceriye sahip insan gücü yetiştirmektir. Bir başka deyişle, lisansüstü eğitimden geçmiş kişilerin planlı ve organize faaliyetlerde genellikle şeflik, amirlik, yöneticilik, danışmanlık, denetmenlik, öğreticilik, eğiticilik vb. gibi sıfatlarla çalıştıkları varsayılır. Bu görevlerinse en belirgin özelliği "karar" üretimi ile iç içe olmalarıdır. Oysa günün koşulları, işyeri olanakları vb.' ne göre gerçekleşen ve rasyonel kararlar verilebilmesinde o güne kadar var olan bilgi ve deneyim birikiminin yerinde ve zamanında kullanılması kadar, yeni bilgi ve deneyimlere de gereksinme duyulabilir. İşte gerek mevcut bilgi ve deneyimleri arayıp bulma ve gerekse ihtiyaç halinde yenilerini üretme ve daha sonra bunların analiz ve

sentezleriyle bir karara ulaşma ya da karar alternatifleri oluşturmanın günümüzde bilinen tek etken yolu araştırma yapmak ya da yaptırmaktır. Kısacası, modern bir toplumda lisansüstü eğitimden geçmiş kişilerin bilimsel araştırmalar konusunda hem çağdaş bir bilince ulaştıkları hem de bu konuda belirli bir düzeyde bilgi ve beceri kazanmış oldukları varsayılır. Konuşmacı bu nedenle de lisansüstü eğitimi bir anlamda hizmet içi eğitim olarak yorumlamaktadır.

Eğer lisans üstü eğitimden geçmiş olan birisinde anılan bilinç oluşmamışsa (en azından önemi kavranmamışsa) ve, bilgi ve beceri dağarcığı yeterince dolmamışsa kusuru eğitimi veren ve/veya biçimsel olarak bu eğitimden geçmesine karşın verilmeye çalışılanı özümseyememiş olanda aramak gerekir. Bu da sorumluluğun ve gayretin iki yönlü olduğu anlamındadır.

En genel bir değerlendirmeye lisansüstü bir eğitimden geçmiş olanların aşağıdaki sorulara duraksamadan verebilecekleri yanıtlarının var olduğu beklenir.

- Niçin araştırma yapılır?
- Ne zaman araştırma yapılır?
- Araştırma konuları nelerdir?
- Neler araştırılır?
- Nasıl araştırma yapılır?
- Nerede araştırma yapılır?
- Neyle araştırma yapılır?

Son üç sorudan oluŖan grup bilimsel araŖtırma yöntemleriyle ilintili olup bu konuŖmada bunlara değinilmeyecektir. Dikkatle gözden geçirilirse ilk dört sorunun, bilimsel araŖtırma yönteminden çok, bilim felsefesini ilgilendirdikleri ve bilimsel araŖtırmaların genel amacının belirginleŖmesinde rolleri olduğu görölmüŖ. Bu gruptaki sorulara açık ve seçik yanıtlar aranırken araŖtırmalarda amaç bilinci kendiliğinden oluŖur. Her Ŗeyden önce bilimin amaç belirleyici olmadığını burada vurgulamakta yarar vardır. Dolayısıyla, sorulara yanıt aranırken amaç arayışı gibi bir yanılgıya düŖülmemesi gerekir. Ancak, amacı belirli dünya görüşleri belirler. Bir başka deyiŖle araŖtırmalardaki amaç bilinci, benimsenmiŖ olan dünya görüşünün bir ürünüdür denebilir. AŖağıda bir örnek olmaktan öteye hiçbir bir iddiası olmayan bir düşünüş bütünlüğünden ve bu bütünlüğün içinde yukarıdaki sorulara verilebilecek yanıtlardan söz edilecektir. Yinelemek gerekirse, burada belirli bir dünya görüşünün empoze edilmesi gibi bir niyet yoktur. Niyet, araŖtırmalarda amaç bilincinden ne kastedildiğini ve buna ulaŖmak için kendi içinde tutarlı bir bütünlüğü olan düşünce sistemine olan gereksinimi sergilemektedir.

Dünya Görüşüne Bir Örnek (Doğa, İnsan, Uyarlılık)

Sorunun bilim felsefesini ilgilendirdiği daha önce vurgulanmıŖtı. Çünkü, bilimin ve bilimsel araŖtırmaların amacına iliŖkin arayış da burada olacaktır. Felsefe sözcüğünün özünde belirli bir düşünce ve değer yargıları sistemi içinde doğanın yorumlanması yattığına göre başlangıç noktası olarak burada da bir doğa tanımıyla iŖe giriŖilecektir. Bununla ilgili açıklamalar yapılırken de sözü edilen dünya görüşü kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

“Doğa, kendisini oluŖturan tüm nesne ve olayların uyum ve çeliŖkileriyle iŖleyen ve olumlu olgunluğa eriŖmede sürekliliği olan devingen, somut bir sistemdir.”

Bu tanımdaki doğa, her Ŗeyden önce insanoğlunun kendi aklının zaman ve mekan ortamında uzanabildiği bir çerçeve ile sınırlıdır. Çerçevenin dıŖı da zaten tüm dillerde metafizik, fizikötesi, doğaüstü, vb. deyimlerle adlandırılır.

ÇeliŖki sözcüğüne itirazlar gelebilir. Ancak unutmamak gerekir ki doğada gözlenen dinamizmin ana kaynağı uyumlar kadar çeliŖkilerdir de. Bir başka deyiŖle, doğanın dinamik düzeni her ikisini de içermektedir.

İŖleme sözcüğü ile tüm canlı ve cansızların biçim ve öz yönünden oluŖmalarını, aralarındaki durağan ve devingen iliŖkileri belirleyen yasalar kastedilmektedir. İŖleyiŖteki düzenlemeler bir anlamda sistemin yazılımlarıdır.

Olumlu olgunluk yerine belki birçoklarının yaptığı gibi kararlılık kullanılabilir. Bunlardan ikincisi yalın düşünce, akıl ve mantığın ürünü iken birincisinde duygu, coŖku ve sezgilerin de payı vardır. AŖağıda bütüne insanoğlu ve onun doğa sevgisi açısından yaklaŖılacağı için birincisi yeğlenmiŖdir.

Böylesine bir bütünün içindeki **insan** için yapılabilecek en basit yorum, onun doğanın bir parçası, bir alt sistemi olduğunu söylemektir. Ancak biraz açılıp bu yoruma Ŗunlar eklenmelidir.

*** İnsanoğlunun doğanın canlılar kesiminden olması, kendi kendisini üretme yeteneğiyle donatılmıŖ olduğu anlamındadır.

*** Ayrıca, düşünce, akıl, duygu, coŖku, sezgi, konuŖma, gülme, vb. gibi öteki canlılardan ayıran, üstünlükler sağlayan, insan sıfatını kazandıran daha pek çok ayrıcalıklı nitelik ve yetenekleri bulunmaktadır.

Bu ikinci özellikleri genellikle onun değerini, yüceliğini, büyüklüğünü, vb.’ni vurgulamak amacıyla dile

getirilir. Ancak, tüm bunlar insanın da doğanın bir parçası olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Tersine, bu ayrıcalıklı özellikleri insana, kendisinin doğanın bir parçası olduğu gerçeğini özümsemesi, onu sevmesi ve onunla bütünlüŖmesinin zorunluluğunu kavraması, olumlu olgunluk yolunda kendisine bu sistem içinde önderlik görevi düŖtüğünü algılamasına yardımcı olmuŖtur. Ayrıca bu özellikleri insanoğluna, önderliği ancak doğa sevgisi edinmek ve ancak doğaya egemen olmakla sağlayıp sürdürebileceğini, sevmenin ve egemen olmanın biricik yolunun da bilgi ve deneyim biriktirmek olduğunu öğretmiŖtir. Gerçeğin özümsemesi, zorunluluğun kavranması, ödevin ne olduğunun algılanması, başarı yolunun öğrenilmesi, insanoğlunun uygarlığı yaratıp geliŖtirilmesini sađlamıŖtır.

Kısacası doğa insanın, insan da uygarlığın yaratıcısıdır. Bir başka deyiŖle doğa var olduğu için insan, insan var olduğu için de uygarlık vardır.

Uyarlılık kavramı üzerinde farklı anlayıŖlarla farklı spekülâtif tanımlar verilir. Ancak bunların hepsi de insana göredir. Burada yine insana göre olan ama daha çok bilim ve bilimsel araŖtırmalar açısından yaklaŖılan bir uygarlık tanımına gidilebilir. Bununla beraber bu yapılmayacak yalnızca bilim, sanat, vb. uygarlığın tüm bileŖenlerinin özde insanın hizmetindeki araçlar olduğu vurgulanmakla yetinilecektir. BileŖenlerden hangisi ele alınırsa alınsın, uygarlık tarihi boyunca sağlanmış olan bilgi ve deneyim birikiminin bir tortusu olarak aŖağıdaki üç ilkede tartıŖmasız birleŖildiği görölmüŖ. Nitekim çağımızda insanlar arasında görölen yaŖam biçimlerinin bu ilkelerce belirlendiği söylenebilir.

*** İnsanlar toplu halde birlik ve uyum içinde yaŖamalıdır.

*** İnsanlar doğayı olabildiğince ayrıntılı tanımalıdır.

*** İnsanlar doğada güçleri yettiğince kendileri için

düzenlemeler yapmalıdır.

Burada bu ilkelerin ayrıntılarına inilmeye kalkılmayacak, gerekçelerle savunmalarına girilmeyecek, doğa ve insan sevgisinin bunlardaki önemi açıklanmaya çalışılmayacaktır. Çünkü, yukarıda da söylendiği gibi bu dünya görüşünün benimsetilmesi gibi bir amaç burada söz konusu değildir. Buradaki amaç, nesnellik iddiası olmayan, özel olduğu açıkça söylenen, ama kendi içinde tutarlılığı olan bir düşünce sistemine göre araŖtırmalarda amaç bilincine ne kadar kolay oluŖabileceğini sergilemektir.

AraŖtırmalarda Amaç Bilincine Bir Örnek;

Bu düşünce kalıbı içinde yukarıdaki sorulardan ilk dördü özele inmeden genelde cevaplandırmaya kalkılıncâ oldukça yalın, açık ve seçik yanıtlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin aŖağıda bir deneme görölmektedir.

Soru 1 : Niçin araŖtırma yapılır?

Yanıt : İnsanların huzur, refah ve mutluluğuna katkıda bulunmak için araŖtırma yapılır.

Soru 2 : Ne zaman araŖtırma yapılır?

Yanıt : - Ya insanların insanca gereksinimleri, umutları, özlemleri ve beklentileri söz konusu olunca,
- ya da doğal denge, insan yaŖamı ve toplum yaŖantısıyla ilgili somut bir sorun ortaya çıkınca araŖtırma yapılır.

Soru 3 : Araştırma konuları nelerdir?

Yanıt : - Ya insanların toplu halde birlik ve uyum içinde yaşamalarını sürdürmeleri ilkesine dönük konularda,
-ya da doğayı oluşturan tüm canlı ve cansızların biçim ve öz yönünden oluşmaları ile aralarındaki durağan ve devingen ilişkileri betimlemeye, açıklamaya dönük konularda,
-ya da doğayı (insanın kendisi de dahil) düzenlemeye dönük konularda araştırma yapılır.

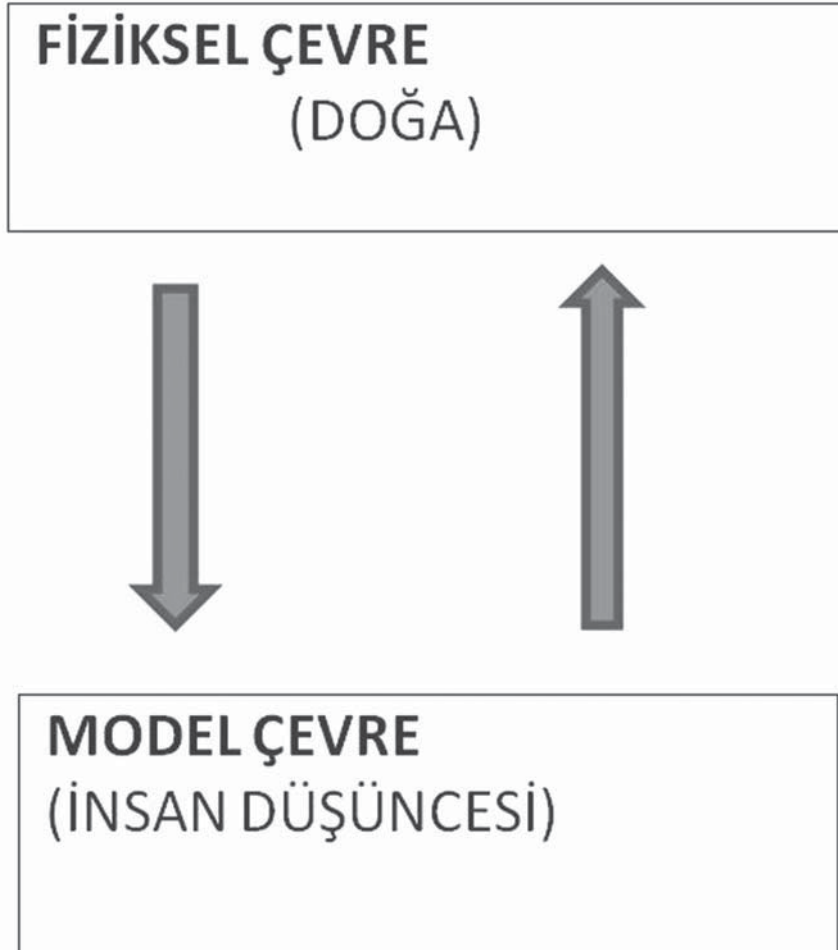
Soru 4 : Neler araştırılır?

Yanıt : Fiziksel çevreye (bir anlamda doğanın kendisi) uygun bir model çevre (insan düşüncesinde oluşan model) ile bunlar arasındaki geçişler araştırılır.

Aşağıdaki Őema bu sözel tanımlamayı tamamlamak için çizilmiştir.

Kuram ile Kural

Yukarıda “neler araştırılır?” sorusuna verilen yanıtın tamamlayıcısı olarak görülen Őema, herhangi bir sınıflandırmaya yer vermeyecek oranda tüm araştırmaları kavramsal (conceptual) ve işlemsel (operational) olarak tanımlamaktadır. Bu Őemada görülen fiziksel ve model çevreler araştırmaların tümünde var olan vazgeçilmez öğelerdir. Oklar ise araştırmanın ya da bir araştırmanın bir adımının doğrultusunu göstermektedir. Tüm araştırmalar özde fiziksel çevreye uyan bir model çevre tasarımı olduğuna göre, üzerindeki kuram yazılı ok doğrultusunda amaç fiziksel çevreyi temsil edecek bir model tasarlamak iken, üzerinde kural yazılı olan ok doğrultusundaki amaç ise fizik çevreye uyulanacak bir model çevre tasarımıdır. Aslında fiziksel çevre doğanın kendisidir. Ancak gerek özel araştırma konusunun sınırladığı zaman ve mekan ortamı, gerekse araştırmacının algılama gücünün sınırları, vb. nedenlerle burada doğa deyiimi yerine fiziksel çevre deyiimini kullanmaya yöneltmiştir. Her araştırmacı kendi disiplini ve özel araştırma konusunu düşünürse bu nedeni daha kolaylıkla anlayabilir. Model çevre herşeyden önce insanın

KURAM KURAL

Görüleceği gibi doğa insan uygarlık üçlüsünü temel kavramlar olarak alan bir düşünce sistemi yanıtla tümüyle yansımaktadır. Yanıtlar öznel ve bir iç tutarlılık vardır. Başka bir dünya görüşünden bambaşka yanıtlar gelebilir ve doğal olarak onlarda öznel olacaktır. Kendi içinde tutarlı olmak koşuluyla hepsini sayđı ile karşılamak gerekir.

düőüncelerinde oluşur. Ondan sonra matematik model, benzeşim modeli, vb. gibi kimliklerle somutlaşır ve araştırmalarda bu biçimleriyle görünürler. Tasarımı tamamlanıp testleri yapılarak olgunlaştırılmış bir model çevre bir alanda araştırmacının ya da araştırmacılar grubunun hem dünya görüşlerinin hem de öteki özelliklerinin bir aynasıdır da. Çünkü, araştırma

yöntemlerinin oturmuş yollarının ötesinde model çevrenin tasarımındaki biçim (üslup), araştırmacının bilgi ve deneyim birikimlerinin yanı sıra yalnızca ona özgü **duygu, coşku** ve özellikle **sezgilerinden** kaynaklanan alışkanlıklarla oluşur. Kısacası model çevrenin sınırlayıcılarının fiziksel çevreninkilerden daha çok olduğu söylenebilir.

Fiziksel çevreyi temsil edecek bir model çevrenin tasarımında kuram ağır basar. Çünkü, en basit açıklamayla **kuram, doğa iradesinin insanlar tarafından algılanılarak dile getirilebilen biçimidir**. Bir başka deyişle kuramı doğa iradesi dikte ettirir. Mutlak anlamda ulaşılabilecek en son noktada kuramın kalıcı (değişmez) olacağını kabul etmek gerekir. Doğal olarak insanoğlu şu anda bu noktada değildir ve dolayısıyla bugüne değin algılanabilenlerle var olan kuramların hiçbirisi için kalıcı (değişmez) sıfatı kullanılamamaktadır. Bunun anlamı ise kuramın araştırmalarda hem bir araç (bugüne değin geliştirilenler) hem de bir amaç (tasarımı yapılacak olanlar) olduğudur.

Fiziksel çevreye uyarlanacak bir model çevrenin tasarımında ise kural ağır basar. Çünkü, **kural insan iradesinin dışı vurmuş biçimidir**. Daha somut bir açıklamayla denebilir ki kuralı insan iradesi dikte ettirir ve içinde insanların gereksinimleri, umutları, özelemleri, beklentileri yatar. Kuram için açıklanan son erimde kalıcılık (değişmezlik) konusundaki yargı kural için o denli geçerli değildir. Çünkü doğanın iradesine bağlı bir biçimde bizzat insanın kendisi değişmektedir. Yukarıdaki şemaya göre kuralda araştırmalarda hem araç hem de amaç olarak görünürse de aralarında özde bir fark vardır. Bu fark, insanoğlunun kuramın kaynağına müdahale edememesine karşılık kuralın kendi iradesi olmasıdır.

Kuram ile kural arasındaki bu fark yeterince algılandıktan sonra bu ikisi için şu söylenebilir. Konacak kurallar insanın kendisine ve dolayısıyla da doğaya ters düşmemeli, insanın doğayla bütünleşme zorunluluğu hiçbir zaman gözden irak bulundurulmamalıdır. Kuram tasarımı ise uygarlığın gelişimindeki dinamizmin ana kaynağıdır.

Bilimin bugün ulaştığı aşamada kuram tasarımları ya tümünden gelen ya da tüme varan düşünüş yollarından yalnızca biri ya da bunların bir kombinasyonu ile yapılmaktadır. Bu düşünüş yollarında doğrultu hangi yöne olursa olsun düşünüşün eylemsel yöntemi de iki türdür. Birisinde neden-sonuç ilişkilerinden hareket eden gerekirci (deterministik) düşünüş biçimi, ötekinde ise nedenlerine aldırmaşızın veri yığınlarından sonuç çıkarmayı hedef seçen olasıcı (probabilistik) düşünüş biçimidir. Bunlardan ilkinin uygulamaları çok eskilere dayanmaktadır. İkincisinin yaygın uygulamaları ise yirminci yüzyılda, özellikle bilgisayar olanaklarından sonra görülmektedir. Ancak, kuram tasarımlarında bunlardan yalnızca birisinin katı savunucusu olmak çağdaş bilimin ve bilimsel araştırmanın amaç bilinciyle bağdaşmaz. Çünkü bu düşünüş biçimleri birbirini inkar etmedikleri gibi, tam tersine birbirlerini tamamlayan sonuçlara götürür.

Sonuç

İster bilimsel araştırmaların sonuçlarını kullanacak olsun, isterse bilimsel araştırmaların bizzat içinde bulunsun, bu olguyla yakın ilişkisi olan herkesin belirli bir düzeyde amaç bilincine ulaşması gerekmektedir. Bu ise benimsenen dünya görüşünün açıklamaları ve değer yargılarının bir ürünüdür. Aradaki bağlantıyı **BİLİM FELSEFESİ** kuracaktır. Dolayısıyla, lisansüstü eğitime yeni başlayan, bir başka deyişle, bilim ve bilimsel araştırma ortamına fiilen yeni girenlere bilim felsefesinden uzak kalmamaları önerilir. BİLİM FELSEFESİ ise özde bize şunu söyler:

Araştırmalarınızda TUTARLI BİR AMAÇ BİLİNCİ'ne sahip olmak isterseniz öncelikle TUTARLI BİR DÜNYA GÖRÜŞÜ'ne sahip olmalısınız...

Emekli, Prof. Dr.,
Boğaziçi Üniversitesi,
Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü,
Jeodezi Anabilim Dalı

Taşınmaz Değerlemesi

Kerem Halıcioğlu

Eser Adı : Taşınmaz Değerlemesi
Yazar : Prof.Dr. Müh. Erol Köktürk
: Dr. Müh. Erdal Köktürk
İlke Basın Yayım
Bas. Tarihi : Aralık 2011
Bas. Bilgisi : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 1260
Kitap Boyut : 16 x 24cm

Taşınmaz değerlendirme (gayrimenkullere kıymet takdiri) alanında en kapsamlı tek kaynak kitap. Türkiye’de, taşınmaz hukuku ve imar hukuku ile değerlendirme hukukunu ve uygulama tekniklerini birleştiren ve bilinmesi gereken her şeyi bulabileceğiniz bir başucu kitabı.

1260 sayfada, “taşınmaz değerlendirme” ve “taşınmaz geliştirme” konularında çalışan tüm kişilerin, kurumların ve kuruluşların ilk başvuracakları bir bilgi hazinesi. Mülkiyet, imar ve değerlendirme alanında, bugüne kadar ülkemiz koşullarında ele alınmayan birçok konuyu ele alan ve bu amaçla da yerli ve yabancı çok sayıda kaynaktan yararlanılan bu kitap, taşınmaz değerlendirme ile uğraşan veya ilgilenen herkesin bilgi gereksinmelerini karşılayacak şekilde planlandı ve oluşturuldu.

Türkiye’de ve Dünya’da değerlendirme sistemleri ve tekniklerini ayrıntılı olarak açıklayan bu kitap, ayrıca yüzlerce yargı kararıyla ve örnek soru çözümleriyle ilgilenenlerin beklentilerini fazlasıyla karşılayabilecek ve içerdiği bilgileri yıllarca güncelliğini koruyabilecek bir başucu kitabı.

Ar. Gör., Yük.Müh.
Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü

“Kaybetmek” Kulübü

Kemal Akbulut

Bu bir demdir gelir geçer.

Pir Sultan Abdal

90'lar...“Yanlış araf”... Bir düzenin yıkıldığı ama yenisinde kurulamadığı tuhaf zamanlar. Bu tuhaf zamana uygun düşen tuhaf bir hava. 70'lerin kapitalist krizinden kurtulmak için ortaya atılan bir sürü ideolojinin-felsefenin (siz manipülasyon okuyun) insanların kafasına boca edildiği, ezcümle postmodernizmin geç şafağı... alacakaranlık zamana denk düşen başka bir olgu daha vardır ülkenin tuhaf havasında. O zamana kadar köylülükten yakasını –tam olarak- kurtaramamış olan Türkiye, seksenlerin sonuna doğru kendisini kentli olarak bulmuştur. Bu duruma uygun şehir kültürünü, şehir sanatını ve şehirli edebiyatını üretecektir. Geçmişin geleneksel –muhafazakâr yaşamından etkilenmemiş, şehirli, yeni bir üst kimlik ortaya çıkmıştır. Kaybedenler Kulübü'nün arka fonunda hep bu şehirli olma (özelde İstanbullu olma) haline bir gönderme vardır. Başlangıcından sonuna kadar sürekli bu şehirden görüntüler akar. Radyo diyalogları hep şehre öykümlerle yüklüdür.

Yeni olan bir başka şeyde o zamana kadar sadece devlet sesi olagelmış radyo kutusundan yükselen sivil ve yeni seslerdir. Özel radyolar pıtrak gibi çoğalmaktadır. Hatta bir ara yasası olmadığı için mikrofonlarına kilit vurulur. Sonra tekrar açılırlar. Zamanının sosyal medyası olur özel radyolar. Yarattıkları etkiyi anlatabilmek için en iyi yol bir arkadaşımın anlattığı anekdotu aktarmaktır belki de. Süper FM'de Kadir Çöpdemir akşam iş dönüş saatinde “şu anda beni dinleyen bütün taksiciler kornaya bassın” demiştir ve bu sırada sıkışık trafikte korna sesleri kulakları sağır edici boyuttadır.

Kulüp üyelerinin ve takipçilerinin

bütün davranışlarında bu tuhaf hava ve postmodernist ruh hali tezahür eder. Durumun tam karşılığı olmasa da en iyi karşılığı olarak bir “ne yaptığını bilmek istememe” hali iki başrol oyuncusundan bütün kulupseverlere (ki izleyenlerde buna dâhildir) akar. Bu “bilmek istememe hali” akış içerisinde “bilememe haliyle” de karışır, dönüşür. Doğası gereği apolitiktir. Ama bu tercih ve bilinç düzeyindedir. Apolitik olmak politik bir tercih değildir hikâyede. Sadece yaşamak için yaşanan, akşamları içilen, bolca seks yapılan bir yaşam tarzı. Telefon açan dinleyiciye “sizinle yatmış mıydık?” diyebilece kadar rahat aynı zamanda.

Ancak bu “bilmek istememe halinin” edilgen olduğu düşüncesine kapılmak yanlıştır kanımca. Foucault'nun yol gösterdiği gibi: “Günümüzün sorunu artık ne olduğumuzu keşfetmek değil, olduğumuz şeyi reddetmektir.” Film boyunca zaten kendisini keşfetmiş ve bu keşfetme halinde durmak istemeyen, insanların onlara yüklediği herşeyi reddeden iki karakteri izleriz. Kaan'ın Zeynep'e söylediği “ben buyum” cevabının haleti ruhiyesi budur.

Bu hal sadece buradan yola çıkılarak anlatılamaz elbette. Varoluşçu felsefenin en önemli ismi olan Kierkegaard'ın tanımladığı varoluş-bunaltı hallerine de tanık oluruz. Filozofa göre yaşamın üç evresi vardır. Bunlar estetik, etik ve dini aşamalarıdır. Bu aşamalar arasındaki geçiş sürecinde bir sıkıntı-bunaltı duyulur ve bir karar verilmesi gereklidir. Ve işte tam burada filmin karakterleri de Kierkegaard'ın tanımladığı gibi bir karar verecek ve bu kararları dolayısıyla yine filozofun önerdiği estetik aşamadan etik aşamaya geçiş yaşayacaklardır.

Bu estetik aşamaya birçok entelektüel, sosyal ve kültürel birikimle donanmış olsa bile sürecin asıl özünü yaşamın her anından zevk almak oluşturur. Güzel olan ve keyif veren her şeye kendini bırakır insan. Mete'nin “biz birbiriyle sohbet etmekten zevk alan iki insanız sadece” deyişi buraya bir gönderme olarak okunabilir aslında. Sadece zevk alınan ve mutlu olunan işleri yapmak ve aynı zamanda yapılan o işleri de zenginleştirmek. Yayınevi sahibi olan Kaan'ın ve plak koleksiyoncusu olan Mete'nin bu zenginleştirme sürecinde kullanabilecekleri entelektüel birikimleri de vardır. Ve bunu filmin (ve hayatlarının) her aşamasında kullanırlar.

Onlara zevk veren içki, kadınlar, sohbetler her daim içinde bulunmak istedikleri güzel şeylerdir. Ama yine Kierkegaard'a göre insan hayatının bu sürecinde onu tatsız kılacak her şeyden de uzaklaşır. Filmde Kaan sıkıldığı anlarda "hadi Olympos'a gidelim" diyecektir. Kaan'ın yayınevi ile ilgili sorunlarda ve onun bu "zevk alma halini" bozduğu zamanlarda Zeynep'e karşı takındığı tavırlarda bu durumun izleri rahatça görülür.

Yine Kierkegaard yaşamı açıkladığı bu aşamalardan bir diğerine geçişte varoluşsal bir durumun, bir sıkıntı-bunaltı halinin ortaya çıktığını anlatır. Ve ona göre bu iyi bir şeydir. Sona ermiş bir aşk ilişkisi, yayınevinin iflasa yaklaşması, sonu gelmeyen amaçsızlık vs. Kaan ve Mete'yi hayata daha farklı bakmaya yönlendirecektir. Filmin sonuna doğru Kaan'ın dediği "bence değişiklik zamanı" tamda bu karar anını yeni bir varoluş aşamasına geçişi ifade eder. Film hikâyesini burada keser.

Hikâyenin varoluşçu felsefe ile ilintilendiği noktayı sadece sıkıntı ve bunaltı kavramları üzerinden tanımlamakta eksik olacaktır. Film içinde sürekli yalnızlığa dair göndermeler, yalnızlığın çeşitli ruh halleri de varoluşçu felsefenin önemli noktalarından biridir. Ancak burada kastedilen yalnızlık kavramının bir başına düşmek ile ilgisi yoktur. Buradaki yalnızlık tanımı Charles Bukowski ve Albert Camus'nun anlatmak istediği gibi sürekli bir olgudur. Zaten özellikle radyo sekansları içinde sürekli Bukowski'ye ve Borges'e göndermeler dikkat çeker.

Herkesin bu tanımlanan aşamalar ile ilişkisi kendi yaşam ve entelektüel düzeyine göre şekillenecektir elbette. Ama bu estetik diye adlandırılan süreç her zaman akılda ve gönülde tatlı tatlı hatırlanacak bir zaman dilimidir kanımca. Her şeyin en iyisinin istendiği, üretildiği, paylaşıldığı ve bu paylaşma halince de insanın yeniden zenginleştiği bir doruk noktası. Yaşamın saydam, billur ve pırıl pırıl oluşu. Sınırsız ve katıksız bir açıklık. Ve bir sonraki aşama bu doruk noktasından aşağı inmekle başlar. Bu yüzden şair şiirinde "Adam kaybedilenin ulaşılmaz derinlik olduğunu söyledi. Kadın sustu" diyecektir. (İbrahim Halil Baran) Her güzel şey gibi bununda bir sonu vardır. Ve belki de kaybedilen bu derinliktir.

Göndermeleriyle, kurgusuyla, müzikleriyle ve yaşadığı zamanı yansımasıyla ve en önemlisi karakterlerinin hayatlarındaki önemli bir kesiti aktarmadaki başarısıyla Kaybedenler Kulübü 2011'in en iyi yerli filmi olmaya adaydır nazarımda. Ve bu başarıda filmin iki ana karakterini canlandıran iki başrol oyuncusu kadar, o ruhu bu kadar başarılı yansıtabilen senarist ve yönetmenin de payı önemlidir.

Jeodezi ve Fotogrametri Müh.

Resim Sergisi

H.Ali Kanitürk

Bakırköy bölgesinde uzun yıllardır Harita Mühendislik hizmetlerini sürdüren 1834 sicil no'lu üyemiz Naci Kartal'ın uzun zaman harçyarak meydana getirdiği ve ismini "Görünmeyeni Görünür Kılmak" isimli tuval üzerine akrilik resim sergisi ve şimdiye kadar açılmış resim sergilerinden dördüncüsü 01.04.2011 günü Bakırköy, Ataköy 7-8.kısım mahalle "Bakırköy Belediyesi İspirtohane Kültür ve Sanat Merkezi Sergi Salonu"nda gerçekleştirildi.

Yaklaşık iki yüz meslektaşımız ve resim meraklısının ziyaret ettiği resim sergisi oldukça yoğun ilgi gördü ve gelenler "mesleki el becerimizin resim yapma sanatıyla" yakın ilgisinin olabileceğini, sadece zaman konusunda biraz özveride bulunulması gerektiği konusunda görüşlerini bildirdiler.

Resim sergisi sonunda, resimlerin yarısından fazlası uygun fiyatlarda satılarak elde edilen gelir göz rahatsızlığı bulunan küçük Beren'in göz ameliyatı için toplandı. Küçük Beren'in, 05.04.2011 tarihinde sağ gözünden geçirdiği ameliyat sonrası iyileşmesi bekleniyor.

Sergi sonunda düşüncelerini sorduğumuz meslektaşımız Sn. Naci Kartal: "Bu serginin 4. resim sergisi olduğunu, daha öncekilerin karakalem çalışması olduğunu, resim yapmanın kendisini çok mutlu ettiğini, ürettiği resimlerini satarak elde ettiği geliri kesinlikle yardım kurumlarına ve ihtiyaç sahiplerine bağışladığını" ifade etmiştir.

Ataköy Yunus Emre Kültür Merkezi'nde 30 Mart 2012 saat 18:00'de yedincisi gerçekleştirilmesi planlanan sergide, meslektaşımızın başarılarının devamını dilerken, yaptığı çalışmalarından ötürü Odamız adına teşekkür ederiz.

Harita Kadastro Mühendisi
Bakırköy-Zeytinburnu İlçe Temsilcisi

19.10.2011

KONU: Kardeş Kanı Döken Saldırıları Kınıyoruz

BASINA ve KAMUOYUNA

Ülkemizde barışın ve kardeşliğin tesis edilmesine her zamankinden daha fazla gereksinim duyduğumuz bir dönemde ardarda yaşanan saldırılar ve dökülen kan ülkemizi Kürt sorununda çözümsüzlüğe sürüklemekte, yaşanan acıları boyutlandırmaktadır. Her ne amaçla yapılsa yapılsın, insan hayatını hedef alan ve birlikte kardeşçe bir arada yaşama koşullarını zedeleyen, kardeş kanı döken bu saldırıları şiddetle kınıyoruz. Ne acıdır ki, kaybedilen her can giderek büyüyen bir yara olmakta, halklarımızın kardeşçe bir arada yaşamasına engel oluşturmakta, toplumumuzda kin ve nefretin doruğa çıkmasına ve ülkemizin geleceği açısından derin bir kaygı duymamıza neden olmaktadır. **Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi** olarak, yaşanan acıları paylaşıyor, halkımıza ve toplumumuza zarar verenleri bir kez daha kınıyoruz

Saygılarımızla.

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu

31.12.2011

KONU: Basın Açıklaması

BASINA ve KAMUOYUNA
SIRA KİM(LER)DE

30 yılı aşkındır devam eden ve siyasal iktidarların demokratik yöntemlerle çözüm iradesini ortaya koymadıkları Kürt sorunu etrafında şekillenen şiddet ortamı, son olarak Şırnak-Uludere'de büyük çoğunluğu çocuk yaşta 35 yurttaşımızın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur.

'Kaçakçı' olarak tanıtılan ve bu çerçevede ölenleri 'kabahatli', olayı da 'operasyon kazası' şeklinde gösteren açıklamaların kabul edilebilmesi mümkün değildir. Yaşanan bir insanlık dramıdır. Bilinmelidir ki 'kaçakçılık' denilen olgu da şiddet ortamından kaynaklı olup, Van depreminde de yakından tanık olduğumuz ve boyutları her geçen gün artan işsizlik, yoksulluk ve ekonomik çöküntünün sonucudur.

Siyasal iktidarı, siyasi partileri, demokratik kuruluşları, sanatçıları, meslek odalarını, gazetecileri ve bilim insanlarını hedef alan açıklamalar yerine, Türkiye'nin temel ve acil sorunlarının çözümüne odaklanmaya, Uludere'de yaşanan insanlık dramını yaratanları ve sorumlularını açığa çıkarmaya çağırıyoruz.

Yaşanan cinayetleri kınıyor, yaşamını yitiren insanlarımızın acılarını paylaşıyor, barış ve kardeşliğin hüküm sürdüğü bir ülke yaratılması için mücadele etmeye devam edeceğimizi kamuoyuna saygılarımızla duyuruyoruz.

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu

09.01.2012

KONU: Basın açıklaması

BASINA ve KAMUOYUNA
3. RANT KÖPRÜSÜNE KARŞI İSTANBUL'U VE YAŞAMI SAVUNMAK İÇİN
10 OCAK'TA ANKARA'DAYIZ!

Değerli basın emekçileri,

3. Köprü Yerine Yaşam Platformu olarak, Ulaştırma Bakanlığı tarafından 10 Ocak'ta Ankara'daki Karayolları Genel Müdürlüğü'nde yapılacak olan 3. Köprü projesi ihalesine karşı "Yaşam ihaleye çıkartılamaz" başlığıyla bir basın açıklaması düzenliyoruz. Bizler bu bilim dışı, hukuk dışı ve anti-demokratik dayatmaya karşı yaşamı savunmak için 10 Ocak'ta hep beraber Ankara'da olacağız.

3. Köprü Projesi Bilim Dışıdır:

Bizler, 3. Köprü Yerine Yaşam Platformu'nu oluşturan İstanbul'un orman mühendisleri, şehir plançıları, mimarlar, peyzaj mimarları, inşaat mühendisleri, elektrik mühendisleri, ziraat ve çevre mühendisleri, bilim insanları, mahalle dernekleri, çevre örgütleri, demokratik kitle örgütleri, sendikalar, sağlık örgütleri, sanatçılar ve aydınlar olarak, İstanbul'un sağlıklı ve insanca yaşanacak bir kent olabilmesi için, doğal varlıklarını, ormanlarını, su havzalarını, tarım alanlarını ve yaşam alanlarını adım adım yok eden 3. Köprü Projesi'nin yapılmasına bilimsel verilerle yıllardır karşı çıkıyoruz. Bu projenin İstanbul'un trafik sorununa çözüm olacağı tezinin hiçbir bilimsel dayanağı olmadığını bilimsel raporlarla, ulaşım uzmanlarımızın deneyimleriyle ve dahası İstanbul kentinde yaşayanların ortak tecrübesiyle kanıtlanmıştır.

İstanbul boğazına yapılan köprüler bugüne kadar kentin trafik sorununu çözmek bir yana daha da ağırlaştırmış, karayolu odaklı ulaşım politikalarının ve özel otomobil sahipliğinin teşvik edilmesiyle birlikte İstanbul'u iki yakasında oturan yurttaşlar için tam bir trafik cehennemine dönüştürmüştür. Yapılan her köprü zaman içinde kendi trafiğini oluşturmaktadır. Yapılması planlanan 3. Boğaz Köprüsü de zaman içinde aynı sonuçları yaratacaktır. İstanbul'un ve Marmara'nın kuzeyinde kalan son orman alanları, su havzaları, tarım alanları inşaat ve otomotiv şirketlerine kar sağlamaktan başka bir anlamı olmayan bu projeye kurban edilecektir. Boğaz geçişi Garipçe-Poyrazköy hattı olarak ilan edilen Kuzey Marmara Otoyolu Projesi'nin yüzde 80'lik bölümü doğrudan doğruya orman alanlarından geçmekte olup, su havzalarımızın

geleceğini de tehdit etmektedir. Öte yandan 3. Köprü projesi, deprem gerçeğini İstanbul halkına karşı yeni bir saldırı aracı haline dönüştüren Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile İBB tarafından, “Yeni İstanbul”, “Kanal İstanbul” gibi kentleşmeyi daha da kuzeye kaydırarak inşaat şirketlerinin ve arazi rantçılarının açgözlü iştahlarını gidermeyi amaçlayan çılgın yağma projelerinin anahtarı haline getirilecek; yoksul mahallelere dönük yıkım saldırılarını hızlandıracaktır. Nitekim İstanbul için yapılan 1/100 000’lik çevre planında bu projeye yer verilmediği gibi, 3. Köprü projesinin hayata geçirilmesi halinde İstanbul’un sağlıklı kentsel gelişimi açısından telafisi mümkün olmayan zararların ortaya çıkacağı da açık bir dille ifade edilmiştir. Ancak buna rağmen proje, İBB Meclisi’nin aldığı siyasi kararlar çerçevesinde çevre düzeni planında tadilat yapılarak gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

3. Köprü Projesi Hukuk Dışıdır:

Hukukun hakim olduğu bir ülkede 3. Köprü projesi ihalesinin yapılması olanaksızdır, AKP hükümeti 10 Ocak Salı günü açmayı planladığı Kuzey Marmara Otoyolu projesi ihalesiyle Danıştay kararlarını ve hukuksal süreçleri çiğnemektedir.

Projenin bir bölümü 1995 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Yaban Hayatı Koruma Sahası olarak ilan edilen bölgeyi karayolu geçişiyle ortadan ikiye bölmektedir. Meslek odaları tarafından projeye karşı açılan davalar henüz devam etmektedir. Bu davaların bir bölümünde bilirkişilerin projeye ilgili olumsuz raporları mahkemelere sunulmuş; bir bölümünde ise mahkemelerce bilirkişi atanması kararı alınmış olup hukuksal süreç devam etmektedir.

Daha da önemlisi, AKP hükümeti, “yatırım planlarına 1993 yılından önce girdiği” gerekçesiyle, 3. Boğaz Köprüsü projesini Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği’nin “Kapsam dışı projeler” maddesine dayanarak Çevresel Etki Değerlendirme süreci dışında tutmuş, ancak yönetmeliğin bu maddesinin yürütmesi, Çevre Mühendisleri Odası’nın açtığı dava sonucunda Danıştay tarafından durdurulmuştur. Danıştay kararı AKP hükümeti tarafından 10 Ocak’ta ÇED raporu olmadan ihaleye açılması planlanan 3. Köprü projesi için de çevresel etki değerlendirmesi sürecinin işletilmesini zorunluluk haline getirmektedir. Bütün bunlara karşın, 10 Ocak’ta uluslararası şirketleri ihaleye çağıran, ihale dosyalarının kapışıldığı yönünde propaganda amaçlı demeçler veren Ulaştırma Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğü yetkilileri suç işlemektedirler. 3. Köprü Projesinin gerçekleşmesi halinde İstanbul kentine verilecek telafisi mümkün olmayan zararlardan da hukuksal olarak şahsen sorumlu olacaklardır.

3. Köprü Projesi AKP Hükümetinin Anti-Demokratik Siyasi Dayatmalarından Biridir:

Bugüne kadar hükümet tarafından bu projenin neden uygulanması gerektiği konusunda hiçbir bilimsel rapor, dayanak oluşturulamamış; hükümet projeyi destekleyen tek bir bilim insanı bile bulamamıştır. Bugüne kadar konuyla ilgili olarak yapılan tek keşif, Başbakan’ın bizzat düzenlediği helikopterli kuş uçuşu gezisi olmuştur. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi’nin konuyla ilgili raporu; Şehir Plancıları Odamızın kapsamlı bilimsel çalışması ortadayken, hükümet bu çalışmalardan yararlanmak konusunda tek bir adım bile atmamıştır. Hükümet ileri demokrasi derken hukuksuzluk ve anti-demokratik dayatmalardan başka birşey anlamadığını 3. Köprü projesi sürecinde de göstermektedir. Tek kıblesi rant ve yağmacılık olan AKP hükümeti, uluslararası kriz nedeniyle şirketlerin bile doğru dürüst rağbet etmediği 3. Köprü Projesini halka, bilime ve yüksek mahkeme kararlarına rağmen gerçekleştirilebilmek için proje kapsamındaki kamulaştırma bedellerini yarıya düşürerek İstanbul’un yağmalanması için teşvik üstüne teşvik dağıtmaktadır.

Ancak, çıraklık dönemini İBB’deki talanlarla başlatıp, ustalık döneminde İstanbul’u katletmeye hazırlanan; halkın ve bilimin sesini yok sayan AKP, İstanbul’un gerçek sahiplerinin sermaye grupları ve yandaşları değil, bu kent her bir metrekaresinde emeği ve alınteri olan İstanbul halkı olduğunu unutmaktadır. **Bizler, ormanlarımızı, mahallelerimizi, su havzalarımızı ve yaban hayatını, kısacası yaşamı savunmak ve AKP’nin “İstanbul cinayetine tam teşebbüs” suçunu işlenmesine hayır demek için, 10 Ocak 2012 Salı günü suç mahallinde olacağız.** HES’lere; nükleere; termik santrallere; siyanürlü altına; kentlerin kamusal, tarihsel ve sanatsal varlıklarının yağmalanmasına; halkı kendi kentinde sürgün eden “kentsel-rantsal” dönüşümlere karşı ormanları, suyu, tabiat varlıklarını, insanı ve yaşamı savunanlar olarak bu cinayete “dur” diyeceğiz.

Bizim teklifimiz çok açık: İnsanca bir yaşam, yaşanabilir bir İstanbul için Köprü değil Orman, Köprü değil Su, Köprü değil Toplu Ulaşım İSTİYORUZ. Tüm yaşam savunucularını, 10 Ocak 2012 Salı günü saat 12.30’da Ankara’da Karayolları Genel Müdürlüğü önünde olmaya çağırıyoruz.

3. KÖPRÜ YERİNE YAŞAM PLATFORMU

TMMOB HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI
İSTANBUL ŞUBESİ
22. OLAĞAN GENEL KURULU
SONUÇ BİLDİRGESİ
(28-29 OCAK 2012 İSTANBUL)

HKMO İstanbul Şubesi 22.Olağan Genel Kurulu, dünyada; kapitalizmin '*olağanlaşan*' krizlerinden biri olan sonuncusu 2009 yılında başlayan, özellikle yoksul ve gelişmekte olan ülkeleri etkileyen ekonomik krizin yanı sıra, siyasi krizler, işsizlik, hak gaspları, savaşlar, Türkiye'de ise, anti-demokratik uygulamalar, insan hakları ihlalleri, '*doğal afetler*' sonucu ölümler ve siyasal iktidarın kendisine muhalif kesimleri '*terörist*' ilan edip keyfi tutuklamalarla sindirmeye çalıştığı süreçte gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda HKMO İstanbul Şubesi 22. Olağan Genel Kurulu;

- Kapitalizme karşı emekten yana olan, insanca yaşam için mücadele eden bütün kesimleri selamlar, mücadelelerini destekler.
- Düşüncelerinden dolayı tutuklanmış aralarında meslektaşlarımızın da olduğu, aydınları, gazetecileri, sendikacıları, öğrencileri ve siyasal parti üyelerini selamlar, onlarla dayanışma içerisinde olduğunu ilan eder.
- Deprem nedeniyle büyük acılar yaşayan ve üzerinden siyasi bir hesaplasmaya gidilen Van halkının acılarını paylaşır.
- Ekmek uğruna bombalar altında yaşamını yitiren, katliama uğrayan Uludere'deki Kürt yurttaşlarımızın acılarını yüreğinde hisseder.

Türkiye, uluslararası ekonomik krizin etkilerini 2009 yılının başından itibaren yoğun olarak yaşamaya başlamıştır. 2009 yılında, önce emperyalist-kapitalist sistemin merkezinde finans krizi olarak patlayan küresel kapitalizmin krizi, kısa sürede bütün ülkelere yansarak ekonomik durgunluğa, banka iflaslarına, çeşitli sektörlerde daralmaya, bütün öteki krizlerde olduğu gibi küçük işletmelerin iflasına, yüz binlerce çalışanın işsiz kalmasına ve insanların yoksulluğa itilmesine neden olmuştur.

2009'da başlayan '*son*' ekonomik kriz, kürselleşme olarak ifade edilen serbest piyasa ekonomisinin ölçsüz, kuralsız, insanı ve emeği yok sayan aşırı kar hırsının ne tür sonuçlar doğurabileceğini bir kez daha gözler önünde sermiştir. Küreselleşme; sosyal devlet anlayışının rafa kaldırılması, kamu tesis ve yatırımlarının yok pahasına elden çıkarılması, özelleştirme ve uluslararası sermaye için bütün sınırların ortadan kaldırılması, üretim sürecinin sermayenin beklentileri doğrultusunda yeniden yapılandırılmasıdır.

Her krizde olduğu gibi başını ABD'nin çektiği emperyalist sistem, krizi fırsata dönüştürerek, siyasi, ekonomik ve sosyal hegemonyasını güçlendirme yönünde adımlar atmaktan geri kalmamıştır. Demokrasi götürme bahanesiyle işgal edilen Afganistan ve Irak'ın ardından bu defa kendileri tarafından her türlü desteğin verildiği iktidarlarca yönetilen Kuzey Afrika ülkelerine yine demokrasi götürme bahanesi, diktatörlerin devrilmesi gibi bahanelerle '*Arap Baharı*' gibi kulağa hoş gelen deyimlerle bu coğrafyanın yeniden ekonomik çıkarlara göre düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Taktik bir değişiklikle, Irak ve Afganistan işgallerinden doğan tepkiler nedeniyle, doğrudan işgal yerine rejim muhaliflerinin örgütlenmesi ve her türlü desteğin verilmesi yoluna gidilmiştir. Türkiye bu süreçte '*komşularla sıfır sorun*' anlayışını bir tarafa bırakmış, emperyalist sistemin politikalarını uygulamak için adeta seferber olmuştur. Kürecik'te kurulması planlanan füze savunma sistemi, emperyalizmin ileride çıkacak savaşlara karşı şimdiden hazırlık yaptığı anlamına gelmektedir. Türkiye bu adımla daha önce sıkça yapılan ve eleştirilen çeşitli askeri havaalanlarının komşu ülkelere karşı kullanılması politikasını bir adım daha ileri götürmüştür, olası savaşlarda emperyalizmin safında yer alacağını açıkça ilan etmiştir.

ABD ve İsrail'in Ortadoğu'da kendilerine sorun olarak gördükleri Suriye ve İran'a yönelik müdahale girişimleri etrafında şekillenen politikalarına Türkiye'nin destek vermesi ABD ve İsrail politikalarına hizmet etmekten başka anlam taşımamaktadır. Özellikle Suriye üzerinde yoğunlaşan baskı nedeniyle Ortadoğu'da yaşanacak olası savaşlar ve çatışma ortamı sadece komşu halklar arasında gerginliğe neden olmakla kalmayacak aynı zamanda bölgede emelleri olan emperyalist sistemin ve Filistin halkına yıllardır zulüm eden İsrail'in yararına olacaktır.

Emperyalist Kapitalist sistemin ekonomik çıkarlarını çeşitli söylemlerle manipüle ederek yaptığı işgal ve müdahalelerle, yaşadığımız dünya, çevre ve ekosistemi bozulmakta, insanlığın binlerce yıllık emeği ile ortaya çıkan kültürel miras yok edilmekte, milyonlarca insan öldürülmekte ve halklar arasında onarılması mümkün olmayan ve geri dönülmez sonuçlara sebep olmaktadır. Irak ve Afganistan'ın işgali sonrası yaşananlar ortada iken, Türkiye'nin komşularına yönelik savaş tehditlerine ortak olması kabul edilemez.

Genel kurulumuz; her türlü savaş tehdidine karşı, ülkeler ve halklar arasında kardeşliğin ve barışın tesis edilmesini savunur, bunun yolunu da Türkiye'nin de içinde bulunduğu coğrafyada emperyalist ülkelerin hegemonyasına karşı mücadelede etmekte geçtiğini bir kez daha hatırlatır.

Mevcut iktidar 12 Haziran seçimlerinde, yerli ve uluslararası sermayenin tam desteğini alarak oy oranını arttırmış ve iktidarını pekiştirmiştir. Desteğin diyeti olarak, her şeyi piyasanın belirleyiciliğine terk etmiş, özelleştirmelerle topluma ait olan kamu kaynaklarının yerli ve yabancı sermayeye transfer edilmesi görevini üstlenmiştir. Başta ücretli çalışanların sosyal ve ekonomik haklarına yönelik olmak üzere bir dizi yasal düzenlemeyi ard arda yapmıştır. Bütün bu yasal düzenlemeler emeğini satmaktan başka bir olanağı olmayan emekçi sınıf ve tabakalara; işsizlik, ücretlerin düşmesi, esnek çalışma, artan çalışma saatleri, sosyal güvenceden yoksun bırakma ve iş kazalarını getirmiştir. Gelir dağılımındaki uçurum artmış, refah seviyesi düşmüştür.

Üretimden uzaklaştırılan ekonominin kurtarıcısı olarak, kamu arazilerinin, madenlerin, doğal kaynakların orman alanlarının, tarihi ve kültürel mirasın, sit alanlarının yerli ve yabancı sermayeye satışı görülmüştür. Buradan elde edilen gelirlerle borçların ödenmesi planlanmıştır.

Kentsel dönüşüm adı altında kapitalizmin sanayi kentinden, hizmet sektörü yoğunluklu kent yapısına dönüşümü gizlenip, deprem korkusu üzerinden kentlerin yeniden yapılandırılması ve mevcut yapı stokunun yenilenmesi propagandası yapılmaktadır. Merkezinde soylulaştırmanın ve yerinden etmenin olduğu bu çalışma kentsel dönüşüm değil rantals bölüşümdür.

Genel kurulumuz; İstanbul'da kentlilerin barınma ihtiyacını karşılayan mevcut konutların; denetimden yoksun, sağlıksız, kırılgan ve yetersizliği bilinen bir olgu olduğunu kabul eder, deprem, su baskını, yangın gibi doğal afetler de dikkate alındığında, sınırlarına dayanılan bu kentte konut sorununa çözümün öznesinin, kentsel dönüşüm değil **sağlıklılaştırma/kentsel yenileme** olduğunu savunur. Bu bağlamdaki kentsel yenilemenin; özellikle olası afet bölgelerinde, kamu yararı çerçevesinde, parçacı veya parsel bazında değil yerel kalkınma programı bütünlüğü içinde ele alınması gerektiğine işaret eder. Çünkü, İstanbul'da ve birkaç büyük şehirde kamu arazilerinin kullanımına yönelik uygulamalardan da bildiğimiz gibi **'kentsel dönüşüm'**; yeni rant alanları oluşturmanın, lüks konut için arsa üretiminin, kamu arazilerinin yerli ve uluslararası sermayenin hizmetine sunulmasının, kent yoksullarının, yaşam alanlarından, çevrelerinden, yaşam alışkanlıklarından koparılmasının, kent merkezinin dışına atılmasının, rant odaklı korunaklı, ayrıcalıklı steril sitelerin adı haline gelmiştir.

İstanbul'a yapılması planlan 3. Boğaz Köprüsü ile İstanbul'un ve Kuzey Marmara'nın kalan son doğal varlıkları, ormanlık alanları, tarım alanları, su havzaları ve dahası İstanbul'un akciğerleri sermayenin talanına açılarak hukuk dışılığına imza atılmış olunacaktır. İstanbulluların ve yakın çevrede yaşayanların köprüye değil; ormana, temiz çevreye, içilebilir suya, toplu taşımaya kısacası insanca yaşanabilir bir kente ihtiyacı vardır. Satışına yönelik düzenleme yapılmaya çalışılan 2B alanları İstanbul'un kuzeyinde yoğunlaşmaktadır. Tüm bunlar göz önünde tutulduğunda köprü projesinin bir ulaşım projesi olmadığı, yeni oluşturulacak yerleşim alanlarına erişimi sağlayacak, dolayısıyla kentsel rantlara odaklanan bir proje olduğu açıkça anlaşılmalıdır. Tüm bu nitelikleriyle üçüncü köprü projesi halka ihanettir, bilimin ve teknolojinin açıkça yok sayılmasıdır.

Genel kurulumuz; Başbakan'ı, Belediye Başkanlığı döneminde söylediği **'Üçüncü Boğaz Köprüsü İstanbul'a karşı cinayettir'** sözünün arkasında durmaya davet eder.

Merkezi ve yerel yönetimler, son yıllarda, TOKİ; imar afları, mevzii imar planları, parsel bazlı projeler, kentsel dönüşüm vb. proje uygulamaları ile kamu alanlarının talanına ve ranta dayalı politikalar yürütmektedir. Bu bağlamda binlerce yıllık doğal, kültürel ve tarihi değerleri ile dünya mirası İstanbul; hızlı nüfus artışı, göçler, hatalı ve yanlış yatırımlar, plansızlık, işsizlik ve yoksulluğun neden olduğu sorunlar ile boğuşan, her türlü doğal ve yaşamsal eşliğinin zorlandığı kimliksiz ve kişisiz bir megakent haline dönüşmüştür. Uygulanan yanlış politikalar sonucunda: doğal afetler, trafik, deniz ve hava kirliliği, zehirli atıklar, kirlenen su havzaları, deprem riski, yeşil alan ve orman talanı, tarihi dokunun bozulması, plansız kentleşme, yerinden edilme, barınma ve güvenlik sorunları nedeniyle yaşanamaz hale getirilmiştir. Oysa kentlerimizi sağlıklı ve güvenli yaşam alanlarına dönüştürecek kentsel politikalar izlenmelidir.

Genel Kurulumuz, kentlerimizi sağlıklı ve güvenli yaşam alanlarına dönüştürecek kentsel politikaların üretilmesi için meslektaşlarımızı bir kent mücadelesinin içerisinde mahalle dernekleriyle ve platformlarla buluşturarak yaşamda var olan bir mücadelenin örgütlenmesi amacıyla TMMOB'nin tüm birimlerini ortak mücadeleye çağırır.

Dünyada enerji alanında uluslararası sermayenin çıkarına olan fosil yakıt ve nükleer enerji tercih edilmektedir. Türkiye'de nükleer santralin yüksek maliyeti, tehlikesi ve atık sorunu göz ardı edilerek yasal düzenlemelere gidilmektedir. HES projeleri doğa tahrip edilmekte, ekosistem bozulmakta, canlı türlerinin varlığı tehdit edilmekte ve insanlar binlerce yıldardan beridir yaşadıkları coğrafyalardan göç etmek zorunda bırakılmaktadır.

Genel kurulumuz; çevre ve gelecek açısından yenilenebilir enerji kaynakları olan güneş, rüzgar ve termal kaynaklar tercih edilmesinin başta insanlar olmak üzere bütün canlıların kısacası dünyanın geleceği için önemine vurgu yapar.

Kapitalist serbest piyasa ekonomisi, dünya ölçeğinde yeni bir devlet yönetimi modelini tarif etmektedir. Türkiye'de küresel sermayenin direktiflerini bir bir uygulamaya sokan siyasi iktidarlar eliyle yürütülen bu süreçte; emek değersizleştirilmekte, esnek ve kural dışı çalışmanın yasal altlığı uygulamaya sokulmakta, iş güvencesi ve işçi güvenliği yok edilmekte, kıdem tazminatı gasp edilmekte, ağır ve uzun çalışma koşulları dayatılmakta, en temel insan haklarından biri olan ve kamu tarafından parasız sunulması gereken sağlık hizmetleri, parası olanın yararlanacağı bir ayrıcalık haline getirilmektedir. Bu sürecin bir parçası olarak siyasi iktidar Genel Sağlık Sigortası alanındaki düzenlemelerin bazı maddelerini, seçimlerde oy kaybettirici kaygısıyla erteleyerek 1 Ocak 2012'de yürürlüğe sokmuştur. Bu uygulama ile sağlık, ticari bir faaliyet konusu haline getirilirken, hastaneler şirket, vatandaş müşteri durumuna düşürülmüştür.

Genel Kurulumuz; SSK hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devrinden itibaren başlayan ve sağlıkta yıkım, ticarileştirilme ve özelleştirilmesi olarak adlandırılan bu uygulamalara karşı, parasız, eşit ve nitelikli bir sağlık hizmeti için bütün kesimleri mücadeleye çağırır.

Genel Kurulumuz; emek sömürsüne, işsizliğe ve iş güvencesinden yoksun bırakılmak başta olmak üzere hak gasplarına karşı meslek odalarından başlayarak, sendikalar ve diğer emek örgütleri ile birlikte ortak mücadele etmenin zorunlu olduğunu savunur.

Türkiye'de uzun süreden beridir sivil ve demokratik bir anayasa yapımı ile ilgili tartışmalar sürmektedir. Anti demokratik ve baskıcı 12 Eylül darbesinin ürünü olan mevcut anayasanın demokratik bir Türkiye'nin önündeki temel sorun olduğu, TMMOB başta olmak üzere sendikalar, sivil toplum örgütleri, siyasi partilerin de içerisinde yer aldığı geniş bir kesim tarafından dile getirilmektedir. Hazırlanacak yeni anayasa gerçekten sivil, demokratik niteliklere ve güçlü bir meşruiyete sahip olmalıdır.

Genel Kurulumuz; yeni yapılacak anayasanın toplumun en geniş kesiminin ortaya koyduğu bir uzlaşma metni olması gerektiğini, eşitlikten, özgürlükten yana, demokratik hukuk devletini güçlendiren, örgütlenme önündeki engelleri kaldıran, emekten yana hükümler içeren, barış içinde yaşamayı sağlayacak olan medeni, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hakları hayata geçiren ve koruyan yapıda olması gerektiğini savunur.

Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan Kürt sorunu bütün yakıcılığıyla gündemdeki yerini korumaktadır. Sorunun bugüne kadar askeri yöntemlerle çözülmeye çalışılmış olması ciddi ve derin tahribatlar yaratmış, yüz milyarlarca dolar, sağlık, eğitim, barınma gibi alanlarda kullanılacağı yerde şiddet ortamına aktarılmış; binlerce can kaybedilmiş, köy boşaltmaları, zorunlu göçler nedeniyle milyonlarca insan üretimden koparılarak şehirlerin varoşlarında açlık ve sefaletle yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Şiddet ortamı nedeniyle halklar arasındaki kardeşlik duyguları zedelenmektedir. Çatışma ortamının yarattığı gerilimle toplum kamplaşmaya itilmekte, ölümler üzerinden siyaset yapılmaktadır. Bu ortamın sona erdirilmesi için siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik haklar sağlanmalı, sanayileşme, yatırım ve istihdam yaratılmalıdır. Sağduyunun ve barışın egemen olması kardeşçe, bir arada ve birlikte yaşama taleplerinin her zamankinden daha yüksek sesle söylenmeye devam etmesi ve bu yönlü gayretlerin sürdürülmesi gerekmektedir.

Genel Kurulumuz; Ülkemizdeki farklı etnik kimlikler ve kültürleri zenginliğimiz olarak görür, barışı ve kardeşliği sağlayacak hak ve taleplerin karşılanmasını, insanlarımızın kimliği, dinsel inancı, kültürü ne olursa olsun ötekileştirilmeden bir arada yaşamaları gerektiğini savunur.

6223 sayılı yetki yasasına dayanılarak 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde oluşturulan '**Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü**'nün görev tanımları incelendiğinde örgütümüze, meslek alanlarımıza yönelik ciddi müdahalelerin olduğu açıkça görülecektir. AKP Hükümeti, demokratik kanallardan kendi siyasi düşüncesine yakın mühendis ve mimarların oda yönetimlerine gelememesi durumunu yasa zoruyla '**düzeltilme**' yoluna gitmiştir.

Genel Kurulumuz; TMMOB ve bağlı odalara, Devlet Denetleme Kurulu incelemeleriyle başlayan, Kanun Hükmünde Kararnamelerle devam eden, siyasi iktidarın bütün engellemelerine ve müdahalelerine karşı, geçmişten gelen birikimi ve üyesinin örgütlü gücüyle karşı koyar.

Mühendis, mimar ve şehir plancısı kadınların eğitim sahibi olmaları, toplumsal rolleri nedeniyle yükledikleri sorumluluklarını azaltmamaktadır. Ailedeki çocuk bakımı ve eğitimi, yaşlı ve hasta bakımı, diğer tüm kadınlar gibi mühendis, mimar ve şehir plancısı kadınların da asli vazifeleri olarak görülmekte, ev içi emekleri görmezden gelinmektedir.

Kadın meslektaşlarımız, işyerlerinde aynı eğitim ve aynı sorumlulukları taşıdıkları erkek meslektaşlarına göre daha düşük ücretlerle çalıştırılmakta, işten çıkarılacaklar listesinde ise ön sıralarda yer almaktadırlar. Doğanın verdiği doğurganlık özelliği dezavantaj olmakta, hamile olmak işe yaramaz eleman olmak anlamına gelmektedir. Ne zihnen ne de bilgi birikimi olarak erkek teknik elemanlardan hiçbir eksiği olmayan kadınlarımıza cinsiyet ayrımcılığı daha iş ilanlarında dayatılmakta, erkek mühendis arayan ilanlarla iş olanakları azaltılmaktadır. Yasalarla gerçekleştirilen özelleştirme, taşeronlaştırma uygulamaları ve esnek çalışmanın yaygınlaşmasıyla, kadın emeğinin sömürüsü artmaya devam etmekte, kadınlar daha çok düşük ücretli işlere mahkûm hale getirilmektedir. Kadına yönelik ayrımcılık, sömürü ve şiddet, eşitsizliğin, sınırsız tüketimin, sömürünün, yoksulluğun sistemleştirildiği kapitalizmin doğal sonuçlarından sadece biridir. Egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cinsiyet ayrımcılığı çözülmeye kadar özgür ve eşit bir toplum oluşması mümkün değildir.

Genel Kurulumuz; meslek seçiminde ve mesleğe hazırlıkta belirleyici olan cinsiyetçi iş bölümü ve toplumsal kabullerin değişimi için, eğitim süreçlerinde cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına yönelik eğitimin her aşamasında kullanılan cinsiyetçi dil ve bakışın değiştirilmesi için mücadele eder.

Son yıllarda, herhangi bir somut planlamaya dayanmaksızın '**her ile bir üniversite**' argümanı ile çok sayıda kamu üniversitesi açılmıştır. Ayrıca çok sayıda vakıf üniversitesi de kurulmuştur. Önemli bir bölümü siyasal iktidara yakın çevreler tarafından kurulan bu üniversitelere önemli imtiyazlar sağlanmış, kamuya ait yerler tahsis edilmiştir. Şu an ülkemizde faal olan kamu ve vakıf üniversitelerinin sayısı 170'i aşmış durumdadır. Bu durum Harita Mühendisliği alanını da önemli ölçüde etkilemektedir. YÖK kurulduğunda sayıları 4 olan bölüm sayısı şu anda 13'tür. Henüz öğrenci almayan bölümler de eklendiğinde bu sayı 20'yi aşmaktadır. Odamızın üye sayısının 12000 dolayında olduğu ve geçtiğimiz öğretim döneminde, Harita Mühendisliği bölümlerinde yaklaşık 1500 öğrencinin öğrenime başladığı göz önüne alındığında gelecekte yaşanacak işsizlik problemi daha net olarak görülebilecektir. Üniversite ve öğrencilerimizin geleceği, siyasi iktidarların gündelik politikalarına kurban edilmektedir.

Genel Kurulumuz; üniversitelerin bilimsel, akademik ve sanatsal özgürlüğünü, özerkliğini savunur. Üniversiteler üzerindeki her türlü baskıya karşı mücadele eder, üniversitelerin eşit, parasız, nitelikli eğitimi bir kamusal hizmet anlayışıyla verebilmeleri için kamu kaynaklarıyla desteklenmelerini savunur. Yeni bölüm ve üniversitelerin açılmasının popülist kaygılar ve günübirlik politikalarla değil, ülkemizin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak planlanmasına vurgu yapar.

Meslektaşlarımızın temel mesleki alanlarda ve çalışma hayatını belirleyen iş hukuku, iş güvenliği ve işçi sağlığı, ücretli çalışanların özlük hakları gibi konu başlıklarında etkinliklerle bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve bu alanlara ilişkin mücadele yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Örneğin meslek gündemimizi yakından ilgilendiren konulardan olan Sabit Referans İstasyonları ve Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi çalışmalarının mesleki kamuoyumuz tarafından takip edilmesinin sağlanması konusunda tüm Şubelerimizin ve Odamızın bilgilendirilmesiyle ilgili çalışmalar yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, sabit referans istasyonları ile toplanan verinin paylaşılması ve bilgiye dönüştürülmesi aşamalarının tamamlanması mesleğimizizin etkin bir konuma gelmesi yönünde çalışmaların sürdürülmesi de gerekmektedir.

Ayrıca;

• Harita teknik uygulaması(HUS) konusunda çalışmalara yürütülmesi,

• Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliği'nin uygulamasında karşılaşılan sorunların aşılması için sektörde bilgilendirme amaçlı çalışmaların yapılması,

- Toplumumuzu ve mesleğimizi yakından ilgilendiren yasal süreçlerin izlenmesi başta üyelerimiz olmak üzere ilgililer ve kamuoyunun bilgilendirilmesi,
- Bölgemizdeki kamu kurumları ve yerel yönetimlerin haritacılık faaliyetlerinin izlenmesi ve bu kurumlarla kurulacak iletişim kanalları ile mesleki alanımıza yönelik yönlendirici katkıların yapılması,
- Teknik altyapı kadastrosu, yersel fotogrametri, hidrografik ölçmeler vb. güncel başlıklarda düzenlenecek etkinliklerle kamuoyu yaratılması, bu konuda teknik standartların geliştirilmesi ve yönetmeliklerin hazırlanması ilişkin çalışma yürütülmesi,
- Araç İzleme, Konuma dayalı hizmetler, Coğrafi Bilgi Sistemi, Kent Bilgi Sistemi, Deprem Bilgi Sistemi gibi mekansal bilgi sistemleri, yapı deformasyonlarının izlenmesi, Hidrografik Ölçmeler, Endüstriyel Ölçmeler (IMS), Madencilik ölçmeleri harita üretimi, LIDAR tekniği, Üç boyutlu kent modelleri vb. sayıları çoğaltılabilecek yeni gelişen güncel teknolojiler ile mesleki bağların kurulması, bu konularda mesleğimizin üstlendiği rolün tanımlanması, üyelerin ve kamuoyunun bu alanlara dikkatlerinin çekilmesi ve benimsemelerinin sağlanması,
- Meslektaşlarımız arasında haksız rekabet ve ihalelerde çok düşük bedellerle iş yüklenilmesine karşı birlikte hareket edilmesi ve dayanışma içerisinde olunması,
- Mühendislik ölçmeleri alanına giren uygulamalar ve özellikle de inşaat sektöründeki mesleki faaliyetlerimize (örneğin yol inşaatı, yüksek yapıların inşası, altyapı işleri vb.) ilişkin yasal düzenlemelerin ve teknik standartların geliştirilmesi ve yönetmelik vb. çalışmaların yapılması,
- Kamulaştırma bilirkişiliklerinde yaşanan sorunların aşılmasına yönelik çalışma yürütülmesi, bu bağlamda verilen eğitim etkinliklerinin sürdürülmesi,
- Taşınmaz değerlendirme konusunda yürütülen çalışmaların ve etkinliklerin sürdürülmesi,
- Ülkemizdeki kadastro uygulamalarının takipçisi olunması, İstanbul'da yenileme kadastrosu ve Orman kadastrosu başlıklarında etkinlikler düzenlenmesi, 2B yağmasına karşı kamuoyunun bilgilendirilmesine devam edilmesi,
- Üyelerimizin teknolojik gelişmelerden haberdar olabilmesi ve teknolojiyi bilinçli olarak kullanabilmesi için gerekli olanakların yaratılması; bu amaçla kurumlarda meslek içi eğitimin özendirilmesi,
- Ülkemizde mekansal verilerin kullanımı, organizasyonu ve yönetimi sorumluluklarını kamusal olarak üstlenecek bir Sivil Harita Genel Müdürlüğü'nün kurulmasına yönelik çalışmalara öncülük edilmesi,
- Yerel yönetimlerde harita faaliyetlerinin yürütüldüğü birimlerin tek bir çatı altında birleştirilmesi konusundaki çalışmaların sürdürülmesi,

gibi mesleğimizi ve üyelerimizi yakından ilgilendiren bir dizi başlıkta çalışma yürütülmesi zorunludur.

Genel Kurulumuz; örnekleri verilen çalışma başlıklarında yürütülecek çalışmalara sahip çıkılacağını, takipçisi olunacağını ve katkı sunulacağını mesleki kamuoyuna duyurur.

Genel Kurulumuz; başta yurttaşlarımız olmak üzere tüm toplumsal dinamikleri; bilime dayalı, insanı, toplumu ve doğayı çalışmalarının merkezine koyan, kamu yararını gözeten politikalarda birleşerek bir yandan kentleri yağmaya ve talana açan diğer yandan kaderciliği ve çaresizliği pompalayan, demokrasi dışı anlayışlara karşı mücadele etmeye çağırır.

Genel Kurulumuz; yukarıda tespit ettiğimiz konularda ülke, toplum ve insanlık yararı ilkesiyle mücadele etmeyi kendine görev kabul eder.

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi 22. Olağan Genel Kurul delegelerinin vermiş olduğu görevlendirme ve yetki kararı gereğince Divan Kurulu olarak meslektaşlarımız, meslek camiamız ve kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Saygılarımızla.

TMMOB
Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi
22. Olağan Genel Kurul Divan Kurulu

07.02.2012

KONU: Görev Dağılımı

Değerli Üyemiz,

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin 28-29 Ocak 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen 22. Olağan Genel Kurul ve Seçimler sonucunda göreve gelen yönetim kurulumuz ilk toplantısında görev dağılımını aşağıdaki şekilde yapmıştır.

ASIL
Başkan : Mehmet Yıldırım (1931)
İl. Başkan : Tomris Gür Kara
Sekreter : Alişan Çalcalı
Sayman : Ali Hasan Bakır
Üye : Turğay Erkan
Üye : Mehmet Yıldırım (6061)
Üye : Yük. Müh. Merve Özyaşar

YEDEK
Esen Çıtak Yıldırım
Nilüfer Kaplaner
Eyüp Sopacı
Diren Özgün
Ulaş Karabacak
Tekin Akçapınar
Prof. Dr. N. Necla Uluğtekin

Bizler, kurulduğu 1976 yılından bu yana katılımcılık ve birlikte üretme kültürü çerçevesinde üyeleriyle paylaşım içerisinde, demokratik ve çağdaş bir meslek örgütü inancıyla çalışmalarını sürdüren Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İstanbul Şubesi olarak etkinliklerini aynı ilkeli anlayışla geleceğe taşıyarak, mesleki faaliyetlerimizin toplum yararı çerçevesinde yürütülmesi ve meslektaşlarımızın haklarının savunulması için mücadelemizi sürdürmeye devam edeceğiz.

Yönetimin başarısının, üyelerimizin paylaşımları ve katkıları ile artacağına yürekten inanıyoruz. Bu yüzden yola, yönetmek için değil, üyelerimizle beraber çalışmak için çıktık. Gerçekleştirdiğimiz Şube Genel Kurulu sürecinde, ülkemiz ve dünyamızdaki gelişmeleri, meslek alanımızın güncel dinamiklerini, hayata ve mesleğimize dair bakış açılarımızı ele aldığımız taslak çalışma programını olabildiğince temas ettiğimiz tüm üyelerimizle paylaşım, görüşlerine açtık. Üyelerimizin görüş ve önerileriyle zenginleşen çalışma programımız, yine üyelerimizin kendilerini yönetimin bir parçası olarak görmeleri sayesinde başarıya ulaşacağı açıktır.

Örgütlülüğümüz açısından oldukça verimli geçen Genel Kurulumuz ve seçim sonuçları, üyelerimizin değerlerimize ve çalışma programımıza sahip çıktığının bir göstergesidir. Yeni çalışma dönemi hedeflerimizi de bu doğrultuda üyelerimizin katkılarıyla ve kolektif çalışma anlayışıyla gerçekleştireceğiz.

Genel kurul sürecinde ve sonrasında bize destek veren, dayanışma mesajları ileten, 14+1 olabilmenin gerekliliğini yerine getireceğine yürekten inandığımız başta değerli üyelerimiz olmak üzere, öğrenci üyelerimize, odamız emekçilerine, seçim süresince bizlerle dayanışma içerisinde olan ve desteklerini sunan TMMOB'ye bağlı odalarımıza, üyelerimizin de örgütlü olduğu Yol, Yapı, Altyapı, Bayındırlık ve Tapu Kadastro Kamu Emekçileri Sendikası'na, Tüm Belediye ve Yerel Yönetim Hizmetleri Emekçileri Sendikası'na ve değerlerimize sahip çıkarak bizlere her türlü desteğini sunan tüm dostlarımıza en içten duygularımızla teşekkür ederiz.

TMMOB

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi
22. Dönem Yönetim Kurulu

29.02.2012

KONU : "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Tasarısı" hk. Basın Açıklaması

BASINA ve KAMUOYUNA

HUKUK İHLALİNİN HER TÜRLÜ AFETE ZEMİN HAZIRLADIĞINI UNUTMADAN! TBMM, HÜKÜMETİN DAYATTIĞI HUKUKUSTU YETKİLERİ KABUL EDECEK Mİ?

Bakanlar Kurulu, 17 Ağustos 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 648 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tüm ülke toprağını (tapulu-tapusuz) istediği gibi kullanma yetkisi vermişti. Şimdi ise, "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Tasarısı" ile bu yetkinin hangi araç ve yöntemlerle kullanılacağı düzenlenmektedir.

Bu tasarı yasalaşır ise, hiçbir kayıt ve koşula bağlı kalmaksızın yerleşim yerleri, orman alanları, kıyılar, boğaziçi, meralar, kültür ve tabiat varlıkları, tarım arazileri, zeytinlikler gibi özel koruma altında olan alanlar 3194 sayılı İmar Kanunu ve imara ilişkin hükümler ihtiva eden özel kanunlar da dahil olmak üzere özel mevzuatlardaki kısıtlamalara bağlı olmaksızın, rezerv yapı alanları, riskli alanlar ve riskli yapı statüsüne alınıp, tasfiye, dönüştürme, yeniden yerleştirme ve yıkım işlemlerine tabi tutulabilir. Rezerv yapı alanını Bakanlık, riskli alanları Bakanlığın teklifi ile Bakanlar Kurulu, riskli yapıyı ise Bakanlığın lisanslandığı kurum ve kuruluşlar belirlemeye yetkilidir.

Tasarının uygulama hükümleri normal zamanların hukuk normlarından muaf, yürütmeye olağanüstü yetkiler tanınmıştır.

1-Riskli yapıların tespitini malik veya kanuni temsilci, "Bakanlıkça lisanslandırılmış kurum ve kuruluşlar"a yaptıracak, yaptırmadığı takdirde Bakanlık veya idare re'sen "teknik heyete" yaptıracak ve giderler hak sahibi tarafından ödenecektir. Bu tespit giderleri malik veya paydaşlarca karşılanmadığı takdirde tapu kaydına ipotek konulacak ve faiz işletilecektir.

Tasarıda "Bakanlıkça lisanslandırılmış kurum ve kuruluşlar" ile "teknik heyet"in tanımı olmadığı gibi statüleri de belirsizdir. Yönetmeliğe bırakılan bu oluşumların niteliği ve yetkileri idarenin takdirine bırakılmıştır.

2- Riskli alan ve riskli yapıların ilanından sonra malik ve kullanıcıların mülkiyet ve kullanımından doğan tüm hakları kısıtlandığı gibi o bölge ve yapıya kamu hizmetlerinin de (elektrik, su, doğalgaz) verilmeyeceği hükme bağlanmaktadır.

Riskli yapıların, tahliye ve yıktırma masrafları da maliklere ait olup, hak sahipleri ancak enkaz bedeli alabilecektir, yıkım masraflarını ödemeyenlerin tapu kaydına ipotek konulacağı da ayrıca düzenlenmektedir.

3- Bakanlık uygulama işlemlerinde yani riskli yapılara, rezerv yapı alanlarına ve riskli yapıların bulunduğu taşınmazlara ilişkin her türlü plan, proje, arazi ve arsa düzenleme işlemleri ile toplulaştırma yapmaya, bu alanlarda bulunan taşınmazları almaya, satmaya, ön alım hakkını kullanmaya, trampaya, taşınmaz mülkiyetini veya imar haklarını başka bir alana aktarmaya, inşaat yapmaya, yaptırmaya, arsa paylarını belirlemeye, kent tasarımları hazırlamaya yetkili kılınmıştır. Bakanlık bu yetkilerini TOKİ'ye, isterse İdareye devredebilir. Tasarı, Bakanlığın bu işlemlerine karşı tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde dava açılabilirliğini, ancak mahkemenin yürütmenin durdurulmasına karar veremeyeceğini düzenlemektedir. Bakanlık, zorla el koyduğu alanlar üzerinde istediği tasarrufu yapmaya yetkili kılınmıştır.

4- Tasarının gelirleri arasında en büyük pay, 2-B orman alanlarından elde edilecek gelir (%90) olarak belirlenmiştir. 2-B gelirleri yanında, çevre vergisi olarak bilinen vergi ve idari para cezalarının %50'si, İller Bankası'nın yıllık safi kar tutarının %49'u, Bakanlığın el koyduğu taşınmazlarda imar uygulamasına tabi tutulanların satışından elde edilecek gelirler, dönüşüm projelerinden elde edilecek kredilerin geri ödemeleri ve gecikme zamları, faizler, genel bütçeden ayrılan paylar ve sair gelirlerden oluşmaktadır. Büyük yetki ve bütçeyle donatılan Bakanlık ve TOKİ hem ülke toprağı hem de emlak piyasasını yönlendiren tek aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

5- Riskli yapıların tahliyesi, yıkma işi ve yıktırma işi, işlem ve değerlendirme işlemlerini "engelleyici" fiilde bulunanlar hakkında Türk Ceza Yasası gereğince suç duyurusu, bu eylemleri engellemeyen kamu görevlileri hakkında da ceza ve disiplin hükümlerinin uygulanacağı biçiminde yapılan düzenlemeyle de kimsenin mülkiyetine ilişkin bir hakkı kullanamayacağı hem halka hem de kamu görevlilerine peşin bir gözdağı maddesi ile hatırlatılmaktadır.

6- Zorla el konulan özel mülkiyet ve hazine arazilerinin kullanımına yönelik yapım işleri, mal ve hizmet alımları şeffaflıktan uzak davetiye usulü ile ihale edilmektedir. Kamu kaynaklarının ihale ediliş biçimi, iktidara yakın kişi, kurum ve kuruluşlara pazar açıldığı endişesini hep yaşatacaktır.

7- Kamulaştırma davalarında bilirkişilik yapan mimar ve mühendisler bilirkişilik yolu kapatılmaktadır. Sermaye piyasasına hizmet sunan değerlendirme şirketlerinin kamulaştırma davalarında bilirkişilik yapmalarına öncelik tanınmıştır. Değerleme şirketlerinde çalışan değerlendirme uzmanlarının çoğunlukla işletme, hukuk, iktisat gibi sosyal bilimlerde 4 yıllık eğitim almış kişiler olduğu dikkate alındığında mühendis ve mimarlara bu alanın kapatılmasını anlamak olanaklı değildir. Yargılama aşamasına dahi idareyi katarak adil yargılanma ilkesini ihlal eden bir anlayışın hakim olduğu tasarının yasalaşması durumunda, kamulaştırma bedellerinin objektif tespit edilmeyeceği açıktır. Bilirkişi seçiminde hakim takdir hakkını elinden alan, yargılamanın bir unsuru olmadığı halde valilikleri yargılama sürecine katan bir süreçten adil bir karar beklenemez. Bakanlık bir banka, yurttaşı müşteri gören bir anlayışla hazırlanan bu tasarıda kamu yararı görmek olanaksızdır.

8- Tasarının ismi "afet riski taşıyan alanların dönüştürülmesi" iken aslında bir "torba yasa" özelliği taşımaktadır. Tasarının kendisi gerçekte yürürlükte birlikte 10 madde olup, diğer tüm maddeler Genel Bütçe dahil diğer kanunlarda değişiklik yapılmasını düzenlemektedir.

Kanunun uygulanmasında 14 kanunun engelleyici hükümlerinin uygulanmayacağı, bu 14 kanunun yanında gözden kaçmış diğer kanunlarda engelleyici hükümler var ise bunların da uygulanmayacağı hükmüne bağlanmaktadır. Uygulanmayacak yasaların yanında, tasarı ile 11 yasanın maddesi değişmekte ya da yeni hükümler eklenmekte ve iki yasa yürürlükten kalkmaktadır. Tasarı ile Orman (kent veya çeperindeki ormanlık alanların kullanımına yönelik), Gecekondu, Toplu Konut, İmar, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması, İskan, İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunlara ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında KHK'ye yeni maddeler eklenmekte; Kamulaştırma Yasası'nın bilirkişilikle ilgili maddesi ile Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Kanunu, Çevre Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK değişmekte, Atatürk'ün doğumunun 100'üncü Yılı'nın Kutlanması ve Atatürk Kültür Merkezi Kurulması Hakkında Kanun ile İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında kanunlar ise yürürlükten kaldırılmaktadır. Yani bu tasarı, Anayasa yanında 27 yasanın koruyucu hükümlerini doğrudan etkilemektedir.

Haklar Risk Altında

Bu tasarının yasalaşması durumunda, Bakanlar Kurulu, Bakanlık ve TOKİ, %90'ı deprem riski altında gerekçesiyle ülke toprağını hiçbir kayıt ve koşula bağlı olmaksızın istediği imar hareketine açabilecektir. Uygulamada gerek bireyin, bölge halkının hakkını gerekse kamu yararını koruma altına alan yasa hükümleri devre dışı bırakılmakta ve idarenin denetim yollarından olan yargısal denetim yolu kapatılmaktadır. Kendini hukukla sınırlandırmayan, kişilere hukuk güvenliği tanımayan bu tasarının yasalaşması demek, yasama organınının -kendi varlık gerekçesine aykırı olarak- sosyal hukuk devleti ilkesinden kamu adına vazgeçmesi anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak; tasarı, iş, işlem ve araçlarıyla bizatihi kendisi yakın bir tehlike arz etmektedir. Tasarının yasalaşması halinde, kamu ve özel mülkiyet idari kararlarla alınıp-satılabilir, yaptırılabilir, dönüştürülebilir, gerek toplu gerekse zorunlu iskan olabilir, toplulaştırılıp- dağıtılabılır. Bu iş ve işlemlerden kar edecekler de ancak idare tarafından tespit edilebilir. Riskli yapıları tespit etmekte "lisanslı kurumlar", itirazlarda "teknik heyet", kamulaştırma bedeline itirazlarda "değerleme şirketleri" yetkilidir. İdarelerde istihdam edilecek personele ilişkin ise hiç bir kayıt ve koşulun uygulanmayacağı yeni bir "sözleşmeli personel" statüsü belirlenmiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında;

Kamuoyuna "afetleri önleme yasası" olarak sunulan bu tasarının doğuracağı afetler daha ağır sonuçlara yol açacaktır. Siyasi İktidara sınırsız yetkiler tanıyan, yargı denetimini dahi yok eden tasarı geri dönülmez zararlar doğuracaktır.

Ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu ve imar afları, denetimsizlik nedeniyle sağlıksız hale gelen kentlerde yeni bir yapılanmaya gerek olduğu hepimizin malumudur. Bu sorunun çözümü; planlama, imar, kentleşme, yapı ve afet alanlarında bilimsel, sosyal ve bütünlükçü yasal düzenlemelerle mümkündür.

Tasarı bir an önce geri çekilerek, temel hak ve özgürlükleri gözeten, ülke kaynaklarını yok etmeyen, sosyal devlet ilkesini yadsımayan, oy ve kar kaygısı gütmeyen, bütünlükçü ve idareyi de bağlayan tutarlı bir düzenleme tüm ilgili tarafların katılımıyla hazırlanmalıdır.

Mehmet Soğancı
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

KONU : "4+4+4 Kademeli Eğitim Teklifi" Basına Açıklaması

**BASINA ve KAMUOYUNA
EĞİTİM VE ÖĞRETİM BİR HAKTIR,
BU HAKKA NE DEVLET NE DE AİLE DOKUNAMAZ**

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi eğitim düzeyi ile doğru orantılıdır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda okuma-yazma oranı % 13 iken aradan yaklaşık bir asır geçmiş ve bu oran % 88.7 civarına ulaşabilmiştir. Okur-yazar oranı içinde okullu oranının daha düşük olduğu gerçeğinden hareketle, hala Avrupa'nın bir asır gerisinde olduğumuz açıktır.

Toplumdaki okullu ve yüksek öğretim düzeyinin (% 11-12) çok düşük olduğu göz önüne alındığında, çocukların eğitim hakkı ne ailelerin isteğine ne de bu gerçeği bilen iktidarın 4+4+4 önermesine teslim edilemez. **Bu hak tercihe bırakılabilecek bir hak olmayıp, bireyin yanında toplumun geleceğini belirleyen bir haktır.**

Zorunlu ilköğretim kadın-erkek arasındaki eşitliğin gerçekleştiği en temel kademedir. Bu temel kademeyi parçalayarak, uzaktan eğitim veya mesleki yönlendirme modeli benimsemek çocuğun serbest iradesi ile kullanabileceği bir tercih değildir. Bugüne kadar ülkemizde ilköğretim zorunlu olmasına karşın, geleneksel cinsiyetçi kalıplar ve sınıfsal konum nedeniyle kız çocuklarının yararlanma olanakları erkeklerle eşit olmamıştır. Okuma yazma bilmeyenler arasında kadınlar ezici çoğunluktadır. Ortaöğretim kademesinde kız öğrencilerin oranı yarı yarıya azalmakta ve dolayısıyla üst eğitim kademelerine de bu oran yansımaktadır. Eğitim ve öğrenim olanağı elinden alınan kadınların toplumsal yaşama katılmaları da olanaksız hale gelmektedir. Bu sonucun yaratılmasında ailelerin katkısı olmakla birlikte asıl sorumlu bir hakkın kullanımını kolaylaştırmayan Devleti yönetenlerdir. Devlet, cinsiyetçi kalıplarla ve ataerkil değer yargılarıyla ciddi bir şekilde mücadele etmek zorundadır.

İlköğretim-ortaöğretim ve yükseköğretim halkalarındaki ilişkinin birbirine bağlı olduğu göz önüne alındığında temel zorunlu eğitimin yanında okula devamin da ne kadar önemli olduğu açıktır. Birleşmiş Milletler 2009 yılı verilerine göre Türkiye, 15 yaş üstü okuryazarlık oranında Yunanistan, Macaristan, Ürdün, Çin ve Zimbabve'nin gerisindedir. OECD 2011 Eğitim Raporuna göre Türkiye 5-14 yaş arası okullaşma (ilköğretim) oranı ile OECD ülkelerinin sonuncusu durumundadır. **İstatistikler, Devletin ve ailelerin çocukların en temel hakkı olan eğitim hakkını sağlayamadığını açıkça ortaya koymaktadır.**

Çocukları mesleki eğitime yönlendirme gerekçesiyle okula devam etmeyi ailenin isteğine bırakmak, çocuğun haklarını elinden almakla eşanlamlıdır. Toplumdaki eğitim düzeyi ve gelir dağılımındaki uçurum göz önünde bulundurulduğunda, alt gelir ve eğitim düzeyindeki sınıfların çocuklarına eğitim yolunu kapatacak, eğitimde zaten olmayan fırsat eşitliğini iyice ortadan kaldıracak 4+4+4 önermesinde gerek bireysel gerekse toplumsal bir yarar bulunmamaktadır.

Hem temel kademede hem de yükseköğretime giriş ve yerleştirmelerde yapılması düşünülen değişikliklerle objektiflikten, bilimsel normlardan ve toplumun ihtiyacından uzak düzenlemeler öngörülmektedir. Her yıl değişen sınav yöntemleri, başarı puanlarının sınava yansıtılmasındaki hesaplamanın değiştirilmesi ve bunların üzerine sınav yapan kurumlara güvenin yitirilmesi (ÖSS'de yaşanan olay hakkında hala toplum yanıt alamamıştır) gibi etkenler, çocukların ve gençlerin daha bu yaşta umutsuzluğa kapılmalarına yol açmakta ve haksızlığa karşı çıkma iradelerinin oluşumuna engel olmaktadır.

Çocuk ve gençlerin geleceği ve dolayısıyla toplumun geleceği üzerinde bu kadar oynamaya kimsenin ama hiç kimsenin hakkı yoktur.

Mehmet Soğancı
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

- Genç Harita Mühendisleri Çalışma Grubu Toplantısı, 1 Kasım
- Şube II. Başkanımız Mehmet Hıdır "Afet Bilgi Sistemi ve Afet Yönetimi" Hakkında NTV'ye Röportaj Verdi, 10 Kasım
- Dünya CBS Günü Etkinliği, 15 Kasım
- Kamulaştırma Bilirkişilik Eğitimi, 20 Kasım
- TUJK 2011 Çalıştayı, 23-25 Kasım
- Çatalca Bölgesi Üye Toplantısı, 2 Aralık
- Genç Harita Mühendisleri Sorunlarını Tartışıyor Başlıklı Söyleşi, 4 Aralık
- Şube II. Başkanımız Mehmet Hıdır "Afet Riski Altındaki Yapı ve Alanları Hakkındaki Kanun Tasarısı" İle İlgili Ulusal Kanal'da Şube Görüşlerimizi Paylaştı, 8 Aralık
- HKMO Tarihine Işık Tutanlar Söyleşi Dizisi - Prof. Dr. Ahmet Yaşayan Söyleşi, 13 Aralık
- "Van Depremi Üzerinden Sorular&Cevaplar" Başlıklı Söyleşiye Şube Başkanımız M. Tefvik Özlüdemir Konuşmacı Olarak Katıldı, 18 Aralık
- Temel Haklarımızı Gasp Etmeye Çalışan Politikalara Karşı 21 Aralık'ta G(ö)revdeydik, 21 Aralık
- Şırnak Uludere'de Yaşanan Olayla İlgili Basın Açıklaması, 31 Aralık

- Yeni yıl Kokteyli, 3 Ocak
- HKMO İstanbul Şubesi 21. Dönem III. Temsilciler Toplantısı, 14 Ocak
- Maltepe, Kartal, Pendik, Tuzla Bölgesi Üye Toplantısı, 16 Ocak
- Sancaktepe, Ümraniye, Çekmeköy Bölgesi Üye Toplantısı, 16 Ocak
- Kadıköy, Ataşehir, Üsküdar, Beykoz Bölgesi Üye Toplantısı, 16 Ocak
- Bakırköy, Esenler, Bahçelievler, Bağcılar, Güngören, Zeytinburnu, Fatih Bölgesi Üye Toplantısı, 19 Ocak
- Büyükçekmece, Esenyurt, Başakşehir, Beylikdüzü, Avcılar, Küçükçekmece, Çatalca Bölgesi Üye Toplantısı, 19 Ocak
- Beşiktaş, Şişli, Beyoğlu, Kağıthane, Sarıyer, Eyüp, Gaziosmanpaşa Bölgesi Üye Toplantısı, 19 Ocak
- Çorlu Bölgesi Üye Toplantısı, 21 Ocak
- Tekirdağ Bölgesi Üye Toplantısı, 21 Ocak
- Edirne, Keşan, Kırklareli Bölgesi Üye Toplantısı, 21 Ocak
- Şube Öğrenci Komisyonu Toplantısı, 24 Şubat
- TMMOB Ücretli Çalışan Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları ve İşsizlik Kurultayı, 25-26 Şubat
- Şube Öğrenci Komisyonu Toplantısı, 2 Mart

Yitirdiklerimiz

- 5315 sicil numaralı üyemiz F.Sedef Seçkin Büyük'ün eşi Erdal Büyük, 10.11.2011 tarihinde geçirdiği trafik kazası sonucu yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 2308 sicil numaralı üyemiz Ayşegül Kara Özdemir'in babası 16.11.2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 4348 sicil numaralı üyemiz Reşit Çebi'nin annesi Safinaz Çebi 23.11.2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 10310 sicil numaralı üyemiz Turgay Gökatalay'ın annesi Remziye Gökatalay 02.12.2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 6189 sicil numaralı üyemiz Tamer Saracık'ın annesi Zehra Saracık 06.12.2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 6178 sicil numaralı üyemiz Mustafa Fatih Özkan'ın kayınbiraderi 22.12.2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 4646 sicil numaralı üyemiz Kürşat Uzun'un babası 02.01.2012 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 1869 sicil numaralı üyemiz Yılmaz Eren'in annesi Akife Eren yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 3288 sicil numaralı üyemiz Hüseyin Çavuş'un annesi Huriye Çavuş yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 4230 sicil numaralı üyemiz Turğay Erkan'ın kayınbiraderi 23.01.2012 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 1644 sicil numaralı üyemiz Doç. Dr. Ersoy Arslan'ın eşi ve meslektaşımız Ar. Gör. Adil Enis Arslan'ın annesi Semin Arslan 30.01.2012 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.
- 2957 sicil numaralı üyemiz Sait Topuz'un annesi 07.02.2012 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Ailesine, sevenlerine ve tüm meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Doğanlar

- 7279 sicil numaralı üyemiz Filiz Kılınc ile 7591 sicil numaralı üyemiz Ali Kılınc çiftinin 02.11.2011 tarihinde bir kız çocuğu olmuştur. Zeynep adını verdikleri bebeğe "aramıza hoşgeldin" diyerek, meslektaşımıza ve ailesine mutluluklar dileriz.
- 4464 sicil numaralı üyemiz Türkay Gököz ile meslektaşımız Makbule Gököz çiftinin 15.12.2011 tarihinde ikiz erkek çocukları olmuştur. Mete ve Barış adını verdikleri bebeklere "aramıza hoşgeldin" diyerek, meslektaşımıza ve ailesine mutluluklar dileriz.

Atananlar

- 8465 sicil numaralı üyemiz Muhammet Cevat Bilgin 28.10.2011 tarihi itibarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi Harita Müdürlüğü'ne Harita Mühendisi olarak atanmıştır. Meslektaşımıza başarılar ve mutluluklar dileriz.
- 6838 sicil numaralı üyemiz Aslı Doğru 12.01.2012 tarihi itibarıyla Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Jeodezi Anabilim Dalı Yrd. Doç. Dr. kadrosuna atanmıştır. Meslektaşımıza başarılar dileriz.

Tarihi ve Güncel Haritalarımız Sergisi ve YTÜ'nün Türk Haritacılığına Katkıları Paneli

Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) 100. Yıl Etkinlikleri kapsamında YTÜ Harita Mühendisliği Bölümü tarafından 18 Ekim 2011 tarihinde **Tarihi ve Güncel Haritalarımız Sergisi** açılmış ve **YTÜ'nün Türk Haritacılığına Katkıları Paneli** düzenlenmiştir. Etkinlikler, YTÜ Harita Mühendisliği Bölüm Başkanı Prof.Dr. Halil ERKAYA'nın başkanlık yaptığı düzenleme kurulunun koordinasyonunda, başta eski bölüm başkanı Prof.Dr. Mehmet SELÇUK olmak üzere Yrd.Doç.Dr. Melih BAŞARANER, Yrd.Doç.Dr. Füsün BALIK ŞANLI ve Yrd.Doç.Dr. Fatih GÜLGEN'in aktif rol oynadığı yürütme kurulunun ve araştırma görevlileri, uzmanlar, teknikerler, bölüm sekreterleri ve görevlileri ile öğrencilerin özverili çabalarıyla gerçekleştirilmiştir. Sergi ve panele YTÜ akademik ve idari personeli, öğrenciler, diğer kurum ve kuruluş temsilcileri ve ilgililer katılmıştır.

Tarihi ve Güncel Haritalarımız Sergisi, harita ve haritacılık bilincinin ve farkındalığının oluşturulması ve geliştirilmesi amacıyla 18-21 Ekim 2011 tarihleri arasında çeşitli kurum, kuruluşlar ve kişilerin katkılarıyla YTÜ Davutpaşa Yerleşkesi Otağ-ı Hümayun'da düzenlenmiştir. YTÜ Rektörü Prof.Dr. İsmail YÜKSEK, YTÜ İnşaat Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Hayrullah AĞAÇÇIOĞLU, YTÜ Harita Mühendisliği Bölüm Başkanı Prof.Dr. Halil ERKAYA, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Nadir Eserler Sorumlusu İrfan DAĞDELEN, eski Harita Genel Komutanı Hrt.Müh. Tümgeneral (E) Cevat ÜLKEKUL ve Prof.Dr. Mehmet SELÇUK tarafından yapılan açılış konuşmalarını takiben sergi açılışı yapılmıştır.

Tarihteki en eski harita olarak bilinen Çatalhöyük haritasından deniz haritalarına, kadastral haritalardan sigorta haritalarına kadar çeşitli tarihi haritalar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı, eski Harita Genel Komutanı Hrt.Müh. Tümgeneral (E) Cevat ÜLKEKUL ve Tapu ve Kadastro İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından sağlanmıştır.

Sergide ayrıca ülkemizde üretilen 1:1.000 ölçeğinden 1:51.800 ölçeğine kadar çeşitli güncel topografik ve tematik haritalar yer almıştır. Sergiye, Harita Genel Komutanlığı, İBB Harita Müdürlüğü, İBB Coğrafi Bilgi Sistemi Müdürlüğü, İBB Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro İstanbul Bölge Müdürlüğü, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü Harita Şube Müdürlüğü, İSKİ Genel Müdürlüğü, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, EMI Harita, National Geographic Türkiye, Mapist ve Selçuk Üniversitesi Kartografya Anabilim Dalı gibi farklı kurum ve kuruluşlar destek vermiştir. Büyük ve orta ölçekli

topografik haritalar, ortofotolar, uydu görüntüleri ve küçük ölçekli fiziki, idari ve kabartma haritalar yanında karayolları haritası, deniz haritası, flora haritası, fauna haritası, baraj batimetri haritası, içme suyu havzaları haritası, atıksu hatları, barajlar ve havza alanları haritası, nehir haritası, deprem bölgeleri haritası, jeoloji haritası, heyelan envanteri haritası, diri fay haritası, jeomorfoloji haritası, kadastral harita, kent haritası ve rehberi, turistik harita, yerleşime uygunluk haritası, fay haritası, zemin sınıflandırma haritası, heyelan tehlike haritası, sivilaşma tehlike haritası, yer sarsıntı haritası, yükseklik haritası, eğim haritası, yeraltı suyu derinlik haritası, deprem tehlike haritası ve tsunami tehlike haritası gibi çeşitli konu ve ölçekte haritalar sergilenmiştir.

Yürütücülüğü Prof.Dr. Mehmet SELÇUK tarafından yapılan ve İnşaat Fakültesi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen **YTÜ'nün Türk Haritacılığına Katkıları Paneli**'nde Hrt.Müh. Tümgeneral (E) Cevat ÜLKEKUL "Türk Haritacılığı ve Son 100 Yılı", Prof.Dr. Halil ERKAYA "YTÜ'nün 100. Kuruluş Yılında Harita Mühendisliği Bölümü ve Türk Haritacılığına Doğrudan Katkıları", Prof.Dr. Ahmet YAŞAYAN (YTÜ'nün Türk Haritacılığına Dolaylı Katkıları", Yrd.Doç.Dr. Melih BAŞARANER "Genç Kuşak Haritacıların Yüzyıla Bakışı" ve Doç.Dr. Bülent BAYRAM "Harita Mühendisliği'nin Gelecek Projeksiyonu ve YTÜ" başlıklı konuşmalarını yapmışlardır.

1949 yılında ülkemizde sivil harita mühendisliği eğitim-öğretiminin başladığı kurum olan YTÜ Harita Mühendisliği Bölümü, Türk Haritacılığı'na yaptığı önemli katkıları aynı sorumluluk bilinciyle ve çağdaş vizyonuyla sürdürmeye devam etmektedir.

Temsilciler Toplantısı

Şubemiz etkinlik alanında bulunan meslektaşlarımızla kurduğumuz örgütsel bağların en sıkı halkası ve yatay örgütlenmemizin en önemli ayağı olarak gördüğümüz İl/İlçe/İşyeri Temsilcilerimiz ve Mesleki Denetim Görevlilerimizin değerli katılımıyla; gerek Şubemiz çalışmalarını ve güncel gelişmeleri değerlendirmek, gerekse temsilcilik bölgelerinde yaşanan sorunlara ve taleplere ilişkin bilgi alışverişinde bulunarak çözüm yolları geliştirmek amacıyla 14 Ocak 2012 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi Çatı Restaurant'ta 21. Dönem 3. Temsilciler Toplantısı gerçekleştirildi.

Temsilcilerimizin geniş katılımıyla gerçekleştirilen toplantımızda; temsilcilerimizin bölgesel anlamda karşılaştıkları mesleki sorunlar, mesleki denetim uygulaması sırasında yaşanan sorunlar, haksız rekabet, TUS uygulamaları, LİHKAB'lar ve kamu kurumlarından kaynaklanan keyfi uygulamalar nedeniyle ortaya çıkan ve

Şubemizin, Odamızın sorunların çözümüne ilişkin yürütmesi gereken çalışmalarla ilgili temsilcilerimiz önemli tespitlerde ve önerilerde bulundular.

Toplantımızda bizlerle olan, görüşleriyle ve önerileriyle örgütsel sürecimize katkıda bulunan tüm İl/İlçe/İşyeri Temsilcilerimiz ve Mesleki Denetim Görevlilerimize en içten duygularımızla teşekkür ederiz.

Maltepe, Kartal, Pendik, Tuzla Bölge Toplantısı Gerçekleştirildi...

Üyelerimizin yerelerde karşılaştıkları mesleki, sosyal ve ekonomik sorunları tespit etmek ve söz konusu sorunlara çözüm yolları geliştirmek adına Maltepe, Kartal, Pendik, Tuzla bölgelerinde bulunan üyelerimizle 16 Ocak 2012 tarihinde TMMOB Makina Mühendisleri Odası Kartal İlçe Temsilciliği'nde bir araya geldik.

Kötü hava koşulları nedeniyle katılımın düşük olduğu toplantıda; serbest çalışan büro sahibi meslektaşlar ile LİHKAB hizmetlerini yapan meslektaşların hizmet alanlarında

yaşadığı sorunlar, kentsel dönüşüm konusunda özellikle Maltepe ilçesinde Belediye tarafından uygulanmaya çalışılan projeler konusunda Oda politikalarının oluşturulması, işsizlik ve mesleğimizin geleceği konuları tartışılarak, meslektaşlarımızın görüş ve önerileri alındı.

Sancaktepe, Ümraniye, Çekmeköy Bölge Toplantısı Yapıldı...

Sancaktepe, Ümraniye, Çekmeköy bölgelerindeki üyelerimizle 16 Ocak 2012 tarihinde Ümraniye Mustafa Kemal Kültür Merkezi'nde bir araya geldik.

Özel sektör ve kamu çalışanı meslektaşlarımızın katılım sağladığı toplantıda, mesleğimizin bugünkü konumu ve geleceği, meslektaşlarımızın iş yaşamında karşılaştığı

sorunlar dile getirildi. Özellikle serbest büro sahibi meslektaşlarımızın uygulamalarda karşılaştıkları ekonomik, bürokratik ve mesleki sorunların ele alındığı toplantıda ayrıca LİHKAB'lar ve serbest büroların hizmet verdiği alanlarda Odamız tarafından çalışmalar yapılması talebi üyelerimiz tarafından ifade edildi.

Büyükçekmece, Esenyurt, Başakşehir, Beylikdüzü, Avcılar, Küçükçekmece, Çatalca Bölge Toplantısı Gerçekleştirildi...

Gün geçtikçe artan mesleki ve güncel sorunlar karşısında yerlerdeki üyelerimizin tespit, görüş ve düşüncelerini almak, bu sorunların çözümüne yönelik çözüm önerileri ve mekanizmaları geliştirebilmek adına düzenlediğimiz bölgesel toplantılardan bir diğeri 19 Ocak 2012 tarihinde TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Beylikdüzü İlçe Temsilciliği'nde gerçekleştirildi.

Bölgesel anlamda, kamu ve özel sektörde çalışan meslektaşlarımızın karşılaştıkları sorunların tartışıldığı ve geniş katılımı gerçekleştiren toplantıda, Teknik Uygulama

Sorumluluğu(TUS) uygulamalarının yaygınlaştırılması ve sürekli hale getirilmesi, Odamızın, LİHKAB'lar ve serbest büro sahipleri arasında yaşanabilecek sorunların önüne geçmek amacıyla çalışmalar yapması ve etkinlikler düzenlenmesi talep edildi.

Beşiktaş, Şişli, Beyoğlu, Kağıthane, Sarıyer, Eyüp, Gaziosmanpaşa Bölge Toplantısı Gerçekleştirildi

Üyelerimizin yerelerde karşılaştıkları mesleki, sosyal ve ekonomik sorunları tespit etmek ve söz konusu sorunlara çözüm yolları geliştirmek adına Beşiktaş, Şişli, Beyoğlu, Kağıthane, Sarıyer, Eyüp, Gaziosmanpaşa bölgelerinde bulunan üyelerimizle 19 Ocak 2012 tarihinde TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nde bir araya geldik.

Geniş katılımı ile gerçekleşen toplantıda üyelerimiz ülke gündemi, mesleki sorunlar, mesleki uygulamalarda karşılaşılan çeşitli sorunlara ve bu sorunların çözümüne yönelik tespit ve önerilerde bulundular.

Önümüzdeki süreçte, meslektaşlarımızı ve mesleğimizin geleceğini yakından ilgilendiren LİHKAB'lar, Teknik Uygulama Sorumluluğu (TUS), haksız rekabet, güvencesiz çalışma koşulları vb. bir dizi başlık hakkında üyelerimiz görüş ve düşüncelerini toplantıya katılanlarla paylaşılar.

Bakırköy, Esenler, Bahçelievler, Bağcılar, Güngören, Zeytinburnu, Fatih Bölge Toplantısı Düzenlendi...

Bakırköy, Esenler, Bahçelievler, Bağcılar, Güngören, Zeytinburnu, Fatih bölgelerindeki üyelerimizle 19 Ocak 2012 tarihinde TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Bakırköy İlçe Temsilciliği'nde üyelerimizle bir araya geldik.

Üyelerimizin geniş katılımıyla gerçekleşen toplantıda; LİHKAB ile serbest çalışan meslektaşların uygulamaya yönelik sorunlarının olduğu dile getirilerek, özellikle LİHKAB yasa ve yönetmeliklerinin belirlediği hizmet alanlarının dışında

kalan hizmetlerin ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı genelgelerin uygulamada ciddi problemlere neden olduğu belirtildi. Bu konunun Lisanslı Büro sahibi ile Serbest Büro sahibi meslektaşlarımız arasında yetki kargaşasına yol açtığı, dolayısıyla da Odanın bu duruma müdahil olmasının gereği dile getirildi.

Çorlu, Tekirdağ, Edirne Bölgelerindeki Üyelerimizle Bir Aradaydık...

Gün geçtikçe artan mesleki ve güncel sorunlar karşısında yerellerdeki üyelerimizin tespit, görüş ve düşüncelerini almak, bu sorunların çözümüne yönelik çözüm önerileri ve mekanizmaları geliştirebilmek adına düzenlediğimiz bölgesel toplantılardan bir diğeri 21 Ocak 2012 tarihinde Çorlu, Tekirdağ ve Edirne’de gerçekleştirildi.

Çorlu, Tekirdağ, Edirne yerleşim birimlerinde bulunan meslektaşlarımızla aynı gün içerisinde geniş katılımlarla gerçekleştirilen ve Trakya bölgesi toplantıları diyebileceğimiz

üç ayrı toplantıda, Tekirdağ bölgesi hariç, LİHKAB ve serbest büro sahibi mühendisler arasında uygulamalarda sorun yaşanmadığı, Teknik Uygulama Sorumluluğu(TUS) hizmetlerinin geniş şekilde yapıldığı, meslektaşlarımız tarafından yapılan bazı uygulamaların birim fiyatlarda karşılığının olmadığı dile getirilmiş, mesleğimiz ve meslektaşlarımızın sorunları hakkında görüş ve önerilerde bulunulmuştur.

tmmob

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

**TMMOB
ücretli
mühendis, mimar,
şehir plancıları
ve
işsizlik
KURULTAYI**

**25-26 Şubat 2012
Kocatepe Kültür Merkezi
ANKARA**

tmmob

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

demokrasi kurultayı

17-18 Mart 2012

Kocatepe Kültür Merkezi

ANKARA